ଶ୍ରୀ ଘନଶ୍ୟାମ ମିଶ୍ର

ବୁଦ୍‌ବୁଦ

ଲେଖକ—

ଶ୍ରୀ ଘନଶ୍ୟାମ ମିଶ୍ର

ପ୍ରକାଶିକା—

ଶ୍ରୀମତୀ ସୁଶୀଳା ଦେବୀ

ଆଦ୍ୟ

ସୁନ୍ଦରପଣରେ ସେ ସରିଯାଇଛି, ତା ନୁହେଁ, ତେବେ ବାପା ମା ତା'ର ନାମ 'ସୁନ୍ଦର' ରଖି କିଛି ଭୁଲ କରିଥିଲେ ପରି ମନେ ହୁଏନା । ଅଚିହ୍ନା ଲୋକ କେହି ଦେଖି ପକାଇଲେ ଡାକ ନାମ 'ସୁନ୍ଦର' ଶୁଣି ନାକ ଟେକିବ ନାହିଁ ; ବରଂ ତା'କୁ ଆଡ଼ୁଆ ନିରେଖି ଚାହିଁ ହୁଏତ ଝୁଣ୍ଟି ପଡ଼ିବ କିମ୍ବା ଅବାଟରେ ପାଦ ଚଳାଇ କଣ୍ଟା ମାଡ଼ି ପକାଇବ ।

ସେ ଦିନ ପାର୍ବତୀର ଦଶା ଅବିକଳ ସେହିପରି ହୋଇଥିଲା । ଏକାଦଶୀ-ଉପବାସରତା ସେ—ପଡ଼ୋଶୀ ହିସାବରେ ଯଦିଓ ସେ ସୁନ୍ଦରର ଏକବାରେ ଅପରିଚିତା ନୁହେଁ, ତଥାପି ଅପରିଚିତାର ଆଚରଣ ଧରି ଚଳାଚଳ କରୁଥାଏ । ସେ ଦିନ ଏପରିଭାବରେ ଅନ୍ୟମନସ୍କା ହେବାକୁ ତାର କି ପ୍ରୟୋଜନ ଥିଲା ? ଅନ୍ୟମାନେ ଯେତେ ସାମାନ୍ୟ ମନେ କଲେ ସୁଦ୍ଧା ପାର୍ବତୀ ପକ୍ଷରେ ଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେବା ସହଜ ନୁହେଁ । ଅପରିଚିତା, ତା'ର ଓଠପୃଷ୍ଠରେ ନିବିଡ଼ ପରିଚୟର ସୂଚନା ଦେଇ ସେ ଦିନ ଯୌବନସୁଲଭ ହସ ଝଲକାଏ ଉକୁଟି ପଡ଼ିଥିଲା—ଆଜି ସେ ସୂଚନାକୁ ମର୍ମେ ମର୍ମେ ଉପଲବ୍ଧି କରି ପାରିଥିଲେ କେବଳ ଦୁଇଜଣ । ସେଥିରୁ ଜଣେ ପାର୍ବତୀର ଅବଚେତନ ମନ ଓ ଅନ୍ୟଜଣକ ଅଦୂରରେ ଏକାଧାରେ ବନ୍ଧୁ ଏବଂ ସହକର୍ମୀ ମୋହନ ସଙ୍ଗେ ପରିହାସରତ ସୁନ୍ଦର । କିନ୍ତୁ ପାର୍ବତୀର ସଖୀ, ସମବୟସୀ ସରୋଜ ଏତେ ନିକଟରେ ଥାଇ

ସୁଦ୍ଧା ସେ ପରିଚଯ୍ୱର ସୂଚନାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ସେ ବୁଝିଲା ଓଲଟା— ସେପରି ହସିବାଟା ପାର୍ବତୀର ପ୍ରକୃତିଗତ ।

ହସିବା ପରେ ପରେ ସ୍ୱାଭାବିକ ସଂକୋଚର ଉଦ୍ରେକ ହୋଇଥାଏ ସ୍ଥଳ ବିଶେଷରେ । ଏଠି ତାହାହିଁ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ଏକୁଟିଆ ଥିଲେ ଯାହା ବା ହୋଇଥାନ୍ତା, ସରିବୋଉର ଉପସ୍ଥିତି ପାର୍ବତୀର ସେ ସଙ୍କୋଚକୁ ତା'ଠାରୁ ଦୁଇଗୁଣ ବେଶୀ ବଢ଼ାଇଦେଲା । ମନ ଭିତରେ ଉଠିଥିବା ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ଲୁଚାଇବା ପାଇଁ ସେ ଗୁଣୁଗୁଣୁ କରି କହିଲା— ବୁଝିଲ ନା ସରିବୋଉ, ଏମାନେ ମନେ ମନେ କେଡ଼େ ପିଲା ହୋଇ ଯାଉଚନ୍ତି ! ଏଙ୍କ ରଙ୍ଗ ଢଙ୍ଗ ଦେଖିଲେ ନ ହସିଲା ଲୋକ ହସିବ ।—ଅର୍ଥାତ୍ ପାର୍ବତୀ ତ ସହଜେ ହସକୁଣ୍ଡା । ଏପରିସ୍ଥଳେ ତା'ର ହସି ହସି ଗଡ଼ିପିବା ଉଚିତ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତା' ସେ ସାମାଜିକ କାନୁନ୍ ମାନି କରିନାହିଁ । କାନୁନ୍ ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ, କେବଳ କେତୋଟି ମୌଳିକ ସଂଜ୍ଞା, ଯଥା— ବିଧବା, ବିବାହିତା, ବ୍ୟଭିଚାରିଣୀ ଇତ୍ୟାଦି । ବିଧବା କହିବାମାତେ ବୁଝାଇବ ଘିଅମଚ ହାଡ଼ ଗୋଡ଼ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଚଳନ୍ତି ପଥର ପ୍ରତିମାକୁ । ଖାଲି ପ୍ରଭେଦ ଏତିକି ଯେ ପଥରଟା କଥା କହିପାରେ ନାହିଁ, ଯାହା ବିଧବା ପାରେ । ବିଧବା ବିଷୟରେ ବୟସ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିବା ସାମାଜିକ କାନୁନ୍ ଅନୁସାରେ ଅବିଧେୟ । ବିଧବାର ବସିବା, ହସିବା, କାନ୍ଦିବା ସମାଜର ବିଧାନଗତ ନ ହୋଇଥିଲେ ବୋଧହୁଏ କାହିଁକି, ବୟସ ନିର୍ବିଶେଷରେ ବିଧବା ସମ୍ଭବତଃ ପ୍ରକୃ ବୈଧବ୍ୟ ବ୍ରତ ଆଚରି ପାରୁଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ଯେତେ ଯେଉଁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବେଶୀ, ସେଠି ସେତେ ବେଶୀ ମାତ୍ରାରେ ବ୍ୟଭିଚାର ଚଳେ ସେ ଯାହାହେଉ, ଏବେ ସିନା ଗତି ବଦଳି ଗଲାଣି ଯେ "ମାନ ଠାକୁର, ନ ମାନଲେ କୁକୁର" —ବାହାର ଭିତର ସବୁ ସମାନ

କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳେ କାନୁନ୍‌କୁ ନ ମାନି ଆଉ ଚାରା ନ ଥିଲା । ପାର୍ବତୀ ଅବା କରେ କ'ଣ ? ଜନମାର ଦାୟିତ୍ୱ ଯେତେବେଳେ ନେଇ ସାରିଛି, କାନୁନ୍‌କୁ ଉପେକ୍ଷା କରି ଲାଭ କ'ଣ ଅଛି ?

ପାର୍ବତୀ ବିଧବା ସତ, ଅଭିଶପ୍ତା ନୁହେଁ । ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାରେ ଖୁବ୍ ପ୍ରବୀଣା ସେ । ବୟସ, ରୂପ, ଶିକ୍ଷା, ଦୀକ୍ଷା, ଉତ୍ତମ ଚାଲିଚଳନ, ସୁଶାନ୍ତ ମତି, କ'ଣ ନାହିଁ ତା'ର ? ମୁଖମଣ୍ଡଳ ଗମ୍ଭୀର, ଶାନ୍ତ—ତଥାପି ଉଦ୍‌ବେଳିତ ଅନ୍ତରର ପରିଚୟକ—ଏତେ ଯେପରି ବୁକୁରେ ଭରି ରହିଛି ଦୁନିଆକୁ ଲୁଟି ନେବାର ଗୋଟାଏ ଅବ୍ୟକ୍ତ ବାସନା—କେତେ ଯୁଗର, କେତେ କାଳର । ପାଖ ପଡ଼ଶା ସରିବୋଉ—ଏକା ବୟସ ହେଲେ କ'ଣ ହେଲା, ଚକାବିତା ଜୀବନର ଚାପା ସହି ନପାରି ତା'ର ବୟସ ମଥା ନୁଆଇଁ ଦେଇଛି । ତେଣୁ ସେ ଦେଖି ପାରେନି ପାର୍ବତୀର ଅନ୍ତରକୁ । ବରଂ ସମବେଦନା ଜଣାଇ କହେ—ପାରି, ତମର କ'ଣ ନାହିଁ ଯେ ତମେ ଘରଛାଡ଼ି ବିଦେଶରେ ଛୁଆଟିକୁ ଧରି ଚାକିରି କରିଛ ! ଛିଃ, ଘରକୁ ଫେରିଯାଅ ।—

ପାର୍ବତୀର ଅବଚେତନ-ମନ ବିଦ୍ରୋହ କରି ଉଠେ । କିନ୍ତୁ ମୁହଁରେ ଭିନ୍ନ ରୂପ ଧରି ପ୍ରକାଶ ପାଏ—ଘରେ ପିଲାଟି ପାଇଁ ଶିକ୍ଷା ଦୀକ୍ଷାର ସୁବିଧା ନାହିଁ । ତା ଛଡ଼ା ନିଜର ଉପାର୍ଜ୍ଜନ-ଶକ୍ତି ଥାଉଁ ଥାଉଁ ଅନ୍ୟର ଗଲଗ୍ରହ ହେବାକୁ ସେ ପସନ୍ଦ କରେ ନା ମୋଟେ । —ଅଡୁଆ ଲାଗିଲେ ବି ସରିବୋଉର ଚୁପ୍ ରହିବା ଛଡ଼ା ଉପାୟ ନ ଥାଏ । ମଣିଷ ଗୋଟିକେ ପ୍ରକୃତି ଗୋଟିଏ ।

ସୁନ୍ଦର ଅସମ୍ଭବ କଳ୍ପନାବାଦୀ ଯୁବକ । ଏକାଧାରେ ଭାବୁକ ଦାର୍ଶନିକ, ମୁଗ୍ଧ ସେ । ତା'ର ଭାବଧାରା ସଙ୍ଗେ ଜୀବନର ଗତି କମିତି

ଗୋଟେ ଖାପ୍‌ଛଡ଼ା ପରି ମନେ ହୁଏ । ସେ ଗୃହକର୍ମ କରିବାକୁ ଭଲ ପାଏନା କି ଦେଶସେବାର ଦାହି ଦେଇ ଯେଉଁମାନେ ଗୃହକର୍ମର ଆଶ୍ରୟ ନିଅନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଏ ନା । କିନ୍ତୁ ସେ ଜଣେ ନିର୍ଘଣ୍ଟ ଗୃହକରିଆ । ଦରକାର ବେଳେ ସକାଳ ଆଠଟାରେ ଦରପେଣ୍ଟା ଗଣ୍ଡେ ଏଣୁ ତେଣୁ ଶାଗ ପଖାଳ ଖାଇ ଅଫିସ ଯାଏ ଯେ·ଫେରୁ ଫେରୁ ରାତି ଦଶଟା, ଏଗାରଟା ବାଜେ । ଯୁକ୍ତି ଛଳରେ କିନ୍ତୁ ମୋହନ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପ୍ରଶ୍ନକରେ—ସୁନ୍ଦର, ତୋର ଯୁକ୍ତି ନିହାତି ଅବାନ୍ତର, ପୋଥିବିଦ୍ୟା—ପରୀକ୍ଷାରୁ ସଦ୍ୟ ଫେରିଥିବା ସ୍କୁଲ୍‌ ପିଲାଙ୍କ କଥା ପରି ଲାଗେ ।—

ସୁନ୍ଦର ବିବ୍ରତ ହୋଇପଡ଼େ । ବିରକ୍ତ ହୋଇ କହେ— ମୋର ଜୀବନରେ ଗୃହକର୍ମଟା ଏକ ଗୁରୁ ଅଭିଶାପ ଛଡ଼ା କିଛି ନୁହେଁ । କ'ଣ କରିଯାଏ ? ମଣିଷ ନିରୁପାୟ ହେଲେ ନିତାନ୍ତ ଘୃଣ୍ୟ ବସ୍ତୁର ଆଶ୍ରୟ ନେବାକୁ ସ୍ଥଳ ବିଶେଷରେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥାଏ । ମୁଁ ତ ମଣିଷ ଗୋଷ୍ଠୀର ବାହାରେ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ମୋର ଗୃହକର୍ମ କରିବାରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କ'ଣ ଅଛି ?—

ମୋହନ ମୁହଁ ବୁଲାଇ ନୀରବ ରହେ ।

ସୁନ୍ଦର ଆଉ ମୋହନ ଏକାଠି ଗୋଟିଏ ବସାରେ ରହୁଥାନ୍ତି, ପାଖରେ ଥାଏ ଗୋଟିଏ ପିଲା ପୂଜାରୀ । ସୁନ୍ଦର ତା'କୁ ଗୃହକର୍ମ ଖଣ୍ଡେ ଜୁଟାଇ ଦେବ ବୋଲି ଆଶା ଦେଇଥାଏ । ସେହି ଆଶାରେ ପିଲାଟି ବାବୁ ଦୁହିଙ୍କର ଯଥାସମ୍ଭବ ସେବା କରିବାରେ ମନପ୍ରାଣ ଦେଇ ଲାଗି ପଡ଼ିଥାଏ ।

ସନ୍ଧ୍ୟା ସମାଗତ ପ୍ରାୟ । ସେ ଦିନ ହୋଇଥାଏ ରବିବାର । ସ୍ୱାଧୀନ ବ୍ୟବସାୟୀମାନଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ପ୍ରାୟ ସେ

ଦିନ ଛୁଟି । ସୁନ୍ଦର ମୋହନ ସାଥିରେ ଯାଇଥାଏ ସାନ୍ଧ୍ୟଭ୍ରମଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ । ବସାରେ ଥାଏ କେବଳ ପୂଜାରୀ ପିଲାଟି । ବସାଘରୁ ସାମନା ରାସ୍ତା ଦୁଇକଡ଼ ହଣାମରା କରି ସଫା କରୁଥାଏ । ସୁନ୍ଦର-ବାବୁଙ୍କ ବରାଦ—ରାସ୍ତା ଦୁଇକଡ଼ରେ ଫୁଲଗଛ ଲଗାଯିବ ।

ବସାଘରର ଅନତିଦୂରରୁ ଦେଖାଦେଲେ ସୁନ୍ଦର ଆଉ ମୋହନ । ସୁନ୍ଦର ଖୁବ୍ ଭାବପ୍ରବଣ ଥିଲାପରି ଦେଖାଯାଉଥାଏ । ମୋହନ ପରିହାସ ଛଳରେ ସୁନ୍ଦରକୁ ପଚାରୁଥାଏ—କିରେ, ମୁହଁରୁ ତୋର କଥା ବାହାରୁ ନାହିଁ—ଖୁବ୍ ଭାବପ୍ରବଣ ହୋଇ ପଡ଼ିଛୁ ତ ! ଆଜିକାର କବିତାରେ ତୋର ନାୟିକାର ସ୍ଥାନ କେଉଁ ହତୁଷୀର କପାଳରେ ଜୁଟିବ କେଜାଣି ।—

—ହତୁଷୀ ହେଲା ସେ କାହିଁକି—ବରଂ ଭାଗ୍ୟବତୀ—ଆଖି ଆଗରେ କଳ୍ପନାର ଝିଲ୍ମିଲ୍ ପରଦା ଝୁଲାଇ ସୁନ୍ଦର ଉତ୍ତର ଦେଲା ।

ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳକୁ ପାର୍ବତୀ ମୁହଁ ତମତମ କରି ଘର-ଭିତରୁ ପଦାକୁ ବାହାରି ଆସୁଥାଏ । ସୁନ୍ଦର ଚାହିଁ ଚାହିଁନାହିଁ, କେବଳ ଶୁଣୁଥାଏ ଗୋଟିଏ କଡ଼ା ଆଦେଶ ପରି ଡାକ—ସରବୋଉ, ଏ ସରବୋଉ, ଟିକିଏ ଶୁଣିଗଲୁ ଝଅଠ ।—

ମାତବାଘ ମୋହନ ପାର୍ବତୀର ଖବର ରଖେ ନାହିଁ ମାତ୍ର ଦୃଷ୍ଟିରୁ । ତେଣୁ ସୁନ୍ଦର ପାର୍ବତୀର ପ୍ରସଙ୍ଗ ତା' ଆଗରେ ଉଠାଇବାକୁ ସାହସ କରେ ନାହିଁ । ସେ ଦିନ କାହିଁକି କେଜାଣି ମୋହନ କୁତୂହଳୀ ହୋଇ ସୁନ୍ଦରକୁ କହିଦେଲା—ଆରେ ସୁନ୍ଦର, ତୋର ନାୟିକା ଲିଷ୍ଟରେ ଏଙ୍କ ନାଁ ଅଛି ତ !—

ମୋହନ ମୁହଁରେ ଏପରି ପ୍ରଶ୍ନ ଚମକାଇ ଦେଲା ସୁନ୍ଦରକୁ । ସେ ସ୍ୱାଭାବିକ ଏକ ପ୍ରକାର ଈର୍ଷାଭାବ ପୋଷଣ କରି କହିଲା—ବୁଝିଲୁ ମୋହନ, କଳ୍ପନାର କ'ଣ କିଛି ଗୋଟାଏ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସୀମା ଥାଏ ? ସେ ଅସୀମ । ତା'ପାଇଁ ନାୟିକା ନିର୍ବାଚନ ତାଲିକା କରିବାକୁ ପଡ଼େନି ମୋତେ । ମୋର କଳ୍ପନାର ନାୟିକା କେଉଁ ଗର୍ବିତା ନୁହନ୍ତି—ବରଂ ନମ୍ର ଆଉ ପ୍ରଶାନ୍ତ ।

—ତେବେ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ଗୋଟେ ସାକ୍ଷାତ୍‌କାର ସୁଯୋଗ ଦିଆଯାଉ—ମୋହନ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ଭାବରେ ରହି ରହି କହିଲା ।

—ସେ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ କାହାରିକୁ ଡାକିବା ଦରକାର ପଡ଼େ ନାହିଁ । ପରୀକ୍ଷାର ମୋହ ସେମାନଙ୍କୁ ବଳେ ବଳେ ଓଟାରି ଆଣେ । ସେ ସବୁ କଳ୍ପନାର ପରିସମାପ୍ତି ଆଜି ଏଇଠିକରେ ହେଉ । ଦେଖିଲୁ, ତେଣେ ପୂଜାଘର ଚୋକାଠି ଉପରେ ଜାଗା ସଜାଡ଼ି ଦେଲଣି । ଆଉ ଖୁବ୍ ସାମାନ୍ୟ ବାକି ଅଛି । ଆସିଲୁ ଦେଖି, ତମ ବାସ୍ତବବାଦୀଙ୍କ ବଳଟା ପରୀକ୍ଷା କରିନେବା ଏଇଠି—କହି ସୁନ୍ଦର ଗତିର ବେଗ ବଢ଼ାଇ ଦେଲା ଦ୍ୱିଗୁଣ ତେଜରେ ।

ସୁନ୍ଦରର ଦୃଷ୍ଟି ଏଡ଼ାଇ ପାରିବନି ଗୃହିଣୀ ରହେ ଅନୁକ୍ଷଣ । ସୁନ୍ଦରର କଥା, ଠାଣି, ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଦକ୍ଷେପ ତା'ର ଆତ୍ମସମ୍ମାନକୁ ଅଘାଇ ଦିଏ । କେତେବେଳେ ରାଗି ଉଠେ—ସୁନ୍ଦରର ମୁଖ, ବକ୍ଷ ବିଦାରି ପକାଇବାକୁ, ଛିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କରିଦେବାକୁ ହାତ ମୁଠା ମୁଠା କରି ପକାଏ । ଗୋଟେ ହିଂସାଭାବ ବୁକୁରେ ଡେଇଁ ଉଠେ—ଇସ୍, ଭାରି ନବାବ୍—ଏଙ୍କ ପାଇଁ ଭଜା ଝିଅଟେ ଲୋଡ଼ା ହେବ କି କ'ଣ !—ନଜର ଅଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଅବାଧ ଆଖି ଦୁଇଟା ଆପଣା ଦେହ ଉପରେ ବୁଲିଆସେ । ପରମୂହୂର୍ତ୍ତରେ ଚମକି ଉଠେ ସର୍ବାଙ୍ଗ—

ସେ ଦିନ ଠିକ୍ ସେଇ ବେଳଥୁ ଖେଳ ସାଇଥିଲା ଅଙ୍ଗସାଗ । ପାଦଙ୍କ ନିଜକୁ ସଂଯତ କରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଗୋଟେ ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଠାଣିରେ କହିଲା—ସରିବୋଉ, ତମ ଫାଉଡ଼ା ଖଣ୍ଡିକ ମତେ ଟିକିଏ ଦିଅନ୍ତ ନାହିଁ—ଫୁରସତ୍ ଦେଖି କେତେବେଳେ ଘରଭିତରି ଅଗଣାଟା ସଫା କରିଦିଅନ୍ତି । ବର୍ଷାଦିନ ଆସୁଛି—ଫୁଲଗଛ କେତୋଟି ଲଗାଇ ଦେଲେ ପୂଜାପୂଜିରେ ଦରକାର ଆସନ୍ତା ।—

ସରିବୋଉ ଗୃହିଣୀ । ଗୋଟିଏ ଗ୍ଲେଟଖାଟ ପରିବାରର ଦାୟିତ୍ୱ ତା' ମୁଣ୍ଡରେ । ତା'ର ପରି ଏକ ସନ୍ତାନର ଜନମ୍ମ ପାଦଙ୍କକୁ ସେ ନିଜ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଠଉରି କରି କହିଲା—ତମେ କ'ଣ ମାଟି ହାଣି ପାରିବ, ପାରି ?—

—କି, ପାରିବି ନାହିଁ କାହିଁକି ? ସବୁ ପାରିବି—ଖୁବ୍ ପାରିବି । ତମେ ସରିବୋଉ ଠିଆ ହେବ, ତମରି ଆଗରେ ଅଗଣାଟା ପାକ ସଫା କରିଦେବି ।—

—ଫାଉଡ଼ଟା ପରା ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କ ପୂଜାରୀ ଟୋକା ନେଇଛି । ହେଇ କ'ଣ, ଦେଖୁନ, ତାଙ୍କର ମାଟି ଖୋଳା ଚାଲିଛି ।—ସରି-ବୋଉ ପାଦଙ୍କକୁ ଟିକିଏ ଜୋର୍‌ରେ ଝୁଙ୍କାଇ ଦେଲା ।

ସେତିକିବେଳେ ସୁନ୍ଦର ଘରଭିତରୁ ଚିତ୍କାର କରି ପଦାକୁ ବାହାରି ଆସିଲା । ଧୋତି ଫେରି ଲମ୍ବିଥାଏ କେଜାଣି କେତେ ଅଣ୍ଟାରେ ତଉଲିଆଟା ବେଢ଼ା ହୋଇଥାଏ ।

—ଭିକାରୀ !...........

ପୂଜାରୀ ଟୋକା ନାଁ ଭିକାରୀ । ଉତ୍ତର ଦେଲା—ଆଜ୍ଞା— ।

—ଆରେ ମୋହନ, ତୁ ସତରେ ହାଣି ବସିଲୁ—ଥାଉ ଥାଉ, ମତେ ଟିକେ ଦେଲୁ ହାତଆରଟା ଦେଖି—ସୁନ୍ଦର ଏକାଥରେ ମୋହନର ଉଞ୍ଚାଇଥିବା ଫାଉଡ଼ା ତଳେ ଆଗରେ ହାଜର ହୋଇ-ଗଲା ।

—ଘୁଞ୍ଚ୍, ଘୁଞ୍ଚ୍, ସୁନ୍ଦର………
ଭିକାରୀ ସୁନ୍ଦରକୁ ବାବୁ, ବାବୁ କହି ଓଟାରି ଆଣିଲା ।

ସୁନ୍ଦର ଅପମାନିତ ହେଲା ନିଶ୍ଚୟ, କିନ୍ତୁ ପ୍ରକାଶ କରି ପାରିଲା ନାହିଁ । କାରଣ ସେ ପାବଣ୍ଡଙ୍କୁ ସୂଚାଇ ଦେବାକୁ ଚାହେଁ ଯେ ସେ ଏକବାରି ନିର୍ଲିପ୍ତ । ଅପମାନ, ଅଭିମାନ, ଅହଂଭାବ; କିଛି ନାହିଁ ତା'ର । ସେ କବି,—କଳ୍ପନାର ପୂଜାରୀ । ସୃଷ୍ଟିର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରାଣରେ ସରସତା ଆଣିବାକୁ ଚାହେଁ ସେ । ଖାଲି ଟିକିଏ ହସି ଦେଇ ସେ କହିଲା—ଭୁଲ ହୋଇଗଲା କରେ ? ଓହୋ—ମୋର ଫାଉଣ୍ଟେନ୍ ପେନ୍‌ଟିକୁ ଆଦୌ ନଜର ନାହିଁ ।—

ଶାରୀରିକ କର୍ମ-କୁଶଳତାରେ ଅନଭିଜ୍ଞ ମୋହନ ଫାଉଣ୍ଟେନ୍ ପେନ୍ ଧରି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ହୋଇ ଠିଆ ହେଲା ।

ତା'ପରେ ପଡ଼ିଲା ସୁନ୍ଦରର ପାଳି । ମୋହନ ପକ୍ଷରେ ଯାହା ବା କିଛି ସମ୍ଭବ ହୋଇଥିଲା, ସୁନ୍ଦର ତା'ର ଏକ ଚତୁର୍ଥାଂଶ ବି କରିପାରିଲା ନାହିଁ । ଫାଉଣ୍ଟେନ୍‌ଟାକୁ ସୁବିଧାମତେ ବ୍ୟବହାର କରି ଆସିଲା ନାହିଁ ତା'କୁ । ଗୋଟେ ଦୁଇଗୋଟ ପରେ ଫାଉଣ୍ଟେନ୍ ଛାଡ଼ି ସେ ବେଦମ୍ ହୋଇ କହିଲା—ଛେଳି ହାରି ଯିବ ପାଳି ମଲା ହୋଇ ପାରୁଥାନ୍ତା, ତେବେ ବଳଦ ଲୋଡ଼ା ହୁଅନ୍ତେ କାହିଁକି ? ହଁ'ରେ ମୋହନ, ଏଥିପାଇଁ ନିହାତି କମ୍‌ରେ ଅଧଡଜନଟାଙ୍କିଏ ଗୁଆଘିଅ ଦରକାର । ଭାଗ୍ୟ ଭଲ, ଗ୍ରାମରେ ଏପରି କାମର ସୂଚନା ନାହିଁ—ତା' ହୋଇଥିଲେ କେଉଁ ଦିନୁ ପୁଡ଼ିଆପକ ବନ୍ଧା ସରନ୍ତାଣି ।

ଏ କଥାର ଉତ୍ତର ବୋଧହୁଏ ମୋହନ ଆଗରୁ ସଜାଡ଼ି ରଖିଥିଲା । ସେ କହିଲା—ବୁଝିଲୁ ସୁନ୍ଦର, ସରକାର ଯେଉଁ ଆଇନ

ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି, ତାହା ଯଦି ସତ୍ୟ ହୁଏ, ତେବେ ଅନ୍ତତଃ ତୋ ପରି କଳ୍ପନାବାଦୀଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ବଞ୍ଚି ରହିବା ବଡ଼ କଷ୍ଟକର ହୋଇ ପଡ଼ିବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସରକାରୀ ମହଲରେ କ'ଣ ଚର୍ଚ୍ଚା ଚାଲିଛି ଜାଣୁ ?—ସେମାନେ କହୁଛନ୍ତି, ଯେ ଚାଷ କଲା ଜମି ତା'ର । ସେହିପରି ଯେ ପରିଶ୍ରମ କଲା, ସେ ଖାଇବାକୁ ପାଇଲା । ଆଉ·········

—ଆଉ, ଯେ ପରିଶ୍ରମ କରି ନ ପାରିଲା, ତା'ର ଦୁନିଆରେ ବଞ୍ଚି ରହିବା ଅଧିକାର ନାହିଁ—ଏଇୟା ତ କହିବାକୁ ଚାହୁଁଛୁ ?—ସୁନ୍ଦର ଭାବପ୍ରବଣ ହୋଇ ପଚାରିଲା ।

—ପ୍ରାୟ ଅବିକଳ ସେହିପରି । ଏ ଯୁଗରେ ବସିଖିଆଙ୍କ ପାଇଁ ସ୍ଥାନ ନାହିଁ । ଠିକ୍ ହଇଜା, ବସନ୍ତ, ମ୍ୟାଲେରିଆ ପରି ସେମାନେ ବଡ଼ ଭୟାନକ ସଂକ୍ରାମକ । ସେମାନଙ୍କର ସ୍ଥିତି ଏ ଦେଶରେ ରହିବା ଆଦୌ ବାଞ୍ଛନୀୟ ନୁହେଁ—ମୋହନ ଦୃଢ଼ସ୍ୱରରେ ଭାଷଣ ଦେଲା ପରି କହିଗଲା ।

—ଏ ଅନ୍ୟାୟ—ଘୋର ଅନ୍ୟାୟ । ଏ ଜୀବନର ସ୍ରଷ୍ଟା ଯେ, କେବଳ ତା'ରି ଅଧିକାର ଜୀବନ ଉପରେ ବଜାୟ ରହି-ପାରେ । ତା'ଛଡ଼ା ସରକାର ପୁଣି କିଏ ? ଏପରି ମତବାଦର ପ୍ରବଳ ପ୍ରତିରୋଧ ହେବ । ଚାଲିବ ଗୋଟିଏ ବିରାଟ ପଟୁଆରି ପ୍ରକୃତିରାଜ୍ୟକୁ ଥରହର କରି । ପ୍ରତ୍ୟେକ କଳ୍ପନାଜୀବୀ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରକୃତିର ଉପାସକ ଜାଗିଉଠିବେ ଅଣଚାଶର ବାତ୍ୟା ହୃଦୟରେ ଧରି । ସେମାନେ ଅନଶନ କରିବେ, ଧର୍ମଘଟ କରିବେ—ଭଗ-ବାନଙ୍କର ଏ ବିଶାଳ ମଧୁମୟ ସୃଷ୍ଟିରେ ଏପରି ଅନାଚାର, ଅତ୍ୟାଚାର କରିବାକୁ ଦେବେ ନାହିଁ । ଏ ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ—ସୃଷ୍ଟିର

ସରସତା ଲୋପ କରିବାପାଇଁ ଏ କେବଳ ଗୋଟିଏ କ୍ଷିପ୍ର ଷଡ଼୍-ଯନ୍ତ୍ର !—ସୁନ୍ଦର ମନରେ ଜାଗି ଉଠିଲା ମହା ଉଦ୍‌ବେଳ ।

—ତା' ମାନେ, ତୁ କଣ କହିବାକୁ ଚାହୁଁ ଯେ, ଧନିକ, ପୁଞ୍ଜିପତିର ଗୋଷ୍ଠୀ ସାର୍ଥକମା ହୋଇ କାଳେ କାଳେ ରହିଥାଉ—ବଳେ ଲୋକ ବନସନ୍ତ ଖଟି ଖଟି ମରୁଥା'ନ୍ତୁ !—ମୋହନ ଆପେକ୍ଷାକୃତ ରୁକ୍ଷ ସ୍ୱରରେ ପଚାରିଲା ।

ଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ସୁନ୍ଦରର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ନ ଥିଲା । ସେ ନରମ ଗଳାରେ କହିଲା—ଦେଖ୍ ମୋହନ, ଏଇମିତି ଗୁଡ଼ାଏ ବୃଥା କଥାରେ ଶାନ୍ତ ବାୟୁମଣ୍ଡଳକୁ ମୁଖର କରିବା ଇଚ୍ଛା ଆଦୌ ମୋର ନାହିଁ । ଦେଖିଲୁ ପଶ୍ଚିମାକାଶରେ ଆରକ୍ତିମ ଛଟାର ଅପୂର୍ବ ଆଲେଖ୍ୟ—ଆମ ଚାରିକଡ଼ରେ ଘେରି ରହିଛି କେଡ଼େ ସରସ—ସୁନ୍ଦର—ମଧୁମୟ—ବାତାବରଣ—ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗର ପ୍ରକୃତି ସଜୀବ ହୋଇ ଉଠିଛି······ଏ ସବୁ ଉପେକ୍ଷା କରି ଗୁଡ଼ାଏ ଅଯଥା ଯୁକ୍ତି କାଢ଼ି କାହିଁକି ମନଟାକୁ ଭାରାକ୍ରାନ୍ତ କରି ପକାଉଛୁ, କହିଲୁ ? ମୁଁ ସୃଷ୍ଟିର ସପକ୍ଷରେ, ବିପକ୍ଷରେ ନୁହେଁ ।—

ଅଦୂରରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନା ଏକାଦଶୀବ୍ରତଚାରିଣୀ ପାର୍ବତୀ ସୁନ୍ଦରର ବାକ୍‌ଚାତୁରିରେ ବିମୁଗ୍‌ଧ ହୋଇଗଲା । ତା'ର ସମସ୍ତ ନିଷ୍ଠାକୁ ପଣ୍ଡକରି ଦେଇ ବୁକୁ ଭିତରେ ଜାଗି ଉଠିଲା କି ଏକ ଅଦମ୍ୟ ଲିପ୍‌ସା । ଇଚ୍ଛା ହେଲା—ସୁନ୍ଦରକୁ ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଗୁଡି ଉପରେ ଭିଡ଼ି ଧରି ତା'ର ସୁନ୍ଦର ଅବୟବକୁ ଚିକଟିକି କରି ଗୁଣ୍ଡ କରି ଦିଅନ୍ତା । ତା'ର ଅଗୋଚରରେ ଫୁଟି ଉଠିଲା ଅଧରବିଳାସୀ ହସର କେତୋଟି ଖିଲ୍‌ଖିଲ୍ ପାଖୁଡ଼ା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାଖୁଡ଼ାରେ ଯୌବନର ମାଦକତା ପରିସ୍ଫୁଟ ହେଉଥିଲା । କେବଳ ବାହାରକୁ ଯୁଗୋପଯୋଗୀ ପରିଷ୍କାର ରଖିବା ପାଇଁ ସେ ମୁକ୍ତକେଶିନୀ ସର-

ବୋଉକୁ କହିଲା—ବୁଝିଲ ନା ସରବୋଉ, ଏମାନେ ମନେ ମନେ କେଉଁଠେ ପିଲା ହୋଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ଏଙ୍କ ରଙ୍ଗ ଢଙ୍ଗ ଦେଖିଲେ ନ ହସିଲା ଲୋକ ହସିବ........

ପାର୍ବତୀର ଏଇ ମୃଦୁ ମଧୁରାଳାପ ସେଦିନ ସୁନ୍ଦରର ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଇଥିଲା ଚୁମ୍ବକର ଆକର୍ଷଣ ଶକ୍ତି । ସୁନ୍ଦର ଆତ୍ମବିଭୋର ହୋଇ ଏକ ଲୟରେ ଚାହିଁ ରହିଲା ବିମୁଗ୍ଧ ଧରଣୀର ଅପରିସୀମ ସ୍ନିଗ୍ଧ ଶ୍ୟାମଳିମା ଆଡ଼କୁ । ତା'ର ଆଖିଆଗରେ ବହିଗଲା ଏକ ବିରାଟ ରୂପସଜ୍ଜାର ସ୍ରୋତସ୍ୱିନୀ ଅନ୍ତଃସଲିଳା । ବକ୍ଷରେ ତା'ର ଫୁଟି ଉଠିଲା କଳ୍ପନାର ଅସଂଖ୍ୟ ବୁଦ୍‌ବୁଦ । ପ୍ରତି ବୁଦ୍‌ବୁଦର ଚୂଡ଼ାରେ ରମଣୀୟ ଯୌବନର ଅଫୁରନ୍ତ ତନୁବିଳାସ । ସର୍ବୋପରି ପାର୍ବତୀର ଅନବଦ୍ୟ ମୁଖମାଧୁରୀ ତନ୍ମୟ କରିଦେଲା ଭାବୁକର ପ୍ରାଣକୁ—କିଏ କହେ ପାର୍ବତୀ ବିଧବା, ପାର୍ବତୀ ଏକାଦଶୀଉପବାସ-ରତା ? ନା—ନା— ସ୍ୱା କେବେ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ ନା । ସଦ୍ୟ ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ ପୁଷ୍ପର ସୌରଭ ଯେନ ସେ ପ୍ରକୃତି ଉପବନକୁ କରକବଳିତ କରି ସାରିଛି—ସେ ସାଧବୀ, ସେ ତନ୍ୱୀ—ସେ ବିଜୟିନୀ !........

ଏଇ ହେଲା ବୁଦ୍‌ବୁଦର ଆତ୍ମବିକାଶର ଅଧ୍ୟାୟ । କିଏ ଜାଣେ ଏହାର ଶେଷ କେବେ ଏବଂ କେଉଁଠି ?

* * * *

ଏହା ଭିତରେ ଅନେକ ଦିନ ବିତିଗଲାଣି । ସମୟର ଗତି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସୁନ୍ଦର ଆଉ ମୋହନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗଢ଼ି ଉଠିଛି ଏକ ପ୍ରକାଣ୍ଡ ବିଚ୍ଛେଦ । ସେମାନେ ପରସ୍ପରଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ସୁନ୍ଦର, କିନ୍ତୁ, ଅଛି ପୂର୍ବପରିଚିତ ସେହି ବସାଘରେ । ପାଖରେ ଅଛନ୍ତି ପୂଜାରୀ ପିଲା ଭିକାରୀ ଆଉ ଏକାଦଶବର୍ଷିଆ

କନ୍ୟା 'ଗୀତା' । ସୁନ୍ଦରର ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ମଫସଲ ଗାଁରେ । ସେଠାରେ ପଢ଼ାପଢ଼ିର କୌଣସି ସୁବ୍ୟବସ୍ଥା ନ ଥିବା ହେତୁ ଗୀତା ଚାଲିଆସିଛି ବାପା ପାଖକୁ । ସ୍ଥାନୀୟ ସ୍କୁଲର ଷଷ୍ଠ ଶ୍ରେଣୀରେ ସେ ପଢ଼େ ।

କାହିଁକି କେଜାଣି ଗୋଟାଏ ଛନ୍ଦଛଡ଼ା ଜୀବନର ଅନୁଭୂତି ନେଇ ସେ ଦିନ ସୁନ୍ଦର ଅଫିସ୍‌ରୁ ଫେରି ଆସିଥାଏ । ମନରେ ତା'ର ଉଠିଥାଏ ପ୍ରବଳ ଉଦ୍‌ବେଳ—ଲୋକର ରୁଚି ଅନୁସାରେ ଯଦି କାର୍ଯ୍ୟ ମିଳୁଥାନ୍ତା, ତେବେ ଶୃଙ୍ଖଳା ଜଗିବା ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠନ୍ତା କାହିଁକି ? କାହିଁକି ସାମାନ୍ୟ କଥାଟିଏ ହେଲେ ବି ମଜାମଜିରେ କୁଣ୍ଢେ ମୋଟ ହୁଅନ୍ତା ? କାହାରି ମୁଣ୍ଡରେ ତ ଏ ବିଷୟର ସ୍ଥାନ ପାଉ ନାହିଁ ? ଲୋକ ଗୋଟାଏ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଭଲ ପାଉ ବା ନ ପାଉ, ଯେହେତୁ ଶିକ୍ଷାରେ ତା'ର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଯୋଗ୍ୟତା ଅଛି, ସେ କରିବ ନିଶ୍ଚୟ—ନାହିଁ ତ, ତା'କୁ ସେ ସ୍ଥାନରୁ ବାହାରି ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଅଥଚ ତା ମାଫିକେ ସେଠାରେ ଢେର କାର୍ଯ୍ୟ ଅଛି—ବାଃ, ଚମତ୍କାର ପରିକଳ୍ପନା ! ଏହାର ତୁରନ୍ତ ପ୍ରତିକାର ଲୋଡ଼ା ଆଜି ସେ ପ୍ରତିକାର ଦିନେ ନା ଦିନେ ହେବ ନିଶ୍ଚୟ—ମଠା ପଞ୍ଜାବୀ ଖଣ୍ଡିକ ଦେହରୁ ଉତାରି ଆଲଣା ଉପରକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେଇ ସୁନ୍ଦର ବସିପଡ଼ିଲା ତା' ଶୋଇଲା ଘର ତକ୍ତପୋଷ ଉପରେ । ସାମନା ଝରକାର ଫାଙ୍କ ବାଟେ ଘର ଭିତରକୁ ଲମ୍ବି ଆସିଥାଏ ଅସ୍ତ-ଆକାଶର ଗୋଟିଏ କ୍ଷୀଣ ରାଗ-ରେଖା । ସୁନ୍ଦର ଝରକାର କବାଟ ଖୋଲି ଅବରୁଦ୍ଧ ବାୟୁର ଗତିପଥ ପରିଷ୍କାର କରିଦେଲା—ଯାଉ ଏ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ଚିନ୍ତାଗୁଡ଼ାକ—ଶେଷ ପାଇ ଯାଉ ଶେଷ ରଶ୍ମିର ଲାଲ ହାତେଲି ତେଜରେ............... ।

ସୁନ୍ଦର ଦେଖିଲା ଦୂର ଦିଗ୍‌ବଳୟର ଅପରୂପ ଛବି । ଭାବୁକ ପ୍ରାଣ ତା'ର ଥରି ଉଠିଲା କି ଏକ ଅପୂର୍ବ ଶିହରଣରେ ।

ଆଖି ଆଗରେ ନାଚ ଉଠିଲା ଏକ ଅଭିନବ ସଂକେତ, ସତେ ଯେପରି ସାରା ପଶ୍ଚିମାକାଶକୁ ମୁଖର କରି ଧ୍ୱନିତ ହେଉଛି ଅସ୍ତରବିର ଶେଷ ବାଣୀ—ରେ ଭ୍ରାନ୍ତ, ଏ ସୃଷ୍ଟି ନିର୍ଜୀବ ନୁହେଁ, ଜୀବନ୍ତ—ଜୀବନଟା ଗୋଟାଏ ବ୍ୟର୍ଥ ସ୍ୱପ୍ନ ନୁହେଁ । ଏହା ଦିବାଲୋକ ପରି ସତ୍ୟ ଆଉ ସୁନ୍ଦର । ଉପଭୋଗ କରିବାକୁ ମନୁଷ୍ୟର ଜନ୍ମ, ଯେହେତୁ ସୃଷ୍ଟିର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଦାର୍ଥ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ଖଳନ ଉପଭୋଗ୍ୟ—ଆଉ କେବଳ ଉପଭୋଗରେ ହିଁ ସୃଷ୍ଟିର ସାର୍ଥକତା ଅଛି ।

ସୁନ୍ଦର ମନୁଷ୍ୟ । ତେଣୁ ଉପଭୋଗ କରିବା ଅଧିକାରରୁ ସେ କାହିଁକି ବଞ୍ଚିତ ହେବ ?

ନିଶ୍ଚିତ ସତ୍ୟ ହେଲେ ବି, କି ଅବାନ୍ତର ଏ ଚିନ୍ତାଧାରା ! ଏହାକୁ ଛନ୍ଦଛଡ଼ା କହିବ ନାହିଁ ତ କହିବ ଆଉ କାହାକୁ ?—ସୁନ୍ଦର ନିଜେ ନିଜକୁ ସଜାଗ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ପୂଜାରୀ ଟୋକା ଭିକାରୀର କାର୍ଯ୍ୟକୁଶଳତା ଏତେ ଚମତ୍କାର ଯେ ସୁନ୍ଦର ଅଫିସ୍ ଫେରନ୍ତି ଜଳଖିଆର ଦାୟିତ୍ୱଟା ତା' ମୁଣ୍ଡରେ ଲଦିବାକୁ ନିହାତି ନାରାଜ । ଫେରନ୍ତା ବାଟରେ ବରଂ ସେ ଆପେ ଖାଇ ପିଇ ଘରକୁ ଯତ୍‌ସାମାନ୍ୟ ସଙ୍ଗରେ ଧରି ବସାକୁ ଆସେ । ଭିକାରୀ ତା' ଆପଣା ବାଟ ସଫା କରିଥାଏ ଅଣ୍ଡା ପଲଉ ସାହାଯ୍ୟରେ ।

ସୁନ୍ଦରବାବୁ ଅଫିସ୍‌ରୁ ଫେରିବା ପରେ ପରେ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠା କାଗଜ ଆଉ ମୁଣ୍ଡା ପେନ୍‌ସିଲଟିଏ ଧରି ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଆଣ୍ଠୁଆ ଠିଆ ହେବା ଭିକାରୀର ଅଭ୍ୟାସଗତ ହେଇଗଲା । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ—ବାବୁ ନିଜ ହାତରେ ଚିଠା ଲେଖି ନ ଦେଲେ ଦୋକାନୀ ସଉଦା ବାକିରେ ଦେବ ନାହିଁ । ସେ ଦିନ ଭିକାରୀ ଯଥା ସମୟରେ ଓ ଯଥା ସ୍ଥାନରେ ଠିଆ ହୋଇ ସାରିଛି । ସୁନ୍ଦର ଝିରକା ଆଡ଼ୁ ମୁହଁ

ଫେଗଇ ପ୍ରାଣର ଆବେଗରେ କ'ଣ ଅବା କହିଥାନ୍ତା, କିନ୍ତୁ ଭିକାରିର ଉପସ୍ଥିତିରେ କିଛିତ ଅପ୍ରତିଭ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା ।

ଚିଠା ଲେଖା ହେଲାବେଳେ ଭିକାରିର ସେଇ ଗୋଟିଏ

ପ୍ରଶ୍ନ—ବାବୁ ଆଜି କ ତରକାରି କରିବ ?

ଏ ପ୍ରଶ୍ନ ସୁନ୍ଦରକୁ ବିରକ୍ତ କଲା ବରଂ—ଡାଲଣା ଛଡ଼ା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭିକାରି ହାତରୁ ସେ ଅନ୍ୟ କିଛି ଖାଇ ନାହିଁ ।

—କାହିଁକି ? ଆଳୁ, ବାଇଗଣ, କଦଳୀ ଅଛି—ମୁଗଡାଲି ପାଇଁ ତ ଚିଠା ଲେଖିଦେଲି, ଆଉ ଡାଲଣା ସର୍ବାଶ ଅଭାବ ରହିଲା କ'ଣ ?

ସୁରୁଖୁରିରେ ବାହିଗଲା ଭିକାରି । ସେ ଆଶା କରି ନ ଥିଲା ଏତେ ସହଜରେ ବାବୁଙ୍କ ମୁହଁରୁ କଥା ବାହାରିବ ବୋଲି । ସ୍ୱସ୍ତିର ନିଃଶ୍ୱାସ ମାରି ତେଲଚକଟା ବ୍ୟାଗ ଖଣ୍ଡ ହାତରେ ଧରି ଭିକାରି ଚାଲିଲା ଦୋକାନକୁ ।

ସୁନ୍ଦର ଅନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିରତ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଗୀତା ହାଣ୍ଡିପଟରୁ ପାଦ ଘୋଷାରି ଘୋଷାରି ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲା ।

—କ'ଣ କଲେ ଗୀତା ? ଜଳଖିଆ ଆଣିଥିଲି ତୋ' ଲାଗି ଖାଇଲୁଣି ?—

ଗୀତା ଉତ୍ତରରେ କେବଳ ଗୋଟିଏ 'ହଁ'ଟିଏ ଭରି ଦେଲା । ପରେ ମନେ ନରମ ଗଳାରେ କଥା ଯୋଡ଼ି ବସିଲା—ବାପା, ପଡ଼ିଶା ଘର ମାଉସୀ ଆସିଥିଲେ········ ।

—ମାଉସୀ ! ଏହା ଭିତରେ କେବେ ତୁ ମାଉସୀଟିଏ ଯୋଗାଡ଼ କରି ସାରିଲୁଣି ? କିଏ ମ ସେ ?—ସୁନ୍ଦର ମନରେ କୌତୂହଳ ଉଦ୍ରେକ ହେଲା ।

ବାପାଙ୍କର ଏ ଦୁଇଟି ପ୍ରଶ୍ନର ଗୋଟିଏ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଉତ୍ତର ଦେବା ଲାଗି ଗୀତା ତରଳା ହସ ଓଠରେ ଗୁପି ମୁହଁ ଟେକଲା ବେଳକୁ ବାପାଙ୍କର ଧ୍ୟାନ ତା'ଠି ନାହିଁ—ଅଛି ଭିତର ପାଖ ଦୁଆର ମୁହଁଠି, ଯେମିତି ଦୁଆର ମୁହଁରେ ସତେ ଅବା ମହୁବରଷା ହେଉଛି !

—ଆରେ, ମାଉସୀ—ତମେ ସେଠି ଠିଆ ହେଇଚ—କହି ଧାଇଁଗଲା ଗୀତା ଦୁଆରବନ୍ଧ ଆଡ଼କୁ—ମାଉସୀ, ବାପା ଏଇନେ ମତେ ପଚାରୁଥିଲେ ତମ କଥା ।—

ପଡ଼ଶାଘର ମାଉସୀଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଶୋଚନୀୟ ହୋଇଗଲା । ତାଙ୍କ ଆଖି ଆଗରେ ମସ୍ତବଡ଼ ଏକ ଧନ୍ଦା । ସେ ତ ଏପରି ଅବସ୍ଥା ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ଆସି ନ ଥିଲେ ।

ସାନ ପିଲାଟିକୁ ସକାଳୁ ହୋଇଛି ଜ୍ୱର । ପ୍ରକୋପ କ୍ରମେ ବଢ଼ୁଛି ବରଂ କମୁନାହିଁ । ସେ ଆସିଥିଲେ ତାପମାନଯନ୍ତ୍ର ଭିକ୍ଷା କରିବାକୁ । ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ପିଲାଟିର କରୁଣ ଚିତ୍କାର, ମାତୃତ୍ୱର ଗୁରୁ ଦାୟିତ୍ୱ—ଅନ୍ୟ ପାଖରେ ସୃଷ୍ଟିର ନୀରବ ଆହ୍ୱାନ । ପାଦ ଆଗକୁ ଚଳୁନାହିଁ କି ପଛକୁ ଫେରୁ ନାହିଁ । ଗୀତା ହାତଧରି ଭିଡ଼ୁଛି ଭିତରକୁ—ପାଚେରି କାନ୍ଥ ଉପର ଦେଇ ପାଖ ଘରୁ ଭାସି ଆସୁଛି ଗୋଟିଏ ରୁଗ୍ଣ ପିଲାର ଆର୍ତ୍ତ କ୍ରନ୍ଦନ—ମା'ଲୋ··· ମା'····· ପଛକୁ ଗୋଡ଼ ଭିଡ଼ ହୋଇ ଯାଉଛି ।—

ଗୀତା ସିନା ପିଲା ଝିଅ, ବୁଝିପାରିଲା ନାହିଁ ମାଉସୀଙ୍କ ଅବସ୍ଥାର ଗୁରୁତ୍ୱ—ସୁନ୍ଦର ବେଶ୍ ବୁଝି ପାରିଲା । କିନ୍ତୁ ନୀରବତା ଭାଙ୍ଗିବ କିପରି ? ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇ ସେ କହିଲା—ଗୀତା, ପଚାରୁନୁ କୁଆଡ଼େ ଆସିଥିଲେ ।—

ଆରେ, ଏତ ଆହୁରି ମୁସ୍କିଲ୍ । ଗୀତାକୁ ସମ୍ବୋଧନ, ଏଣେ ଆଖିର ପ୍ରଶ୍ନବାଚକ ଠାଣି ଆଗନ୍ତୁକା ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ ! ତେଣୁ ଗୀତାରି କେବଳ ଥରେ ବାପାଙ୍କ ମୁହଁକୁ, ଥରେ ମାଉସୀଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁବା ଗୋଟାଏ ପେସା ହୋଇ ପଡ଼ିଲା ସେହି ସମୟଟକ ।

ଗୀତାରି ହାତ ଝୁଙ୍କାଇ ତ୍ରିଜନଆ କଣ୍ଠରେ ମାଉସୀ କହିଲେ—ଗୀତା, ବାପାଙ୍କୁ କହିଲୁ ତାଙ୍କ ଥର୍ମାମିଟରଟା ଟିକିଏ ଦେବେ । କୁନିକି ଆମର କାହିଁକି ଜର ବେଶୀ ହେଲା ପରି ଲାଗୁଛି ।

ଅନ୍ତରର ଆନ୍ଦୋଳନ ସୁନ୍ଦରକୁ ଅପ୍ରତିଭ କରି ପକାଇଲା— ଏ ଭିକ୍ଷାଟା ପୂଜାରି ଠୋକା ଭିକାରି ଦରିଆରେ ଅକ୍ଳେଶରେ ହୋଇ ପାରିଥା'ନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ତା' ନ ହୋଇ ପାର୍ବତୀ ନିଜେ ଆସିବାକୁ ପସନ୍ଦ କଲା କି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ! ସେତେବେଳର ସୁନ୍ଦର ଏତେ ଦୁର୍ବଳ, ଏତେ ହାଲୁକା ହୋଇ ପଡ଼ିଲା, ପାର୍ବତୀ ଥର୍ମାମିଟର ନ ଚାହିଁ ଯଦି ଅନ୍ୟ କିଛି ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ସମ୍ପଦ ଚାହିଁଥାନ୍ତା, ନ ଦେବାକୁ ସୁନ୍ଦରର ଶକ୍ତି ନ ଥିଲା—ସେ ଅକୁଣ୍ଠିତ ଚିତ୍ତରେ ଦେଇ ପକାନ୍ତା ।

ସମସ୍ତ ସମୟରେ ପୁରୁଷର ଏଇ ଦୁର୍ବଳତା ନାରୀ ଚାତୁରୀକୁ ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ କରିବାରେ ଖୁବ୍ ସହାୟତା କରେ । ପାର୍ବତୀର ଆଖିରେ ଦେଖାଦେଲା ଲୁହ । ତା' ହାତ ମୁଠାରେ ଥର୍ମାମିଟର ଧରାଇଲା ବେଳେ ସୁନ୍ଦର ବେଶ୍ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ପାରିଲା ।

ହୃଦୟଠାରୁ ବଳି ନରମ ଜିନିଷ ବୋଧହୁଏ ଆଉ କିଛି ନାହିଁ । ସେଥିରେ ଭେଦ ବିଚାର କରିବା ନିଷ୍ପ୍ରୟୋଜନ । କାରଣ ଆତତାୟୀ ମଧ୍ୟ ଦୟା କରେ । ରୁକ୍ଷ ଲୋକର ଆଖିରୁ ବି ପାଣି ଝରେ । ସୁନ୍ଦର ସହଜେ ଭାବପ୍ରବଣ, ସେଥିରେ ପୁଣି ସମ୍ମୁଖରେ ତା'ର

ନାରୀ ମୂର୍ତ୍ତି—ପୁରୁଷର ସୁଖ ଦୁଃଖର ପ୍ରତିବିମ୍ବ ଅଙ୍କା ଦର୍ପଣ ସେ···ଯୁଗଯୁଗର···କାଳକାଳର । ଆଉ ବାକି ଅଛି କ'ଣ ?

ସେ ସମବ୍ୟଥିତ ସ୍ୱରରେ କହିଲା—କ'ଣ ହୋଇଛି ଆପଣଙ୍କର ? ପିଲାଟିକ ଜ୍ୱର ହୋଇଛି—ଏଇସ୍ତା ତ ! ଆପଣ ଅପେକ୍ଷା କରନ୍ତୁ । ମୁଁ ଏଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଔଷଧ ଆଣି ଦେଉଛି । କାଲି ସକାଳକୁ କିଛି ନ ଥିବ ।—

ଅବାଞ୍ଛିତ ପରିକଳ୍ପନାରେ ବିଭୋର ସୁନ୍ଦର ଧାଇଁଗଲା କାନ୍ଥଟଙ୍ଗା ବ୍ରାକେଟ୍ ପାଖକୁ । କିନ୍ତୁ ତା' ପୂର୍ବରୁ ଥର୍ମାମିଟର ସାହାଯ୍ୟରେ ଉତ୍ତାପଟା ପରୀକ୍ଷା କରି ନେଲେ କିପରି ହୁଅନ୍ତା !

ପାର୍ବତୀର ଅଯାଚିତ ଆବିର୍ଭାବ ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପାଇଁ ସୁନ୍ଦର ମନରେ ଏକ ଘୂର୍ଣ୍ଣିବାତ୍ୟା ବୁହାଇ ଦେଲା । କେଉଁଟା ଆଗ, କେଉଁଟା ପଛ, ସେ ସ୍ଥିର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ପୁଣି କ'ଣ ଭାବି ସେ ଦଣ୍ଡେ ଠିଆ ହୋଇ ପଡ଼ି ପଚାରିଲା—ଆଚ୍ଛା, ଆପଣଙ୍କୁ ଥର୍ମାମିଟର ଦେଖି ଆସେ ?

ଏଇ ପ୍ରଶ୍ନଟା ବୋଧହୁଏ ପାର୍ବତୀର ଥିଲା ଇପ୍ସିତ । ପରିସ୍ଥିତିର ସୁଯୋଗ ନେଇ ସେ କେବଳ ନିଜର ଅପାରଗତା ସୂଚାଇ ଦେବାକୁ ନୀରବ ରହିଲା । ପର ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ହୁଏତ ସନ୍ଦେହ ହେଲା—ସୁନ୍ଦରବାବୁ ଯଦି ଓଲଟା ବୁଝନ୍ତି·····କିନ୍ତୁ ନା, ସେ ଠିକ୍ ବାଟ ଧରିଲେ । ସେ ବୁଝିଲେ । ପାର୍ବତୀ ଥର୍ମାମିଟର ଦେଖି ଜାଣେ ନା ।

—ତେବେ କ'ଣ ମୁଁ ଯିବି—ଉତ୍ତାପଟା ଟିକେ ଦେଖି ନେବି ?—

ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତରରେ ପାର୍ବତୀ ପଥ କଢ଼ାଇ ଚାଲିଲା ଆଗେ ଆଗେ ନୂଆ ଅତିଥିଙ୍କୁ ପାଛୋଟି ନେବାପାଇଁ ।······

ଦୁଃଖୀର ପ୍ରିୟ ଅନ୍ଧାର ସେତେବେଳକୁ ଘୂରିଆଡ଼େ ଅଜାଡ଼ ହୋଇ ପଡ଼ିଲାଣି । ହୁଏତ ସେଇ ତମିସ୍ରାକୁ ସ୍ୱାଗତ କରିବା ସକାଶ କିଏ କେତେ ପ୍ରକାର ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାରେ ଲାଗି ପଡ଼ିଥିବ—କେହି ହୁଏତ ଭର୍ତ୍ସନା ବି କରୁଥିବ—ଅସମ୍ଭବ କ'ଣ ? ଦୁନିଆର ଅଗଣନ ପ୍ରାଣୀ ଉପଭୋଗ କରୁଛନ୍ତି ଅନ୍ଧାର, ଆଲୁଅ—ଉଭୟର ସମାନ ଆବଶ୍ୟକତା—କିନ୍ତୁ ପାର୍ବତୀ ? ସେ କାହିଁକି ଅନ୍ଧାରରେ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ଅବରୁଦ୍ଧା ? ତା'ର ପ୍ରାଣ ଚାହେଁ ଆଲୋକ—ଶୁଭ୍ର, ସ୍ନିଗ୍ଧ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାଲୋକ । କାଳର ଅନନ୍ତ ସ୍ରୋତରେ ବୁଦ୍‌ବୁଦର ଚେତନା ଜଗାଇବାକୁ ତା'ର ହୃଦୟ ହାହାକାର କରି ଉଠୁଛି । ଅନ୍ତର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯାନ କରି କେହି କେବେ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇପାରେ କି ? ବାହାରର ଯାବତ ନିଷ୍ଠା, ଶିଷ୍ଟାଚାର ସେ ଅଭିଯାନର ପ୍ରୁତ୍କାରରେ କେଉଁଆଡ଼େ ବିଲୀନ ହୋଇଯାଏ । ଯାହା ସତ୍ୟ, ତାହା ସବୁଠାରେ, ସବୁକାଳରେ ସତ୍ୟ । ସତ୍ୟହିଁ ସର୍ବଜୟୀ ହୁଏ । ପାର୍ବତୀ ପ୍ରାଣରେ ସେହି ସତ୍ୟର ପ୍ରକୋପ ବଢ଼ି ଉଠିଲା ଅସମ୍ଭବ ଭାବରେ । ଦୁନିଆ ଯେତେ ଭୁଲ୍ ବୁଝୁ ପଛକେ, ସତ୍ୟର ଅପଳାପ କରିବା ପାର୍ବତୀ ପକ୍ଷରେ ଅସହ୍ୟ ବୋଧ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ପରମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସେ ନିଜକୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେବା ଛଳରେ ସେଇ ଘନ ତମିସ୍ରାକୁ ପାଖେଇ ନେବା ସକାଶ ବାଧ ହୋଇଥିଲା—ସୁନ୍ଦରବାବୁ ଟର୍ଚ୍ଚ ଧରି ଆସିବେ ନିଶ୍ଚୟ···ନାହିଁ ବା କ୍ଷତି କ'ଣ ? ଦୁଇଟି ଅନ୍ଧକାରଚ୍ଛନ୍ନ ହୃଦୟର ଗୋପନ ଆକୁଳତା ମିଶି ସୃଷ୍ଟି କରିବ ଏକ ଅଭିନବ ଆଲୋକର ରେଖାପାତ—ସେଥିରେ ହୁଏତ ଭବିଷ୍ୟତ ଜୀବନର ପଥ ସୁଗମ, ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ······କ୍ଷତି କ'ଣ ?—

ସନ୍ତର୍ପଣରେ ପାର୍ବତୀର ଅନୁଗମନ କରି ସୁନ୍ଦର ସାମନାକୁ
ଯିବାର ଦେଖେ ତ ବାହାରର କୌଣସି ଅଂଶ ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁନାହିଁ।
ଘରିଆଡ଼େ ନିବିଡ଼ ଅନ୍ଧାର ଘେରି ରହି ସୃଷ୍ଟିର ପରିଧିକୁ ବହୁ
ପରିମାଣରେ ହ୍ରାସ କରି ଦେଇଛି, ଠିକ୍ ଯେପରି ସତ୍ୟର ଚାରିପଟେ
ମିଥ୍ୟା, ପ୍ରବଞ୍ଚନା, ଛଳନା, ପ୍ରଲୋଭନ ଇତ୍ୟାଦିର ଏକ ଘନ
ପ୍ରଲେପ ତା'ର ପ୍ରକୃତ ରୂପକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ପକାଇଥାଏ। ସମସ୍ତଙ୍କର
ଆଖି ଅଛି—ଦେଖନ୍ତି—ଚାହାଁନ୍ତି ଖୁବ୍ ତନ୍ମୟ ଭାବରେ—କିନ୍ତୁ
ଅସଲ ସତ୍ୟର ରୂପରେଖ ଠଉରି କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ। ସୁନ୍ଦରକୁ
ଜଣାଗଲା ଯେପରି ଏତେବଡ଼ ସୃଷ୍ଟି ମଧ୍ୟରେ କେବଳ ଦୁଇଟି
ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଛଡ଼ା ଆଉ କେହି ନାହିଁ—ସିଏ ଆଉ ପାର୍ବତୀ—ଆଦମ
ଆଉ ଇଭ—ସୃଷ୍ଟିର ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ।

ଯେତେଦୂର ସତର୍କତା ଅବଲମ୍ବନ କରାଯାଇ ପାରେ, ପାର୍ବତୀ
କଲା। କିନ୍ତୁ ମନ ଓ ବିବେକର ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଯୁଦ୍ଧରେ ମନ ସର୍ବଦା ଜୟୀ
ହେଲେ ଲୋକର ଅବସ୍ଥା ଯାହା ହୁଏ, ତାହାହିଁ ହେଲା। ପାର୍ବତୀ
ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲା ମାତ୍ରେ ତା'ର ପ୍ରଥମ ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିଲା ଗୋଟାଏ
କୋଣରେ ଥୁଆ ହୋଇଥିବା ବିଛଣା ଉପରେ—ଇସ୍ କି ଅଲଗା
ହୋଇଛି ସେ ଅବାକ। ଏଣେ ପିଲାଟି ଯେ ଜ୍ୱରର ପ୍ରକୋପରେ
ମ୍ରିୟମାଣ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି, ସେଥିକି ପାର୍ବତୀର ଆଦୌ ଲକ୍ଷ୍ୟ ନାହିଁ।
ମାଆ ସେ—ସନ୍ତାନ ପାଳିବା ତାର ପ୍ରଧାନ ଧର୍ମ। କିନ୍ତୁ ସନ୍ତାନ
ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ନ ଦେଇ ସେ କରୁଛି କ'ଣ ?

କାନ୍ଥରେ ଟଙ୍ଗା ହୋଇଥିବା ଛବି କେତେଖଣ୍ଡି ବହୁ ଦିନରୁ
ସଫା ହୋଇନାହିଁ। ଫ୍ରେମ୍‌ଗୁଡ଼ାକ ଧୂଳି ଲାଗି ମଇଳା ଦିଶୁଛି।
ବଡ଼ ଦୁଃସହ ବୋଧହେଲା ପାର୍ବତୀକୁ—ସୁନ୍ଦରବାବୁ ଦେଖି କ'ଣ
ଭାବିବେ ? ଖୁବ ଶୀଘ୍ର ସଫା ହୋଇଯିବା ଦରକାର·······।

ଏଥିରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାର କିଛି ନାହିଁ । ପାବଣ୍ଡ ଯାଇଥିଲା ଅର୍ମମିଟରେ ଆଣି ପିଲାର ଉତ୍ତାପ ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ । ସେ ତ ଜାଣି ନ ଥିଲା ଏପରି ଅବାଞ୍ଛିତ ଭାବରେ ସୁନ୍ଦରବାବୁ ସ୍ୱୟଂ ଆସିବେ ବୋଲି—ଅଗତ୍ୟା ସେ ଛବି ଫ୍ରେମ୍ ସଫା କରିବାରେ ମନୋନିବେଶ କଲା ।

ଘରେ ଗୋଡ଼ ନ ଦେଉଣୁ ସୁନ୍ଦର ଆତଙ୍କିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ପରମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନ ତା'ମନରେ ଜାଗ୍ରତ ହୋଇ ତା'କୁ କେତେକ ପରିମାଣରେ ଆଶ୍ୱସ୍ତ କଲା—ପଡ଼ୋଶୀ ହିସାବରେ ଅନ୍ତତଃ ତା'ର ଏତିକି ସମବ୍ୟଥିତ ହେବା କ'ଣ ଉଚିତ ନୁହେଁ ! ଘରଭିତରେ ପଶିଯାଇ ସୁନ୍ଦର ଅନୁଭବ କଲା, କିପରି ଏକ କରୁଣ ମନୋଭାବ ସେ ଘରର ଚାରିଆଡ଼ ଘେରି ରହିଛି । ଘରଭିତରେ ଚଟାଣ ଉପରେ ବିଛଣା ଖଣ୍ଡେ ପଡ଼ିଛି ହୋଇଛି । ତା' ଉପରେ ଶୋଇଛି ପାବଣ୍ଡର ଛଅ ବର୍ଷର ଝିଅ ଊର୍ମିଳା । ଜ୍ୱରାକ୍ରାନ୍ତଶଯ୍ୟରେ ମୁହଁ ବେଳେବେଳେ ବିକୃତ କରି ସେ ମାଆକୁ ଚାହିଁ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠୁଛି ।

ଯେତେ ଯାହା କଦର୍ଯ୍ୟ, ଘୃଣ୍ୟ, ଅସ୍ପୃହଣୀୟ ଦୃଶ୍ୟ ସେ ଘରେ ଥାଉ ନା କାହିଁକି ସୁନ୍ଦର ଆପତ୍ତି କରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଅନ୍ତରର କେଉଁ ଏକ ନିଭୃତ କୋଣରେ ମମତାର ଉଦ୍ରେକ ହୋଇ ତା'କୁ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ମୃଦୁଁ ଗମ୍ଭୀର କରି ଦେଲା । ସ୍ପଷ୍ଟବାଦିତାର ସତ୍ତା ତା'ର ଲୋପ ପାଇଗଲା । କେବଳ ଯନ୍ତ୍ରଚାଳିତଙ୍କ ପରି ସେ ପାବଣ୍ଡକୁ ସମବେଦନା ଜଣାଇବା ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି କରିପାରିଲା ନାହିଁ କି କହିପାରିଲା ନାହିଁ । ଏଇଠି ହେଲା ପ୍ରଣୟର ପରାଜୟ । ପ୍ରଣୟୀ ସ୍ପଷ୍ଟବାଦୀ ହେଲେ ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଫଳମନୋରଥ ହୋଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ସେ ପ୍ରଣୟର ରୂପରେଖ ବିକଶି ଉଠେ ଶତଗୁଣ

ଦାବାଗ୍ନି ପରି । ସେ ପ୍ରଣୟରେ ଥାଏ ମହାନ୍ ପ୍ରେରଣା—ଜୀବନକୁ ସରସ, ସୁନ୍ଦର, ମଧୁମୟ କରିପାରିଲା ଭଳି ଅଦମ୍ୟ ଉତ୍ସାହ । ଏପରି ପ୍ରାପ୍ୟ ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରଣୟଭିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଅନେକ ସମୟରେ ତା'ର ଯାବତୀୟ ମହତ୍ତ୍ୱକୁ ବଳିଦାନ ଦେଇ ତା' ପରିବର୍ତ୍ତରେ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରେ ତୀବ୍ର ଅମାନୁଷିକତା, ବର୍ବରତା ।

ସେ ଘର କାନ୍ଥରେ ଟଙ୍ଗା ହୋଇଥିବା ବହୁ ଛବି ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦରର ଦୃଷ୍ଟିରେ ପଡ଼ିଗଲା । ଛବିଟି ପାର୍ବତୀର ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁକାଳୀନ ଦୃଶ୍ୟ ସୂଚାଇ ଦେଉଥିଲା । ମୃତସ୍ୱାମୀଙ୍କ ପାର୍ଶ୍ୱଦେଶରେ ଆସୀନ ପାର୍ବତୀର ଚକ୍ଷୁରୁ ଝରି ପଡ଼ୁଛି ଲୋତକବିନ୍ଦୁ । ନାଟକୀୟ ଦୃଶ୍ୟ ପରି ଦିଶୁଥାଏ ଅବିକଳ ।

ଲୋକେ ଆପଣାର ଛବି ଉଠାନ୍ତି ଅତୀତର ସ୍ମୃତିକୁ ସାଇତି ରଖିବା ପାଇଁ । ଭବିଷ୍ୟତରେ କୌଣସି କାରଣରୁ ଦୁଃଖକାଳ ଉପଗତ ହେଲେ ସେହିସବୁ ଛବି ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରାଣରେ କଥଞ୍ଚିତ୍ ଆନନ୍ଦ ଦିଏ । କିନ୍ତୁ ଏଇ ପୁଣି କ'ଣ ? ଅତି ବିଲକ୍ଷଣ—ପାର୍ବତୀର ଏ ଯେ ବିରୁଦ୍ଧ ସଉକ !

ସୁନ୍ଦରକୁ ଭାରି ଖରାପ ଲାଗିଲେ ସୁଦ୍ଧା ମୁହଁ ଫିଟିଲା ନାହିଁ କିଛି କହିବାକୁ ।—

କିଛି ସମୟ ନୀରବରେ ଅତିବାହିତ ହେଲା ପରେ ନିସ୍ତରଙ୍ଗ ସମୁଦ୍ର ବକ୍ଷରେ ଆନ୍ଦୋଳନ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ପରି ପାର୍ବତୀର କଣ୍ଠ ବାଜି ଉଠିଲା—କ'ଣ ଦେଖୁଛନ୍ତି ? ଏ ଗରିବର କ'ଣ ଅଛି ଆପଣଙ୍କ ପରି କବିଙ୍କୁ ସ୍ୱାଗତ ଜଣାଇବାକୁ ?......

—ଏ କ'ଣ ବନମର୍ମର ନା, ନିର୍ଝରଣୀର କଳକଲ୍ଲୋଳ !—ସୁନ୍ଦରର ସର୍ବାଙ୍ଗରେ ଖେଳିଗଲା ଏକ ଅପୂର୍ବ ଶିହରଣ । ତା'ର

ସମସ୍ତ ବିଗ୍ରହଶକ୍ତି କ୍ଷଣକ ଭିତରେ ଲୋପ ପାଇଗଲା—ତେବେ
ପାର୍ବତୀ ପିଲାର ଅସୁଖ ପାଇଁ ଅଣୁମାତ୍ର ବିଚଳିତ ନୁହେଁ !—

ସୁନ୍ଦରର ଖର୍ଚ୍ଚ ମାଇବତା ପାର୍ବତୀକୁ ଭଲ ଲାଗିଲା ନାହିଁ
ତା' ମନରେ ଆଶା ଆଶଙ୍କାର ତୁମୁଳ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ—ସୁନ୍ଦରବାବୁ କ'
ଖରାପ ଭାବିଲେ କି ?—ଏ କଳ୍ପନା ଏତେଦୂର ଦୁଃଖଦାୟକ ହୋ
ହେଲା, ପାର୍ବତୀ ସହି ପାରିଲା ନାହିଁ ମୋଟେ । ସୁନ୍ଦରର ଅବିର
ନିମ୍ନଦୃଷ୍ଟି ପାର୍ବତୀର ଆଶଙ୍କାକୁ ବହୁ ପରିମାଣରେ ବଢ଼ାଇ ଦେଲା
କ'ଣ, ତା'ର ଆଖିରେ ହଠାତ୍ ଦେଖାଦେଲା ଲୁହ । ଇଚ୍ଛା ହେଲ
ଆପଣାର ପରାଜୟ ସ୍ୱୀକାର କରି ସେ ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କୁ କହିବ-
କ'ଣ କହିବ ?—ହଁ, ତା'ର ଅନ୍ତରର ଲିପ୍‌ସାକୁ ସେ ଅକାତରେ
ପ୍ରକାଶ କରିଦେବ—······ସୁନ୍ଦରବାବୁ, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର ସଖ୍ୟ
······ନା, ନା, ସହାୟତା—ନା, ଏବି ତ ଠିକ୍ ହେଲା ନାହିଁ-
ତେବେ କ'ଣ ଠିକ୍ ?—ଧେତ୍, ସବୁ ଗୋଳମାଳ ହୋ
·········ଯାଉଛି ।

ସୁନ୍ଦର ଇତ୍ୟବସରରେ ଊର୍ମିଳାର ଉତ୍ତାପ ପରୀକ୍ଷା କ
ନେଇ ସାରିଥିଲା । ଥର୍ମୋମିଟରର ଦେଖିଲାବେଳକୁ ଉତ୍ତାପ ୧୦
ହୋଇଛି—ଏଁ ୧୦୪ ଡିଗ୍ରୀ—ଦେଖୁଛନ୍ତି, ପିଲାଟାକୁ ଭୀଷଣ ଜ୍ୱର
ଆପଣ ତା' କପାଳରେ ପାଣିପଟି ପକାଉଥାନ୍ତୁ—ମୁଁ ଏହିକ୍ଷ
ଔଷଧ ନେଇ ଆସୁଛି ।—

ପାର୍ବତୀ ନିର୍ନିମେଷ ନୟନରେ ଅନାଇ ରହିଥାଏ ସୁନ୍ଦର
ଯିବା ବାଟକୁ । ଏଡ଼େ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ସେ ! ସେ ପରା କୁଆଡ଼େ କ
ଭାବୁକ !!—ମନରେ ରାଗ ହେଉଥିଲେ ବି କିଛି ଉପାୟ ନ ଥି
ପାର୍ବତୀର ତାହା ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ।

……..ଧରା ଦେଲେ କ୍ଷତି କ'ଣ ?—ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ଉଦ୍ଦାମଯୌବନର ମାଦକତା, ଅନ୍ୟ ପାଖରେ ଭଲ ମନ୍ଦ ବିଚାରର ଶକ୍ତି ସୁନ୍ଦର ମନକୁ ଭିଡ଼ା ଓଟରା କରି ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ କରି ଦେଉଥାନ୍ତି । ସେ ଔଷଧ ପାଇଁ ଯିବା ବାଟରେ ଭାବୁଥାଏ—ଦାତା ଅଯାଚିତ ଭାବରେ ତା'ର ସମସ୍ତ ବିଭବ ଟେକି ଦେଉଛି, ତା' ପାଖରେ ଧରା ଦେଲେ କ୍ଷତି କ'ଣ ?……

ପୁଣି ପରମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଭାବୁଥାଏ—ତା'ର ଚାରିପାଖର ସାମାଜିକ ବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତି ମିଳିଲେ ତ ! କିନ୍ତୁ ମନୁଷ୍ୟର ମନଟା ତ ଆବଦ୍ଧ ଜଳ ପରି ସ୍ଥିର ନୁହେଁ । ତାହା ଚଞ୍ଚଳ, ମୁଖର । ଅନ୍ତଃ-ସଲ୍ଲିଳା ସ୍ରୋତସ୍ୱିନୀ ପରି ଅବିରତ ଧାରାରେ ବହି ଯିବାକୁ ସେ ଚାହେଁ, ତା'କୁ ଜୋର କରି ବନ୍ଦ କଲେ ଲାଭ ନାହିଁ, ବରଂ କ୍ଷତି ଅଛି । କୂଳ ପ୍ଲାବିତ ହେଲେ ହୁଏତ ସେତେବେଳେ ସମାଜ ନ ଥିବ, ଶାସନ ନ ଥିବ କି ରୋକିବାର ଶକ୍ତି ବି ନ ଥିବ ।

ତେଣୁ ସେ ଧରାଦେବ—ପାର୍ବତୀର ଅଯାଚିତ ଦାନକୁ ଉପେକ୍ଷା କରି ସେ ଭଗବାନଙ୍କର ମଧୁମୟ ସୃଷ୍ଟିରେ ବିପ୍ଳବ ଆଣି ପାରିବ ନାହିଁ ।

ସୁନ୍ଦରର ମୁଣ୍ଡ ଭାରାକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଲା । ସେ ଔଷଧ ଆଣିଲା—କିନ୍ତୁ ନିଜେ ପାର୍ବତୀକୁ ଦେବାପାଇଁ ନ ଯାଇ ପୂଜାରୀ ଟୋକା ଭିକାରୀ ହାତରେ ଖଣ୍ଡେ କାଗଜରେ ବ୍ୟବହାର ବିଧି ଲେଖି ପଠାଇ ଦେଲା ।

ସେ ରାତିଟି ଉଭୟ ପାର୍ବତୀ ଓ ସୁନ୍ଦର ପକ୍ଷରେ ସ୍ମରଣୀୟ ହୋଇଥିଲା । ଉଭୟ ବସାଘର ମଝିରେ ବ୍ୟବଧାନ କେବଳ ପାଚେରୀଟା ମାତ୍ର । ସୁନ୍ଦର ସେ ଦିନ କ'ଣ ଖାଇଲା, କ'ଣ କଲା କିଛି ଜାଣେ ନାହିଁ । ଅଗଣାରେ ଖଣ୍ଡେ କାନଭାସ ଚେୟାର ଉପରେ

ପଡ଼ି ସେ ଚାହିଁ ରହିଥାଏ ଅସଂଖ୍ୟ ତାରକାଖଚିତ ଅନନ୍ତ ଆକାଶକୁ। ବିଗତ ପରିସ୍ଥିତିର ସ୍ମୃତି ତା'କୁ ଅସ୍ଥିର କରି ପକାଉଥାଏ। କାହିଁକି ଏ ଅସ୍ୱସ୍ତି ? ସୃଷ୍ଟିର ଅଗଣିତ ପ୍ରାଣୀ ଯେତେବେଳେ ଗଭିର ଗଭୀର ସୁସୁପ୍ତିରେ ବିଭୋର, କାହିଁକି ସୁନ୍ଦର ଆଖିରେ ନିଦ ନାହିଁ ? ପ୍ରତିମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସେ କାହିଁକି ଗୋଟାଏ ଗଭୀ ଅଭାବର ମର୍ମନ୍ତୁଦ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଭୋଗ କରୁଛି ? ରହି ରହି ଆଖି ଆଗରେ ଦିଶି ଯାଉଥାଏ ଦୁଇଟି କୋଟରଗତ ଚକ୍ଷୁ। ସୁନ୍ଦରର ସ୍ତ୍ରୀ ମାଧବିକା ପ୍ରାପ୍ତ ଗତ କେତେ ବର୍ଷ ଧରି କ୍ରମାଗତ ରୋଗ ଭୋଗି ଆସୁଛି। ତାକୁ ଅକାଳବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ଗ୍ରାସ କରି ସାରିଛି। ଯୁବତୀର ସତ୍ତା ତା'ଠାରେ ନାହିଁ। ତଥାପି ସେ ଯେ ତା'ର ବିବାହିତା ପତ୍ନୀ !—

ମନେ ପଡ଼ିଗଲା ତ'ର ବିବାହର ଚତୁର୍ଥୀ ରାତି—ସୁନ୍ଦ ସେ ଦିନ ଅବଗୁଣ୍ଠନବତୀ ମାଧବିକାର ଶୟନ କକ୍ଷରେ ବ କବିତା ଲେଖିଥିଲା—

"ତା'ର ଅଧରୁ ହସ କେବେ ସରେ ନା······
ମୋର ମଧୁମିଶା ନିଶି ପାହେ ନା—"

ସେ ଦିନ ରାତିକୁ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇଥିଲା ଚତୁର୍ଥୀର ନିସ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ର। ଆଜି, କାଲି, ଚନ୍ଦ୍ର ନାହିଁ କି ଚକୋର ନାହିଁ—ଅଛି କେବଳ ଘନ ତମିସ୍ରା। ଦୂରର ବନାନୀର ପତ୍ର ଗହଳରେ ପକ୍ଷୀ ଦମ୍ପତି ଉଭୟର ଅଙ୍ଗସ୍ପର୍ଶରେ ଅନ୍ଧକାରର ସାର୍ଥକତା ଉପଲବ୍ଧି କରୁଥିବେ। ପ୍ରଣୟିନୀର ନୀରବ ଆହ୍ୱାନକୁ ସ୍ୱାଗତ କରି ମୁଗ୍ଧ ପ୍ରଣୟୀ ନିଜର ଜନ୍ମ, ଜୀବନକୁ ଧନ୍ୟ ମନେ କରୁଥିବ·····ଆଉ ସୁନ୍ଦର କ'ଣ କରିବ ?—

ଠିକ୍ ଏତିକବେଳକୁ ମରୁଭୂମିର ଓ୍ୱେସିସ୍ ପରି ପାରେଖା ଆରି ପାଖରୁ ଶୁଣାଗଲା ଏକ ମଧୁଗୁଂଜନ । ଆର ପାଖ ଘରେ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକୁ ପାର୍ବତୀ ଅକ୍ଷରେ ଅକ୍ଷରେ ପାଳୁଛି । ତା' ଆଖିକୁ ମଧ୍ୟ ନିଦ ନାହିଁ । ପାଖରେ ସମ୍ଭବତଃ ଶୋଇଛି କୁନ ଓରଫ୍ ଊର୍ମିଳା । ଜ୍ୱରର ପ୍ରକୋପ ଟିକଏ କମିଥିଲା ପରି ଜଣା ଯାଉଥାଏ । ପ୍ରତି ଦୁଇଘଣ୍ଟା ଅନ୍ତରରେ ପାନେ ଚଳଖାଏ ଔଷଧ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ପାର୍ବତୀ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେ ଚଳୁଛି କେତେବେ ?

କୁନ ବି ଦୁର୍ବଳତା ହେତୁ ଗାଢ଼ ନିଦ । ଅଗଣାରେ ରହି ରହି ଝିଙ୍କାରିଟାଏ ବିକଟ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠୁଛି । ପାର୍ବତୀ ଆଗରେ ଖୋଲା ହୋଇ ପଡ଼ିଛି କେତେଗୁଡ଼ିଏ ସଂଗୀତସମ୍ବଳିତ ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର ପୁସ୍ତିକା । ସଂଗୀତ ଗୁଡ଼ିକର ରଚୟିତା ଜଣେ କେହି ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର ଦାସ ।

·····କିଏ ଏହି ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର ? ପାର୍ବତୀର ମନ କଥାଗୁଡ଼ା କୁଆଡ଼ୁ ସେ ଜାଣିଲା ପରି ସଙ୍ଗୀତ ରଚନା କରିଛନ୍ତି । ସେଥିରେ ଯେଉଁ କେତୋଟି ରଚନା ଅଛି, ସେଥିରୁ ଗୋଟିଏ ପାର୍ବତୀ ମନକୁ ବେଶ୍ ପାଇଯାଇଛି । ଗୀତଟିର ସ୍ୱର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଆଯାଇଛି । ପାର୍ବତୀ ସେଇ ଗୀତଟିକୁ ମନେ ମନେ ଆବୃତ୍ତି କରିବାରେ ଲାଗିଛି—"ଲଭିବାର ଆଶା ଯେବେ—

ଦେଖିବାରେ ଯାଏ ସରି,
ସେ ଦେଖାରେ କିବା ମୂଲ—
ମରଣୁ କିଷଣ ବଳ—ପଦ"·········

ପଦଟି କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଗାଇପାରୁଛି ସେ—କିନ୍ତୁ ଅନ୍ତରା ଗାଇ ପାରୁନାହିଁ । ହୁଏତ ଅନ୍ତରା ଗାଇବା ପାଇଁ ତା'ର ଆଗ୍ରହ ନ ଥାଇପାରେ !

ପାର୍ବତୀଙ୍କୁ ଯଦି ମାଲୁମ ଥାନ୍ତା ଯେ ପାଚେଶ ସେ ପାଖରେ ସ୍ୱୟଂ ରଚୟିତା ନିଜ୍ରାର ଅନ୍ତରରେ ବସି ଗୁଣିପିଟି ହେଉଛନ୍ତି, ତେବେ ହୁଏତ ସେ ସେପରି ଆବୃତ୍ତି କରିବାରୁ କ୍ଷାନ୍ତ ହୋଇଥାନ୍ତା କିମ୍ବା ପୁଣି ଗୀତଟିର ସ୍ୱର କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଜାଣିବା ପାଇଁ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ରଚୟିତା ଯେ ଖୋଦ୍ ସୁନ୍ଦରବାବୁ, ଯାହାଙ୍କୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ତା'ର ସ୍ମୃତିପଟରେ ଦୁନିଆ ଚକାଭଉଁରି ଖେଳ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଛି, ଏକଥା ତାକୁ ଜଣା ନ ଥିଲା । ତେଣୁ ସେ ବାରମ୍ବାର ସେହି ପଦଟିକୁ ଆବୃତ୍ତି କରିବାରେ ଲାଗି ପଡ଼ିଥାଏ ।

ସୁନ୍ଦର ପାର୍ବତୀର ସେଇ ମଧୁଗୁଂଜନ ଶୁଣି ଶୁଣି ବଡ଼ ତନ୍ମୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । କିନ୍ତୁ ସଙ୍ଗୀତଟି ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ନ ହେଉଥିବା ଯୋଗୁଁ ତା'ର ମନ ବଡ଼ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ଉଠୁଥାଏ । ଏହିପରି କେତେକ ସମୟ ଅତିବାହିତ ହେଲାପରେ ଭାବପ୍ରବଣତାରେ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ହୋଇ ସୁନ୍ଦର ଅନ୍ତର ପଦଟିକୁ ବ୍ୟଥିତ ଅନ୍ତରର ସମସ୍ତ ଦରଦ ଦେଇ ଗାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲା—

—"ତୁମେ କି ଜାଣ ସେ କଥା—
ମନର ଯେ ଆକୁଳତା—
ଗୋପନ ଅନ୍ତର ବ୍ୟଥା—ହଏ ଗୋ କେସନେ ଜାଳି—
ମରଣ ଶତାରୁ ବଳି·····।"

ପାର୍ବତୀ ଶୁଣିଲା । ତା'ର ସମସ୍ତ ଜ୍ଞାନ, ଧ୍ୟାନ ଦେଇ ସେ ଶୁଣିଲା—ଠିକ୍ ଯେପରି ସର୍ପ ପଦୁତୋଳା ଶୁଣି ମନ୍ତ୍ରମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ତା'ର ଦଂଶନ କରିବା ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ଭୁଲିଯାଏ, ସେହିପରି ପାର୍ବତୀ ପୂର୍ଣ୍ଣମାତ୍ରାରେ ଆତ୍ମବିସ୍ମୃତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା—ଏ କାହାର କଣ୍ଠସ୍ୱର ! ସୁନ୍ଦରବାବୁ ତେବେ କ'ଣ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜାଗିଛନ୍ତି ! ଏତେ ସୁନ୍ଦର ସେ ଗାଇପାରନ୍ତି !—

ତା'ର ମାନସିକ ଅବସ୍ଥା ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କଲେ ମନେ ହେବ, ଯେପର କେହ ମୂର୍ଖ ବିଲେଇ ଉପରେ ମାଛଜଗା ଦାୟିତ୍ୱ ଦେଇ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇଛି । ଇପ୍‌ସିତ ପ୍ରିୟ ଖାଦ୍ୟକୁ ଆଖି ଆଗରେ ରଖି କେହ ପାଟିର ଲାଳସାକୁ ତ୍ୟାଗ କର ପାରେ କି ? ପାର୍ବତୀର ଅବସ୍ଥା ତଥୈବଚ । ତା'ର ଇଚ୍ଛା ହେଲା ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଣ୍ଠ ମିଳାଇ ସେ ପଲ୍ଲୀ ପଦଟିକୁ ଆବେଗଭରା ସ୍ୱରରେ ଗାଇ ଉଠନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ସେ ଅଧିକାର ତା'କୁ ଦେବ କିଏ ? ତା ଛଡ଼ା, ସୁନ୍ଦରବାବୁ ଗ୍ରହଣ କଲେ ତ ହୁଏ ! ତେବେ ଗୀତଟିକୁ ଯେ ଲେଖିଛନ୍ତି, ସେ କ'ଣ ଏଇ ସୁନ୍ଦରବାବୁ—"ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର ଦାସ !" ତାଙ୍କୁ କବି ବୋଲି ସମ୍ବୋଧନ କର ପାର୍ବତୀ କିଛି ଭୁଲ କର ନାହିଁ ତ, ବରଂ ତାଙ୍କ ମହତ୍ତ୍ୱର ସମ୍ମାନ କରିଛି ।

ସୁନ୍ଦର ସେ ରାତିତମାମ୍ ଉଜାଗର ରହି ଚିନ୍ତା କଲା—ଖୁବ୍ ଚିନ୍ତା କଲା । ସେ ଚିନ୍ତାର କୂଳକିନାରା ନାହିଁ, ଆଦି ଅନ୍ତ ନାହିଁ—ଯେତେ ଚିନ୍ତା କଲେ ବି ମନ ପରିତୃପ୍ତ ହେଉ ନାହିଁ । ବରଂ ଆହୁରି ଭାବିବାକୁ ମନ ଉତ୍କଣ୍ଠିତ ହୋଇ ଉଠୁଛି । ରକ୍ତମାଂସର ମୋହ ଦୁନିଆର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରାଣୀକୁ ସାମାଜିକ ଶୃଙ୍ଖଳାର ବେଷ୍ଟନୀ ଭିତରକୁ ବଳେ ବଳେ ଓଟାରି ନିଏ, ଆଉ ତା'ରି ଭିତରେ ରହି ସେ ସୃଷ୍ଟି କରେ ଯାବତ ଅନୁଶାସନ । ସେଇ ଅନୁଶାସନର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ସୃଷ୍ଟିର ଶ୍ରେଷ୍ଠପ୍ରାଣୀ ମନୁଷ୍ୟ ସଂଯମୀ ହୁଏ, ମନ୍ଦକୁ ଭଲ କରିବାର ପ୍ରେରଣା ପାଏ । ସେ ପ୍ରେରଣା ଆସେ ସମାଜର ଅପର ଅଙ୍ଗ ନାରୀ ଜରିଆରେ । ନାରୀର ବିନା ସାହଚର୍ଯ୍ୟରେ ପୁରୁଷ ତା'ର ଜୀବନଧାରାକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିପାରେ ନାହିଁ । ନାରୀର ଉଦ୍ଭାବନାରେ ପୁରୁଷ ହୁଏ ସ୍ରଷ୍ଟା ।

ସୁନ୍ଦର ଭାବୁଥାଏ—ପାର୍ବତୀକୁ ସେ ଯଦି ଆପଣାର କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ ତେବେ ସେଥିରେ ଆପତ୍ତିକର ଜିନିଷ କ'ଣ ଅଛି ? ହୋଇପାରେ ପାର୍ବତୀ ବିଧବା—କିନ୍ତୁ ବ୍ରହ୍ମଚାରିଣୀ ତ ନୁହେଁ । ତେବେ ଆପତ୍ତି ରହିଲା କେଉଁଠି ? ଏହାଦ୍ୱାରା ମାଧବକାର ସମ୍ମାନ ଉପରେ ଆଞ୍ଚ ଆସିବାର ତ କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ସୃଷ୍ଟି ପ୍ରକ୍ରିୟାର ବିଷମ ବୈସୂଚନ ମଧ୍ୟରେ ଏପରି ଏକ ସ୍ନିଗ୍ଧକୃତ ଜୀବନ ଧରି ବଞ୍ଚିରହିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବା ମାଧବକାର ଅସହ୍ୟ ସ୍ୱାର୍ଥପରତା ନୁହେଁ ତ ଆଉ କ'ଣ ? ନା—ନା, ଏ ଅତି ଜଘନ୍ୟ, ଅତି କଦର୍ଯ୍ୟ ଅମାନୁଷିକତା । ସୁନ୍ଦର ମାଧବକାର ଏ ଯୁକ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଆଦୌ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ । ସେ ପାର୍ବତୀ ହାତରେ ଧରିଦେବ । ମହାମାୟ ସୃଷ୍ଟିର ସରଳ ଉପଭୋଗ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଣୁ ପରମାଣୁ ହେଲେ ବି ସେ ଉପଲବ୍‌ଧି କରିବ ତା'ର ସାର୍ଥକତା ।—

ସେ ରାତି ପାହିଲା ।

ତା' ପରେ ପରେ ଆଉ କେତୋଟି ରାତି ମଧ୍ୟ କଟିଗଲା ।···

ଦିନେ ସକାଳେ ସୁନ୍ଦର ତା' ବସାଘରେ ନାହିଁ । ବାବୁ ଅଫିସ୍ ଯିବେ ବୋଲି ପୂଜାରି ଟୋକା ଭିକାରି ତା କାମରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ଗୀତା ବହିପତ୍ର ମେଞ୍ଚାଏ ଧରି କ'ଣ ସେ କରୁଛି, ତା' ସେ ଜାଣେ— ଆଉ କାହାରି କହିବାର ସାଧ୍ୟ ନାହିଁ । ପଢ଼ଶାଘରର ମାଉସୀ ଆସି ଡାକ ଦେଲେ—ଗୀତା, ସ୍କୁଲକୁ ଯିବୁ ନାହିଁ କିଲୋ ?—

ସୁନ୍ଦରବାବୁ ବସାରେ ନାହାନ୍ତି ବୋଲି ମାଉସୀଙ୍କୁ ବୋଧହୁଏ ଜଣା ଥିଲା ।

ଗୀତା ତରବର ହୋଇ ବହିପୁଳାକ ଟେବୁଲ ଉପରେ ରଖିଦେଇ ମାଉସୀଙ୍କ ପାଖକୁ ଧାଇଁ ଆସିଲା—ସ୍କୁଲକୁ ଯିବା କଥା କାହିଁକି ପଚାରିଲ, ମାଉସୀ ?

—ନା, ଏଇମିତି ପଗୁଚ଼ଦେଲ—ତୋ ମୁଣ୍ଡବାଳ ତ ସ୍କୁଲକୁ ଯିବାର ସୂଚନା ଦେଉ ନାହିଁ— କଏ ବାଳ କୁଣ୍ଡାଇ ଦେଉଚ ଲୋ?—

ଗୀତା ହସିଦେଲା ମାତ୍ର—ଆଉ କିଏ କୁଣ୍ଡାଇଦବ ? ମନକୁ ମନ ଯେମିତି ଆସୁଚ, ମୁଁ ନିଜେ କୁଣ୍ଡାଉଚ ।—

ମାଉସୀଙ୍କୁ ମାଡ ପଡ଼ିଲା ବୋଧହୁଏ । ସେ କହିଲେ--ପାଗଳଟା, ଘରକୁ ଘର ଲାଗିଚ, ମୋ ପାଖକୁ ନିତି ସକାଳୁ ଟିକଏ ଚାଲି ଯାଉଥିଲେ ମୁଁ କ'ଣ କୁଣ୍ଡାଇ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ—ଯା, ପାନିଆ, ତେଲ ଆଣ, ମୁଁ କୁଣ୍ଡାଇ ଦେବ ।—

ନିତାନ୍ତ ବାଧ ପିଲାଟି ପରି ଗୀତା ଯାଇ ଶୋଇଲାଘରୁ ମୁଣ୍ଡକୁଣ୍ଡା ସରଞ୍ଜାମ ନେଇ ଆସିଲା । ମାଉସୀ ବାରଣ୍ଡାରେ ବସି ଗୀତାର ମୁଣ୍ଡବାଳ ସଜାଡ଼ିବାରେ ଲାଗିଲେ ।

ଗୀତାର ଉପସ୍ଥିତି ମାଉସୀଙ୍କୁ ସେ ଘରକୁ ବାରମ୍ବାର ଆସିବା-ପାଇଁ ଗୋଟାଏ ସୁବର୍ଣ୍ଣସୁଯୋଗ ଯୋଗାଇ ଦେଲା ।

ସେ ଦିନ ଗୀତାର ମୁଣ୍ଡକୁଣ୍ଡା ଚାଲିଥାଏ । ତା ଭିତରେ ମାଉସୀଙ୍କର କେତେଆଡ଼ର କେତେ କଥା ପଟରାପଟର ବି ଚାଲିଥାଏ । ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଭାବରେ ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଆସି ଥମକି ଗଲା ସୁନ୍ଦର ।

ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ଗୀତା ମୁହଁରେ ପ୍ରଶ୍ନ—ଆଚ୍ଛା ମାଉସୀ, ତମେ ନିତି ଖରାବେଳକୁ କୁଆଡ଼େ ଯାଅ କି ? ମୁଁ ପ୍ରତି ଶନିବାର ଏଠି ଏକୁଟିଆ ପଡ଼ିଥାଏଁ—କାହିଁ, ତମକୁ ତ ଦେଖେ ନାହିଁ ?—

ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ମାଉସୀଙ୍କୁ ଅବକାଶ ମିଳିଲା ନାହିଁ । ସେ ଗୀତାକୁ ଝୁଙ୍କାଇ ଦେଇ ଚୁପ୍ କରି କହିଲେ—ତୋ ବାପା ଆସି-ଗଲେଣି ଲୋ—ମୁଁ ଚଞ୍ଚଳ କାମସାରି ବାହାରି ଯାଏଁ ।—

ସ୍ୱର୍ଗର ଗନ୍ଧ ପାଇଲାପରି ଲାଗୁଥାଏ ସୁନ୍ଦରକୁ । ସେ ଦିନ ସକାଳୁ ଅଫିସ୍ କାମରେ ସେ ଯାଇଥିଲା । ଗାଧୁଆପାଧୁଆ ହୋଇ ନ ଥାଏ । ଦେହ ବାଇ ବଳୁ ହେଉଥାଏ । ତଥାପି ପାର୍ବତୀର ଉପସ୍ଥିତି ତା'ର ମାନସିକ କ୍ଳାନ୍ତିକୁ ବହୁପରିମାଣରେ ଲାଘବ କରି ଦେଲା । ସେ କି ରୂପରେ, କି ଭାବରେ ତା'କୁ ସ୍ୱାଗତ ଜଣାଇବ, ଭାବି ପାରୁ ନ ଥାଏ । କହିବାକୁ ପଦେ ନ କହିଲେ ଯେପରି ତା' ମନ ବୋଧ ହେବ ନାହିଁ । ବହୁ ଆୟାସରେ ସେ କଣ୍ଠ ଅଗ୍ରାଇ କହିଲା— ମୋର ଆସିବା ଦ୍ୱାରା ଯଦି ଆପଣଙ୍କର କୌଣସି ବ୍ୟାଘାତ ଜନ୍ମୁ ଥାଏ, ତେବେ ମୁଁ ବରଂ ଯାଉଛି । ଆପଣ ଗ୍ଲଳିବାକୁ ଏତେ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ କାହିଁକି ?—ଆଲୋ ଗୀତା, ଖାଲି ମାଉସୀଙ୍କଠୁଁ କାମ ଆଦାୟ କରୁଥା—ତାଙ୍କୁ ପାନ ଦେଇଛୁ ନା ?—

ପାର୍ବତୀର ସଲ୍ଲଜ ଗୃହାଣୀ ଆତ୍ମାର ପରମ ପରିତୁଷ୍ଟି ସୂଚାଇ ଦେଉଥିଲା । ସେ ମୃଦୁହାସ୍ୟରେଖା ଓଠରେ ଖେଳାଇ ଅଭିମାନ କରି କହିଲା—ମୋର ପରିଶ୍ରମର ମୂଲ୍ୟ କ'ଣ ଖଣ୍ଡେ ପାନରେ ସରିଗଲା ?—

ସୁନ୍ଦର ଅନୁତପ୍ତ ହେଲା । ତା'ର କହିବା ଭଙ୍ଗିରେ କେଉଁଠି ଭୁଲ୍ ରହିଗଲା, ସେ ଖୋଜି ପାଇଲା ନାହିଁ । ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉତ୍ତର ଦେଲା—ଓଃ, ମୋର ତେବେ ସେଇଟା ଭୁଲ—କ୍ଷମା-କରିବେ । ଆପଣ ପରିଶ୍ରମ ବଦଳରେ ପ୍ରତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ମୂଲ୍ୟ ଖୋଜନ୍ତି ବୋଲି ମୁଁ ଜାଣି ନ ଥିଲି । ତା' ଜାଣିଥିଲେ ହୁଏତ ପାନ ଦିଆ ହୋଇଛି କି ନାହିଁ, ନ ପଚାରି, ପଚାରିଥା'ନ୍ତି........

ସୁନ୍ଦରକୁ ନୀରବ ହୋଇଯିବାର ଦେଖି ପାର୍ବତୀ ପୁନଶ୍ଚ ଅନୁସନ୍ଧିତ୍ସୁ ହୋଇ ପଚାରିଲା—କହିଲେ ନାହିଁ କ'ଣ ପଚାରିଥାନ୍ତେ ?

ନାରୀ ନିକଟରେ ପରାଜୟ ସ୍ୱୀକାର କରିବା ସୁନ୍ଦରର ଯେପରି ପ୍ରକୃତିଗତ । କେହି ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ ଯୁକ୍ତି ଛଳରେ ସେ କହେ—କୌଣସି ନାରୀର ସାନ୍ନିଧ ଲଭ କରିବା ଖୁବ୍ କମ୍ ଲୋକଙ୍କ ଭାଗ୍ୟରେ ଜୁଟେ । ସୃଷ୍ଟିର ପ୍ରଧାନ ଉପାଦାନ ହେଲା ନାରୀ । ଜନନୀ ରୂପରେ, ସ୍ତ୍ରୀ ରୂପରେ, କନ୍ୟାରୂପରେ ସେ ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି ପୁରୁଷର ସେବା କରି ଆସୁଛି ଏବଂ ସୃଷ୍ଟିର ଧ୍ୱଂସ ସାଧିତ ହେବା ପୂର୍ବ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କରୁଥିବ । ତେଣୁ ଜଗତକୁ ତା'ର ଦାନ ଅତୁଳନୀୟ । ଯେ ଜୀବନରେ ବହୁ ନାରୀର ସାନ୍ନିଧ ଲଭ କରି ପାରିଛି, ସେ ନିଶ୍ଚୟ ଧନ୍ୟବାଦାର୍ହ ।

ପାର୍ବତୀ ବୁଝିଲା ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କର କହିବାକୁ ଆଉ କିଛି ନାହିଁ—ସେ ପରାଜିତ । ଅତଏବ କଥାର ଶିଅ ଛିଡ଼ିଗଲା ସେଇଠି । ପରାଜିତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଆତ୍ମସମର୍ପଣ କରିବା ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି କରିବାର ବା କହିବାର ନ ଥାଏ ।

ଗୀତାର ମୁଣ୍ଡକୁଣ୍ଡା ସରିଗଲା—କିନ୍ତୁ ପାର୍ବତୀର କାମ ସରିଲା ନାହିଁ । କେଉଁଠି ଗୋଠଛଡ଼ା ଅଳିଆ ବାଳଟାଏ କାନ ଉପରେ ମାଡ଼ି ଯାଇଛି, କେଉଁଠି ବେଣୀ ଅଗରେ ରେଶମି ଫିତା ସଙ୍ଗେ ଗୋଟିଏ ଅଧା ବାଳଟାଏ ଛନ୍ଦି ହୋଇଛି, ତା'କୁ ଠିକଣା କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ ସେ । ଗୀତା ଉପରେ ଅଯଥା ବିରକ୍ତି ମଧ ଆସୁଥାଏ । ତୁଣ୍ଡୀଟା, କହନ୍ତା ସିନା—ମାଉସୀ, ବେଣୀଟା ଭିଡ଼ିହେଲା ନାହିଁ, ଆଉଥରେ ବାଗେଇ ଦିଅ.............

ବିଚ୍ଛୁରୀ ଗୀତାର୍ ଅପରାଧ କ'ଣ ? ବରଂ ତା'ର ସ୍କୁଲ୍‌ଯିବା ବେଳ ଉଛୁର ହୋଇଯିବ ବୋଲି ସେ ତରବର ହୋଇ ବସିଲା ସ୍ଥାନରୁ ଉଠିଗଲା—ଗାଧୋଇବ, ଖାଇବ, ତେବେ ତ ସ୍କୁଲ୍‌କୁ ଯିବ !

ପାର୍ବତୀ କ'ଣ କରିବ ?—ଅଗତ୍ୟା ଅନିଚ୍ଛାସତ୍ତ୍ୱେ ଉଠିଲା । କୁନିଟା ସେତିକବେଳକୁ କୁଆଡ଼େ ଥିଲା, ଧାଇଁ ଆସିଲା ମା' ପାଖକୁ —ମା, ମା, ଆମ ଘରକୁ କିଏ ସେ ଆସି ତତେ ଖୋଜୁଚନ୍ତି ।—

ମଥା ଘୁରାଇ ଗୋଟାଏ ଛଟକରେ ପାର୍ବତୀ ଚାଲିଗଲା । ବାଟ ଘର ଚୌକିରେ ବସିଥାଏ ସୁନ୍ଦର । ପାର୍ବତୀର ଯିବା ବାଟକୁ ଚାହିଁ ସେ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଥାଏ । ତା'ର ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟରେ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାବନାରେ ଗୋଟାଏ ଚେତନା ରହି ରହି ଜାଗି ଉଠୁଥାଏ— କ'ଣ କରୁଛି ସେ ? ପ୍ରଶ୍ରୟ ପାଇ ଘଟଣାଟା ଯେପରି ଆଗେଇ ଚାଲିଛି, ତା'ର ପରିଣତି କେଉଁଠି ? ପାର୍ବତୀର ଅବାଧ ଚାଲି-ଚଳନରେ ଦୁନିଆ ତା'କୁ ସନ୍ଦେହ କରୁନାହିଁ ତ !

ପାର୍ବତୀକୁ ସନ୍ଦେହ କରି କେବଳ ତା'ର କ୍ଷତିକଲାଭଳି ପରିସ୍ଥିତିରେ ସେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସୁନ୍ଦର ?—ଏଇ ସନ୍ଦେହଟ ଯେତେବେଳେ ସୁନ୍ଦରର ପରିବାର ଭିତରେ ଏକ ତିକ୍ତପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସୃଷ୍ଟି କରିବ, ସେତେବେଳେ ସେ ନିଜକୁ ତଥା ପରିବାରର ଶୃଙ୍ଖଳାକୁ ସମ୍ଭାଳି ପାରିବ ତ ! ସେ କଥା କିଏ କହିବ ?

ଦୁର୍ବଳ ମନର ଏ ଗୋଟାଏ ଅସ୍ୱସ୍ତି ପରି ବୋଧହେଲ ସୁନ୍ଦରକୁ । ଦୁନିଆ ଆଗରେ ଆଦର୍ଶ ବାଢ଼ିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷର ଚରମଲକ୍ଷ୍ୟ ହେବା ଉଚିତ—ଏ ଅନୁଶାସନର ମୂଳ ଯାହା ପାଖରେ ନାହିଁ, ସେ କାହିଁକି ଏପରିଗୁଡ଼ାଏ ଯୁକ୍ତି ମନକୁ ମ ଟାଣି ଓଟାରି ବାହାର କରିବ ? ବୃଥାରେ ମନର ସ୍ୱରସତାକୁ ଲୋପ କରିବା ଛଡ଼ା ଏଥିରୁ ଆଉ କିଛି ଫଳ ମିଳିବ ନାହିଁ ।

* * * * *

କାଳର ରଥଚକ୍ର ଏ ସବୁ ଠିକ ନକ୍ସି ଖବର ରଖିବାକୁ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଅପେକ୍ଷା କରେ ନାହିଁ । ତା'ର ଘୂର୍ଣ୍ଣନ ଭିତରେ ଜମୀନ ପ

ଜାନ୍ତି ମରି ଶୁଏ, ପର୍ତ୍ତୁଗାଲ୍ ପରି ଗୋଷ୍ପଦାକାର ଶକ୍ତି ଶତଛିଦ୍ରର ହିଂସା ସୃଷ୍ଟିକରେ, ଦାମ ଦେଡୁଶର ଦରିଦ୍ର ପରିବାର ହଇଜାର ପ୍ରକୋପରେ ନିଶ୍ଚିହ୍ନ ହୁଏ—ଆଉ ତା'ର ଭିତରେ କେତେ ହିନ୍ଦୁରମଣୀ ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ଅନୁଗାମିନୀ ହୁଅନ୍ତି, କେତେ ମଧ୍ୟ ଏକାଧିକ ପତିଙ୍କର ସଙ୍ଗସୁଖ ଲଭିକରି ଆପଣାକୁ ପରମଭାଗ୍ୟବତୀ ମନେ କରନ୍ତି । କାଳର ଅନନ୍ତ ପାରାବାର ବକ୍ଷରେ ଦୁନିଆର ଏହି ସମସ୍ତ ଘଟନା ଅସଂଖ୍ୟ ବୁଦ୍‌ବୁଦାକାରରେ ଫୁଟି ଉଠି ନିମେଷ ମଧ୍ୟରେ କୁଆଡ଼େ ବିଲୀନ ହୋଇଯାଏ ।

ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ କାଳ-ରଥଚକ୍ର ଘୂରିଚାଲିଛି । ଘଟଣା ବି ଘଟି ଚାଲିଛି ।

କେତେ ଦିନ ପରେ—

ଦିନ ପ୍ରାୟ ଏଗାରଟା । ସୁନ୍ଦର କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ତରରେ ଥାଇ ଅଫିସ୍ ବେଳ ଗଡ଼ାଇ ଦେଇଛି । ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ସେ ଭିକାରିକୁ ଭାତ ବାଢ଼ିବାକୁ ଇଙ୍ଗିତ କଲା । ବଡ଼ାବଡ଼ି ହେଲା । ତରତର ହୋଇ ଖାଇବା କାର୍ଯ୍ୟଟା ସାରି ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛାକରି ସୁନ୍ଦର ପହିଲି ଗୁଣ୍ଡାଟା ପାଟିକି ଉଠାଇଲା ବେଳକୁ ଭିକାରି ଗୋଟିଏ ଗରମା-ଗରମ୍ ଖବର ବାଢ଼ି ବସିଲା ।—

—ଆଜି ଝିଅଙ୍କର ଖାଇବାରେ ଶାନ୍ତି ନାହିଁ କି କୋଉଥିରେ ନାହିଁ ।—

—କାହିଁକି ?

—ଆଜି ମାଉସୀ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ କୁଣ୍ଡାଇବାକୁ ଆସିନାହାନ୍ତି ଯେ ।—

ଏପରି କଥା ଶୁଣିଲେ ସୁନ୍ଦର ନ ହୋଇ ଯେ କୌଣସି ଲୋକ ହେଲେ ବି ବିରକ୍ତ ହୁଅନ୍ତା । ସୁନ୍ଦର ବିରକ୍ତ ହେବା କିଛି ବିଚିତ୍ର ନୁହେଁ ।

—କଥାଟା କ'ଣ ନ କହି ଗୋଟେ ସୁଆଙ୍ଗ ଲଗାଇଛୁ । କ'
ହୋଇଛି କହୁନୁ କାହିଁକି ?—ରାଗି ଉଠିଲା ସୁନ୍ଦର ।

—ମାଉସୀ ଯାହାଙ୍କ ଘରେ ଥିଲେ, ସେ ଆଜ ବହୁତ ବେଜା
ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି । କହୁଛନ୍ତି, ସେ ଯଦି ଗୀତାର ମୁଣ୍ଡ କୁଣ୍ଡାଇବା
ଆଉ ଆମ ବସାକୁ ଆସନ୍ତି, ତେବେ ତାଙ୍କୁ ସେ ଘରେ ରଖା
ଦେବେ ନାହିଁ । ମାଉସୀ ଏଥିଲାଗି କାନ୍ଦି ବୋବେଇ ଦୁ'ଥର ଆ
ଆପଣଙ୍କୁ ନ ପାଇ ଫେରିଗଲେଣି ।—

ଭିକାରୀ କହିଦେଲା ସିନା, ଆଉ ଯାଏ କୁଆଡ଼େ ?

ବାବୁଙ୍କର ସେ ଦିନ ଖାଇବା ସେମିତି ସେମିତି । ପେଟଭିତ
ଯେପରି ମନକଥା ତାଙ୍କର ଦଣ୍ଡେହେଲେ ରହି ପାରିବ ନାହିଁ ।
ଲାଗି ଚମଚମ ହୋଇ ଖାଇବା ପାଖରୁ ଉଠି ହାତ ଧୋଇ ପକା
ଇଲେ । ଅଫିସ୍ ଯିବାକୁ ମୋଟେ ଆଗ୍ରହ ଜନ୍ମିଲା ନାହିଁ । ସଙ୍ଗେ
ସଙ୍ଗେ ଖଣ୍ଡେ ଛୁଟି ଦରଖାସ୍ତ ଲେଖି ଭିକାରୀ ହାତରେ ଅଫିସ୍
ପଠାଇଦେଲେ । ଆପେ କାନ୍‌ଭାସ୍ ଚେୟାର ଖଣ୍ଡିକ ମେଲାଇ
ଲମ୍ବ ହୋଇଗଲେ ତା' ଉପରେ । ମନରେ ବଡ଼ ଅସ୍ୱସ୍ତି । ଏପ
ଗୋଟାଏ ଅପ୍ରୀତିକର ପରିସ୍ଥିତି ଉପୁଜିବ ବୋଲି ସେ କଳ୍ପନା ସୁଦ୍ଧା
କରି ନ ଥିଲେ । ବାହାରର ଗୋଟାଏ ଲୋକ—ସେ କାହିଁକି ଆକ୍ଷେ
କରି କହିବାକୁ ଗଲା ? ଏତେଦୂର ସାହସ ତା'ର !

କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅଶାନ୍ତି ଉପୁଜିଲେ ସୁନ୍ଦରକୁ ଆଦୌ
ଭଲଲାଗେ ନାହିଁ । କାର୍ଯ୍ୟଟା ଯେତେ ଲୋକବିରୁଦ୍ଧ ହେଉ ନ
କାହିଁକି, ତାହା ସୁରୁଖୁରୁରେ ବଢ଼ାଇ ଦେବାକୁ ତା'ର ସଦାବେଳେ
ଇଚ୍ଛା । ସେଥିରେ ଅଣୁମାତ୍ର ବାଧା ଲାଗିଲେ ତାର ହସାଇ ଚଳମ
ହୁଏ । କି ସୁନ୍ଦର ସ୍ୱପ୍ନଟାଏ ରଚନା କରୁଥିଲା ସେ—ଈଶ୍ୱରଙ୍କ

କ ବଶିଷ୍ଟ ଦାନର ମହତ୍ତ୍ୱ ବଢ଼ାଇବା ପାଇଁ ସେ କେଡ଼େ ଆଗ୍ର-
ରେ ଆଗେଇଥିଲ । ଏପର 'ପବସତା ମଧରେ କୁଆଡ଼ୁ ଏ କାଠ
ମୃତ୍ ପାରଲ ? ପାର୍ବତୀ ତା'ର ଏ ଅନାବଳ ଅନ୍ତରର ପଣ୍ଡତସ୍ୱ
ାଇ ସାରଛ୍ର ନଶ୍ଚୟ, ନୋହଲେ କାହିଁକ ସେ ତା' ଗୃହାଣୀରେ
ାଚେ ବନମ୍ରତା ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତା ? କନ୍ତୁ ବୁଝିପାରବ ତ ଏ
ାହାନୁଭୂତର ନବାକସ୍ପନ୍ଦନ ଉଭୟ ଅନ୍ତରରେ ?

ସୁନ୍ଦର ଆଖିରେ ଫୁଟିଉଠିଲ ବଜୟୀର ନଶାଣ । ବଡ଼ ଭଲ
ାଗୁଥାଏ ତା'କୁ ଏଇ ସଉକନଆ ଭବନା ଧର ଘାଣ୍ଟି ଗୋଳେଇ
ହବାକୁ । ତା'କୁ ପାର୍ବତୀ ସଙ୍ଗରେ ଛନ୍ଦ ଲେକେ କହଲେ ତ
'ପଦ ! ପାର୍ବତୀର ଏଥିରେ ଦୁଃଖ କରବାର କ'ଣ ଅଛ ? ବରଂ
ସେ ହର୍ଷୋତ୍ଫୁଲ୍ଲ ହେବା ଉଚତ । ସବୁ ଚନ୍ତାଭିତରେ ତା'ର
ସବୁଠାରୁ ପ୍ରିୟ 'ସୁନ୍ଦର'ର ଚନ୍ତାକୁ ଯଦ କେହ ଲକ୍ଷ୍ୟ କର ପାରଛ,
ତେବେ ତାହା ତ ଅତ ଗୌରବର ବଷୟ !........

—ତୁମେ ପାର୍ବତୀ ?—ସୁନ୍ଦର ପାଟିରୁ ଆବେଗଭରା ଏ ପଦଟ
ବାହାରି ଆସିଲ ।

—ନା,ନା, ଆପଣ ଭୁଲ ବୁଝିଛନ୍ତି ମୋତେ—ଆପଣ ଭୁଲ
ବୁଝିଛନ୍ତି ନଶ୍ଚୟ । ଆପଣଙ୍କ ଚନ୍ତା ମୋ' ମନରୁ ଦଣ୍ଡେ ହେଲେ
ଛୁଡ଼ ଯାଏ ନାହିଁ । ମୋତେ ଖାଲ ଟିକଏ ଚନ୍ତା କରବାକୁ ଦଅନ୍ତୁ
.........କହ ପାଗଳମାନଙ୍କ ପର ପଶି ଆସିଲ ପାର୍ବତୀ ।

ଚଳଚ୍ଚିତ୍ରର ଦୃଶ୍ୟ ପର ଦଶୁଥାଏ । ସୁନ୍ଦର ଭବବହ୍ୱଳ
ହୋଇ ବମୁଗ୍ଧ ନେତ୍ରରେ ଚାହିଁ ରହଥାଏ ଅପଲକ ।

—ଚାହିଁଛନ୍ତି କ'ଣ ? ଆପଣଙ୍କୁ ଏହା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ଅନେକ ଥର
ଖୋଜି ସାରଲଣି । ଦେଖିଲେ, ମଥାଟା କବାଟରେ ପିଟିହୋଇ
କେଡ଼େ ଘାଏ ଫୁଲ ଯାଇଛ । ଡିକି ପାହାର ପର ମଥାର ଶିର-
ଗୁଡ଼ାକ ପଡ଼ୁଛ, ଉଠୁଛ ।—

ପାର୍ବତୀର କଥାରୁ ଜଣାଯାଉଥାଏ ଯେପରି ସୁନ୍ଦର ସହିତ
ତା'ର ବହୁକାଳର ପରିଚୟ ।.........

ଏଇଥର ଚିନ୍ତାମଗ୍ନ ହୋଇଗଲେ ସୁନ୍ଦର । ମେନକା-ରୂପମୁଗ୍
ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରଙ୍କ ପରି ସେ ଚୌକିରୁ ଉଠି ଚାଲିଗଲେ ଘର ଭିତରକୁ
ଗୋଟାଏ ନାଟକୀୟ ଛଟାରେ—ହୁଏତ କ'ଣ ପାଇଁ ଯାଉଛି, ତାହ
ତା'କୁ ଜଣା ନାହିଁ । ଏକବାର ଘର ମଝିରେ ଠିଆ ହୋଇ ପରସ୍ପ
ଚାହିଁଗଲେ ଚାରିକଡ଼ କାନ୍ଥବାଡ଼କୁ । କାନ୍ଥରେ ଟଙ୍ଗା ହୋଇଥା
କେତେଗୁଡ଼ାଏ ଛବି । ସେ ଛବି ଭିତରକୁ କୌଣସିଟିର ମାଧୁ
ପାର୍ବତୀ ସଙ୍ଗେ ତୁଳନୀୟ ନୁହେଁ । ପରେ ପରେ ସ୍ୱାବାନ୍ତର ଉପସ୍ଥି
ହୋଇ ତା'କୁ ଚେତାଇ ଦେଲା—କ'ଣ ପାଇଁ ସେ ଘର ଭିତରକୁ
ଆସିଛି ?—

.........ହଁ, ମନେ ପଡ଼ିଲା । ପାର୍ବତୀର ମଥା ବିନ୍ଧୁଛି ।
କେଉଁଠି ଘାଏ ଫୁଲି ଯାଇଛି । ଅମୃତାଞ୍ଜନ ଟିକିଏ ଲେପ ଦେଲେ
ନିଶ୍ଚୟ ଆରାମ ଲାଗିବ ।—

ପାର୍ବତୀ ବାଟଘର ଦୁଆରମୁହଁ କବାଟକୁ ଆଉଜି ଠି
ହୋଇଥାଏ । କୁରଙ୍ଗୀନୟନର ଡୋଳା ଦୁଇଟି ଲୁହ ଛଳ ଛଳ କ
ଚାହିଁ ଦେଖିଲା—ସୁନ୍ଦରବାବୁ ଫେରି ଆସିଛନ୍ତି । ହାତରେ ତାଙ୍କ
ଅମୃତାଞ୍ଜନ ଡବାଟିଏ । ବଳଦେଲାପରି ସୁନ୍ଦର ତନୁଟି ତାଙ୍କ
ଖଣ୍ଡିଏ କାଳିକୋ ମିଲ ତିଆରି ଗଞ୍ଜିଦ୍ୱାରା ଆବୃତ ହୋଇଛି
ତାଙ୍କର ଚାଲିରେ, ତାଙ୍କର କଥାରେ କି ସ୍ୱର୍ଗୀୟ କୁହୁକ ନିହ
ଅଛି, ମଣିଷକୁ ପଲକମାତ୍ରେ ମୋହଗ୍ରସ୍ତ କରି ପକାଏ । ପାର୍ବ
ଖାଲି ଚାହିଁ ରହିଥାଏ—ଅନିବାର.........

ଠକ୍ ଦୁଆର ମୁହଁକୁ ଲାଗି ମେଲା ହୋଇଥିବା କାନ୍‌ଭାସ୍ ଚେୟାର ଉପରେ ଲଥ୍‌କିନା ବସିପଡ଼ି ଧୀର ଅଙ୍ଗୁଳିଚାଳନାରେ ଠିବାଟି ଖୋଲୁ ଖୋଲୁ ସୁନ୍ଦର ତନ୍ମୟ ଭାଷାରେ କହିଲା—ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲେ ଯେ ! ବସନ୍ତୁ ନା—ମଥାରେ ମଲମ ଟିକିଏ ମାଲିସ୍ କରି ଦିଅନ୍ତୁ ।—

ପାର୍ବତୀ ଦେଖିଲା, ଜାଣିଲା ଯେ ନିକଟରେ ସେ'ଠି ବସିବା ପାଇଁ କିଛି ଆସନ ନାହିଁ । ତଥାପି, ନିଜର ବୋକାମି ପ୍ରକାଶ ପାଉଛି; ସେ ନିରପରାଧଙ୍କ ପରି ଚଞ୍ଚଳ ଅଥଚ ବିନମ୍ର ଗତିରେ ଯାଇ ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଠିଆ ହେଲା ଏବଂ ଧୀରେ ଆଣ୍ଠୁ ମାଡ଼ି ବସିପଡ଼ିଲା—ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ, ସୁନ୍ଦରବାବୁ ନିଜେ ତାଙ୍କ ହାତରେ ଅଞ୍ଜନ ଆଣି ତା' ମଥାରେ ଲେପି ଦିଅନ୍ତୁ ।—

ବୁଭୁକ୍ଷୁର ଗୋଟାଏ ଅଇଁଠା ସଙ୍କୁଡ଼ି ବାରଣ କ'ଣ ? ରାସ୍ତା-କଡ଼ ନର୍ଦ୍ଦମାରେ ପଡ଼ିଥିଲେ ବି ଯାହା ଖାଦ୍ୟ ହୋଇଥାଏ, ତେବେ ତାହାହିଁ ତା'ର ଅମୃତ । ଯୌନକ୍ଷୁଧାରେ ବିକଳ ସୁନ୍ଦରର ଅନ୍ତର ନିକଟରେ ପାର୍ବତୀର ଆସନ ବହୁ ଉଚ୍ଚରେ ଥିଲା ପରି ପ୍ରତୀୟମାନ ହେଲା । ଗୋଟାଏ ନିବିଡ଼ କୃତଜ୍ଞତାରେ ତା'ର ସର୍ବାଙ୍ଗ ଶିହରି ଉଠିଲା । ଥରିଲା ହାତର ଆଙ୍ଗୁଠି ଟିପରେ ଅଞ୍ଜନ ଟିକିଏ ବୋଳି ଯେତେବେଳେ ସୁନ୍ଦର ପାର୍ବତୀର ମଥା ଆଡ଼କୁ ଝୁଙ୍କି ପଡ଼ୁଥାଏ, ତା'କୁ ଲାଗୁଥାଏ; ସତେ ଯେପରି ଜଗତର ଏକ ଶ୍ରେଷ୍ଠା ନାରୀର ସେ ଆରାଧ୍ୟ ହୋଇ ପାରିଛି । ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତାଙ୍କର ଏ ବିପୁଳ ଆଶୀର୍ବାଦକୁ ସେ କି ଭାବରେ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇବ, କଳ୍ପନା ବି କରି ପାରୁ ନ ଥାଏ । ଯୌନକ୍ଷୁଧା ତାଡ଼ନାରେ ବ୍ୟସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ଲୋକର ଚିନ୍ତାଧାରା କେବଳ ଖାଦ୍ୟ ଓ ଖାଦକର ପରିଧି ଭିତରେ ସୀମାବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହେ । ଏ ସୁନ୍ଦର ପକ୍ଷରେ କିଛି ବିଚିତ୍ର ନୁହେଁ ।

ମଣିଷର ମନଟା ଉପଦ୍ରୁତ ଅଞ୍ଚଳ ପରି ସବୁବେଳେ ଅସ୍ଥି
କେବଳ ସେଇଟି ଆୟତ୍ତାଧୀନ ହୋଇ ପାରିଲେ ମଣିଷ ଅସମ୍ଭବ
ସମ୍ଭବ କରିବାର କ୍ଷମତା ହାସଲ କରେ । ସୁନ୍ଦରର ଆଙ୍ଗୁଠି ଟି
ଯେତେବେଳେ ପାର୍ବତୀର କପାଳ ସ୍ପର୍ଶ କରୁଥିଲା, ଠିକ୍ ସେତିକି
ବେଳେ ତା'ର ସେ ଚଗଲା ମନଟା ସ୍ମୃତିର ମୁକୁର ଆଖି ଆଗ
ଖୋଲି ଦେଲା ।—

ଯୁଗକ ତଳର ଘଟଣା । ମାଧବିକା ନୂଆବୋହୂ ହୋ
ଆସିଥାଏ ସୁନ୍ଦର ଘରକୁ । ଦିନେ ସେ ମାଧବିକାର କପାଳ
ପିନ୍ଧାଇ ଦେଇଥିଲା ସିନ୍ଦୂରର ଟିପା । ବାହାର ଦୁନିଆରେ ଚାଲିଥା
ଅଶେଷ ଜନତାର ସମାଗମ । ସେତେବେଳେ ସୁନ୍ଦର ଅଙ୍ଗରେ ଥି
ଆଜିର ଏଇ ମୃଦୁକମ୍ପନ । ସେ ହୋମାନଳ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ର
ମନ୍ତ୍ର ଉଚ୍ଚାରଣ କରିଥିଲା କ'ଣ ?—ମାଧବିକା ଶଙ୍ଖାସିନ୍ଦୂର
ଅଧିକାରୀ କେବଳ ସେଇ ନିଜେ—ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର ।

ଆଜି ପୁଣି ଥରେ ତା'ର ଅଙ୍ଗ ନାରୀର ଲଲାଟ ସ୍ପର୍ଶ କରି
ଏବଂ ସେ ନାରୀ ମାଧବିକା ନୁହେଁ, ପାର୍ବତୀ······।

ଅଞ୍ଜନ ଲେପା ଚାଲିଥାଏ ପାର୍ବତୀର ସର୍ବାଙ୍ଗରେ ବିଜୁ
ଚମକ ଖେଳାଇ । ସୁନ୍ଦର ପରି ପାର୍ବତୀ ସ୍ମୃତି-ମୁକୁର ଖୋଲିଥିଲ
କି ନା, ସେ କଥା କହିହେବ ନାହିଁ । ସେ ଖାଲି ଚାହିଁଥାଏ····
ଚାହିଁ ରହିଥାଏ······

······ଦୂରେ—ସୁଦୂରେ ବିଗ ହଜୁଛି ଯହିଁ
ଶ୍ୟାମ ଶିଖରେ ନୀଳ ନୀରଦ ବାନ୍ଧି—
ସୃଷ୍ଟିର ମହନୀୟ ଛନ୍ଦ ତୋଳୁଛି କିଏ·········

ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କ ମୁହଁ ଉପରେ ପାର୍ବତୀର ମୃତସ୍ୱାମୀଙ୍କର ମୁଖା ଛାପି ହୋଇଥାଏ—ସତେ ଅବା ପୁଣି ଥରେ ସେ ଫେରି ଆସିଛନ୍ତି ଏ ଲୋଭନୀୟ ଦୁନିଆକୁ—ତାଙ୍କର ଅପାସୋର ପ୍ରିୟାର ବାସସ୍ଥଳୀକୁ !

ପୂଜାରୀ ଟୋକା ଭିକାରୀଟା ହଠାତ୍ ଗୋଟାଏ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ସୃଷ୍ଟି କରିଦେଲା । ସେତିକବେଳେ ସେଇଟା କେଉଁଠି ଥିଲା, ଧୂମକେତୁ ପରି ପଶି ଆସିଲା ଘର ଭିତରକୁ ନିହାତ୍ ଅତର୍କିତ ଭାବରେ । ଖଣ୍ଡିଏ ଲେଖା ହାତରେ ଧରିଥିଲା । ତାକୁ ବଢ଼ାଇଦେଲା ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ।

ପୂଜାରୀକୁ ତାଗିଦ୍ କରିବା ଅବସ୍ଥାରେ ସୁନ୍ଦର ନ ଥିଲା । ଯନ୍ତ୍ରଚାଳିତ ପରି ସେ ଭିକାରୀ ହାତରୁ ଲେଖା ଖଣ୍ଡି ନେଇ ପଢ଼ିଲା—ହାକିମ ତା'କୁ ଗୋଟାଏ ଜରୁରୀ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଡାକି ପଠାଇଛନ୍ତି ।

ଲେଖାକୁ ଆଡ଼େଇ ଦେଇ ହେବ ନାହିଁ । ଆଦେଶକୁ ଅବଜ୍ଞା କରି ହେବ ନାହିଁ । ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ନଚେତ୍ ଶୃଙ୍ଖଳାଗତ ଶାସ୍ତିବିଧାନ ପାଇଁ ପୁଞ୍ଜା ପୁଞ୍ଜା ଆଇନ ବହି ଖୋଲା ଲାଗିବ । ସେ ବିଷୟରେ ଆପତ୍ତି ଅଭିଯୋଗ କରିବା ସୁନ୍ଦରର ଅଧିକାର ବାହାରେ ।

ଆଗକାଳର ଦୁର୍ବାସା, ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରଙ୍କ ପରି ଯୋଗସାଧକ ହୋଇଥିଲେ ସୁନ୍ଦର ଅଭିଶାପ ଦେଇଥାନ୍ତା—ଧ୍ୱଂସ ପାଇଯାଉ ଏ ଅମାନୁଷିକତା ! ଟିକିଏ ବିଚାର କରିବାକୁ ବିବେକ କହିଲା ନାହିଁ ? ଲୋକଟା ଯେତେବେଳେ ନିଜର ଅକ୍ଷମତା ଦର୍ଶାଇ ମାତ୍ର ଦିନଟାଏ ବିଶ୍ରାମ ନେବାକୁ ଚାହିଁଛି, ସେ କିପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଥିବ—ହୁଏତ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଆଦେଶ ଅମାନ୍ୟ କରି ପାରେ—ଏପରି ବିଚାରବିହୀନ ଲୋକେ କାହିଁକି ଉଚ୍ଚପଦରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୁଅନ୍ତି ?

ପାର୍ବତୀ ମନର ଉଷ୍ଣ ମଉଳଟା ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ସେ ଏତେଦୂର ଚରକି ଗଲା ଯେ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ସେ ସ୍ଥାନରେ ରହିପାରିଲା ନାହିଁ । ଛତ୍ରଭଙ୍ଗ ସୈନିକ ପରି ସେ ପ୍ରାଣ ବିକଳରେ ପଳାଇଗଲା ।

ସେହି ପଳାୟନରେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟାଏ ସଜୀବ ଉନ୍ମାଦନା ଅଛି । ପୁରୁଷ ପ୍ରାଣରେ ମରୀଚିକାର ପ୍ରଲୋଭନ ଉଦ୍ରେକ କରାଇବା ନାରୀର କାହାଣୀ ନିଷ୍ପ୍ରୟ । ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପାର୍ବତୀର ପଳାୟନ ସୁନ୍ଦର ପକ୍ଷରେ ହୋଇଥିଲା ଅତି ମନୋରମ—ରମଣୀୟ । ସେ ଦେହରେ ଧୋବ ଫଂଜାବି ଖଣ୍ଡିକ ଗଳାଉ ଗଳାଉ ପଳାୟମାନା ପାର୍ବତୀର ଅଙ୍ଗଚାଳନାକୁ ନିର୍ନିମେଷ ନୟନରେ କେବଳ ଅନାଇ ରହିଥାଏ—ପାର୍ବତୀ ଚାଲିଗଲା—ସୁନ୍ଦରର କାମନା-ସମୁଦ୍ରରେ ପ୍ରଭଞ୍ଜନ ଛୁଟାଇ ସେ ଚାଲିଗଲା—ସଙ୍ଗରେ ନେଇଗଲା ଜଣକର ବୁଦ୍ଧି, ବୃତ୍ତି, ଆଶା, ଆକାଙ୍‌କ୍ଷା ଯାହା କିଛି ସବୁ ନିଃସ୍ୱ କରିଦେଇ—

ଅଫିସ୍‌ରେ ପହଞ୍ଚିଲା ମାତ୍ରେ ଶୁଣିଲା ଯେ ବିଭାଗୀୟ ସର୍ବୋଚ୍ଚ-କର୍ତ୍ତାଙ୍କୁ ଦେଖା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ତାଙ୍କୁ । ସୁନ୍ଦର ସଙ୍କୋଚ ବୋଧ କଲା—ରକ୍ତଚାପ ରୋଗପ୍ରପୀଡ଼ିତ ଲୋକର ମଥା ପରି ତାଙ୍କୁ ଚାରିଆଡ଼ କପରି ଗୋଟାଏ ଫାଙ୍କା ମାଲୁମ ହେଉଛି । ବଡ଼ ହାଲୁକା ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି ସେ । କେହି କିଛି ସନ୍ଦେହ କରିବେ ନାହିଁ ତ !

ସେତେବେଳେ ସୁନ୍ଦରକୁ ଦେଖିଲେ ଜଣା ଯାଉଥିଲା, ସତେ ଅବା ଶାପଗ୍ରସ୍ତା-ସୁର-ସୁନ୍ଦରୀ-ଉର୍ବଶୀ-ବିରହ-ବିଧୁର ସୋମ-ବଂଶର ରାଜା ପୁରୁରବା ଜଗତକୁ ଶୂନ୍ୟ ଦେଖୁଛନ୍ତି । ପୁରୁରବାଙ୍କ ବିଷ୍ଟରରେ ଉର୍ବଶୀର ଶୋଭା ତିନି ଭୁବନରେ ଅତୁଳନୀୟ ଥିଲା ।

ସେ ଶୋଭାର ଅଧିକାରୀ ହୋଇ ପାରିଲେ ମନୁଷ୍ୟ ତ ଛାର, ଦେବତା ହେଲେ ବି ତା'ର ଜନ୍ମକୁ ସାର୍ଥକ ମନେକରନ୍ତା ।

କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ଏ ମୋହ ? ଆଜିର ସୃଷ୍ଟି ବୈଷମ୍ୟ କ'ଣ ସେ ବେଳର ଲୋକେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁ ନ ଥିଲେ ? ଆଜିର ସଭ୍ୟ ଜଗତର ଲୋକେ ପ୍ରମାଣ ପାଇସାରିଛନ୍ତି ଯେ ଯେଉଁ ରୂପ, ଯେଉଁ ଶୋଭାଶିଳ୍ପ କଳାକାରର ସଂପଦ, ତା'ର ମଧ୍ୟ କିଛି ଅଭିଶାପ ଅଛି, ଅସାର୍ଥକତା ଅଛି । ହୁଏତ ସେତେବେଳେ ଧର୍ମନାମରେ କଳଙ୍କର ଧ୍ୱଜା ଉଡ଼ି ନ ଥାଇ ପାରେ, କିଏ କହିବ ? ତେଣୁ ସେ ମୋହର ବନ୍ଧନ ସୁଦୃଢ଼ ଥିଲା ।

ସେ ଦିନ ଛୁଟି ନେଇଥିଲା ବୋଲି କି କ'ଣ, ସୁନ୍ଦରକୁ ଅଫିସ୍‌ରେ ବହୁତଗୁଡ଼ାଏ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ କାମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଅଫିସ୍ ଛାଡ଼ୁ ଛାଡ଼ୁ ପ୍ରାୟ ସନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇଗଲା । ବିଲଫେରନ୍ତା କର୍ମକ୍ଳାନ୍ତ ବଳଦଙ୍କ ପରି ସେ ଝୁଲି ଝୁଲି ବସାକୁ ଫେରୁଥାଏ । ତା'ର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ମୁଖରିତ ସୃଷ୍ଟି-ସ୍ରୋତ ଅବାଧରେ ବହି ଚାଲିଥାଏ । ସବୁରି ଅନ୍ତରର ତିକ୍ତ ଅସ୍ୱସ୍ତିକୁ ଶରତର ସବୁଜ-ସମାବେଶ ରୂପାୟିତ କରି ଦେଇଥାଏ ଗୋଟାଏ ଅନାବିଲ ଆନନ୍ଦରେ । ଦିଗନ୍ତ ନୀଳ ଆକାଶ ତଳେ ଭାସି ଚାଲିଥାଏ ଅସଂଖ୍ୟ ଖଣ୍ଡିତ ବାଦଲର ଦଳ ସୃଷ୍ଟିର ଜୟଯାତ୍ରା ଗାଇ । କିନ୍ତୁ ସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯାଉଥାଏ ଖୁବ୍ ଭାବ-ଗମ୍ଭୀର । ନୀରବ କଳ୍ପନା ତା'ର ରଚନା କରୁଥାଏ, ଯାହାକୁ ଅଜଣା ହେଲେ ମଧ୍ୟ, ଅତି ଜଣାଶୁଣା ଭଳି ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ ସୁଖସ୍ୱପ୍ନ—ପାବଣି ଦିନେ ନା ଦିନେ ସୁନ୍ଦର ଜୀବନର ଏକ ମଧୁମୟ ପ୍ରଭାତରେ ବାଳରଶ୍ମି-ଉଦ୍ଭାସିତ ଫୁଟନ୍ତା ଫୁଲ ପରି ଝରିପଡ଼ିବ ତା'ର ପଦଦେଶରେ ଆଉ ଲଳିତ କଣ୍ଠ ଅଗାଇ କହିବ—"ମୋତେ ତୁମ ଆଶ୍ରୟରୁ ବଞ୍ଚିତା କର ନାହିଁ ସୁନ୍ଦରବାବୁ !"—

କିନ୍ତୁ ପାର୍ବତୀର ଏ ଭିକ୍ଷା ରଖି ପାରିବ ତ ସୁନ୍ଦର ! ହୁଏତ ତା'ର ପାଖରେ, ତା'ର କାନ୍ଧରେ ଦୁର୍ବଳ ଶରୀରର ଭାର ଲଦି ଠିଆ ହୋଇଥିବ ମାଧବକା—ସୁନ୍ଦରର ଚିର ଜୀବନର ସୁଖ ଦୁଃଖର ସାଥୀ । ତା' ଚକ୍ଷୁ ସମକ୍ଷରେ ସୁନ୍ଦର କହି ପାରିବ ତ— ମୋତେ ଭୁଲ ବୁଝ ନା ପାର୍ବତୀ—ତୁମପାଇଁ ମୋର ଦ୍ୱାର ସଦା ଅବାରିତ ରହିଛି ଏବଂ ଯାବତ୍ ଚନ୍ଦ୍ରାର୍କେ ରହିଥିବ·········

ଅକସ୍ମାତ୍ ବାଟରେ ଭେଟ ହେଲା ମୋହନ—ସୁନ୍ଦରର ସମବୟସ୍କ ବନ୍ଧୁ । ସୁନ୍ଦରକୁ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ଦେଖି ସେ ପଚାରିଲା— କିରେ ସୁନ୍ଦର, ଆଜ ଏତେ ଡେରି କାହିଁକି ? ଖୁବ୍ ବ୍ୟଥିତ ଥିଲାପରି ଦିଶୁଛୁ ଯେ !—

—ସତେ ନା, ବ୍ୟଥିତ ଥିଲାପରି ଦିଶୁଛି ମୁଁ ! ହଁ ଭାଇ, ବଡ଼ ବ୍ୟଥିତ, ବଡ଼ ଅକର୍ମଣ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି । ସେ ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ, କେବଳ ଗୁରୁ ଦାୟିତ୍ୱର ଭୟ ।—କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତ ଅପେକ୍ଷା କରି ମୋହନ ସଙ୍ଗେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାକୁ ସୁନ୍ଦରର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ନ ଥିଲା । ସେ ବିଦାୟ ନେଇ ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର ଚାଲିଆସିଲା ।

ବସାରେ ପହଞ୍ଚି ସେ ପ୍ରଥମେ ଗୀତାକୁ ଦେଖିଲା । ବାପାଙ୍କର ଅପେକ୍ଷାରେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲା ସେ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ—କେହି ନ କହୁଣୁ ସେ ଆଗକାରି କହିଦେବ—ବାପା, ପଡ଼ିଶା ଘର ମାଉସୀଙ୍କର କେତେ ଜିନସ ଗଢା ହୋଇଛି ଆମ ଘରେ, ଆସ ଦେଖିବ । —କହିଲା ମଧ୍ୟ ।

ଶ୍ରବଣ ମାତ୍ରେ ସୁନ୍ଦରର ମୁହଁରେ, ଆଖିରେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଆକାରର ପରିବର୍ତ୍ତନ ପରିଲକ୍ଷିତ ହେଲା । ତାକୁ ଦେଖିଲେ ଜଣା ପଡ଼ୁଥିଲା ଯେପରି ତା' ମନର ପୃଥିବୀ ସ୍ୱକକ୍ଷରେ ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପାଇଁ

ସ୍ଥିର, ଅଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ଚାହାଣୀରେ, କଥାବାର୍ତ୍ତାରେ ତାର ମନୋଭାବ ସ୍ପଷ୍ଟ ଫୁଟିଉଠୁଥିଲା । ସତେ ଯେପରି ସେ ପ୍ରମାଣ କରିବାକୁ ଚାହେଁ ଯେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଝଡ଼ର ପରେ ପରେ ଏହିପରି ନିସ୍ପନ୍ଦର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ ।

ବହୁତଗୁଡ଼ାଏ ଗୁରୁ ଦାୟିତ୍ୱରୁ ଅବ୍ୟାହତି ପାଇଲେ ଲୋକର ସାଧାରଣ ଜୀବନରେ ଯେପରି ଏକ ଗଭୀର ତୃପ୍ତି ଭାବର ଉଦ୍ରେକ ହୁଏ, ସୁନ୍ଦର ଜୀବନରେ ତାହାହିଁ ଘଟିଥିଲା ସେ ଦିନ । ଦିଗହଜା କଳ୍ପନା ତା'ର ସେ ଦିନ ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା ମାଧବଜୀର ସ୍ମୃତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯାନ କରି—ନା, ନା, ଯା କେବେ ହୋଇ ପାରେ ନା । ମାଧବଜୀର ଏଥିପାଇଁ ମୋଟେ ଦୁଃଖ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । କାରଣ ତା'ର ଭିକ୍ଷା ସୁନ୍ଦର ପାଖରେ କେବେ ଅପୂର୍ଣ୍ଣ ରହି ନାହିଁ କି ରହିବ ନାହିଁ । ତାର ଅନ୍ତତଃ ଏତିକି ବୁଝିବା ଉଚିତ ଯେ ସୁନ୍ଦରର ମନ ତା' ପରି ଯୋଗୀ ହୋଇ ଯାଇନାହିଁ । ଶତ ଦୁର୍ଦ୍ଦି-ନର କଷାଘାତ ମଧ୍ୟରେ ବି ସ୍ୱପ୍ନରଚନା କରିବା ଶକ୍ତି ତା'ର ଅକ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ ରହିଛି ।

ପାର୍ବତୀ ସେତେବେଳେ ନ ଥାଏ । ବାହାରକୁ କୁଆଡ଼େ ଯାଇଥାଏ । ସୁନ୍ଦର ଭିତର ବାରଣ୍ଡାରେ ବସି ଆଶା ନିରାଶାର ଦୋଳାରେ ଝୁଲୁଥାଏ । ହଠାତ୍ ମୋହନର ଆବିର୍ଭାବ ତାକୁ କଥଞ୍ଚିତ୍ ଅପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଦେଲା—ଖାଲି ଆବିର୍ଭାବ ନୁହେଁ ତ, ମୁହଁରେ ସୁନ୍ଦରର ମତବିରୁଦ୍ଧ ପ୍ରଶ୍ନ । ମୋହନ ପଚାରିଲା—ହଁରେ ସୁନ୍ଦର, କିଏ ସେ ତୋ ବସାରେ ନୂଆ ଅତିଥି ଉଠିଛନ୍ତି ଆଜ ରେ ? ସାଇ-ଯାକ ହଲ୍ଲ କରୁଛନ୍ତି । କଥାଟା ତୋ'ମୁହଁରୁ ଶୁଣିବାକୁ କୌତୂହଳୀ ହୋଇ ଚାଲି ଆସିଲି ।

ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ପୂଜାରୀ ଟୋକା ଭିକାରୀ ଚୌକି ଦୁଇଖଣ୍ଡ ନେଇ ଅଗଣାରେ ପକାଇଦେଲା । ମୋହନ ଓ ସୁନ୍ଦର ଦୁହେଁ ଯାଇ ବସିଲେ । ସୁନ୍ଦର ଆରମ୍ଭ କଲା—"ବୁଝିଲୁ ମୋହନ, ସମସ୍ତେ ପଛକେ ଆଖି ଆଡୁଆଳରେ ମଦ ପିଅନ୍ତି, ସେଥିରେ କାହାରି ହେଲେ ପଦେ ପାଟି ଫିଟିବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ କେହି ଯଦି ଅକସ୍ମାତ୍ ପ୍ରକାଶ୍ୟଭାବରେ ସେ କାରବାର କଲା ତେବେ ସାଇ, ପଡ଼ିଶା, ସମାଜ, ଶାସନ ସମସ୍ତେ ଉତ୍କ୍ଷିପ୍ତ ହୋଇ ଉଠିବେ ତା' ବିରୁଦ୍ଧରେ । ଚାଲିବ ଗୋଟାଏ ଅଷ୍ଟପ୍ରହରୀ ନାମଯଜ୍ଞ, ଯେପରି ସତେ ସେ ଲୋକଟାକୁ ନିଶ୍ଚିହ୍ନ କରିଦେବେ । ଏଇଟା ହେଲା ଆମ ଚାରିକଡ଼ର ନିତ୍ୟ ନୈମିତ୍ତିକ ଦୃଶ୍ୟ । ଏଥିରେ କିନ୍ତୁ ବିଚଳିତ ହେବା ପାତ୍ର ମୁଁ ନୁହେଁ । କରନ୍ତୁ ସେମାନେ ହଲା, ଭୁ ତ ଅନ୍ତତଃ ମୋ ସହିତ ଏକମତ ହେବୁ ଯେ ପାର୍ବତୀଦେବୀଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ଅସହାୟ ଅବସ୍ଥାରେ ଦିନକ ପାଇଁ ମୋ ବସାରେ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦରେ ଆଶ୍ରୟ ଦେଇ ଜଣେ ପଡ଼ୋଶୀର ଅନ୍ୟ ଏକ ପ୍ରତିବେଶିନୀ ପ୍ରତି ଯାହା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହେବା ଉଚିତ, ମୁଁ ତାହାହିଁ କରିଛି ମାତ୍ର ।"—

—ଦିନକ ପାଇଁ ?—ବୁଝିପାରିଲା ନାହିଁ ମୋହନ ।

—ଦିନକ ପାଇଁ ଅର୍ଥାତ୍ କାଲି ଗତି ପାଇଲେ ସେ ଅନ୍ୟତ୍ର ଚାଲିଯିବେ ।—

—ତାଙ୍କର ପରା ବହୁତ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ ଏଠାରେ ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଭିତରୁ କାହାରି ବସାକୁ ନ ଯାଇ ସେ ତୋର ଗଳଗ୍ରହ ହେବାକୁ ପସନ୍ଦ କଲେ କାହିଁକି, ମୁଁ ତ ବୁଝି ପାରୁନାହିଁ ।— ମୋହନ ତା'ର ସନ୍ଦେହ ପରିଷ୍କାର କରିଦେଲା ।

—ସେପଟେ ଦୂରର ସମ୍ପର୍କ ସମସ୍ତର ଅଭାବ । କାରଣ ଗୀତାଠାରୁ ଯାହା ଶୁଣିଲି, ମୁଁ ଆସିବାର ମାତ୍ର ଅଧଘଣ୍ଟାଏ ପୂର୍ବରୁ ସେ ବସା ଛାଡ଼ିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ବୋଧହୁଏ ଜିନିଷପତ୍ର ମୋ ବସାରେ ରଖିଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି ନୂତନ ବସାଘର ସନ୍ଧାନରେ । ସଙ୍ଗରେ ତାଙ୍କ ଝିଅ କୁନକୁ ମଧ୍ୟ ନେଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋର ତାଙ୍କ ସହିତ ଦେଖା ହୋଇନାହିଁ । ଏପରି ସ୍ଥଳେ କହିଲୁ ମୋହନ, ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କ'ଣ ହେବା ଉଚିତ ଆଉ ମୁଁ କରିଛି କ'ଣ ?—ସୁନ୍ଦର ନିର୍ଭିକ ଭାବରେ କଥାଗୁଡ଼ା କହି ଯାଉଥାଏ ।

ସୁନ୍ଦରର ବକ୍ତବ୍ୟ ଶୁଣିସାରି ମୋହନ ତା'ର ମନ୍ତବ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିନେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲା—କ୍ଷମା କରିବୁ ସୁନ୍ଦର, କଥାଟା ତୋ' ମୁହଁରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ନ ଶୁଣି ମୋର ତୋତେ ଏପରି ଗୋଟାଏ ଅପ୍ରୀତିକର ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବା ଭୁଲ ହୋଇଛି । ତୋ' କଥା ଯଦି ସତ୍ୟ ହୁଏ, ତେବେ ଜଣେ ଅସହାୟା ରମଣୀକୁ ପଡ଼ୋଶୀ ହିସାବରେ ଯେତିକି ସାହାଯ୍ୟ କରିବାର କଥା, ତୁ କରିଛୁ ଠିକ୍ । ମୁଁ ଯାଉଛି ଭାଇ, ବେଶୀ ସମୟ ରହିପାରୁନାହିଁ ।—କହି ଚାଲି ଯାଉଁ ଯାଉଁ ପୁଣି ଥରେ କୌତୁକ କଲା ମୋହନ—କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସୁଯୋଗଟାକୁ ଛାଡ଼ିବାର ନୁହେଁ ସୁନ୍ଦର······କରଂ ଧର୍ତ୍ତବ୍ୟ······ବୁଝିଲୁ ··· ···

ସୁନ୍ଦର ପ୍ରାଣର ଆବେଗ ପାର୍ବଣ ସବୁ ଲୁଟି ନେଇଥିଲା । ତେଣୁ ତା'ର ହସରେ ପ୍ରାଣର ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ ନ ଥିଲା । ସେ ମୋହନ କଥା ଶୁଣି ମୁରୁକି ହସିଲା କେବଳ । ପାର୍ବଣକୁ କିପରି ଭାବରେ ସେ ସ୍ୱାଗତ ଜଣାଇବ, ସେଇ ବିଷୟ ନେଇ କଳ୍ପନା ଜଳ୍ପନା କରିବାକୁ ବସିଗଲା ବଡ଼ ନିବିଷ୍ଟ ଚିତ୍ତରେ ।

ବାସ୍ତବିକ କୋଠିକି ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ଦିନ ସେ ସୁନ୍ଦରର ।
ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପକେଟରୁ ଚିପାଖାତା ଖଣ୍ଡ କାଢ଼ାଇ କରି ସେ ହୃଦୟର ସମସ୍ତ ଦରଦ ଦେଇ ଲେଖିବସିଲା—

"ତୁମ ଦେଶେ ଚେରାପୁଞ୍ଜି
ରହିଛି ଗୋ ବାରବାନ୍ଧ
ମୋ' ଦେଶେ ରହିଛି ମରୁଶଯ୍ୟା—
ମୋ' ଦେଶ କଷଣ ହେବ

ପ୍ରାଣେ ତବ ଦୁର୍ବିଷହ
ତେଣୁ ଗୋ କହେ ଫେରି ଯା···ଯା···
ଆକାଶେ ନାହିଁ ନୀଳ ନୀରଦବେଣୀ
ନାହିଁ ଗୋ ଜୀବନର ମଧୁସ୍ୱରିଣି—
ନାହିଁ ଗୃହିଣୀ ଏଥି ନାହିଁ ଶୁଭ୍ରା ରଜନୀ
(ଖାଲି) ତମସା ଘାରିଛି ଅଗ୍ନିମଞ୍ଚା
ତେଣୁ ଗୋ କହେ ଫେରି ଯା······ଯା···"

ଲେଖା ସରିଲା । ତେଣୁ ଆଖି ଫେରାଇ ସୁନ୍ଦର ବୃଷ୍ଟି ଦେଖିଲା ଆଗରେ ପଶ୍ଚିମାକାଶର ବରହାନ୍ତଃସାର ଦୃଶ୍ୟଛଟା । ଆଶ୍ୱିନର ହିଣାପ୍ଲା ବୃନ୍ଦ ନଭ ଆସୁଥାଏ ବଗ୍ଭବେଙ୍ଗଫିଙ୍ଗା ବନ୍ଦାଣ ଘାପରି ତେଜ ଧରି । ବୃରଆଡ଼େ ଖେଳି ବୁଲୁଥାଏ ଗୋଟାଏ ନଗ୍ନ ବାସ୍ତବତାର ସତ୍ତା । ପ୍ରକୃତିର ସାମ୍ୟବାଦୀ ଶାସନକୁ ବିଦ୍ରୂପ କରି ଦୂର ପଡ଼ିଆ ଝିଲର ଧାରେ ଧାରେ ଧ୍ୱନିତ ହେଉଥାଏ ଝିଲ୍ଲୀକା ସମାଜର ଆର୍ତ୍ତ ଚିତ୍କାର—"ତୁମ ଦେଶେ ଚେରାପୁଞ୍ଜି ରହିଛି ଗୋ ବାରବାନ୍ଧ, ମୋ' ଦେଶେ ରହିଛି ମରୁଶଯ୍ୟା······ ।"

ଠିକ୍ ସୁନ୍ଦର ଆଖି ଆଗରେ, ତା'ର ବସା ସାମନାରେ ଖୁବ୍ ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ ଆସୁଥିବା ଗୋଟାଏ ସାଇକଲ ରିକ୍ସା ହଠାତ୍ ବ୍ରେକ ହୋଇଗଲା । ତା' ପଛେ ପଛେ ଆଉ ଗୋଟାଏ ରିକ୍ସା ମଧ୍ୟ ଆସି ଠିଆ ହୋଇଗଲା । ଗୋଟିକରୁ ବଡ଼ ସନ୍ତର୍ପଣରେ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ିଲେ ଜଣେ ତରୁଣୀ—ସୁନ୍ଦରର କଳ୍ପନା-ରାଜ୍ୟର ରାଣୀ ପାର୍ବତୀ । ଅନ୍ୟଟିରୁ ବାହାରିଲେ ଜଣେ ପକ୍ୱକେଶବିଶିଷ୍ଟ ବୃଦ୍ଧ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଗ୍ଲେଟ ଝିଅ ପିଲା । ସମସ୍ତେ ସୁନ୍ଦରର ବସା ଭିତରକୁ ମୁହାଁଇଲେ । ଅଚଳ ସ୍ଥାଣୁପରି ଆଖି ଦୁଇଟା ଜଳ ଜଳ କରି ଚାହିଁ ରହିଥାଏ ସୁନ୍ଦର ।

ପାର୍ବତୀ ବୃଦ୍ଧଙ୍କୁ ସୁନ୍ଦର ସଙ୍ଗରେ ପରିଚିତ କରାଇ ଦେଲା—ଇଏ ମୋର ବାପା ।···

ବୃଦ୍ଧଙ୍କୁ ଯୋଡ଼ ହାତରେ ଦେଖି ସୁନ୍ଦର ବିଚଳିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା—ଆପଣଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଇଏ ଶୋଭନୀୟ ହେଉନାହିଁ ଆଜ୍ଞା । ଆପଣ ମୋର ପିତୃ ସମାନ । ଏଥିରେ କ୍ଷତି ଆପଣଙ୍କର ହେବ ନାହିଁ, ହେବ ମୋର—

ଚମତ୍କୃତ ହୋଇଗଲେ ବୃଦ୍ଧ । ସୁନ୍ଦରର ବ୍ୟବହାର ଭାରି ଭଲ ଲାଗିଲା ତାଙ୍କୁ । ସେ ତା'ର ମୁହଁ ଆଡ଼କୁ ଝୁଙ୍କିପଡ଼ି କହିଲେ—ଠିକ୍ ବାବୁ, ମୋର ଅନୁମାନ ବିଲକୁଲ୍ ଠିକ୍ ହୋଇଛି । ଆପଣ କାହା ପୁଅ କହିଲେ ?

ସୁନ୍ଦରକୁ ଅଡ଼ୁଆ ଲାଗିଲେ ବି କହିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲା ଯେ ସେ ପରମାନନ୍ଦ ଦାସଙ୍କ ପୁଅ ।

ବୃଦ୍ଧ ଆନନ୍ଦରେ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲେ—ବିଲକ୍ଷଣ, ବିଲକ୍ଷଣ ! ପରମାନନ୍ଦ ବାବୁ ମୋର ବାଲ୍ୟବନ୍ଧୁ କହିଲେ ଚଳେ । ଦୁହେଁ ଏକ ସଙ୍ଗରେ ବସିବା, ଖେଳିବା, ବୁଲିବାଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଖାଇବା,

ପିଇବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କିନ୍ତୁ ଆମର ବାକି ନ ଥିଲା ।······ବହୁତ କଥ କହିଲେ, ବହୁତ ପଣ୍ଡିଆରୀ ଦେଖାଇଲେ ବୃଦ୍ଧ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ—ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କ ମନରେ ଆତ୍ମୀୟତାର ଭାବ ନିଶ୍ଚୟ ଉଦ୍ରେକ ହେବ । ତାହା ହେଲା ମଧ୍ୟ ।

ଭଦ୍ରତା ଖାତିର ରଖି ସୁନ୍ଦର ବୃଦ୍ଧଙ୍କୁ ଘର ଭିତରକୁ ଆସିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲା । କିନ୍ତୁ ବୃଦ୍ଧଙ୍କର ସେଥିପ୍ରତି ତିଳେ ହେଲେ ନଜର ନଥିଲା । ସେ ଓଲଟି କହିଲେ—ଆରେ, ଆପଣ କ'ଣ କହିବେ ମତେ ? ଏ ଘରେ ତ ମୋର ଅବାଧ ପ୍ରବେଶର ଅଧିକାର ଅଛି ।—

ବହୁ ଠେଲପେଲରେ ବୃଦ୍ଧ ଭିତରକୁ ଆସିଲେ । ବାଟଘର ଚୌକିରେ ତାଙ୍କୁ ବସାଇ ରିକ୍‌ସାବାଲାକ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ବିଦା କରିଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସୁନ୍ଦର ବାହାରକୁ ମୁହାଁଇଲା ବେଳକୁ ବୃଦ୍ଧ ତାଙ୍କୁ ବାଧା ଦେଇ କହିଲେ—ବସନ୍ତୁ ନା ଆପଣ । ଟିକିଏ ଗପସପ ଚାଲୁ । ଏତେ ତରତର କାହିଁକି ?—

—ଏ ରିକ୍‌ସା ଦୁଇଟିକୁ ଫେରାଇ ଦେଲେ କ୍ଷତି କ'ଣ ଅଛି ? ମୁଁ ସେଇ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବାହାରକୁ ଯାଉଥିଲି ।—ସୁନ୍ଦର ଫେରି ଆସିଲା ।

ଅଯାଚିତ ଭାବରେ ପାର୍ବତୀ ମୁହୂର୍ତ୍ତିକ ପାଇଁ ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କ ଆଡ଼େ ଦୃଷ୍ଟି ରଖି କହିଲା—ନାହିଁ ଆଜ୍ଞା, ଆପଣଙ୍କୁ ଏତେ କଷ୍ଟ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ଆମେ ସବୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଚାଲିଯିବୁଁ ।—

—ଚାଲିଯିବେ ? ଏତେ ଶୀଘ୍ର କ'ଣ ବସା ଠିକ୍ ହୋଇଗଲା ?—ସୁନ୍ଦର ନିହାତି ପିଲାଙ୍କ ପରି କାଳପାତ୍ର ବିବେଚନା ନ କରି ପଚାରିଲା—ଆପଣ ବର୍ତ୍ତମାନ ଚାଲିଯିବେ···· ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଖାଇବା ପିଇବାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିଥିଲି······

ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କର ଖେଦୋକ୍ତି ପାର୍ବତୀ ବକ୍ଷରେ ଶରପରି ଭେଦିଗଲା ! ସେ ତାହା ସହ୍ୟ କରି ନ ପାରି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉତ୍ତର ଦେଲା—ଖାଇବା ପିଇବା କାହିଁ ସକାଶ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିଛନ୍ତି ? ବାପାଙ୍କ ପାଇଁ ତ ନିଶ୍ଚୟ କରି ନ ଥିବେ କାରଣ ତାଙ୍କ ସହିତ ଆପଣଙ୍କର ଦେଖା ଏଇ ପ୍ରଥମ । ବାକି ରହିଲି ମୁଁ ଆଉ ରହିଲ ତୁମ୍ଭ । ଆମ ଘରଟା ଆମେ କାଲି ଆସି ଭରଣା କରିଦେବେଲେ ଚଳନ୍ତା ନାହିଁ ?—

ସୁନ୍ଦର ମନେ ମନେ ଖୁବ୍ ବିରକ୍ତ ହେଲା । ପ୍ରକାଶ ନ କଲେ ମଧ୍ୟ ତା'ର ମୁହଁର ଭଙ୍ଗୀ ସେ କଥା ସ୍ପଷ୍ଟ ସୂଚାଇ ଦେଉଥିଲା । ଏଇ ଦଣ୍ଡିକ ଆଗର ଏତେ କଳ୍ପନା ଜଳ୍ପନା ପଣ୍ଡ ହୋଇଯିବାର ଦେଖି ସେ ଆପଣାକୁ ଧିକ୍କାର କଲା ସିନା, କିନ୍ତୁ ମୁହଁ ଖୋଲି କିଛି କହିପାରିଲା ନାହିଁ ।

ପାର୍ବତୀର ବାପାଙ୍କୁ ଏକଥା ଭଲ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ସେ ସୁନ୍ଦରକୁ ସହାନୁଭୂତି ଦେଖାଇ କହିଲେ—ଆଚ୍ଛା ପାରୁ, ତୁ ନଇଲେ ଯା । ସେ ଯେତେବେଳେ ଏତେଗୁଡ଼ାଏ ମନକଷ୍ଟ କରୁଛନ୍ତି, ମୁଁ ବରଂ ରହିଯାଉଛି । ମୋର କ'ଣ ଇଏ ଘର ନୁହେଁ ?—

ଏ ଗୁଡ଼ାକ ହେଲା ବିଶୁଦ୍ଧ ଶୁଷ୍କ ସୋହାଗ । ବୃଦ୍ଧଙ୍କର କଥାରେ ସୁନ୍ଦରର ବିରକ୍ତି ବଢ଼ିଲା ବରଂ, କମିଲା ନାହିଁ । ତା'ର ବାକ୍ୟରେ ମନର ଦୁର୍ବଳତା ପ୍ରକାଶ ପାଇଯିବା ଆଶଙ୍କା କରି ସେ ନୀରବ ରହିଲା ।

ପାର୍ବତୀକୁ କିନ୍ତୁ ଭାରି ଭଲ ଲାଗୁଥାଏ । ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କ ମୁହଁ ଅଭିମାନରେ ନାଲି ପଡ଼ି ଯାଇଛି । ସେ ତା' ଲାଗି ଦୁଃଖ

କରୁଛନ୍ତ । ତା’ର ଏତେ ଦିନର ଅଭିଳାଷ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଛି ସୁନ୍ଦରବାବୁ ଯେଉଁଦିନ ପତ୍ନୀଙ୍କୁ କର ପାର୍ବତୀର ବସାକୁ ଯାଇଥିଲେ—ଏଇ କୁମା ତା’ର ସାକ୍ଷୀ, ସେ ଦିନ ପାର୍ବତୀର ମୁହଁ ଯେ ଖାଲି ନାଲ୍ ପଡ଼ିଥିଲା, ତାହା ନୁହେଁ, ତା’ ଆଖିରୁ ଲୁହ ମଧ୍ୟ ଝରିଥିଲା । ସୁନ୍ଦରବାବୁ ତା’ର ପ୍ରତୀକ୍ଷାକୁ ଉପେକ୍ଷା କର ଚାଲି ଆସିଥିଲେ । ତେବେ ପାର୍ବତୀର ଏ କ’ଣ ପ୍ରତିଶୋଧ ?

ନା, ନା, ଏକଥା ହୋଇ ପାରେନା—ସେ ଉତ୍ପୀଡ଼ିତ ପ୍ରାଣରେ କହିଲା—ନା, ନା, ଯା କେବେ ହୋଇ ପାରେ ନା ନୂଆ ବସା—ମୁଁ ପିଲାଟାକୁ ସାଙ୍ଗରେ ଧରି କଦାପି ସେଠି ରହି ପାରିବ ନାହିଁ ।—

—ଆଉ ତେବେ କ’ଣ କହୁଛୁ ? ତୁ ରହିଯା, ମୁଁ କୁମାକୁ ନେଇ ଯାଉଛି । ସେ’ଠି ତାକୁ ଧର ମୁଁ ଆଜ ରାତିଟା କଟାଇ ଦେବ । ତୋ ଖୁସି, ମୋର କିଛି ଆପତ୍ତି ନାହିଁ ।—କ୍ରୁଦ୍ଧ କହୁଥାନ୍ତି ଯେପରି ଭୋଳନାଥ ।

ଏ ଘଡ଼ସନ୍ଧି ବେଳେ କ’ଣ କହିବ ପାର୍ବତୀ ? ସୁନ୍ଦର ତା ମୁହଁକୁ ଏକଧ୍ୟାନରେ ଚାହିଁଥାଏ—ସତେ ଯେପରି ମନେ ମନେ ଆତୁର ହୋଇ ସେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଥାଏ—ହେ ଭଗବାନ୍, ପାର୍ବତୀ କହୁ—ସେ କହୁ ଖାଲି ପଦଟିଏ···ହଁ !

କିନ୍ତୁ ମନୁଷ୍ୟର ଚିନ୍ତା ଆଉ ବିଧିର ବିଧାନ କେବେହେଲେ ସମାନ ରହେନାହିଁ । ପାର୍ବତୀ ଯେ ହଁ କରିବାକୁ ରାଜି ନ ଥିଲା, ତାହା ନୁହେଁ—ହେଲେ, ଥରେ ଯେତେବେଳେ ଯିବାପାଇଁ କଥା ଦେଇ ସାରିଛି, ପୁଣିଥରେ ସେଥିରେ ଦ୍ୱିରୁକ୍ତି କଲେ ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କ ପାଖରେ ତା’ର କଥାର କୌଣସି ମୂଲ୍ୟ ରହିବ

ନାହିଁ । ବରଂ ସୁନ୍ଦରବାବୁ ତା'କୁ ନ ଯିବା ପାଇଁ ବାଧ କରି ପାରନ୍ତି । ସେପରି ବାଧ କରିବା ସକାଶ ପାର୍ବତୀ ବହୁ ଦିନରୁ ତାଙ୍କୁ ଅଧିକାର ଦେଇସାରିଛି । ସେ ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କ ନୀରବତାକୁ ଉପହାସ କରି କହିଲା—ନା, ଥରେ ଯେତେବେଳେ ଯିବାପାଇଁ କଥା ଦେଇସାରିଛି, ପୁଣିଥରେ ସେ ଅନୁକୂଳ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ମୁଁ ପସନ୍ଦ କରୁନାହିଁ । ତମର ଯଦି ମନ ହେଉଛି, ତମେ ରହ ବାପା; ମୁଁ ଯାଉଛି ।— ଏତକ କହିଦେଇ ପାର୍ବତୀ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ରିକ୍ସା-ଚାଳକ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଜିନିଷପତ୍ର ନେଇ ରିକ୍ସାରେ ଲଦିବା ପାଇଁ ଇଙ୍ଗିତ କଲା ।

ସୁନ୍ଦରର ଆସକ୍ତି ପାର୍ବତୀକୁ ରୁଚିକର ବୋଧ ହେଲା ନାହିଁ । ଲିପ୍ସା ତ ସମସ୍ତଙ୍କର ଅଛି । ପାର୍ବତୀର ଅଛି, ରାମର ଅଛି, ଶ୍ୟାମର ଅଛି । ନାହିଁ କାହାର ? ଯାହାର ଲିପ୍ସା ନାହିଁ, ତା'ର ଆସକ୍ତି ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ସେ ସିଦ୍ଧ, ପରମାର୍ଥୀ । କିନ୍ତୁ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଲିପ୍ସାର ମାତ୍ରା ବଢ଼ି ଯାଇଛି ଖୁବ୍ ବେଶି । ସୀମାବଦ୍ଧ ନ ହେବାର ପରିଣାମ ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅତୀବ ଭୟାବହ । ପାର୍ବତୀ ଏ ମଧ୍ୟରେ ସୁନ୍ଦର ବସାରୁ ତା'ର ଅଗୋଚରରେ ମାଧବବାବୁର ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ହସ୍ତଗତ କରିନେଇଛି । ସେ ଚିଠିରେ କ'ଣ ଲେଖାଥିଲା, ଜଣା ନାହିଁ । ସେ ତା'କୁ ଦେଖିଲାବେଳରୁ ତା'ର ଆତୁର ପ୍ରାଣତନ୍ତ୍ରୀରେ ଗୁରୁ ଆଘାତ ପାଇଛି, ଯାହା ଫଳରେ ଲିପ୍ସାର କବଳରୁ ସେ ଚାହେଁ ମୁକ୍ତି । ସେ ଚାହେଁ ନିଷ୍କଣ୍ଟକ ପଥ—ବାଧା ନାହିଁ, ବନ୍ଧନ ନାହିଁ, ବିମୋଚନ ନାହିଁ । ଅଛି କେବଳ ବ୍ୟଥିତ ଅନ୍ତରର ନୀରବ ସ୍ପନ୍ଦନ—ଲୋକ-ଲୋଚନ-ଅଗୋଚରରେ ଜୀବନର ମଧୁଛନ୍ଦ-ଦୋଳା—ପ୍ରାଣକୁ ପ୍ରାଣରେ ମିଶାଇବାର ଗୋଟାଏ ଅବ୍ୟକ୍ତ ବାସନା !

କାଷ୍ଠ ପୁତ୍ତଳ ପରି ପାର୍ବତୀର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପକୁ ଚାହିଁ ରହି ଥାଏ ସୁନ୍ଦର । ପୂଜାସ୍ଥ ଟୋକା ଜଳଖିଆ ସାମଗ୍ରୀ ବଜାରରୁ କିଣି ଆଣି ବାବୁଙ୍କ ଆଦେଶକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥାଏ । ଗୀତା ଶୋଇଲା-ଘର ଖଟ ଉପରେ ବସି ଘୁମାଉଥାଏ । ଏଥିପୂର୍ବରୁ ସୁନ୍ଦର ଯେଉଁ କବିତାଟି ରଚନା କରିଥିଲା ଟିପାଖାତାର ଖଣ୍ଡେ କାଗଜରେ, ସେ କାଗଜ ଖଣ୍ଡିକ ସବୁରି ଅଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଖସି ପଡ଼ିଥାଏ ଠିକ୍ ବାଟ ମୁହଁରେ ପାର୍ବତୀ ତା'ର ଜିନିଷପତ୍ର ସୁମାରି କରି ରିକ୍ସାବାଲାକ ଦୁହିଁଙ୍କ ଠିଁ ରିକ୍ସାରେ ଲୋକ ବସିବାକୁ ସ୍ଥାନ ମିଳିବ କି ନାହିଁ, ବୁଝାଶୁଝା କରୁଥାଏ । ଏହି ଅବସରରେ ସୁନ୍ଦରର ଦୃଷ୍ଟି ଏଡ଼ାଇ କବିତା ଲେଖା କାଗଜଖଣ୍ଡି କ'ଣ ଟାଏ ବୋଲି ତା' ମନରେ କୌତୂହଳ ସୃଷ୍ଟି କଲା । ସେ ତାକୁ ଉଠାଇ ନେଇ ପଢ଼ିଲା, ଲେଖା ଅଛି—'ତୁମ ଦେଶେ ଚେରାପୁଞ୍ଜି ରଚିଛି ଗୋ ବାରିବାହ, ମୋ ଦେଶେ ରଚିଛି ମରୁଶଯ୍ୟା.............।' ଖୁବ୍ ଯତ୍ନରେ ସାଇତି ରଖିଲା ସେ ଖଣ୍ଡିକ ।

ଏ ଅପମାନ ସୁନ୍ଦରକୁ କ୍ଷୁବ୍ଧ କରିଦେଲା । ତା'ର ଶତ ପ୍ରତିବାଦ ସତ୍ତ୍ୱେ ବ୍ୟଥିତ ଅନ୍ତର ବିଦ୍ରୋହ କରି ଉଠିଲା । ଶରତର କୃଷ୍ଣାରଜନୀ ଦ୍ୱିତୀୟା ଚାନ୍ଦର ମଳିନତାକୁ ବିଦ୍ରୂପ କରି ସଗର୍ବରେ ସଚରାଚର ରାଜତ୍ୱ କରୁଥାଏ । ରଜନୀର ସେଇ ଧ୍ୱାନ୍ତ ରୂପ ଅନ୍ୟ କାହାକୁ ଯାତନା ଦେଇ ପାରୁଥିବ, କିନ୍ତୁ ସୁନ୍ଦରକୁ ଦେଲା ଅପାର ଆନନ୍ଦ, ଅପୂର୍ବ ସୁଯୋଗ । ପାର୍ବତୀ ସଦଳବଳେ ରିକ୍ସାରେ ବସିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଅଚଳ ଦାରୁପରି ସେହି ଏକ ସ୍ଥାନରେ, ଏକ ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଠିଆ ହୋଇଥାଏ । ରିକ୍ସା ଚାଲିଯିବା ପରେ ତା'ର ଚେତନା ଫେରିଲା । ମଥାଟା ତା'ର ଏବେ

ସର୍ବସ୍ୱାନ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ଯେ, ସେ କଳ୍ପନା କରି ପାରିଲା ନାହିଁ, କେଉଁଥି ସକାଶ ତା'ର ଏ ଅଧୋଗତି । ଜଣେ ପ୍ରତିବେଶିନୀ ହିସାବରେ ପାର୍ବତୀଠାରୁ ସେ କ'ଣ ଆଶା କରୁଥିଲେ ? ଏ ଗୁଡ଼ାକ ଅତି ଜଘନ୍ୟ କଥା । ସେ ଏ ବିଷୟରେ ଅଧିକ ଚିନ୍ତା କରିବା ନିଷ୍ପ୍ରୟୋଜନ । ଅନ୍ତତଃ ତା'ର ଏତିକି ବୁଝିବା ଉଚିତ ଯେ, ପାର୍ବତୀ ଆପଣାର ସ୍ୱଭାବସୁଲଭ ଚପଳତା ଯୋଗୁ ତା' ପ୍ରତି ଯେଉଁ ମନୋଭାବ ଦେଖାଇଛି, ସେଇ ଯଥେଷ୍ଟ । ତାହା ଅପେକ୍ଷା ବିଶେଷ ଆଶା କରିବା ତା' ପକ୍ଷରେ ଏକ ଅମାର୍ଜ୍ଜନୀୟ ଅପରାଧ ବୋଲି ବିବେଚିତ ହେବ ।

ବୃଦ୍ଧ ବାଚସ୍ପତି ପାର୍ବତୀକୁ ଧିକ୍କାର କରି କରି ଯାଉଥାନ୍ତି— ରାମ୍, ରାମ୍, ରାମ୍, ତୁ ଏଡ଼େ ଟିଏ ହେଲୁ, ତୋ'ର ଟିକିଏ ଅକଲ ହେଲା ନାହିଁ । ଗୋଟାଏ ଲୋକର ଏତେ ଆଗ୍ରହ, ଏତେ ଆଦର ତୁ ଅକାତରରେ ଆଡ଼େଇ ଦେଇ ଚାଲି ଆସିଲୁ ? ସେ ବିଚାରା କ'ଣ ମନେ କରୁଥିବେ କହିଲୁ ।—

ପାର୍ବତୀ ମୁହଁରେ ଭାଷା ନ ଥାଏ । ବାପାଙ୍କ କଥାଗୁଡ଼ାକ ତା' କାନରେ ବାଜି ଫେରି ଯାଉଥାଏ । ସେ କ'ଣ କରିବ ? ଗୋଟାଏ ଜାଗାରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହିବା ତା'ର ସ୍ୱଭାବବିରୁଦ୍ଧ । ବରଂ ସେ ପ୍ରତିଦିନ ଥରେ ଅଧେ ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କ ଘର ଆଡ଼େ ଆସି ବୁଲି ଯାଉଥିବ, ସେଥିପାଇଁ ତା'ର କୌଣସି ଆପତ୍ତି ନାହିଁ । ତା' ବୋଲି ସଦାବେଳେ ସେ ତାଙ୍କର ଏତେ ନିକଟରେ ରହିବ— ଏକଥା ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।

ପାଙ୍କଷାର ମନ ସେତେବେଳେ ଥାଏ କେବଳ ଦୁଇଟି ଜିନିଷରେ । ଗୋଟିଏ ମାଧବବାବୁଙ୍କ ଝିଅ ଓ ଅନ୍ୟଟି ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କ କବିତା—"ତୁମ ଦେଶେ ଚେରାପୁଞ୍ଜି ରଚନ୍ତୁ ଗୋ ବାରବାଟ···", ଜପର ସେ ବସାରେ ପହଞ୍ଚି ତା'କୁ ପଢ଼ିବ, ସେଥି ସକାଶ ମନ ତା'ର ବଡ଼ ବ୍ୟାକୁଳ ହେଉଥାଏ ।

—ଓଃ, କେତେଗୁଡ଼ାଏ ବାଟ ମ । ରିକ୍‌ସା କ'ଣ ଚାଲୁ ନାହିଁ କି ? ହେ, ରିକ୍‌ସା, ଏଇଟି, ଏଇଠି ରହ ।—

ରିକ୍‌ସା ରହିଲା ।

ମଧ୍ୟ

ନୂଆ ବସା । ସେ ଢନ ଘରଗୁଡ଼ିକୁ ରୁଚି ଅନୁରୂପ ବାସୋପଯୋଗୀ କରିବାପାଇଁ ପାର୍ବତୀକୁ ବହୁତ ସମୟ ଲାଗିଲା । ତା'ପରେ ରୋଷେଇବାସ ସାରି ଖିଆ ପିଆ ଇତ୍ୟାଦି ଶେଷ କରୁ କରୁ ରାତି ପ୍ରାୟ ବାରଟା ବାଜିଗଲା । ତଥାପି ମନ ତାର ଉତ୍ଫୁଲ୍ଲ ଥାଏ—ଯେପରି ଜୀବନର ଗୋଟାଏ ନୂଆ ଅଧ୍ୟାୟ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି ।

ସେତେବେଳକୁ ସେ ପଡ଼ାର ସବୁଘର ନିରୋଳ ହୋଇ ଗଲାଣି । ନୂଆ ବସାର ବାଟଘରେ ଶୋଇ ନିଘୋଡ଼ ନିଦର ସୂଚନା ଦେଉଥାନ୍ତି ବୃଦ୍ଧ—ପାର୍ବତୀର ବାପା । ପାଖକୁ ଲାଗି ଅନ୍ୟ ବଖରା-ଟିରେ ବିଛଣା ପରା ହୋଇଥାଏ ତା' ନିଜପାଇଁ । ବିଛଣାର ଗୋଟିଏ ପାଖରେ କୁନି କେତେବେଳୁ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲାଣି । ମୁଣ୍ଡ ଉପରକୁ ଲଣ୍ଠନଟି ତେଜ ଦେଇ ପାର୍ବତୀ ବିଛଣା ଉପରେ ବସିପଡ଼ି ତକିଆ ତଳୁ ବାହାର କଲା ଦି'ଖଣ୍ଡ କାଗଜ । ସେଥିରୁ ଖଣ୍ଡିଏ ମାଧବକାର ଚିଠି ଓ ଅନ୍ୟଖଣ୍ଡିକ ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କ କବିତା ।

ପାର୍ବତୀ ପକ୍ଷରେ ଦୁଇଟିଯାକ ଲୋଭନୀୟ । ପ୍ରଥମେ କାହାକୁ ପଢ଼ିବ ସେ ସ୍ଥିର କରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଶେଷରେ ଏପରି ହେଲା, ଦୁଇଖଣ୍ଡଯାକ କାଗଜ ବିଛଣା ଉପରେ ରଖି, ସେ ଆଖିବୁଜି ସେଥିରୁ ଖଣ୍ଡେ ଉଠାଇ ନେଲା । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ, ଯେଉଁଟା ପ୍ରଥମେ ହାତରେ ପଡ଼ିବ, ତାକୁ ହିଁ ସେ ଆଗ ପଢ଼ିବ ।

ପ୍ରଥମେ ଉଠିଲା ମାଧବଙ୍କାର ଚିଠିଖଣ୍ଡି । ପ୍ରାଣର ଆବେଗରେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲେଖିଛି ତା'ର ଇହପରକାଳର ଚଳନ୍ତି ଦେବତା—ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ପାଖକୁ ଚିଠି ।

ଚିଠିଖଣ୍ଡି ଖୋଲି ବଡ଼ ତନ୍ମୟ ଭାବରେ ପାର୍ବତୀ ପଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ପ୍ରଥମେ ସମ୍ବୋଧନ—ହୃଦୟର ଦେବତା ମୋର······। ପଢ଼ିଲାମାତ୍ରେ ମନେ ହୁଏ ଯେପରି କେଉଁ ଯୁଗ ଯୁଗର ତପସ୍ୟା ଫଳରେ ଲେଖିକା ତା'ର ମନୋମତ ଜଣକୁ ସ୍ୱାମୀରୂପେ ପାଇଛି । ଅତି ସଂଗୋପନରେ ପାର୍ବତୀର ଅବଚେତନ ମନ ତଳେ ଜାଗି ଉଠିଲା ଏକ ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବନାର ରୂପରେଖ—ତା'କୁ ସେ ସାଧନାର ମାର୍ଗ କିଏ ଦେଲେ ବତାଇ ଦିଅନ୍ତା !—

ତା'ପରେ ଲେଖା ଅଛି ପ୍ରଣତି—ମୋର ଶତକୋଟି ନମସ୍କାର ଗ୍ରହଣ କରିବ······। ତା'ପରେ ଜୀବନର ମଧୁସ୍ୱପ୍ନ-ବୋଳା ଅଜସ୍ର କାହାଣୀ, ଯାହା ପଢ଼ିଲେ ପାଷାଣର ବୁକୁ ମଧ୍ୟ ଅଙ୍କୁରିତ ହୋଇ ଉଠିବ । ପାର୍ବତୀ ସବୁ ପଢ଼ିଲା—ଗୋଟିଏ ଅକ୍ଷର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଛାଡ଼ିଲା ନାହିଁ ।

ପଢ଼ୁ ପଢ଼ୁ ଦେଖିଲା ଗୋଟାଏ ଯାଗାରେ ଲେଖା ଅଛି—କିନ୍ତୁ, ସେ ବିଚିତ୍ରକର୍ମାଙ୍କର କି ବିଚିତ୍ର ଲୀଳା—ଜଣକ ପ୍ରାଣରେ ଅଜସ୍ର ପ୍ରେମଧାରା ଢାଳି ଦେଇ ପୁଣି ତା'କୁ ଶୁଷ୍କ ମରୁତୁଲ୍ୟ କରି ଦିଅନ୍ତି······ମୁଁ ଭାବେଁ, ମୋ ଭାଗ୍ୟରେ କ'ଣ ସେହିପରି ହେବାକୁ ଅଛି କି ?······ପ୍ରିୟ, ତମେ କ'ଣ ଚିର ଦିନ ଏହିପରି ମତେ କନ୍ଦାଇ କନ୍ଦାଇ ବିରହାନଳରେ ଜାଳିପୋଡ଼ି ମାରିବାକୁ ସ୍ଥିର କରିଛ ? ଆଜ ସିନା ବେଗ ଗ୍ରାସିଛି, ତା'ବୋଲି ସବୁଦିନ କ'ଣ ଏହିପରି ସମାନ ଅବସ୍ଥା ରହିଥିବ ? କଦାପି ନୁହେଁ । ମୋର ଅନ୍ତରର ନିବେଦନ କ'ଣ ତମକୁ ଅଛପା ଅଛି ? ଥରେ ପତ୍ର ତମ

ପଦ ପ୍ରାନ୍ତରେ ତପ୍ତ ଅଶ୍ରୁଢ଼ାଳ ଅନ୍ତର ଖୋଲି ଦେଇଥିଲା—ହେ ଦେବତା, ତମଠାରୁ ବଳି ମୋର ଦୁନିଆରେ ବଡ଼ ସମ୍ପଦ ନାହିଁ । କେବଳ ଏତିକ ସେ ପଦତଳେ ପ୍ରାର୍ଥନା,‘ଯେପରି ମୁଁ ତମକୁ ଚିର ଦିନ ଲାଗି ମୋର ପବିତ୍ର ପ୍ରେମ ଡୋରିରେ ବାନ୍ଧିବାକୁ କ୍ଷମ ହୁଏଁ······ ।

ପାର୍ବତୀ ଆତ୍ମବିସ୍ମୃତା ହୋଇଗଲା । ତା’ର ଅଜ୍ଞାତରେ ମାଧ-ବିକା ପ୍ରତି ଗୋଟାଏ ସ୍ୱତଃ ବୈରଭାବ ମନରେ ଜାଗି ଉଠିଲା । ଇଚ୍ଛା ହେଲା ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସେ ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇଁଯାନ୍ତା—କହନ୍ତା, ମତେ କ୍ଷମା କରନ୍ତୁ ସୁନ୍ଦରବାବୁ, ନ ଜାଣି ଆପଣଙ୍କ ମନରେ କଷ୍ଟ ଦେଇଛି, ଆପଣଙ୍କର ଅନୁରୋଧ ଉପେକ୍ଷା କରି ଫେରି ଯାଇଛି, ମତେ କ୍ଷମା କରନ୍ତୁ······ ।

ପୁଣି ଭାବୁଥାଏ—ସତରେ କ’ଣ ସୁନ୍ଦରବାବୁ ମାଧବିକାର ପରି ଆଦର ଗୌରବକୁ ତୁଚ୍ଛକରି······

ଆଉ ଭାବନା ଆସୁ ନ ଥାଏ ।

ମାଧବିକାର ଚିଠିଖଣ୍ଡି ପାର୍ବତୀକୁ ତା’ର ଇପ୍‌ସିତ ଆନନ୍ଦ ଦେଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ବରଂ ଗୋଟାଏ ତୀବ୍ର ପ୍ରତିକୂଳ ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟିକଲା । ସେ ଚିଠି ପଢ଼ିବା ଫଳରେ ତା’ମନରେ ଆଶା ଆଶଙ୍କାର ଗୋଟାଏ ତୁମୁଳ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଲାଗିଗଲା । ତେଣୁ ଚିଠିଖଣ୍ଡି ରଖିଦେଇ ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କ ରଚିତ କବିତାଟିକୁ ସେ ପଢିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା—

“ତୁମଦେଶେ ଫେଲପୁଞ୍ଜି ରଚିଛି ଗୋ
ବାଲିବାଡ଼, ମୋ’ଦେଶେ ରଚିଛି ମରୁଶଯ୍ୟା—
ମୋ’ ଦେଶ କଷଣ ହେବ ପ୍ରାଣେ ତବ ଦୁର୍ବିଷହ
ତେଣୁ ଗୋ,କହେଁ—ଫେରି ଯା – ଯା······”

ଲେଖାଟି ଏକ ବ୍ୟଥିତ ଅନ୍ତରର ମର୍ମନ୍ତୁଦ କାରୁଣ୍ୟ ସୂଚାଇ ଦେଉଛି । ମାଧବକାର ଚିଠି ଖଣ୍ଡି ପଢ଼ିଲା ପରେ ଏ କବିତାଟିକୁ ଯେ କେହି ପଢ଼ିବ, ସେ ନିଶ୍ଚୟ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ଚିନ୍ତା କରିବ ଯେ—ଏ କ'ଣ ସେଇ ସ୍ୱାମୀର ପେଟ ଭିତର କଥା, ଯାହା ପାଖକୁ ତା'ର ବିରହବିଧୁରା ସ୍ତ୍ରୀ ଏପରି ମନବେଦନା ପତ୍ର ଲେଖି ପାରେ ? ତାହା ଯଦି ହୁଏ ତେବେ ପାର୍ବତୀ ନିଶ୍ଚୟ କହିବ ଯେ ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କ ଠାରୁ ବଳି କୃତଘ୍ନ ଆଉ ଦୁନିଆରେ ନାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେ କ'ଣ ଏକଥା ମୁହଁ ଖୋଲି ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କ ସମକ୍ଷରେ କହି ପାରିବ !

କାହିଁକି ବା ନ କହି ପାରିବ ? ନିଶ୍ଚୟ କହିବ—ଶହେଥର କହିବ । କାଲି ରାତି ପାହିଲେ ସେ ଯିବ ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କ ବସା ଆଡ଼େ । ଦେଖା ହେବ ନିଶ୍ଚୟ । କହିବ—ଆପଣ ସତେ ଏତେ ନିଷ୍ଠୁର, ନିର୍ଦ୍ଦୟ ସୁନ୍ଦରବାବୁ !—

ଗୋଟିଏ ରାତିର ବ୍ୟବଧାନରେ ସେ କଦାପି ଭୁଲି ନ ଥିବେ କାଲିକାର କଥା । ତେଣୁ ସେ ହୁଏତ ସଜଳ ଆଖିରେ ଚାହିଁବେ ତା' ପ୍ରତି ଜନ୍ମିଥିବା ଅଭିମାନ ଭୁଲି ସେ ହୁଏତ ଭିତରେ ଭିତରେ ଖୋଜ ହେବେ—କେଉଁଠି ତାଙ୍କର ଭୁଲ ରହିଗଲା… …!—

ଠିକ୍ ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ପାର୍ବତୀ ତାଙ୍କୁ ଚେତାଇ ଦେବ—ମନେ ପକାନ୍ତୁ ତ—ଆପଣ କି ଅବିଚାର କରୁଛନ୍ତି ! ଜଣକର ହୃଦୟ ବିନିମୟରେ ଅନ୍ୟର ହୃଦୟକୁ ପରିପୁଷ୍ଟ କରିବାକୁ ଯାଇ ଅବିଚାର କରୁଛନ୍ତି ଆପଣ ? କ୍ଷଣିକ ମୋହର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆପଣ ଯାହା କରୁଛନ୍ତି ବା କରିବାକୁ ଚିନ୍ତା କରୁଛନ୍ତି, ତା'

ଫଳାଫଳ ପ୍ରତି ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖି ଯତ୍ନ କରୁଥାନ୍ତି, ତେବେ ମୋର କିଛି କହିବାକୁ ନାହିଁ । ନାହିଁ ତ, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ସତର୍କ କରିଦେବାକୁ ଚାହେଁ ଯେ ମୋର ହାହାକାରମୟ ଜୀବନର ଆକୁଳତା ପ୍ରତି ସହାନୁଭୂତି ଦେଖାଇ ଆଉ ଜଣେ ନିରପରାଧର ଜୀବନରେ ହାହା-କ୍ରନ୍ଦନ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଦ୍ୱାରା ଆପଣ ଭଗବାନଙ୍କ ନିକଟରେ ନିଶ୍ଚୟ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହେବେ । ସେ ଦୋଷରେ ଭାଗୀ ହେବାକୁ ମୁଁ ହୁଏତ ନ ଥିବି, ତା' କିଏ କହିବ ?—

ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିବେ ସୁନ୍ଦରବାବୁ । ଛୁଟିଯିବ ତାଙ୍କ ଜୀବନ ଆଗରୁ ସ୍ୱପ୍ନର ଜାଲ । ହୁଏତ ଆଖି ଛଳଛଳ କରି ସେ ଫେରିଯିବେ—ତା' ଆଖି ଆଗରୁ ଅପସରି ଯିବେ ମହାତ୍ ନାରୀଙ୍କ ଘର ।—

ପାଖରେ ଥିବ ଗୀତା—ମଧୁମୟ ଅତୀତସ୍ମୃତିର ଚଳନ୍ତ ପ୍ରତୀକ—ଗୀତା । ତା'କୁ କଦାପି ଆଡ଼େଇ ଦେଇ ହେବ ନାହିଁ । ଛାତିଭିତରେ ଉଠୁଥିବା କୋହ ଚାପି ସେ ହୁଏତ ତା'କୁ ପଚାରିବେ—ବୋଉ ପାଖକୁ ଯିବାକୁ ମନ ହଉଚି କଲୋ ଗୀତା ?……

ଗୀତାର ବୋଉ ଅଛି । ସେ ଫେରିଯିବ ତା' ପାଖକୁ—ସାଙ୍ଗରେ ଯିବେ ସୁନ୍ଦରବାବୁ । ଯେଉଁଠା ହଜିଛି ସେଉଁଠା ଫେରି ପାଇବେ । ପାଗଳ ! ସେ ହ୍ରାନମାନିଆ ଜୀବନଟା ଧରି କଆଡ଼େ ଯିବ ? କ'ଣ ଅବା ଫେରି ପାଇବ ?

ନାରୀପ୍ରତି ନାରୀର ସହାନୁଭୂତିକୁ ବଜାୟ ରଖିପାରିଛି—କେବଳ ଏଇ ସାନ୍ତ୍ୱନାଟିକକ ବୁକୁରେ ସମ୍ବଳ କରି ସେ ଫେରିଯିବ ସହରର ଗୋଟାଏ ଅଭିଶାପଗ୍ରସ୍ତ ଜନଗଣ୍ଡି କୋଣକୁ—ଯେଉଁଠି ଥିବ ଜୀବନଟେ ଉପଭୋଗ କରିବାର ଲାଳସା, ନଥିବ ସୁନ୍ଦରକୁ

ସୁନ୍ଦର ବୋଲି କହିବାର ଅଧିକାର, ଆଉ ଥିବ କ'ଣ ? ଥିବ କେବଳ ଅନ୍ତରକୁ ତିଳ ତିଳ କରି ଦଗ୍‌ଧ କରିବା ପାଇଁ ଅକଥନୀୟ ବ୍ୟଥା, ବେଦନା........!

ଏ ତ୍ୟାଗର ମହତ୍ତ୍ୱ ବହନ କରିବାକୁ ଶକ୍ତି ଥିଲେ ତ ହୁଏ !

କେବଳ ଏତିକି ଚିନ୍ତା ମନରେ ସ୍ଥାନ ପାଉଁ ପାଉଁ ପାର୍ବତୀର ଆଖିପତା ଓଜନିଆ ହୋଇ ଆସିଲା । ବକ୍ଷ ବିଦୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ପରି ଲାଗିଲା । ପାଗଳମାନଙ୍କ ପରି ସେ ଦାନ୍ତ ଓଠ ଚାପି ବିଶୃଙ୍ଖଳ ମାଧବୀକାର ଚିଠି ଖଣ୍ଡିକ ଉପରେ ସମସ୍ତ ରାଗ ଶୁଝାଇ ଦେବାକୁ ଅଣ୍ଟାଭିଡ଼ି ଉଠିଲା । ସାମାନ୍ୟ କାଗଜ ଖଣ୍ଡିକ ବା ତିଷ୍ଠି ରହୁଛି କେତେକେ ? ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ମଧ୍ୟରେ ତାର ସତ୍ତା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିଲା ନାହିଁ—ଅସଂଖ୍ୟ ଟିକି ଟିକି ଖଣ୍ଡରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଝରକା ବାଟେ ଫିଙ୍ଗା ହୋଇଥିଲା ପ୍ରଶସ୍ତ ରାଜପଥ ଉପରକୁ । ମାଧବୀକା ଅନ୍ତରର ଅନାବିଳ ପରିଚୟ ଯେଉଁ ସେହି ଚିଠି ଖଣ୍ଡି ମିଶିଗଲା ରାସ୍ତାର ଧୂଳିମାଟି ସାଥିରେ—ସୁନ୍ଦରର ଦୃଷ୍ଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଆସି ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ସୃଷ୍ଟିର ଚିରନ୍ତନୀ ରୀତି—ଯେ ଗଲା ସେ ଯାଏ, ତା' ଜାଗାରେ ନୂଆ କଥା ନୂଆ ରୂପ ଯେନି ଜାଗି ଉଠେ ।

ପ୍ରହେଳିକାମୟୀ ଧରିତ୍ରୀବକ୍ଷରେ ଅସଂଖ୍ୟ ପାପପୁଣ୍ୟର ସମାଧି ଦେଇ ସେ ରାତିଟି ଅତୀତର ଅତଳ ଗର୍ଭରେ ଲୁଚି ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ।

କାଲି କଥାକୁ ଭୁଲାଇ ଦେବାପାଇଁ ଜନ୍ମ ନେଇଛି ଆଜି ।

ସୁନ୍ଦର ମନରେ ଅଭିମାନ ଜମାଟ ବାନ୍ଧି ଯାଇଥାଏ ସକାଳୁ ଉଠି ସେ ମନକୁ ଭୁଲାଇବା ପାଇଁ ଆପ୍ରାଣ ଚେଷ୍ଟା

କରୁଥାଏ । ପାଙ୍ଖଣ୍ଣି କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲା ମାତ୍ରେ ସେ ଏତେଦୂର ବିଚଳିତ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥାଏ ଯେ ପାଣି ଗ୍ଲାସେ ପିଇବାକୁ ଯାଇ ପାନଖଣ୍ଡେ ପାଟିରେ ପୂରାଇ ଦେଉଥାଏ ।

ଦାଣ୍ଡପଟରୁ ପାଦ ଘୋଷାରି ଘୋଷାରି ଗୀତା ଆସି ଖବର ଦେଲା—ବାପା, ମାଉସୀ ଆସିଛନ୍ତି— ।

—କାହାନ୍ତି ?—ଚମକି ପଡ଼ିଲା ସୁନ୍ଦର । ଯୁକ୍ତିରୁ ଅଚଡ଼ା ଖସି ପଡ଼ିଲା । ସେ ଯେ ଆପଣା ଝିଅ ସଙ୍ଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଛି, ଏ କଥା ଏକାବେଳକେ ଭୁଲିଯାଇ ପଚାରିଲା—କାହାନ୍ତି କହିଲୁ ?—

—ହେଇ ପରା ମୁଁ ଦେଖି ଆସିଲି, ସେ ଘର ଘରକୁ ପଶିଗଲେ ।—

—ତୁ ତାଙ୍କୁ ଆମ ଘରକୁ ଡାକିଲୁ ନାହିଁ କେ ହୁଣ୍ଡିଟା ।—

—ସେ ମୋ ଆଡ଼େ ଚାହିଁଥିଲେ ସିନା ମୁଁ ଡାକିଥାନ୍ତି । ସେ ତ ମୁହଁ ତଳକୁ ପୋତି ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଚାଲିଗଲେ, ମୁଁ ଡାକିଥାନ୍ତି କିମିତି ?—

ସୁନ୍ଦରକୁ ଗୀତାର କଥାଗୁଡ଼ାକ ଖୁବ ବିରକ୍ତିକର ବୋଧହେଲା—ଧେତ୍ ଅପଦାର୍ଥଟା, ଏଇଟା ହାଗି ଶାଗ ସିଝିବ ନାହିଁ······

ବିଚାରି ଗୀତା ବାପାଙ୍କର ଅଯଥା ବିରକ୍ତିରେ ମର୍ମାହତ ହୋଇ କିଛି ଖଣ୍ଡେ ଧରି ଦାଣ୍ଡଘର ଚୌକି ଉପରେ ବସିପଡ଼ିଲା—ତା'ର ବା ଏଥିରେ ଦୋଷ କ'ଣ ?

ସୁନ୍ଦର ଅନୁଭବ କଲା—ଗୀତାର ସରଳ ପ୍ରାଣରେ ଆଘାତ ଲାଗିଛି । ତଥାପି ନିଜର ଦୁର୍ବଳତା ପ୍ରକାଶ ପାଇଯିବା ଭୟରେ ସେ ନୀରବ ରହିଲା । ଏହାର ଉତ୍ତର ଦୁଇଟି କାରଣ—ଗୋଟିଏ

ହେଲା, ମାଧବିକା କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ନ ଜାଣୁ ଯେ ସୁନ୍ଦର ତା' ପ୍ରତି ବିଶ୍ୱାସଘାତକତା କରି ପାର୍ବତୀ ପ୍ରତି ଅନୁରକ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଛି ଏବଂ ଅନ୍ୟଟି ହେଲା, ପାର୍ବତୀ ନ ଜାଣୁ ଯେ ପ୍ରକୃତରେ ସୁନ୍ଦର ତା'କୁ ଚିରଦିନ ଲାଗି ଧରି ରଖିବାକୁ ସମର୍ଥ ନୁହେଁ— କେବଳ ଗୋଟାଏ ଯଥାସମ୍ଭବ ମୋହରେ ପଡ଼ି ସେ ତା' ପାଇଁ ଏପରି ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ଉଠିଛି ।

ମୋହଗ୍ରସ୍ତ ମନୁଷ୍ୟ ବଡ଼ ସ୍ୱାର୍ଥପର, ବଡ଼ କୃତଘ୍ନ—ତଥାପି ମନୁଷ୍ୟର ପ୍ରକୃତି ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟାସକ୍ତିର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଲୋକ ଏତେଦୂର ଅସମ୍ଭବ ଆଶା ମନରେ ପୋଷେ, ସେଥିପାଇଁ ତାକୁ ଜୀବନସାରା ବିଫଳତାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ନିଜକୁ ସଂଶୋଧନ କରିପାରେ ନା ।

ସୁନ୍ଦରକୁ ଗୋଟାଏ ନିଶା ଘୋଟିଛି । ଇଚ୍ଛା ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାର ପାଦ ଦୁଇଟା ତା'କୁ ଘରଭିତରୁ ଦାଣ୍ଡପଟକୁ, ଦାଣ୍ଡପଟରୁ ଘରଭିତରକୁ ନିବା ଆଣିବା କରୁଥାଏ । ମନରେ ଭାବୁଥାଏ—ଆଜି ସେ ପାର୍ବତୀର ନାଁ ଧରିବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଦାଣ୍ଡପଟେ ଥରେ ସରି ବୋଉ ଘରଆଡ଼େ ଦୃଷ୍ଟି କିପରି ଯେ ପଡ଼ିଯାଉଥାଏ, ତା' ସେ ଜାଣି ପାରୁ ନ ଥାଏ ।

ସରିବୋଉ ଘରକୁ ଯିବା ପାର୍ବତୀର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନୁହେଁ— ତାହା କେବଳ ବାହାରକୁ ଗୋଟାଏ ପରିଆସ୍ତି—କ'ଣ ନା, ସରି ବୋଉ ଘରଆଡ଼େ ଟିକେ ଯାଇଥିଲି । ହୁଏତ, ତା'କୁ ଏପରି ପ୍ର କେହି ନ ପଚାରୁ, କାଳେ କାହାରି ମନରେ ଏ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠି ପାରୁଥାଏ ସେଥିପାଇଁ ପାର୍ବତୀର ଏ ଗୋଟାଏ ପେଖନା—କ'ଣ ନ

ସରବୋଉ ଘରକୁ ଯାଇଥିଲ । କାହିଁକି, ଆଉ ଟିକଏ ଆଗରେ ତ କରଣବୋଉ ଘର । କରଣବୋଉ ତ ବେଶି ବୟସର ନୁହେଁ—ସମବୟସୀ । ସେଠିକି ତ ପାର୍ବତୀ କେବେ ହେଲେ ଯିବାର କେହି ଦେଖୁନାହିଁ ?

ହୋଇପାରେ, କରଣବୋଉ ସମବୟସୀ, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଘର ପାଖେ ତ ସୁନ୍ଦରବାବୁ ରହନ୍ତି ନାହିଁ—ସେ ରହନ୍ତି ସରବୋଉ ଘର ପାଖେ । ତେଣୁ ସେ ସରବୋଉ ଘରକୁ ଯାଏ, ତା' ସଙ୍ଗରେ ସଖ୍ୟତା କରେ, ହସଖୁସି ହୁଏ । ବୁଝିବା ଲୋକେ ହୁଏତ ବୁଝୁଥିବେ । ପାର୍ବତୀ ମନେ ମନେ ସେ ବିଗଡ଼—ଆଖିବୁଜି ଦୁଧ ପିଉଛି ।

ସେ ଦିନ ସରବୋଉ ସଙ୍ଗରେ ଅବାନ୍ତର ଗୁଡ଼ାଏ ଗପିଲା ପରେ ପାର୍ବତୀ ନିତାନ୍ତ ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ କହିଲା—ଯାଉଛି ଗୋ ସରବୋଉ, ପାଖରେ ଥିଲି ବୋଲି ସିନା ଘଣ୍ଟାଏ ଅଧେ ବସି ଯାଉଥିଲି କେତେବେଳେ, ଏଇଲାଗେ ତ କେତେଗୁଡ଼େ ଦୂରକୁ ଚାଲିଗଲିଣି, ଆଉ କ'ଣ ସେ ସୁବିଧା ହେବ ? ବସିଲେ ବସିଥିବ । ସେଥିଲାଗି ଦିନେ ଘେଷେଇବାସ କିଛି କରି ନାହିଁ । କୁମାରୀ ଏକୁଟିଆ ଘରେ ଆସିଛି । ଯାଉଛି, ଗାଳି ଦେଉଥା—

ମନଘେନା ଦ'ପଦ କହିବାର କଥା—କହିଲା ।

ତା'ପରେ ଜାଗି ଉଠିଲା ପୂର୍ବର ସେଇ ବେପଥୁ, ସେଇ ସ୍ପନ୍ଦନ—ବୁକୁତଳର ଛପିଲା ବ୍ୟାକୁଳତା । ରାସ୍ତା ଉପରେ ଠିଆ ହୋଇ ପାର୍ବତୀ ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପାଇଁ ମୂକ, ଅଥର୍ବ ପାଲଟି ଗଲା । କୁଆଡ଼େ ଯିବ, କ'ଣ କରିବ; ଭାବୁଛି, ଠିକ୍ ସେତିକବେଳେ ସୁନ୍ଦର ଘର ଭିତରୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା ଦାଣ୍ଡପଟକୁ । ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଭାବରେ

ସ୍ବରଚକ୍ଷୁର ଅପୂର୍ବ ସମାବେଶ ହେଲା । ସେ ଅବା କେତେ ସମୟ
ସେଷ୍ଟକ ଭିତରେ ସୁନ୍ଦର ପାର୍ବତୀଠାରେ କ ସ୍ୱବ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲ
କେଜାଣି, ପୂର୍ବର ସମସ୍ତ ଅଭିମାନ, ଅପମାନ, ରାଗ କେଉଁଠେ କେଉଁ
ମନରୁ ତା'ର ପୋଛି ହୋଇଗଲା । ମନ୍ତ୍ରମୁଗ୍ଧ ପରି ସେ ଫେରି
ଆସିଲା ତା'ଶୋଇଲା ଘର ଖଟ ଉପରକୁ । ପ୍ରାଣର ଆବେଗରେ
ଫିଟାଇ ଦେଲା ଏକ ଅନବଦ୍ୟମୟ କବିତାର ଉତ୍ସ—ସତେ ଯେପରି
ପାର୍ବତୀହିଁ ତା'ର ଏକମାତ୍ର କବିତା ବସ୍ତୁ !—

"ସୁମର ସାଗରେ ଯାଉଁ ତରତରେ
ଚଟିମି କ ପାଏ ଲାଜ !
ସେ ଗୃହେଁ କ ଲଦେ ନନ୍ଦା ଯଶ କେବେ
କରୁଥାନ୍ତି ଲୋକେ ବ୍ୟାଜରେ କଣୋର
ଯାଏ ଆସେ କବା ତା'ଙ୍କ

ମିଳନର ଆଶା ପାଏ ଯହିଁ ଭାଷା
ନନ୍ଦନ୍ତି ପଛେ ହଜାର ରେ···
ଚେତସନେ କୁମୁଦ, ହେଉପଛେ ଲୁଦ୍ଧ
ପ୍ରକୃତିର ଗନ୍ଧାଘର
ବୃନ୍ଦ ଯେବେ ଅଛି କେବେହେଁ ନୋହିଛି
ତା'ମନେ ଦୁଃଖ ମାତର ଗୋ ସଜନ
ସବୁର ମୂଳେ ପୀଗା
ପୀଇତିକ ପ୍ରୀତି ପଡାଇ ଗୋ ଖ୍ୟାତି
ଆଚରବା ନୋହେ ଖ୍ୟାତି ଗୋ······
ଚୁମି ଫୁଲ ଓଠ ଧାଏଁ ମଧୁଲିଟ
ଫୁଲ ନାହିଁ ଦଏ ବାଧା

ବିଧିର ବିଧାନ ସେ ଦୁଇ ପରାଣ
ଚୁମ୍ବନେ ହୋଇଛି ବନ୍ଧା ରେ ନଷାନା
ଏଥି ଅବା ଲଜ୍ଜା କସ୍,
ଉପଭୋଗ ପାଇଁ ଜନମ ଏ ମହୀ
ଉପଭୋଗେ ହେଉ ଶେଷ ରେ······
ମୋ ବକ୍ଷରେ ସବୁ ଦୁଃଖ ଦାଉ ସବୁ
ଅନ୍ତରେ ଜଳାଇ ଚିତା
ଅରଜ ଧରମ କି ଲୁଭ ମରମ
ଛଳେ ଲୁଚି ଏତେ ବ୍ୟଥା ରେ କିଶୋରି
ଫଳ ଚହୁଁ ବିପରୀତ
ବାହାର ବିମଳ ମହାକାଳ ଫଳ
ହେବାର ନୋହେ ଉଚିତ ରେ···

× × × ×

ସୁନ୍ଦର ମନ-ଗଗନରେ ଭାବନାର ମେଘପଟଳ ଜମାଟ ବାନ୍ଧିଛି । ବହିର୍ଜଗତର କୋଳାହଳ ପ୍ରତି ତା'ର ଆଦୌ ଲକ୍ଷ୍ୟ ନାହିଁ । ଆଖି ଆଗରେ ଖୋଲି ହୋଇଛି ବିଧାତାଙ୍କର ଅସାମାନ୍ୟ ସୃଜନଶୈଳୀର ଏକ ଘନ ଆସ୍ତରଣ । ତା'ରି ଉପରେ ଉଡ଼ି ବୁଲୁଛି ସେ ମଧୁଲୁବ୍ଧ ପ୍ରଜାପତିଟି ପରି । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ଅସଂଖ୍ୟ ଝସଫୁଲର ବିସର୍ପିତ ସଜ୍ଜା······ ।

—"ଆପଣ ଗୀତାକୁ କ'ଣ କହିଲେ କି ? ସେ କାହିଁକି ମୁହଁଟି ଶୁଖେଇ ବସିଛି—କିଛି କଥା କହୁ ନାହିଁ ?"—

ସୁନ୍ଦର କଳ୍ପନା-ରାଜ୍ୟରେ ଆତ୍ମବିସ୍ମୃତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ସହସା ପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥର ଏଇ ବାକ୍ୟୋଚ୍ଚାରଣରେ ସେ ଏକପ୍ରକାର କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଢ଼ ହୋଇ ଯାଇ କହିଲା—"ଓଃ, ଆପଣ—ନା, ନା—ତୁମେ !"···

—"ହଁ, ମୁଁ—ଏମିତ ଚମକ ଉଠିଲେ ଯେ ? ମୁଁ ଏଠାକୁ ଆସି କିଛି ଭୁଲ କରି ନାହିଁ ତ !"—ଘରର ଦ୍ୱାର ଦେଶରେ ଠିଆହୋଇ ପାର୍ବତୀ ପଚାରୁଥାଏ ।

—"ନା, ନା—ଭୁଲ ହେବ କାହିଁକି ? ବରଂ"......ସୁନ୍ଦର କବିତାଲେଖା କାଗଜ ଖଣ୍ଡ ହାତ ମୁଠାରେ ଚୁପିଧରି ଉଠି ଆସିଲା ଖଟ ଉପରୁ—"ଆପଣ, ନା, ନା, ତୁମେ ଆସ ନା ଭିତରକୁ—!"

ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ସନ୍ଧିର ବ୍ୟବଧାନ । ପାର୍ବତୀ କଳ୍ପନା କରି ପାରିଲା ନାହିଁ—ଯାହାଙ୍କୁ ସେ ମୁହୂର୍ତ୍ତିକ ଆଗରୁ ଏତେ ନୀଚ, ପ୍ରବଞ୍ଚକ ବୋଲି ଭର୍ତ୍ସନା କରିବା ପାଇଁ ବଦ୍ଧପରିକର ହୋଇ ଆସିଥିଲା, ସେ ଠିକ୍ ତାର ବିପରୀତ ଆଚରଣ କରି ପାରନ୍ତି ଏବଂ ଖାଲି ଆଚରଣ ତ ନୁହେଁ, ହୃଦୟର ଆକର୍ଷଣ । ନିଶ୍ଚୟ ସେ କିଛି ମନ୍ତ୍ରସାଧନା କରିଛନ୍ତି ।

ସତ୍ୟ ସତ୍ୟରେ ତା' ପାଟିରୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା—"ଆପଣ ନିଶ୍ଚୟ କିଛି ମନ୍ତ୍ରସାଧନା କରିଛନ୍ତି—ତା' ନ ହେଲେ ପଥରକୁ ପାଣି କରିବା କରାମତି ଆସନ୍ତା କୁଆଡ଼ୁ ? କୁହନ୍ତୁ ତ, ଆପଣ ସବୁ କଥାରେ କାହିଁକି ଏପରି ଜିତି ଯାଉଛନ୍ତି ? ମନରେ ବଡ଼ ଈର୍ଷା ଆସୁଛି"......

ସୁନ୍ଦର ମୁହଁରେ ଭାଷା ନାହିଁ ।

—"କ'ଣ ଦେଖୁଛନ୍ତି ? ଆଖିରେ ପଲକ ପଡ଼ୁନାହିଁ ଯେ !"—"ତୁମକୁ !"...

—"କି ? ଗାଳିଦେବାକୁ ଆସିଥିଲି ବୋଲି ନା କ'ଣ ?"—

—"ମିଛ କଥା—ମୁଁ ଜାଣେ, ତୁମେ ମୋତେ ଗାଳି ଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଯଦି ବା ଦିଅ, ତେବେ ସେ ମୋ ପକ୍ଷରେ ହେବ ଚନ୍ଦନ—।"

—"ଆପଣ ବିଶ୍ୱାସ କରୁନାହାନ୍ତି ? ସତରେ, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ମନ ଭରି ଗାଳି ଦେବାକୁ ଆସିଥିଲି । ଆପଣ ଏତେ ନିର୍ଦ୍ଦୟ, ଏତେ ନିଷ୍ଠୁର ! ମନେ କଲେ, ମୁଁ କାଲି ଏ ଘର ଛାଡ଼ିଲାବେଳେ ଆପଣ ଟିକଏ ହେଲେ ପାଟି ଫିଟାଇଛନ୍ତି ନା ? ଭାଗ୍ୟ ମୋର ମନ୍ଦ, ତା' ନ ହୋଇଥିଲେ ......"—ପାର୍ବତୀ ଆଉ କହିପାରିଲା ନାହିଁ ।

ସେ କି ଗଭୀର ତୃପ୍ତି ! ଜୀବନଟା ଧ୍ୱଂସ ଆଡ଼କୁ ଓଟାରି ହେଲାବେଳେ ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ୱର ବାତାବରଣ ଏଡ଼କି ପ୍ରଲୋଭନମୟ ଜଣାପଡ଼େ ! !

ପାର୍ବତୀର ମୃଦୁବାକ୍ୟ ସୁନ୍ଦରକୁ ଦେଉଥାଏ ଅମାପ ଆନନ୍ଦ । ଉଃ, ସେ କି ଗଭୀର ତୃପ୍ତି ! ଫୁଟିଲା ଫୁଲର ମୋହ ଭ୍ରମରକୁ ଆତ୍ମହରା କରିଦିଏ । ସେ ବିହ୍ୱଳ ହୋଇ ଫୁଲର କୋମଳ ପାଖୁଡ଼ା-ଗୁଡ଼ିକୁ ଦଳି ମକ୍ଷି ପକାଏ । ଦୂରରେ ରହି କେବଳ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଉପଭୋଗ କରିବାକୁ ତା'ର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ନ ଥାଏ ।

ପାର୍ବତୀ ସୁନ୍ଦରଠାରେ ଆଜି ଅଭିମାନ କରିଛି । ସୁନ୍ଦର ତା'ର କିଏ ? ଦୁଇଟି ଅଜ୍ଞାତ ଜୀବନର ଆକସ୍ମିକ ଦେଖା—ତା' ଭିତରେ ଭରି ରହିଛି ସୃଷ୍ଟିର ନୀରବ ଆହ୍ୱାନ—ସେ ଆହ୍ୱାନକୁ ଉପେକ୍ଷା କରିବା ଉଭୟଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଅତୀବ ଦୁରୂହ । ଏଇତ ସେ ଦୁହିଙ୍କର ପରିଚୟ !

ସୁନ୍ଦରର ସାରା ଅଙ୍ଗରେ ଜାଗି ଉଠିଲା ରୋମାଞ୍ଚନ । ନିଃଶ୍ୱାସ କ୍ରମେ ଉଷ୍ଣତର, ପ୍ରଖରତର ବହିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତଙ୍କ ପରି ସେ ମାନବିକତାର ନିମ୍ନସ୍ତରକୁ ଖସିଯାଇ କମ୍ପିତ ହସ୍ତରେ ପାର୍ବତୀର କୋମଳ କର-ପଲ୍ଲବକୁ ସଯତ୍ନରେ ତୋଳି ଧରିଲା ଏବଂ କହିଲା—"ମୋର ଅନ୍ତର ଆଉ ଥରେ ବୁଝିବ ନାହିଁ, ପାର୍ବତୀ ?"—

ପଦେ ମାତ୍ର କଥା—ଯାହା ସୁନ୍ଦର ମୁହଁରେ କୁହାଇବାପାଇଁ ପାର୍ବଣୀକୁ ଆତୁର କେତେଦିନ ଆୟାସ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା, ସେହି କଥା ପଦକ ଅଯାଚିତ ଭାବରେ ଶୁଣିବାକୁ ପାଇ ପାର୍ବଣୀ ଗର୍ବରେ ଫୁଲି ଉଠିଲା । ସେତେବେଳେ ସେ ମାତୃତ୍ୱର ଗୌରବକୁ ତୁଚ୍ଛ ଜ୍ଞାନ କରି ଯୌବନର ଲାସ୍ୟଭରା ଠାଣିରେ କହିଲା—"ନା"··· ।

ସୁନ୍ଦରର ମନ କୁହୁଳି ଉଠିଲା । ସେ ନିଜକୁ ଅପମାନିତ ବୋଧ କଲା । ପ୍ରେମ ନିବେଦନ ବ୍ୟର୍ଥ ହେଲେ ପ୍ରଣୟୀ ଚକ୍ଷୁରେ ଜଗତଟା ଅର୍ଥହୀନ ଜଣାପଡ଼େ । ବଞ୍ଚି ରହିବାର ମୋହ ଅପସରି ଯାଏ । ସୁନ୍ଦର ପୁଣି ଅବା କ'ଣ କହିଥାନ୍ତା, କିନ୍ତୁ ପୂଜାରୀ ଟୋକା ଭିକାରୀ ଏବଂ ଗୀତା ଉଭୟଙ୍କର ସେ ସ୍ଥାନରେ ସହସା ଆବିର୍ଭାବ କିଛି କୁହାଇ ଦେଲା ନାହିଁ । ଅଗତ୍ୟା ସେ ବ୍ୟର୍ଥମନୋରଥ ହୋଇ ଫେରିଗଲା ଖଟ ଉପରକୁ ।

ସୁନ୍ଦର ସେପରି ଭାବରେ ମୁହଁ କୁହୁଳାଇ ଫେରିଯିବା ଫଳରେ ଯେଉଁ ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି ହେଲା, ସେଥିରେ ଯେ କୌଣସି ହତାଶଭାବାପନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତିର ଧୈର୍ଯ୍ୟଚ୍ୟୁତି ଘଟିବା ନିହାତି ସ୍ୱାଭାବିକ । ସୁନ୍ଦର ତ ସହଜେ ଭାବ-ପ୍ରବଣ—ସେବା ବରଦାସ୍ତ କରୁଛି କେତେଟିକେ ?

ଭିକାରୀ ବୁଝିଲା—ବାବୁ ତାକୁ ବହୁସମୟ ଦେଖିବାକୁ ନ ପାଇ ଖୁବ୍ ରାଗିଯାଇଛନ୍ତି । ତେଣୁ ସେ ଅପରାଧୀଙ୍କ ପରି ରୋଷେଇ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଯାଇ ତା' କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟସ୍ତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଗୀତା ଭାବିଥିଲା, "ବାପା ଏତେବେଳକୁ ତା' କଥା ଭୁଲି ଯାଇ ସାରିଥିବେ । ତେଣୁ ସେ ବାପାଙ୍କ ଆଗରେ ନ ଜାଣିଲା ଭଳି ଗେଲ-ବସରିଆ ହାବଭାବ ଦେଖାଇବାକୁ ପଢ଼ା ପାଖରୁ ଉଠି ଆସିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଉପସ୍ଥିତ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଖାତବସ୍ତ ହୋଇ ସେ ଫେରି

ଯିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ହେଲା ବେଳକୁ ପାର୍ବତୀ ତା'ର ହାତ ଝିଙ୍କି ଧରି ସମବ୍ୟଥିତ ସ୍ୱରରେ ପଚାରିଲା—"କାହିଁକି ମୁହଁ ଶୁଖାଇଚ, କହିବୁ ନି ଗୀତା ? ତତେ ମୋ ରାଣ, ମୋ ସୁନା ଝିଅଟି, କହ ଲୋ, କାହିଁକି ମୁହଁ ଫଟେଇଚୁ" ....

ଗୀତାର କୋମଳ ଅନ୍ତର ତଳେ ଅଭିମାନର ଦରଦ-ଭରା ବେଗ ଉଚ୍ଛ୍ୱସି ଉଠିଲା । ଏଇ ମାଉସୀଙ୍କ ପାଇଁ ସେ ଆଜି ବାପାଙ୍କ ପାଖରୁ ବୃଥାଟାରେ ଗାଳି ଖାଇଛି । ସେ କୋହମିଶା କଣ୍ଠରେ କହିଲା—ହଁ, ଭାରି କଅଁଳେଇ ଆସେ ତମକୁ । ଆମ ଘରକୁ ନ ଆସି ତମେ କାହିଁକି ସରି ଘରକୁ ଆଗ ଚାଲିଗଲ, କହିଲ ? ହଁ, ଗୋଟେ ଭଣ୍ଟା ଦେଖେଇ ହଉଚନ୍ତି ଇଏ । ତମ ପାଇଁ ମୁଁ ସିନା ଗାଳି ଖାଇଲି............... ।

ଖରାପ ଲାଗିଲେ ବି ପାର୍ବତୀ ଶୁଣିଲା । ଯାହାକୁ ସମ୍ବଳ କରି ତା'ର ପଥହରା ଜୀବନରେ ସେ ନୂତନ ପଥର ସନ୍ଧାନ ପାଇଛି, ତା' ମୁହଁରୁ ନାକଛିଞ୍ଚଡ଼ା କଥା ପଦକ ବରଂ ଆଗ୍ରହରେ ଶୁଣିଲା ।

ସୁନ୍ଦର କିନ୍ତୁ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ରହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ପାର୍ବତୀ ଗୀତାକୁ କିଛି କହିବା ପୂର୍ବରୁ ସେ ଜୀରରୁ ଶିରା କାଢ଼ିଲା ପରି ଗୀତାକୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରି କହିଲା—ଅଃଲୋ ଗୀତା, ତତେ କିଏ ଗାଳିଦେଲା କି'ଲୋ ? ମୁଁ ତ ତତେ ଗାଳି ଦେଇ ନାହିଁ ।

ଚୋରକୁ ମାନ କରି ଖପରାରେ ଖାଇବା କଥା ।

ସୁନ୍ଦର ଉଠି ଆସିଲା ଖଟ ଉପରୁ ।

ଖଟ ଉପରେ କବିତାଲେଖା କାଗଜ ଖଣ୍ଡ ପଡ଼ିଥାଏ । ପାର୍ବତୀର ଦୃଷ୍ଟି ସେଠି ପଡ଼ିଲା । ସୁନ୍ଦର ଗୀତାକୁ କୁଣ୍ଢାଇ ପକାଇ

ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଲା ବେଳକୁ ପାର୍ବତୀ ଚୁପ୍ କରି ସେ କାଗଜ ଖଣ୍ଡିକ ଖଟ ଉପରୁ ଉଠାଇ ପଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଲେଖାଅଛି—ସୁମର ସାଗରେ ଯାଉଁ ତରଙ୍ଗରେ ତଟିନୀ କି ପାଏ ଲାଜ········ ।

ଏଥର କିନ୍ତୁ ସୁନ୍ଦର ଦେଖିଛି । ପାର୍ବତୀ ଖଟ ଉପରେ ବସି କବିତାଟି ପଢୁଥିବାର ସୁନ୍ଦର ଆଖିପୂରି ଦେଖିଛି । କି ସୁନ୍ଦର ନରମ ବିଛଣା ଖଟ ଉପରେ ବିଛା ହୋଇଛି । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୁନ୍ଦର ପକ୍ଷରେ ତାହା ବାସର-କଣ୍ଟକଶଯ୍ୟା ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଆଜି ତାହାର ସେ ଭ୍ରାନ୍ତଧାରଣା ମନରୁ ଦୂର ହୋଇଛି । ସେ ଶଯ୍ୟା ବାସର-କଣ୍ଟକ ନୁହେଁ—ବରଂ ବାସର-ସ୍ୱାଗତ । ସେ ଶଯ୍ୟାର ନାୟିକା ଆଜି ମାଧବୀ ନୁହେଁ—ପାର୍ବତୀ···।

ତବେ ନ କହିଲେ ସୁନ୍ଦରର ଯେପରି ଚଳୁ ନାହିଁ ।

ସେ କହିଲା—ଆପଣଙ୍କର ଏ ଅନଧିକାର ଚର୍ଚ୍ଚା କାହିଁକି ଜାଣି ପାରିବି କି ?

—ଭୁଲ୍ ହେଲା············ ।

—ଭୁଲ୍ ?—

—ହଁ, ଆପଣ ନୁହେଁ—ତୁମେ, ତୁମେ । ଆଗ ଏ ଭୁଲ୍‌ର କୈଫିୟତ୍ ଦେଇ ସାରିଲେ ପରେ ଆଉ ଯାହା କହନ୍ତୁ ।—

ଓଃ, ହଁ, ଭୁଲ୍ ହୋଇଗଲା । କ୍ଷମା କରିବ ।—

—ବେଶ୍—କ୍ଷମା ଚାହୁଁଥିବା ଲୋକର କୈଫିୟତ୍ ଶୁଣିବା ଅଧିକାର ନାହିଁ । ଏଣୁ ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଆସିବ ନାହିଁ ।-

ରହସ୍ୟଟା ବେଶୀ ସମୟ ତିଷ୍ଠି ପାରିଲା ନାହିଁ । ପୂଜାଘ ଟୋକା ଭିକାରୀ ଆସି ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟି କଲା । କହିଲା, ବେଳ ହେଲା ବାବୁ, ଗାଧୋଇବେ ଯାଆନ୍ତୁ । ଝିଅ ଗାଧୋଇଲେ ସ୍କୁଲକୁ ଯିବେ ।—

ପାର୍ବତୀ ଏଥର ଉଠିଲା । ବେଳ ପଡ଼ିଅସ୍ତ ହେଲାଣି । କୁମୀ ତେଣେ ଏକୁଟିଆ ଅସମ୍ଭାଳ ହେଉଥିବ ।

—ଉଠିଲେ ଯେ ?—

—ପୁଣି ସେଇ ଭୁଲ୍......

—ଓଃ, ଆଦୌ ମନେ ରହୁନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଉଠିଲ କାହିଁକି ? ଆଜି ଟିକିଏ ବସ । ଯା'ଲେ ମା, ଗୀତା, ଗଲ୍ଲୁ, ତୁ ଆଗ ଗାଧୁଆ ପାଧୁଆ ସାରି ଦେବୁ ।—

......ଗୀତା ନିତାନ୍ତ ବାଧ୍ୟ ପିଲାଟି ପରି ଚାଲିଗଲା ।

ଭିକାରୀ ଖଟ ବସାଇ ଚାଲିଲା ବଜାରକୁ ।

ଅପୂର୍ବ ସୁଯୋଗ । ଅଲଭ୍ୟ ବେଳା । ସେ ବେଳାର ମହତ୍ତ୍ୱକୁ ବଜାୟ ରଖିବା ସକାଶ ସୁନ୍ଦର ଉପାୟ ଖୋଜି ପାଇଲା ନାହିଁ । ନିରୁପାୟ ଅବସ୍ଥାରେ ପାର୍ବତୀକୁ ଚାହିଁ ସେ କହିଲା—ଆଜି ଟିକିଏ ବସିଲେ କ'ଣ କିଛି କ୍ଷତି ଅଛି ?—

ପାର୍ବତୀ କହିଥାନ୍ତା ହଁ । କିନ୍ତୁ ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କ ମିନତିଭରା ବାହାଣୀ ତା'ର ଅନ୍ତର ତଳେ ସୃଷ୍ଟିକଲା ଏକ ବିମୋହନ ଛନ୍ଦର କମ୍ପନ । ସେ ବିଗତ ରବିର ସ୍ମୃତି ଅନୁସରି କହିଲା—ସେ ଅଧିକାର କିଏ ମତେ ଦେବ ?—

—ସେପରି କହ ନାହିଁ ପାର୍ବତୀ, ସେପରି କଥା ତୁଣ୍ଡରେ ଆଣ ନାହିଁ । ଖାଲି ଏତିକି କହ, ଆଜି କ'ଣ କଲେ ତୁମେ କହିବ ଯେ ସେ ଅଧିକାର ତୁମର ଅଛି । ତୁମ କଥାଗୁଡ଼ା ଶୁଣିଲେ ବାସ୍ତବିକ ମନରେ ବଡ଼ ଦୁଃଖ ଆସୁଛି । ଅଧିକାର ଯେବେ ନାହିଁ, ତେବେ କାହିଁକି ଯାହା ମୋର ନୁହେଁ ତାକୁ ମୋର ବୋଲି କହିବାକୁ ଇଙ୍ଗିତ କଲ, କହ—କହ ତେବେ, କାହିଁକି ଏ ଭୁଲତଳେ

ତୁମର ଚିନ୍ତା ସଦାସର୍ବଦା ଜାଗରୁକ ରହୁ ମୋତେ ଅହରହ ବିଚଳିତ କରୁଛି? ଆଖିର ଭାଷା ଯେବେ ଆଖି ବୁଝେ ନାହିଁ ବୋଲି କହିବ, ତେବେ ଆବଶ୍ୟ ମୋର କିଛି ଚୁପ ନାହିଁ । ତଥାପି ମୁଁ କହିବ ଯେ ସେ ଅଧିକାର ବହୁ ଆଗରୁ ଆମ ଦୁହିଙ୍କ ଭିତରେ ହିଆନିଆ ସରିଛି ।—

ସୁନ୍ଦରକୁ ଆଉ ଅଧିକ ସମୟ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ଅବକାଶ ମିଳିଲା ନାହିଁ । ସେ ପାର୍ବତୀର ଦୁଇହାତକୁ ନିଜ ହାତ ମୁଠାରେ ରଖି ତା' ମୁହଁକୁ ସତୃଷ୍ଣ ନୟନରେ ଅନାଇ କହିଲା—କହ……।

କି ଉତ୍ତର ଦେବ ପାର୍ବତୀ ? ତା' ଆଖି ଆଗରେ ବିଛି ହୋଇଛି ଯେପରି ଏକ ମସ୍ତବଡ଼ ଜାଲ । ଥରେ ଲାଗିଗଲେ, ଆଉ ରକ୍ଷା ନାହିଁ । ପରିତ୍ରାଣର ଉପାୟ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏ ନାଟକର ଆରମ୍ଭ ହେଲା କେଉଁଠୁ ?

ଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର କେବଳ ସେଇ ପାର୍ବତୀଙ୍କ ଛ । ଶେଷ ଯବନିକା ପଡ଼ିବା ଯାଏ ତା'କୁ ଚାଲିବାକୁ ଛ । ତା' ଆଖି ଆଗରେ ମାତ୍ର ସେଇ ଗୋଟିଏ ରାସ୍ତା ପଡ଼ିଛି । ସେଥିରେ ଜାଲ ବିଛା ହୋଇଥାଉ, କଣ୍ଟା ପଡ଼ିଥାଉ, ଯେତେପ୍ରକାର ବାଧା ବିଘ୍ନ ଥିଲେ ବି ତା'କୁ ଆଗେଇବାକୁ ପଡ଼ିବ ସେହି ରାସ୍ତାରେ ।

ସେ କଣ୍ଠ ଖୋଲି କହିଲା—ମତେ ଆପଣ ଭୁଲ୍ ବୁଝୁଛନ୍ତି । ଅଧିକାର ନ ଥିଲେ ମୁଁ ବା ଏଠାକୁ ଆସନ୍ତି କାହିଁକି? କାହାଲାଗି ମୁଁ ତୁମକୁ ଏକୁଟିଆ ନୂଆବସାରେ ଛାଡ଼ି ଏତେ ଦୂର ଧାଇଁ ଆସିଛି? କିନ୍ତୁ ଯେତେ ଯାହା ହେଲେ ବି ସବୁକାଳ ପାଇଁ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହିବାକୁ ମୋର ଅଧିକାର ଆସିଲା କୁଆଡ଼ୁ ?—

ସୁନ୍ଦର ସେତେବେଳେ ଅତିରିକ୍ତ ଭାବପ୍ରବଣ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । କହୁଁ କହୁଁ ସେ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଭାବରେ କହି ପକାଇଲା—ମୁଁ ଯଦି ସେ ଅଧିକାର ଦିଏଁ............

—ଅସମ୍ଭବ । ଯଦିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ, ତେବେ ମୁଁ ସେ ଅଧିକାର ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ନାରାଜ ହେବି । କାରଣ ବିନା ଦୋଷରେ ମୁଁ କାହିଁକି ଜଣକର ଦାନାରେ ଧୂଳି ଦେବି ?—

—ଓଃ; ଏତେ ନିଷ୍ଠା କେଉଁଠୁ ଶିଖିଲ ମ !—

—ପରେ କହିବି । ବର୍ତ୍ତମାନ ନୁହେଁ । ଗୋଟିଏ ଛୋଟିଆ ଅନୁରୋଧ କରିବି, ରଖିବେ ?—

—ତୁମର କୌଣସି ଅନୁରୋଧକୁ କେବେ ତଳେ ପକାଇ ଦେଇଛି ?—

—ଗୀତାକୁ ମୁଁ ଆଜି ସାଙ୍ଗରେ ଆମ ବସାକୁ ନେଇଯାଉଛି । କାରଣ, ମୁଁ ଗଲାମାନେ ବାପା ଗାଁକୁ ବାହାରିଯିବେ । ଏକୁଟିଆ ତା ଭଲ ଲାଗିବ ନାହିଁ ।—

—ଏଥିରେ ତ ମୋର ଆପତ୍ତି କରିବାର କିଛି ନାହିଁ, ବରଂ ଖୁସି କରିବାର କଥା । ବେଶ୍, ଏଇତ !—

—ନା, ଆଉ ଗୋଟିଏ ଅନୁରୋଧ ଅଛି ।—

—କହ ।—

—ଆପଣଙ୍କୁ ଆଜି ମୋ ବସାରେ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ରହିଲା । ଅଫିସ୍‌ରୁ ଫେରି ଆଉ ଏଠିକି ନ ଆସି ମୋ ବସାକୁ ଯିବେ । କାରଣ, ଭଉଣୀକୁ ମୁଁ ମୋ ବସାକୁ ନେଇ ଯାଇଥିବି ।—

—ହେଲା—ମଂଜୁର—ଆଉ କିଛି ଅଛି ?—

ସୁନ୍ଦରର ମୁହଁର ଭାବରୁ ଜଣା ଯାଉଥାଏ, ଯେପରି ସେ ଦାତାକର୍ଣ୍ଣ ସାଜିଛି । ସେ ପରିଷ୍କାର ସୁଝାଇ ଦେବାକୁ ଚାହେଁ ଯେ

ତା'ର ବୋଲି ଏପରି କୌଣସି ଜିନିସ ନାହିଁ, ଯାହା ପାର୍ବତୀ ପକ୍ଷରେ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ । ସେ ପାର୍ବତୀର ହାତ ଦୁଇଟିକୁ ପୂର୍ବପରି ହାତ ମୁଠାରେ ଗୃପିଧରି ପୁଣି ଥରେ ପଚାରିଲା—ଆଉ କିଛି ଅଛି ?—

—ନା—

—ହାତରେ ସେ କାଗଜ ଖଣ୍ଡି କ'ଣ ?—

—ଆପଣଙ୍କ କବିତା—

—ଉଃ, ସୁନ୍ଦର ସାଗରେ ଯାଉଁ ତରତରେ·········

ଗୀତାର ଗାଧୁଆ ସରି ଯାଇଛି । ସେ ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲା । ସୁନ୍ଦର ପାର୍ବତୀର ହାତ ଛାଡ଼ି ଅଲଗା ହୋଇଗଲା ।

ମାଉସୀ କହିଲେ, ଆରେ ଗୀତା, ବେଗି ବେଗି କାମ ସାରିଦେ, ଯିବା ଚାଲ ।

—କୁଆଡ଼େ ?—

—ଆମ ବସାକୁ—

—ମୁଁ ସ୍କୁଲକୁ ଯିବି ନାହିଁ କି ?—

ସୁନ୍ଦର କହିଲା—ନା, ତୋର ଆଜି ଛୁଟି । ତୁ ମାଉସୀଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ତାଙ୍କ ବସାକୁ ଯା । ସେଇଠି ଥିବୁ । ମୁଁ ଅଫିସ୍‌ରୁ ଫେରି ତୋତେ ନେଇ ଆସିବି ।

ଗୀତାକୁ କମିତି ଟିକିଏ ଅଡୁଆ ଲାଗିଲା । ବାପା ତ କେବେ ତାକୁ ସ୍କୁଲ ଯିବାକୁ ମନା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଆଜି କିପରି·····

ଗୀତାର ଭାବନା ପାର୍ବତୀ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଲୁଚି ରହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ସେ କହିଲା—ହଁ ଲୋ ଝିଅ, ଭାବୁଛୁ କ'ଣ ? ଆଜି ପରା କୁମାର ଜନ୍ମଦିନ । ସେଥିପାଇଁ ତୋର ଆଜି ସ୍କୁଲ ଯିବା ବନ୍ଦ ।

ଆନନ୍ଦର କଥା । ଗୀତା ମୁହଁରୁ ଗୋଟିଏ ଅନାବିଳ ଆନନ୍ଦର ସୂଚନା ସ୍ପଷ୍ଟ ବାରି ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲା ।

ଭକାଣ୍ଟି ଇତିମଧ୍ୟରେ ଫେରଆସି ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କୁ ତାଗିଦ୍ କଲା—ବାବୁ, ବେଳ ହେଲାଣି । ଯାଆନ୍ତୁ ଗାଧୋଇବେ ।—

ସୁନ୍ଦର ଘଣ୍ଟାକୁ ଚାହିଁଦେଇ ଚମକି ଉଠିଲା । ସାଢ଼େ ନଅରୁ ବଳେଇ ଗଲାଣି । କିନ୍ତୁ ପାବଂଣୀକୁ ବିଦାୟ ନ କରି ସେ ଯିବ କୁଆଡ଼େ ?

—ଆପଣ ତେବେ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଅପେକ୍ଷା କରନ୍ତୁ । ମୁଁ ଗାଧୋଇ ପଡ଼ି ଆସେଁ ।—

—ପୁଣି ସେଇ ଭୁଲ୍ !—

—ଓଃ, କ୍ଷମା କରିବେ·····ନା, ନା, କରିବ । ଦାସତ୍ୱର ଶୃଙ୍ଖଳ ଭିତରେ ରହି ଆଜ୍ଞା, ଆପଣଙ୍କ କହିବାଟା ଗୋଟିଏ ଅଭ୍ୟାସଗତ ହୋଇଗଲାଣି । ତୁମେ ଏପରି ଭୁଲ୍ ଧରିଲେ ମୋତେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଚାକରିରୁ ଇସ୍ତଫା ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସେ ଯାହାହେଉ, ତୁମେ ତ ଗୀତାର ଖିଆପିଆ ଶେଷ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଶ୍ଚୟ ଅପେକ୍ଷା କରିବ । ତେବେ ଏଥିଭିତରେ ମୁଁ ଗାଧୋଇ ପଡ଼ି ଆସିଲେ କ୍ଷତି କ'ଣ ?—

—କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ, ଏଥିରେ ପଚାରିବାର କ'ଣ ଅଛି ? କେହି ତ କାହାରିକୁ ବାନ୍ଧି ରଖି ନାହିଁ ।—

ପାବଂଣର କଥାଗୁଡ଼ା ବଡ଼ ରୁକ୍ଷ ବୋଧହେଲା ସୁନ୍ଦରକୁ । ସେ କ'ଣ ଏହିପରି ଫିଙ୍ଗାଫୋପଡ଼ା କଥା ଶୁଣିବାକୁ ଚାହେଁ ? କିନ୍ତୁ··· ନା, ନା, ପ୍ରଗାଢ଼ ଆନ୍ତରିକତାର ଏ ବି ଏକ ଆଭାସ ହୋଇପାରେ । ଅତିରିକ୍ତ ଆନ୍ତରିକତା ହେତୁ ଜଣେ ଅନ୍ୟକୁ 'ତୁ' ବୋଲି ସମ୍ବୋଧନ କରେ । କଥାରେ କଥାରେ ଅଭିମାନ କରେ—ରୁଷେ । ଆପେ ଆପଣାକୁ ଆଶ୍ୱସ୍ତ କରି ସେ ଗାଧୋଇବାକୁ ଚାଲିଗଲା ।

ପାର୍ବତୀ କିନ୍ତୁ ଏ କଥା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଟିକିଏ ହସିଦେଲା ମାତ୍ର ।

ଗୀତାର ଖିଆ ସରିଲା । ସେ ତରତର କରି ହାତ ଧୋଇ ଧୋଇ କହିଲା—ଚାଲ୍ ମାଉସୀ—ବେଗି ବେଗି ପରା ଯିବାପାଇଁ କହୁଥିଲ ? ମୋର ତ ଖିଆ ସରିଲା, ଆଜି ଡେରି କାହିଁକି ?—

—ରହ, ବାପା ଗାଧୋଇ ସାରି ଆସନ୍ତୁ.....

—ଆରେ, ବାପା ତ ଗାଧୋଇସାରି ଖାଇପିଇ ଅଫିସ୍ ଯିବେ, ଆଜି ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କ'ଣ ଅଛି ?—

ସୁନ୍ଦରର ଗାଧୁଆ ସବୁଦିନ ପରି ମନମୁତାବକ ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ । ଗୀତାର ଭିଡ଼ାଓଟରାରେ ସେ ଦରଗାଧୁଆ ହୋଇ ଫେରି ଆସିଲା ।

ପାର୍ବତୀ ସେତେବେଳକୁ ଗୀତାର ହାତ ଧରି ଦାଣ୍ଡ ଦୁଆର ମୁହଁ ଟପି ସାରିଥିଲା । ସୁନ୍ଦର ଡାକି ପାରିଲା ନାହିଁ କି ନ ଡାକି ରହି ପାରିଲା ନାହିଁ । କାଣୀବରଗଡ଼ କିଛି ନ ପାଇ ଅସରପା ଉପରେ ବାଇ ହେଲାପରି ସେ ବିଚରା ଭିକାରୀକୁ ନଗଣ ଦେଖି ତା' ଉପରେ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଲା—କିରେ, ଭାତ ବାଢ଼ିଲୁଣି ?—

—ଆପଣ ଲୁଗାପଟା ପାଲଟି ବସନ୍ତୁ । ମୁଁ ବାଢ଼ିଦବାକୁ କେତେ ମାତ୍ର ।

—କେତେ ମାତ୍ର ! ସେ ଫାଜିଲାମି କରିବ କହୁଛି । ଭଲ ଦଶା ଅଛି ତ ଶୀଘ୍ର ଭାତ ବାଢ଼ ।—ସୁନ୍ଦର ଲୁଗା ବଦଳାଇବାକୁ ଚାଲିଗଲା ।

ବାବୁଙ୍କର ଖିଆପିଆ ସରିଲା । ଦାଣ୍ଡଘରେ ପାନ ଦି'ଖଣ୍ଡ ଧରି ଭିକାରୀ ଅପେକ୍ଷା କରିଥାଏ । କାରଣ ସେପରି ଅପେକ୍ଷା କରିବା ତା'ର ନିତିଦିନିଆ ଅଭ୍ୟାସ । ବାବୁ ଅଫିସ୍ ଗଲା ବେଳକୁ ତାଙ୍କ ହାତରେ ପାନ ଦି'ଖଣ୍ଡ ଧରାଇ ତାଙ୍କୁ ବିଦାକରିବା ତା'ର ଅନ୍ୟତମ ଏକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ସେ ଧନ ଧାନ ଦ'ଖଣ୍ଡ ଧରାଇଲା ବେଳେ ବାବୁ କହିଗଲେ—ଆରେ, କାମ ସାର ଘରେ ଚାଲ ପକାଇ ତୁ ତାଙ୍କ ବସାକୁ ଚାଲିଯିବୁ ।—

ଭିକାରୀ ମନରେ ସମ୍ଭବତଃ ଗୋଟିଏ ରହସିଆ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁଥାଏ । ତା'ର ଇଚ୍ଛା ହେଉଥାଏ, ସେ ପଚାରି ଦିଅନ୍ତା—ବାବୁ, କାହା ବସାକୁ ?—

ନାଟ ଦେଖିବାକୁ ପିଲା, ଯୁବା, ବୁଢ଼ା ନିର୍ବିଶେଷରେ କିଏ ଭଲ ନ ପାଏ ?

ବିଧବା ହେଲେ କ'ଣ ହେଲା, ପାଟଖଣ୍ଡର ବଂଶ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଅଛି । ତା'ର କହଣି, ଉହଣି ସବୁଥିରେ ଗୋଟିଏ ବିଶେଷତ୍ୱ ଅଛି । ସର୍ବୋପରି ବୟସର ମାଦକତା ଅଛି । ସୁନ୍ଦର ଭାବି ପାରୁ ନ ଥାଏ । ଏତେବଡ଼ ପ୍ରଶସ୍ତିର ଅଧିକାରିଣୀ ଯେ, ତା'ର ଆଜି ନିମନ୍ତ୍ରଣ—ସୁନ୍ଦରକୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେବ, ଏ ତ କମ୍ ସୌଭାଗ୍ୟର କଥା ନୁହେଁ !

ଅଫିସ୍‌ରେ ସୁନ୍ଦର ଧ୍ୟାନମଗ୍ନ ଅବସ୍ଥାରେ ଫାଇଲ୍ ଖୋଲି ବସି ଭାବୁଥାଏ । ଖୁବ୍ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ ଧାଡ଼ିଏ ଲେଖିବାକୁ, କିନ୍ତୁ ତା'ର ସମସ୍ତ ଚେଷ୍ଟା ବିଫଳ ହେଉଥାଏ । ଇଏ ପୁଣି କ'ଣ ? ଆନନ୍ଦର ଆତିଶଯ୍ୟରେ ଲୋକ ସ୍ଥଳ ବିଶେଷରେ ପାହାଡ଼ ଠେଲାଇ ଦିଏ । ସୁନ୍ଦରଠାରେ ଏ ପୁଣି କି ବ୍ୟତିକ୍ରମ ?

ଏହାଭିତରେ ଡାକ ପିଅନ୍ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ଦୁଇଥର ଡାକ ସାରିଲଣି—ବାବୁ, ଚିଠି·········

—ଚିଠି ! କାହାର ?—

—ଦେଖନ୍ତୁ କାହାର—

ମାଧବିକା ଦେଇଛି । ଦୂର ମଫସଲର କେଉଁ ଏକ ନଗଣ୍ଡମ୍ବର ପଲ୍ଲୀକୋଣରୁ ଚିଠିଖଣ୍ଡି ଆସିଛି । ଲଫାପାର ଫାଳେ ତେଲଚକଟା ଧରିଯାଇଛି । ବୋଧହୁଏ ବହୁଦିନରୁ ଲଫାପା ଖଣ୍ଡି କିଣା ହୋଇ ପଡ଼ି ରହିଥିଲା । ଦୁଃଖ ନ ହେଲେ ବି ସହାନୁଭୂତି ଅନ୍ତତଃ ଟିକିଏ ନିଶ୍ଚୟ ଉଦ୍ରେକ ହେବ ଯେ କୌଣସି ସହରବାସୀ ପ୍ରାଣରେ ଲଫାପାର ଦୁରବସ୍ଥା ଦେଖି । ଟାଣି ଓଟାରି ହୋଇ ସୁନ୍ଦର ଲଫାପାଟିକୁ ଖୋଲିଲା । ଚିଠି ଖଣ୍ଡି ଭିତରୁ ବାହାରି କରି ପଢ଼ିଲା । ଅବହେଳିତା ମାଧବିକା ଲେଖିଛି । ଅନ୍ତରର ଚିପୁଡ଼ା ଦରଦ ଦେଇ ସେ ଶତସହସ୍ରବାର ଅନୁରୋଧ କରିଛି ଥରେ ମାତ୍ର ତା' ନିକଟକୁ ଯିବା ପାଇଁ । ଗାଁ ଲୋକେ ସୁନ୍ଦରକୁ ନିନ୍ଦା କରୁଛନ୍ତି । ସେ ନିନ୍ଦା ମାଧବିକା ପକ୍ଷରେ ଅସହ୍ୟ ହୋଇ ଉଠିଛି । ମାଧବିକାର ନିଜ ଜୀବନ ପ୍ରତି ଯେତେ ଲୋଭ ନୁହେଁ, ବେଶୀ ଲୋଭ ତା' ଜୀବ-ଦଶାରେ ସ୍ୱାମୀନିନ୍ଦା କେବେ ହେଲେ ନ ଶୁଣିବାକୁ । ତେଣୁ ସୁନ୍ଦର ପାଖରେ ତାର ମିନତି, ସେ ଯାଇ ଶୀଘ୍ର ତା'କୁ ପାଖକୁ ଘେନି ଆସୁ । ନିହାତ୍ ମୃତ୍ୟୁ ଯଦି ତା'ର ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ, ତେବେ ତା'ର ଇହପରକାଳର ଯେ ଦେବତା, ତାରି ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ଶେଷ ନିଃଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ିବାରେ ନାରୀ ଜୀବନରେ ସାର୍ଥକତା ଅଛି ।

ସୁନ୍ଦରର କ୍ଷୁଧିତ ଯୌବନକୁ ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଇବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ମାଧବିକାର ନାହିଁ । ତଥାପି ତା'ର ମନ ବଞ୍ଚି ରହିବାକୁ ଚାହେଁ । ଅତୀତର ସୁରଭିତ ମୁହୂର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ିକର ସ୍ମୃତିକୁ ଏଡ଼ି ଦେଇ ଦୁନିଆରୁ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ବିଦାୟ ନେଇ ଯିବାକୁ ତା'ର ଆଦୌ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ ନା । ପାଉ ପଛେ ଅଶେଷ ଯାତନା, ରୋଗର ଦାଉ ତା'କୁ ରସାତଳକୁ ଚାପି ଦେଉ ପଛେ, ସେ ବଞ୍ଚି ରହିବାକୁ ଚାହେଁ । ଭବିଷ୍ୟତର ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ଅତୀତ ସ୍ମୃତିର ଆଲୋକ ଜାଳିବାକୁ

ସେ ଗୃହେଁ । କିନ୍ତୁ ସୁନ୍ଦର ପାଖକୁ ଏପରି ଲେଖିଛନ୍ତି କାହିଁକି ? କେବଳ ଗୋଟାଏ ଆତଙ୍କ ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ, ମଣିଷ ବୁକୁତଳର କୋମଳ ପରଦାକୁ ସମବେଦନାର ମୃଦୁକମ୍ପନରେ ଦୋହଲାଇ ଦେବାପାଇଁ ଇଏ ଗୋଟାଏ ଅବଲମ୍ବନ ମାତ୍ର ।

ସୁନ୍ଦର ବ୍ୟଥିତ ହେଲା । ଆଗାମୀ ସନ୍ଧ୍ୟାର ମଧୁର କଳ୍ପନା ତା'ର ମ୍ଳାନ ହୋଇ ଆସିଲା । ସେ ସ୍ଥାନରେ ମଥା ଟେକିଲା ସୁଦୂର ଅତୀତର ମନୋଜ୍ଞ ସ୍ମୃତି । ମାଧବିକା ତା'ର ଲେଉଟାପୁ ଯୌବନର ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ସୁନ୍ଦରର ଚିତ୍ତବିନୋଦନ ଲାଗି ଅକାତରେ ବିତାଇ ଦେଇଛି । ବିନିମୟରେ ଚାହିଁ ନାହିଁ ଧନ, ସମ୍ପଦ, ବସନ, ଭୂଷଣ । କେବଳ ସୁନ୍ଦରର ସୁଖରେ ସୁଖୀ ହେବାପାଇଁ ସେ ଆପ୍ରାଣ ସାଧନା କରିଛି । ଆଜି ତା' ଜୀବନର ଏକ ଦୁର୍ବଳ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସେ ସୁନ୍ଦରଠାରୁ କଣିକାଏ ସମବେଦନା ଯଦି ନ ପାଏ, ତେବେ ଦୁନିଆରେ କାହିଁକି ଜଣେ ଅନ୍ୟପାଇଁ ଆତ୍ମବଳି ଦେବ ? କାହିଁକି କେବଳ ଗୋଟାଏ ଅର୍ଥହୀନ ସାମାଜିକ ବନ୍ଧନରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ଲୋକ ଯୁଗଯୁଗ ଧରି ଅଭିନୟ କରି ଚାଲିଥିବ ?

ସୁନ୍ଦରର ପ୍ରାଣ ହାହାକାର କରି ଉଠିଲା ।

ସେ କ'ଣ ପ୍ରକୃତରେ ମାଧବିକାକୁ ଅନାଦର କରୁଛି ? ନା, ତ—ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସେ ମାଧବିକାର ସାଧାରଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଫେରାଇ ଆଣିବାକୁ ବ୍ୟାକୁଳ, ସଜାଗ । ଦିନର ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ମାଧବିକା ଚିନ୍ତାରେ ସେ ବ୍ୟାଥାତୁର ହୋଇ ଉଠେ । ଭାରାକ୍ରାନ୍ତ ମନକୁ ହାଲୁକା କରିବା ପାଇଁ ସେ ଆପେ ଆପଣାକୁ ଅନେକବାର ପ୍ରବୋଧନା ଦିଏ । ବେଳେବେଳେ ନିରର୍ଥକ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରି ବସେ—

ନା, ସେ ଆଉ ଅନ୍ୟ ନାରୀର ଚିନ୍ତାକୁ ମନରେ ସ୍ଥାନ ଦେବ ନାହିଁ। କିନ୍ତୁ କାହିଁ, ମାଧବୀକାର ଆତ୍ମା ତ ପରିତୃପ୍ତ ନୁହେଁ—ତେବେ ତା'ର ଏ ବୃଥା ଆସ୍ଫାଳନ କାହିଁକି ?

ସୁନ୍ଦରର ମଥା ଗରମ ହୋଇଗଲା। ଏପରି ଅବ୍ୟବସ୍ଥିତ ମନ ନେଇ ସେ କି ଅଫିସ୍ କାମ କରିବ ? ଫାଇଲ୍ ସ୍ତୁପ ଫାଇଲ୍ ପଡ଼ି ରହିଲା ସାଧାରଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଏକ ମୂକସାକ୍ଷୀ ହୋଇ।

ଭାବନାର ଅତଳ ସମୁଦ୍ରରେ ଭାସୁ ଭାସୁ ସୁନ୍ଦର ଦେଖିଲା ଚିଠିର ଠାଆକେ ଲେଖା ଅଛି—ପ୍ରିୟ ଗୋ ମୋର, ତମେ ଏତେ ଦୂର ନିର୍ଦ୍ଦୟ ହେବ ବୋଲି ମୁଁ କେବେ ସ୍ୱପ୍ନରେ ସୁଦ୍ଧା ଭାବି ନଥିଲି। ହଉ, ସେ ମୋର ଭାଗ୍ୟ। ତା' ନ ହେଲେ ତମେ ମୋ ଚିଠିର ଜବାବ ଦି'ଧାଡ଼ି ଲେଖିଦେବାକୁ ଏତେ କୁଣ୍ଠିତ ହୁଅନ୍ତ ! ମନେ କର, ଆଜକୁ ଠିକ୍ ମାସକ ତଳେ ମୁଁ ତମ ପାଖକୁ ଯେଉଁ ଚିଠି ଦେଇଥିଲି, ତା'ର ଉତ୍ତର ଆଜ ସୁଦ୍ଧା ତମେ ଦେଇଛ ? ଏମିତି କ'ଣ ତମକୁ ଏତେ ଟିକିଏ ହେଲେ ସମୟ ମିଳିଲା ନାହିଁ ?......

ସତେ ତ ! ଏ ପ୍ରଶ୍ନର କି କୈଫିୟତ୍ ଦେବ ସୁନ୍ଦର ?

ଏପରି ମୌନ ସାଜିଛ କାହିଁକି କହେ ସୁନ୍ଦର ?—ଜଣେ ସହକର୍ମୀ ଆସି ଚମକାଇ ଦେଲେ ସୁନ୍ଦରକୁ। ପାଖରେ ଗୋଟାଏ ଖାଲି ଚୌକିରେ ବସି ପଡ଼ିଲେ। ଅପରାଧୀଙ୍କ ପରି ସୁନ୍ଦର ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ କେବଳ ଚାହିଁ ରହିଲା। କି କୈଫିୟତ୍ ଦେବ ସେ ?

ଭାବୁଥିଲି ଏଇ ଛନ୍ଦଛଡ଼ା ଜୀବନ କଥା। କେଉଁ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ଦେଲେ ମୋ ଠାରୁ ଉତ୍ତର ପାଇବା ଅସମ୍ଭବ। ଏପରି ଗୋଷ୍ଠୀ-ଛଡ଼ା ହୋଇ କେତେ ଦିନ ସଂସାର ଚଳିପାରେ ?

ସୁନ୍ଦରଙ୍କ ଏପରି ଅସଂଲଗ୍ନ କଥା ସହକର୍ମୀ ଜଣକ ବୁଝି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେ କହିଲେ, ହଁ ଭାଇ, କିରାଣି ଜୀବନଟା ଏଣିକି ଦୁର୍ବହ ହୋଇ ଉଠିଲାଣି । ଅବସ୍ଥା ଏତେଦୂର ଆଗେଇଲାଣି, ହୁଏତ ନିହାତ୍ ଚରିଦଉଡ଼କଟା ନ ହେଲେ ଲୋକ କିରାଣି ଚାକିରି କରିବାକୁ ମନ ବଳାଇବ ନାହିଁ । ତଥାପି ଆମକୁ ଆମ ଚାରିପାଖର ଦୁନିଆ ପ୍ରତି ଧ୍ୟାନ ଦେଇ ଚାଲିବାକୁ ପଡ଼ିବ । କର୍ମମୟ ଜୀବନରେ ସରସତାର ସ୍ଥାନ ନଥିଲେ ବି ଆମକୁ ଜୋର କରି ତାର ଉଦ୍ରେକ କରାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତା' ନ ହେଲେ ବଞ୍ଚି ରହିବା କଷ୍ଟକର ହେବ । ଆଜି ବୋଧହୁଏ କେଉଁଠୁ ଚିଠି ଖଣ୍ଡିଏ ପାଇ ଏପରି ବିଚଳିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ।

ହଁ, ଠିକ୍ କହୁଛନ୍ତି । ଆଜି ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ବହୁତ ଅଭିମାନ କରି ଲେଖିଛି । ଚିଠିରେ ଯାହାସବୁ ଲେଖାଅଛି, ତାକୁ ପଢ଼ିଲେ ଖୁବ୍ ଧୈର୍ଯ୍ୟବାନ୍ ଲୋକ ହେଲେ ବି ସେ ବିବ୍ରତ ହୋଇ ପଡ଼ିବ । ମୋତେ ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ କଷ୍ଟ ଦେଉଛି ଏଇ ଗୋଟିଏ କଥା ଯେ, ମାସକ ତଳେ ମୁଁ ତା' ପାଖରୁ ଯେଉଁ ଚିଠିଖଣ୍ଡି ପାଇଥିଲି, ତାର ଉତ୍ତର ଦେବା ତ ଦୂରର କଥା, ସେ ଚିଠି ମୁଁ ପୂରାପୂରି ପଢ଼ିବାକୁ ବି ସୁବିଧା ପାଇନାହିଁ ।

ସହକର୍ମୀଟି ନ ହସି ରହିପାରିଲେ ନାହିଁ । ଏଇଟା ଅବଶ୍ୟ କ୍ଷୋଭର ବିଷୟ । ଏଥିରେ ଚାକିରିର ଦୋଷ ବା କେଉଁଠି ରହିଲା ? ଏ ନିତାନ୍ତ ଅନ୍ୟାୟ । ସେ ଉଠି ଚାଲିଗଲେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ସନ୍ଧାନରେ ।

ସୁନ୍ଦରର ଏଇ ଅସ୍ଥିର ଚିନ୍ତା ଭିତରେ ଦିନର ଅବସାନ ଘଟିଲା । ସେ କୌଣସି ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ଉପନୀତ ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ କି ଦିନତମାମ୍ ଅଫିସ୍‌ରେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରିଲା ନାହିଁ ।

କ୍ରମେ ଅଫିସ୍ ନଗ୍ନେଳ ହୋଇ ଆସିଲା । ସହକର୍ମୀମାନେ ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ଘରମୁହାଁ ହେଲେ । କାହା ମନରେ କେତେ ରକମର ଚିନ୍ତା । ସୁନ୍ଦର ବସି ବସି ସବୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥାଏ । କାହାର ମୁହଁ ଶୁଷ୍କ । କଏ ଅବା ଭ୍ରୂଲତାର କୁଞ୍ଚିତ ରେଖା ତୋଳି ଚିନ୍ତାକ୍ଳିଷ୍ଟ । ଚିନ୍ତା ଖାଲି ଚିନ୍ତା—ଭୟଙ୍କର ଅନ୍ନଚିନ୍ତା । ଅଭାବ, ଅନଟନର ତାଡ଼ନାରେ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ ଜୀବନ । ତଥାପି ସବୁ ଦୁଶ୍ଚିନ୍ତା ଭିତରେ ବାରି ହୋଇ ଦିଶୁଥାଏ ଏକ ଗଭୀର ଆନନ୍ଦର ଚିହ୍ନ । ପ୍ରିୟଜନର ସମ୍ଭାଷଣ ପାଇଁ ସଭିଏଁ ଯେପରି ଉତ୍କଣ୍ଠିତ । ସଙ୍କୁଚିତ ପ୍ରାଣରେ ଏକ ଲୁକ୍‌କାୟିତ ପ୍ରଶସ୍ତିର ଆହ୍ୱାନ । କାହାର ପ୍ରିୟା ହୁଏତ ଫେରିବା ପଥକୁ ଚାହିଁ ପ୍ରହର ଗଣୁଥିବ—ଏଇ ଏକା ଚିନ୍ତା କରୁଛନ୍ତି—ରାମବାପା ଆସିଲେ, ବନବାପା ଆସିଲେ, ଆଉ ସୁନ୍ଦର ଯେମିତି ଅଫିସ୍ ଗୋଟାକର କାମ...........

ବଗବୁଡ଼ା ଅସ୍ତରାଗର ବିନ୍ୟାସ କ୍ରମେ ଫିକା ପଡ଼ି ଆସିଲା । ଅଗତ୍ୟା ସୁନ୍ଦର ଉଠିଲା । କୁଆଡ଼େ ଯିବ ? ବସାଘରେ ପଡ଼ିଥିବ ଆଲଗଡ଼ ଚାଲ । ଜୀବନକୁ ଉପଭୋଗ କରିବାକୁ ତାର ସଂସାରରେ ଉପାଦାନର ଅଭାବ ନାହିଁ । ତାଲିକାରେ ସବୁ ଅଛି । କିନ୍ତୁ କେହି ପ୍ରୟୋଜନରେ ଆସୁ ନାହିଁ । ଯଦି କୌଣସିଟାକୁ ଜୋର କରି ପ୍ରୟୋଜନରେ ଲଗାଇଲା, ତେବେ ତା'ର ପରିଣତି ହେବ ବିଷମୟ ଏପରି ଏକ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ଗତିପଥ ଧରି ଆଗେଇବା ଅପେକ୍ଷା ଅତଳ ସମୁଦ୍ରରେ ଝାସ ଦେବା ବରଂ ଶତଗୁଣେ ଶ୍ରେୟସ୍କର ।

ଘଡ଼ିଏ ଛଅ ଘଣ୍ଟାକାଳ ଚିନ୍ତା କରି କରି ସୁନ୍ଦରକୁ ବଡ଼ ଖରାପ ଲାଗିଲା । ମାଧବକାର ଚିଠି ପ୍ରତି ଆଉ ସହାନୁଭୂତି ରହିଲା ନାହିଁ । କି ଚିଠି ସେ ? ଚିଠି ନୁହେଁ ତ, ଗୋଟେ ଚିନ୍ତାର ପାହାଡ଼ ।

ଅଶାନ୍ତରେ କେବେ ଦିନେ ସେ ସୁନ୍ଦର ପ୍ରାଣରେ ପୁଲକ ଫୁଟାଇ-ଥିଲା ବୋଲି ଜୀବନସାରା ତା' ଆଗରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟି କରିବ, ତା'ର ଅନ୍ତରକୁ ଉତ୍ପୀଡ଼ିତ କରାଇ ବରାବର ଗୋଟିଏ ଧମକ୍ ଦେଉ-ଥିବ— କ'ଣ, ନା ସେ ତା'ର ବିବାହିତା ସ୍ତ୍ରୀ, ସ୍ୱାର କିଛି ମାନେ ନାହିଁ । କଥା କଥାକେ ଧର୍ମର ଦୋହାଇ, ସୀତା, ସାବିତ୍ରୀର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ । ଏଗୁଡ଼ାକର ଅର୍ଥ କିଛି ନାହିଁ । ଧର୍ମ କ'ଣ, ନା ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଅନ୍ଧ ଥିଲେ ବୋଲି ଗାନ୍ଧାରୀଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟିଶକ୍ତି ଥାଇ ମଧ୍ୟ ସେ ଆଖିରେ ଗୋଟିଏ ଅନ୍ଧପୁଟୁଳି ବାନ୍ଧି ବୁଲୁଥିଲେ । ନାରୀର ଅବଲମ୍ବନ ହେଲା ପୁରୁଷ । ପୁରୁଷର ଇଚ୍ଛା ବିରୁଦ୍ଧରେ ନାରୀ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଚଳିପାରିବ ନାହିଁ । ଏଇ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ କଥାଟାକୁ ବିଚାରି ଦେଲେ ଗାନ୍ଧାରୀଙ୍କର ଆଉ କିଛି ଉପାୟ ନ ଥିଲା । ଏ ଗୁଡ଼ାକ ନିହାତି ବାଜେ କଥା । ମଣିଷ ସାତ୍ତ୍ୱିକ ଜୀବନାପନ୍ନ ହେବା ଉଚିତ । ତା' ବୋଲି ଜୀବନରେ ସରସ-ତାର ଉଦ୍ରେକ କରାଇବା କ'ଣ ପାପ ? ଏ ସତୀ ସାବିତ୍ରୀର ଯୁଗ ନୁହେଁ । ଏ ଯୁଗରେ ମଣିଷ ଭାଗ୍ୟ ଅନୁସରଣ କରି ତିଷ୍ଠି ରହି ପାରିବ ନାହିଁ । ତା'କୁ ନିଜର ଭାଗ୍ୟ ନିଜେ ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ବାଜି ଉଠିଲା ସନ୍ଧ୍ୟାର ଆଗମନୀ । ସୃଷ୍ଟିର ପ୍ରତି ସପକ୍ଷରେ ବିପୁଳ କଳରବ । ଏଇ ସନ୍ଧ୍ୟା—ଦୁଃଖୀର ପ୍ରାଣରେ ଢାଳିଦିଏ ଅଜସ୍ର ସହାନୁଭୂତି । ଭୋଗୀର କପାଳରେ ଲେଖିଦିଏ ଅମାପ ଭୋଗଲିପ୍ସା । ଭାବୁକ ଅନ୍ତରରେ ମେଲିଦିଏ ରୁପେଲି ତନ୍ଦ୍ରାର ପସରା । ମିଳନକାମୀ ଯୁଗ୍ମପ୍ରାଣର ସହାୟକ ଏଇ ସନ୍ଧ୍ୟା ସୁନ୍ଦର ମନରୁ ମୁହୂର୍ତ୍ତିକ ମଧ୍ୟରେ ସମସ୍ତ ଗ୍ଲାନି, କାଳିମା ପୋଛି ଦେଲା । ନବ ପ୍ରାଣ ତାର ଶିହରି ଉଠିଲା ଏକ ଅପୂର୍ବ, ଅନବଦ୍ୟ ପୁଲକରେ । ପାର୍ବତୀ ତା'ର ଅପେକ୍ଷାରେ ରହିଁ ବସିଥିବ । ଆଖିରେ ଭରି ରହିଥିବ ମିଳନବିଭୋର ତନ୍ମୟ ଭାବ । ସୁନ୍ଦର ଯିବ ନିଶ୍ଚୟ ।

ମାଧବବାବୁର ଶଠିଖଣ୍ଡି ପକେଟ୍‌ରେ ରଖି ସେ ଚାଲିଲା—ଚାଲିଲା ଆହୁରି ବେଗରେ—ଦ୍ୱିଗୁଣ ତେଜରେ ... ...

* * * * *

ଜନାକୀର୍ଣ୍ଣ କଟକ ସହର । ଯନ୍ତ୍ରଯୁଗର ବିଜୟବାର୍ତ୍ତା ଘୋଷି ଚାଲିଛି—ଠକ୍ ଠାକ୍, ଟୋ ଟା, ଘର୍ ର୍...ଘୁଁ, ଭୁଁ ଭାଁ । ମଣିଷଗୁଡ଼ାକ ତେଲୁଣୀ ପୋକପରି ସାଲୁବାଲୁ ହୋଇ ଚାଲିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଯାହା ମନରେ ଭାବି ଚାଲିଥାନ୍ତି ପଛକେ ସେମାନଙ୍କର ଚାଲି କର୍ମତତ୍ପର ଦୁନିଆର ଏକ ନିଶାଣ ବୋଲି ମନେ ହୁଏ । ନରମାୟା ନାରାୟଣଙ୍କୁ ଅଗୋଚର । କିଏ କାହା ପେଟ ଭିତର କଥା ବୁଝୁଛି ?

ହଁ, ଏକାଧାରେ ଧନୀ ଦରିଦ୍ରର କୋଳାହଳରେ ଶବ୍ଦାୟମାନ ଏଇ କଟକ ସହର । ଏଠାରେ ନାଗରିକ ଜୀବନର ଦୁର୍ଗମତା ଅଷ୍ଟ ନାହିଁର ପାରାବାର ଭିତରେ ସଦାବେଳେ ଢୁବୁଟୁବୁ । ପ୍ରବଳର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଓ ଦୁର୍ବଳର ସନ୍ତ୍ରସ୍ତତା ଏଠାକାର ନିତ୍ୟନୈମିତ୍ତିକ ଦୃଶ୍ୟ । ଧନଲୋଭୀର ଲୋଲହାନ୍ ଦୃଷ୍ଟି ଓ ଧନହୀନର ହାହତୋଽସ୍ମି ଭାବର ଅଭାବ ନାହିଁ । ଗୋଟିପିଲା ନୃତ୍ୟ—ମୁଖରିତ ଦ୍ୱିତଳ ସୌଧର ଉଦ୍ଦାମହାସ୍ୟରୋଳ ଆଉ ସୌଧର ଦ୍ୱାରଦେଶରେ କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତ ଭିକ୍ଷୁକର ଅସ୍ଥି ଶିରାଳ ଶୁଷ୍କ ହାତ ଦୁଇଟି ଏବଂ କୋଟରଗତ ଚକ୍ଷୁର ଦୁଇକୋଣରେ ଦୁଇଟି ଜମାଟବନ୍ଧା ଲୁହଧାର—ଶ୍ରମକାନ୍ତ ଚେତନାର ଅପୂର୍ବ ସମନ୍ୱୟରେ ବଡ଼ ବିଚିତ୍ର ଏଇ କଟକ ସହର ।

ଏଇଠାରେ ରହେ ଯାବଣ୍ଡି ଆଉ ଏଇଠି ଥାଏ ସୁନ୍ଦର । ଦୁହେଁ ଆଗ ରହୁଥିଲେ ପେଟିନ୍‌ସାହିର ଦୁଇଟି ଲଗାଲଗି ଭଡ଼ା

ଘରେ । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ୍ ଆଉ ସେ ସୁବିଧା ନାହିଁ । ପାର୍ବତୀ ଘର ମାଲିକର ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର ଯୋଗୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଚାଲି ଯାଇଛି ଟିକିଏ ଦୂରକୁ । ବ୍ୟବଧାନଟା ବିଶେଷ କିଛି ନୁହେଁ । ତଥାପି ବାଟ ମାଇଲିଏ ହେବ । ତା'ର ବସା ବର୍ତ୍ତମାନ୍ ଥୋଡ଼ଆସାହିର ଗୋଟିଏ ଏକମହଲା ପକ୍କା ଘରେ ।

ସୁନ୍ଦର କ୍ଷିପ୍ରଗତିରେ ଧାଇଁଛି । ଏକମହଲା ପକ୍କା ଘର ତ ସେ ଅଞ୍ଚଳରେ ବହୁତ । ପାର୍ବତୀ କେଉଁ ଘରେ ରହେ, ତାହା ଖୋଜି ବାହାର କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତେଣୁ ଅନ୍ଧାର ଗ୍ରାସ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଥୋଡ଼ଆସାହିରେ ପହଞ୍ଚିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖି ସେ ଧାଇଁଥାଏ ଅବିରାମ ଗତିରେ ।

ଦାଣ୍ଡପଟକୁ ଅଳ୍ପ ଓସାର ବାରଣ୍ଡାଯୁକ୍ତ କୋଠାଘରଟିଏ । ବାରଣ୍ଡା ଉପରେ ଟିଣ ଛାଉଣି ହୋଇଛି । ସେହି ବାରଣ୍ଡାରେ ଠିଆ ହୋଇ ଗୀତା ଦେଖିଲା ବାପା ବ୍ୟସ୍ତହୋଇ ରାସ୍ତାରେ ଏକମୁହାଁ ଧାଇଁଛନ୍ତି । ଏଗାର ବର୍ଷର ଝିଅ ଗୀତା—ବାପାଙ୍କର ଏତାଦୃଶ ଅବସ୍ଥାରେ ବିଚଳିତ ହୋଇ କ'ଣ ଭାବିଲା କେଜାଣି ଗୋଟାଏ ଧମକପୂର୍ଣ୍ଣ ଗଳାରେ ଡାକିଲା, ଏ ଭିକାରି, ଦେଖିଲୁ ରାସ୍ତାରେ କିଏ ଜଣେ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ଧାଇଁଛନ୍ତି । ଅବିକଳ ବାପାଙ୍କ ପରି ଦିଶୁଛନ୍ତି ।

ଭିକାରି ଗୀତାର ଏପରି କଣ୍ଠସ୍ୱର କେବେ ଶୁଣି ନ ଥିଲା । ସେ ଦାଣ୍ଡକୁ ବାହାରି ଆସିବା ପୂର୍ବରୁ ସୁନ୍ଦର ଗୀତାର ପାଟି ଶୁଣି ପାରିଥିଲା । ତେଣୁ ସେ ଗତି ବେଗ ରୋକି ଘରଆଡ଼େ ଥରେ ଆଖି ବୁଲାଇ-ଆଣି ଦେଖିଲା, ରାସ୍ତାର ଅନତିଦୂରରେ ଗୋଟିଏ ଏକମହଲା

କୋଠାଘର ବାରଣ୍ଡାରେ ସନ୍ଧ୍ୟାର ଧୂସର ଆବରଣ ଅନ୍ତରାଳରେ ଠିଆ ହୋଇଛି ଗୀତା । କଣ୍ଠସ୍ୱରରେ ଭରି ରହିଛି ସମବେଦନାର ଏକ କରୁଣ କମ୍ପନ ।

ସୁନ୍ଦରକୁ ଆଉ ବସା ଖୋଜିବା ସକାଶ କଷ୍ଟ ପଡ଼ିଲା ନ ।

—ବାପା !—ଗୀତା ଲାଗି ଆସିଲା ବାପାଙ୍କ ପାଖକୁ ସ୍ୱଭାବ ସୁଲଭ ଭଙ୍ଗିରେ ।

ଚନ୍ଦ୍ରାକ୍ଳାନ୍ତ ମଥାରେ ପିତୃଭୂର ମୁଲ୍ୟମ୍ ଶଯ୍ୟା ବିଛାଇବାକୁ ସୁନ୍ଦରର ମୋଟେ ଆଗ୍ରହ ନ ଥାଏ । ସେ ଚାହେଁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ରାମ— ଏକ ସହାନୁଭୂତି-ପ୍ରଦ ଶାନ୍ତ ବାତାବରଣ । ଘରେ ଆସ୍‌ବାବ୍‌ର ନାମଗନ୍ଧ ନାହିଁ । ସେଷ ଘରକୁ ଛାଡ଼ି ମୋଟେ ଦୁଇ ବଖରା ଘର । ସୁନ୍ଦର ଦାଣ୍ଡଘରେ ଠିଆ ହୋଇ ଚାରିଆଡ଼କୁ ନିରେଖି ଚାହୁଁଥାଏ । ବେଶ୍ ଆରାମ ଲାଗୁଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଘରର କର୍ତ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଏତେବେଳ ଯାଏ ଦେଖା ନାହିଁ ଯେ !

—ତୋ’ ମାଉସୀ କାହାନ୍ତି କଲେ ଗୀତା ?—

ଗୀତା ମୁହଁରୁ ଉତ୍ତର ବାହାରିଲା ନି । ପ୍ରୟୋଜନ ମଧ୍ୟ ନ ଥିଲା । ଏକ ଅନିନ୍ଦ୍ୟ ରୂପସଜ୍ଜାର ପରିପାଟୀ ଘେନି ଭିତର ଘରୁ ବାହାରି ଆସିଲା ପାବଣ୍ଣ ପୂର୍ଣ୍ଣପ୍ରାଣରେ । ଆଭରଣବିହୀନ ବୈଧ-ବ୍ୟର ଆବରଣ ତଳୁ ଫୁଟି ଉଠିଲା ସନାତନ ଆର୍ଯ୍ୟ ସଂସ୍କୃତିକୁ ବିଦ୍ରୂପ କଲାଭଳି ଏକ ପରିମାର୍ଜିତ ତନୁଶ୍ରୀ—ବିକଶି ଉଠିଲା ଶୁଭ୍ର ଶତଦଳର ମୋହନ ମାଧୁରୀ । ସୁନ୍ଦର ଆଖି ଝଲସାଇ ବାକ୍‌ଶକ୍ତି-ହୀନ ସ୍ଥାଣୁ ପରି କେବଳ ଚାହିଁ ରହିଥାଏ

—ଏଠିକି ଆସିବାକୁ ଥିଲା ବୋଲି ଏତେ ଡେରି ହେଲା ନା କ’ଣ ?—

—ଅନୁମାନ ଠିକ୍ ନୁହେଁ ପାବଣି । ଅଫିସ୍‌ରୁ ସିଧା ମୁଁ ଏଠାକୁ ଫେରୁଛି ।—

—ଏପରି ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲେ ଯେ ? ଆସନ୍ତୁ, ମୁହଁ ହାତ ଧୁଅନ୍ତୁ ।—

—ନା, ଏଇମିତି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥିଲି । କିନ୍ତୁ କୁମି କାହିଁ ? ତାର ପରି ଆଜି ଜନ୍ମଦିନ ।—

—ସେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲାଣି । ଜନ୍ମଦିନ ସଙ୍ଗେ ତା'ର ସମ୍ପର୍କ କ'ଣ ? ସେ ଗୋଟେ ମିଛିମିଛିକା ଜନ୍ମଦିନ············

ସୁନ୍ଦର ଅବାକ୍ ହେଲା । ନାରୀର କୁହୁକମୀ ମାୟା ନିକଟରେ ସ୍ୱୟଂ ପୁରୁଷପ୍ରବର ଭଗବାନ୍ ହେଲେ ବି ହାରି ମାନିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବେ । ସେ କହିଲା, ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ, ତେବେ ଏ ଆୟୋଜନ କାହିଁକି ?—

—ସେ ସବୁ ପରେ କହିଲେ ବେଶ ଚଳିବ । ଆପଣ ଆସିଲେ ଆଗେ ଗୋଡ଼ ହାତ ଧୋଇ କିଛି ଖାଇନେବେ । ମୁଁ ତ ମୋଟେ ଭୋକ ସମ୍ଭାଳି ପାରେ ନାହିଁ । ଆପଣ କିମିତି ଧୈର୍ଯ୍ୟଧରି ଏତେ ସମୟ ଭୋକିଲା ପେଟରେ ରହି ପାରୁଛନ୍ତି ?—

—ଦୁନିଆଁଟା ତ ତୁମ ଅନୁରୂପରେ ଗଢ଼ା ହୋଇନାହିଁ ପାବଣି, ସେ ପ୍ରଶ୍ନ କାହିଁକି ଉଠାଉଛ ? ଏଇ ଯେମିତି ମନେ କର, ତୁମେ ପେଟର ଭୋକ ସହି ପାର ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ମନର ଭୋକ ସହିପାର । ସେଇମିତି ଲୋକ ଅଛନ୍ତି, ଯେ ପେଟର ଭୋକ ସହି-ପାରନ୍ତି ବହୁ ସମୟ ଧରି, କିନ୍ତୁ ମନର ଭୋକ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ସମ୍ଭାଳି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।—

—ଅର୍ଥାତ୍, ଆପଣଙ୍କ କଥା କହୁଛନ୍ତି ତ ! ତା ବେଶ୍, ଖାଇପିଇସାରି ଯୁକ୍ତି କରିବାକୁ ବହୁତ ସମୟ ମିଳିବ । ଆପଣ ଦୟାକରି ଆସିଲେ·········

ପାର୍ବତୀର ଏଇ ଆୟୋଜନ ପଛରେ କି ନିଗୂଢ଼ ରହସ୍ୟ ରହିଛି, ସୁନ୍ଦର ବୁଝିପାରିଲା ନାହିଁ । ସାରାଦିନର ମାନସିକ ଅବସାଦ ତା'ର ମଥାଟାକୁ ଏତେ ଦୂର ଭାରାକ୍ରାନ୍ତ କରିଥିଲା ଯେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଗହନ ଚିନ୍ତାର ରୂପରେଖ ତା' ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥାନ ପାଇବା ଏକବାର ଅସମ୍ଭବ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ଅଗତ୍ୟା ସେ ପାର୍ବତୀର ଅନୁଗମନ କଲା ।

ଗେଷ୍ଟ ଘରକୁ ଲାଗି ଘରର ଭିତର ପଟକୁ ଗ୍ରେଟ ଚଉଡ଼ା ବାରଣ୍ଡାରେ ଆସନ ବିଛା ହୋଇଥାଏ । ସୁନ୍ଦର ଯାଇ ସେଇଠି ବସି ପଡ଼ିଲା ହଠାତ ଏକ ସ୍ୱସ୍ତିର ନିଃଶ୍ୱାସ ମାରି । ପୂର୍ବପଟରୁ ଉଙ୍କିମାରି ଉଠୁଥାଏ ତୃତୀୟା ଚନ୍ଦ୍ର । ଶାନ୍ତ ଶୀତଳ ପ୍ରବାହର ଗୋଟାଏ ଆରାମଦାୟକ ତରଙ୍ଗ ଖେଳି ବୁଲୁଥାଏ ସେ ଘର ବାହାର ଚାରିଆଡ଼େ ।

—ଗୋଡ଼ ହାତ ଧୁଅନ୍ତୁ·········ପାର୍ବତୀ ଗେଷ୍ଟଘର ବାରିକୁ ଆଉଜି ଠିଆ ହୋଇ ଶୁଣାଉଥାଏ ମନ୍ଦ-ମଧୁର ବାଣୀ—ଜାମାପଟା ଖୋଲନ୍ତୁ·····ଗୋଡ଼ ହାତ ଧୁଅନ୍ତୁ·········।

—ଗୋଡ଼ ହାତ ଧୋଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ଜାମାପଟା ଖୋଲିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ?—

—ବଡ଼ ତାଜୁବ୍ ଲୋକ ତ ! ଗୋଡ଼ ହାତ ଧୋଇବା ଆଉ ଜାମାପଟା ଖୋଲିବା ଉଭୟର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସମାନ । ମୋ କଥା ଯଦି ଖରାପ ଲାଗୁଛି, ତେବେ ଯାହା ଇଚ୍ଛା ତାହା କରନ୍ତୁ, କିନ୍ତୁ ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର···

—ତୁମେ ରାଗ କରୁଛ ପାର୍ବତୀ ? ଗୋଟାଏ ସ୍ନେହର କଙ୍କାଳ ମମତା-କାଙ୍ଗାଳକୁ ଯଥେଚ୍ଛା ସମ୍ମାନ ଦେଇ, ତା'କୁ ଅଯାଚିତ ଭାବରେ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରି ତା' ଉପରେ ରାଗ କରିବା ତ ଶୋଭନୀୟ ନୁହେଁ ! ବରଂ ଏ ତୁମର ଗୌରବକୁ କ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ କରିବ ପାର୍ବତୀ, ତୁମର ମହନୀୟ ଆଦର୍ଶ ଉପରେ ଶୁଷ୍କାଘାତ କରିବ······ସୁନ୍ଦର ଜିଜ୍ଞାସୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁ ରହିଲା ।

—ଥାଉ ଆପଣଙ୍କର କବିତ୍ୱ । ତା' ପାଇଁ ଅନ୍ୟ ସମୟ ଅଛି । ଦୟାକରି ଉଠିଲେ—କହି ପାର୍ବତୀ ସୁନ୍ଦରର ହାତଧରି ଉଠାଇ ଦେଲା ।

—ଲୁଗା ଟେକନ୍ତୁ ଦେଖି ମୁଁ ଗୋଡ଼ ଧୋଇ ଦିଏଁ—ପାଣି ଡାଲ ଧରି ନଇଁ ପଡ଼ିଲା ପାର୍ବତୀ······ସୁନ୍ଦରର ମନେ ହେଲା ସତେ ଯେପରି ତା'ର ପୁନର୍ଜନ୍ମ ହୋଇଛି । ପୁଣି ଥରେ ଜୀବନର ନୂଆ ଅଧ୍ୟାୟ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି । ସେ ଯନ୍ତ୍ରଚାଳିତ ପରି ପାର୍ବତୀର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁସାରେ ସବୁ କରି ଯାଉଥାଏ—ଓଜର ନାହିଁ, ଆପତ୍ତି ନାହିଁ ।

ବାହାର ଅଗଣାରେ ଶୁଭ୍ରସ୍ନିଗ୍ଧ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର ପ୍ଲାବନ । ଚନ୍ଦ୍ରାଲିଙ୍ଗିତ ଶ୍ୟାମଳ ଧରଣୀ । ପ୍ରିୟାର ବାହୁବନ୍ଧନ ତଳୁ ଗୁଞ୍ଜରି ଉଠୁଥାଏ ପ୍ରଣୟୀର ଉନ୍ମତ୍ତ ବୁକୁ । ସୁନ୍ଦର ଅସହିଷ୍ଣୁ ହୋଇ ଉଠିଲା । ଅଭିଶପ୍ତ ଜୀବନ ତା'ର ହାହାକାର କରି ଉଠିଲା । ସମ୍ମୁଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ରୂପସୀ ତନ୍ୱୀ ତାକୁ ବାରମ୍ବାର ସମ୍ବୋଧନ କରୁଥାଏ—ଆସନ୍ତୁ ସୁନ୍ଦରବାବୁ, ଆଉ ଡେରି କାହିଁକି ?······

ସୁନ୍ଦର ନିରୁତ୍ତର ରହିପାରିଲା ନାହିଁ । ସେ କମ୍ପିତ କଣ୍ଠରେ କହିଲା, ଅଭିଶପ୍ତ ଜୀବନର ଶୁଷ୍କ ମରୁଭୂମିରେ ମମତାର ଉତ୍ସ କିଏ ବୁହାଇଲା, ପାର୍ବତୀ କହିପାରିବ କି ? କହିପାରିବ କି ତୁମେ

କେଉଁ ନିଦାରୁଣ ଶକ୍ତିର ଇଙ୍ଗିତରେ ବୁଭୁକ୍ଷୁ ପଙ୍ଗୁ ଆଗରେ ବିବିଧ-ଖାଦ୍ୟ ଅନ୍ନ ବଢ଼ା ହୁଏ ? ମୋ ପ୍ରତି ସଦୟ ହୁଅ ନାହିଁ ପାର୍ବତୀ, ବରଂ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ହୁଅ, ନିର୍ମମ ହୁଅ । ଅଯାଚିତ ଭାବରେ ଦୁନିଆର ଉପହାସକୁ ମଥାପାତି ନେବାପାଇଁ ଏ ଅକିଞ୍ଚନର ଆଉ ସାମର୍ଥ୍ୟ ନାହିଁ ଯେ !—

—ତଥାପି ମୁଁ କହିବି ଏ ଆପଣଙ୍କର ପେଟଭିତର କଥା ନୁହେଁ । ଆପଣ ତ କବି, ଭାବୁକ । ଆପଣଙ୍କ ଚିନ୍ତାକୁ ବଳେଇ ଗଲାପରି ଚିନ୍ତା ମୁଁ କରି ପାରିବି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଏତିକି ନିଶ୍ଚୟ କହିପାରିବି ଯେ ଆପଣ କଦାପି ଅଭିଶପ୍ତ ନୁହନ୍ତି । ଆପଣଙ୍କ ପଛରେ ଭଗବାନଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦ ରହିଛି । ଆପଣ ତାକୁ ଉପଲବ୍ଧି କରି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି ।······ଆଉ ସୁନ୍ଦରବାବୁ । ଦିନଯାକ ଉପବାସ ରହି ମୁଁ ବଡ଼ ଦୁର୍ବଳ ବୋଧ କରୁଛି । ତେଣୁ ଆପଣଙ୍କୁ ମୋର ଏକାନ୍ତ ଅନୁରୋଧ ଦୟାକରି ଆସନରେ ବସିଲେ ମୁଁ ବଢ଼ାବଢ଼ି କରିବି ।—

—ଏ କି ଅନ୍ୟାୟ ପାର୍ବତୀ, ତୁମେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉପବାସୀ, ଅଥଚ ମୁଁ ଏତେଦୂର ଅବିଚାର କରି ଚାଲିଛି, ଆଉ ତୁମେ ଟିକିଏ ସୂଚନା ବି ଦେଉ ନାହଁ !—ସୁନ୍ଦର ଏକବାର ଚାଲିଆସିଲା ପାର୍ବତୀର ଅତି ନିକଟକୁ ।

ଦୂରରେ ଢକ୍ ଢକ୍ କରୁଥାଏ ଲଣ୍ଠନ୍‌ର ଆଲୁଅ । ଗୀତା ଶୋଇ ପଡ଼ିଲାଣି କୁନ୍ତୀ ପାଖରେ କେତେବେଳୁ । ଦାଣ୍ଡପଟ କାନ୍ଥକୁ ଆଉଜି ଘୁମାଉଥାଏ ଭିକାରୀ । ଘୂମନ୍ତ ଜୋନାଳତଳେ ବ୍ରୀଡ଼ାର ଚମକ ଖେଳାଇ ପାର୍ବତୀ ସଢ଼ି ପଡ଼ିଲା । ଲଜକୁଳୀ ଲତାଟି ପରି ମଥା ନୁଆଇଁ ଦେଲା ବେଳକୁ ସୁନ୍ଦର ଭିଡ଼ି ଧରିଲା ସୁଚିକ୍କଣ ହାତ । ବ୍ୟଥାତୁର ଦୁଇଟି ପ୍ରାଣର ଗୋପନ ଆକୁଳତା ମିଶି ସୃଷ୍ଟି

କଲା ଏକ ଅନବଦ୍ୟ ଛନ୍ଦର ସ୍ପନ୍ଦନ । ସେହି ସ୍ପନ୍ଦନ ସଙ୍ଗରେ ତାଳ ଦେଇ ଭସି ଆସୁଥାଏ ଦୂର ଦୋଚାଲା କୋଠାରୁ ଭେଣ୍ଡ଼ିଓ ଶିଳ୍ପୀର ଏକ କରୁଣ ବୁକୁଚିରା ଲହରୀ·········

"ଜୀବନ ଜୁଆର ଯାଏ ଗୋ ଫେରି—
ବିଫଳତା ଖାଲି ସମ୍ବଳ କରି······
ନାହିଁ ବନ୍ଧନ, ନାହିଁ ବିମୋଚନ
ନାହିଁ ଗୋ ଆଶାର ସ୍ୱପ୍ନରଚନ
ବ୍ୟଥା ବେଦନାର ଘନ ସ୍ପନ୍ଦନ
ବୁକୁତଳେ ଉଠେ ସଂଚରି
ବିଫଳତା ଖାଲି ସମ୍ବଳ କରି······ଜୀବନ ଜୁଆର ଯାଏ ଗୋ···
ସ୍ମୃତି ମନ୍ଦିରର କଳାକାର ତୁମେ
ଆସ ଗୋ ପୂଜାରୀ ପୂଜା ପ୍ରାଙ୍ଗଣେ
ସାର୍ଥକ କର ଶେଷ ଚୁମ୍ବନେ
ନୋହୁ ବ୍ୟର୍ଥ ଏ ଶର୍ବରୀ

ବିଫଳତା ଖାଲି ସମ୍ବଳ କରି······ଜୀବନ ଜୁଆର ଯାଏ ଗୋ···"

ପାର୍ବତୀର ଚିବୁକରେ ତପ୍ତ ନିଃଶ୍ୱାସର ବାମ୍ଫ ପକାଇ ମୃନ୍ମୟ ଥରିଲା କଣ୍ଠରେ ପଚାରିଥିଲା—ପାର୍ବତୀ······

ଉତ୍ତର ଆସିଲା—ଉଁ···

—ଶୁଣି ପାରୁଛ ?—

—କ'ଣ ?—

—ଏଇ ଯେ ଜୀବନ ଜୁଆର ଯାଏ ଫେରି······

—କାହିଁ, ଫେରି ନାହିଁ ତ !—

— ତୁମେ ପରିହାସ କରୁଛ ପାର୍ବତୀ ?—

—ପରିହାସ ନୁହେଁ ତ ଆଉ କ'ଣ ? କିଏ ଜଣେ ଗୀତ ଗାଉଛି, ଆଉ ସେ ଗୀତର ଭାବ ନେଇ ଆଉ ଜଣେ ବ୍ୟସ୍ତ ହେବ — ଏହାର ଅର୍ଥ କ'ଣ ?

ଦାଣ୍ଡପଟରେ କେହିଜଣେ ଡାକିବାର ଶୁଣାଗଲା — ଘର ଅଛୁ ?—

ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଭିକାରୀ ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଆସି ଖବର ଦେଲା ମାଉସୀ, ନଳିନୀକାନ୍ତବାବୁ— କିଏ ତମକୁ ଡାକୁଛନ୍ତି ।—

— ନଳିଭାଇ ଡାକୁଛନ୍ତି । ଆପଣ ଟିକିଏ ଅପେକ୍ଷା କରନ୍ତୁ, ସୁନ୍ଦରବାବୁ । ମୁଁ ଆସୁଛି — ଲଣ୍ଠନ୍‌ଟାକୁ ଉଠାଇ ପାର୍ବତୀ ଚାଲି-ଆସିଲା ଦାଣ୍ଡପଟକୁ ।

— ନମସ୍କାର ନଳିଭାଇ । ଆଜ ଏ ପୁଣି ଗୋଟାଏ ନୂଆ ଢଙ୍ଗ କ'ଣ କଲଣି ? ଭିତରକୁ ନ ଆସି·····

— ଆରେ ଜୟୃହିନ୍ଦ୍ କହ, ନମସ୍କାର କ'ଣ ? — କହି ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲେ ଆଗନ୍ତୁକ ନଳିନୀକାନ୍ତ ବାବୁ

ପାର୍ବତୀ ବଡ଼ ସନ୍ତର୍ପଣରେ ଦାଣ୍ଡଘରେ ସପ ବିଛାଇ ଦେଲା ନଳିଭାଇଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ।

—ତମର ସବୁଦିନେ ଏଇ ଥଟ୍ଟିଆ କଥା ଗୁଡ଼ା ଗଲାନାହିଁ, ନଳିଭାଇ·····ପାର୍ବତୀ ପାନଭାଙ୍ଗି ବସି କହିଲା ।

—ଆରେ ଯା, ଯା, ସବୁ କଥାକୁ ଯେ ଥଟ୍ଟା ବୁଝିବ, ତା' କଥାରେ କୌଣସି ମୂଲ୍ୟ ନାହିଁ । ତୁ ପାନ ଭାଙ୍ଗି ବସିଲୁ କ'ଣ ମ, ଖୁବ୍ ଉଗଡ଼ କରି ଚା କପେ ଆଣ୍ । ତୋ ପାଇଁ ଗୋଟେ ତାଜା ଖବର ଆଣିଛି, କହିବ । ଗଲୁ ଆଗେ —

ଡାଣ୍ଡଘରେ ପଦଚାରଣା କରୁ କରୁ ନଶିକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କ ଉପରେ ପଡ଼ିଲା । ସେ ପାର୍ବତୀ ପାଖକୁ ଲଗିଯାଇ ଚୁପ୍‌କରି ପଚାରିଲେ—ଭିତରେ ସେ ଭଦ୍ରଲୋକ କିଏ କହିଲେ ପାରି ?—

—ଆରେ ହଁ, ନଶିଭାଇ, ତମ ସାଙ୍ଗରେ ଗପକରି ମୁଁ କହିବାକୁ ଭୁଲି ଯାଇଛି । ସେ ହେଉଛନ୍ତି ସୁନ୍ଦରବାବୁ—ବ୍ରଜ-ସୁନ୍ଦର ଦାସ । ଘର ଯାଜପୁରରେ —ଏଠି ସେକ୍ରେଟେରିଏଟ୍‌ରେ ଚାକିରି କରନ୍ତି । ତାଙ୍କର ବିଶେଷ ପରିଚୟ ହେଉଛି, ସେ ଜଣେ ଲେଖକ, କବି । ସେ ଦିନ ତମେ ଯେଉଁ କବିତା ବହିଖଣ୍ଡ ଦେଖୁ ନ ଥିଲ, ତାକୁ ଲେଖିଛନ୍ତି ଏଇ ସୁନ୍ଦରବାବୁ । ଆଜି କୁମାରର ଜନ୍ମଦିନ ଥିଲା ଯେ, ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିଥିଲି । ତମେ ବସ ନଶିଭାଇ, ମୁଁ ଚା ତିଆରି କରି ଆଣୁଛି ।—

ନଶିକାନ୍ତ ନାଁଟା ଶୁଣି ସୁନ୍ଦର ବସି ବସି ଗୁଣି ହେଉଥିଲା—କିଏ ଏହି ନଶିକାନ୍ତ, ପାର୍ବତୀର ଭାଇ—ନଶିଭାଇ ! ସୁନ୍ଦର ମିଶନ୍ ସ୍କୁଲରେ ପଢ଼ୁଥିଲା ବେଳେ ତା'ର ଜଣେ ସହପାଠୀର ନାମ ନଶିକାନ୍ତ ପଟ୍ଟନାୟକ ଥିଲା । ଏ ସେହି ନଶିକାନ୍ତ ନୁହେଁ ତ । ଆପଣାର ପ୍ରସଙ୍ଗ ଏପରି ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଭାବରେ ଉତ୍‌ଥାପିତ ହେବାର ଶୁଣି ସେ ଉଠି ଆସିଲା ଡାଣ୍ଡଘରକୁ । ନଶିକାନ୍ତବାବୁ ଦେଖିବା ମାତ୍ରେ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲେ— ଆରେ ବ୍ରଜ ! ତୁ ଫାଜିଲ୍ ଏଠି ବସି ଗୋଟେ ଆଡ୍‌ଡା ଜମେଇଚୁ । ପାର୍ବତୀ କହୁଛି କ'ଣ ନା, ସୁନ୍ଦରବାବୁ ଲେଖକ, କବି । ମୁଁ ଭୟରେ ଜଡ଼ସଡ଼ ହୋଇ ଗଲିଣି । ଆ, ଆ ବସ୍ ଏଠି । ଆଲୋ ପାରି, ଏଇ ମାଇଚିଆ ବ୍ରଜକୁ ତୁ ତ ଦେବତା ବନେଇ ସାରିଲୁଣି, ଦେଖୁଛି ।—

ସୁନ୍ଦର ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ କହିଲା—ଦେଖ୍ ଶଶି, ବହୁଦିନ ପରେ ତୋ ସଙ୍ଗରେ ସାକ୍ଷାତର ସୁଯୋଗ ନେଇ ତୁ ମୋର ବନ୍ଧୁତ୍ୱର ଅସମ୍ମାନ କରିବୁ, ଏ ଆଶା ମୋର ମୋଟେ ନାହିଁ । ସେ କଥା ଯାଉ । ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ୍ କେଉଁଠି ଅଛୁରେ ? କଟକ ସହର କିମ୍ବା ପାଖ ଆଖ କୌଣସି ଅଂଚଳରେ ତ ମୁଁ ତୋତେ ଦେଖି ନାହିଁ ।—

—ଶୁଣି ଖୁସି ହେଲି ଯେ କଟକ ସହର ଆଉ ତା' ପାଖ ଆଖ ଅଞ୍ଚଳର ହିସାବ ତୁ ଆଜକାଲି ରଖିଲୁଣି । ମୋ କଥା ପରେ କହିବି । ଆଗେ ତୋ କଥା ଶୁଣେଇସାରି । ମୋର କିନ୍ତୁ ଅନେକ ସମୟରେ ତୋ କଥା ମନେପଡ଼େ ବ୍ରଜ । ତୋର ସୁକୁମାର ଜୀବନାଟାକୁ ତୁ ଯେପରି ଫରୁଆ ଭିତରେ ବନ୍ଦ କରି ସାଇତି ରଖିଥାଉ, ମୋର ବଡ଼ ଦୟା ଆସେ । ତେବେ ତୋର କବିତା-ଲେଖା ପ୍ରବୃତ୍ତି ଏବେ ମଧ୍ୟ ବଞ୍ଚିଛି, ବଡ଼ ସୁଖର କଥା । ଆଉ କ'ଣ ଅଛି ଶୁଣା— ହଁରେ ତୋର ପିଲାଏ, ମାନେ ଏଇ ସ୍ତ୍ରୀ ?—

—ଶଶି, ତୋର ହାଉଡ଼ାମି କାଲିକ ଗଲା ନାହିଁ । ମୋ ବିଷୟରେ ତ ଯଥେଷ୍ଟ ଖବର ରଖିଛୁ । ତୁ, କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ କେଉଁଠି ଅଛୁ, କ'ଣ କରୁଛୁ, ଟିକିଏ ଶୁଣା ।—

ପାର୍ବତି ଇତିମଧ୍ୟରେ ଚା' ପିଆଲା ଧରି ପହଞ୍ଚିଗଲା ଶଶି-କାନ୍ତଙ୍କ ହାତରେ କପ୍ ଧରାଇ ସେ ଫେରି ଯାଉଥିଲା । ଶଶିକାନ୍ତ ସୁନ୍ଦରକୁ ଚା ଦେବାପାଇଁ ଇଙ୍ଗିତ କଲେ ।

—ସେ ଚା'ଖୋର ନୁହନ୍ତି ଶଶିଭାଇ ।—

—ଆଉ କି ଖୋର୍ ? ନିଶାଖୋର ହୋଇଥିବେ ନିଶ୍ଚୟ । କବି, କଳାକାର ଏ ଗୁଡ଼ାଙ୍କୁ ତୁ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛୁ ପାରି ? ହଇରାଣରେ ପଡ଼ିବୁ, କହି ଦେଉଛି । ହଁରେ ବ୍ରଜ, ତୁ ଚା କପେ ନ ଧରିଲେ

ମୋ ମନ ବେଜାୟ କଷ୍ଟ ହେବ । ଅନ୍ତତଃ ଶତାବ୍ଦୀର ଅବମାନନା ମୁଁ ଆଦୌ ବରଦାସ୍ତ କରିପାରିବି ନା ।—

—ଦେଖ ନଶି, ତୋର ଏଇ ଖିଆଲି ଜବରଦସ୍ତିକୁ ମୁଁ ପସନ୍ଦ କରୁ ନା । ହୁଏତ ବନ୍ଧୁତ୍ୱର ଦ୍ୱାହି ଦେଇ ତୁ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଅନୁରୋଧ କରିପାରୁ, କିନ୍ତୁ ଯାହା ମୋର ନୀତିବିରୁଦ୍ଧ, ସେପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରି ଅବିବେକତାର ପରିଚୟ ଦେବା ଠିକ୍ ହେଉ ନାହିଁ ।—

—ଭୟଙ୍କର ନୀତିବାଗୀ ହୋଇ ପଡ଼ିଛୁ ,ଯେ । ଅପ୍ରିୟ ହେଲେ ବି ଗୋଟେ ନିର୍ଘଣ୍ଟ ସତ କଥା କହିବି, ବ୍ରଜ, ରାଗ କରିବୁ ନା । ଆଚ୍ଛା, ଏତେ ତ ନୀତି ଧରି ଚାଲିଛୁ । କେଉଁ ନୀତି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଜଣେ ଏକାକିନୀ ଯୁବତୀ ବିଧବାର ନିମନ୍ତ୍ରଣ ରକ୍ଷା କରି ତୁ ଏତେ ରାତିରେ ଯୁବତୀର ଘରକୋଣରେ ଆସନ ଜମେଇ ଦେଇଛୁ, ମତେ ଟିକେ ଅନୁଗ୍ରହ କରି ବୁଝାଇ ଦେଇ ପାରିବୁ କି ? ଏ କାର୍ଯ୍ୟ ଯଦି ତୋର ନୀତି-ବିରୁଦ୍ଧ ନୁହେଁ......

—ନଶିଭାଇ ! ......

—ଆଃ, ତୁ ଚାଲିଯା ଏଠୁ ପାଷଣ୍ଡ......

—ଚାଲିଯିବି ? କଦାପି ନୁହେଁ । ସୁନ୍ଦରବାବୁ ମୋର ନିମନ୍ତ୍ରିତ ବନ୍ଧୁ । ତାଙ୍କୁ ମୋ ସମ୍ମୁଖରେ ଏପରି ଭାବରେ ଅପମାନ ଦେବା ଅଧିକାର ତମର ନାହିଁ, ନଶିଭାଇ । ତମେ ଭୁଲି ଯାଉଛ, ଏଠା ମୋ ଘର । ମୋ ନିଜ ଉପାର୍ଜନ ଉପରେ ଏ ଘର ଚଳୁଛି । ସୁତରାଂ ମୋର ଅନୁମତି ନ ନେଇ ଅନ୍ୟ କାହାରି ମୋ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅଯଥା ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବା ନିତାନ୍ତ ଗର୍ହିତ ।—

—ପାର୍ବତୀ !

—ତମେ ଏଠୁ ଚାଲିଯାଅ, ନଶିବାବୁ । ମୁଁ ତମର କୌଣସି କଥା ଶୁଣିବାକୁ ଚାହେଁ ନା·····ରାଗରେ, ଅଭିମାନରେ ପାର୍ବତୀର ସର୍ବାଙ୍ଗ ଥରୁଥାଏ ।

—ତେବେ ଏଇ କଥା, ନା ! ଆଚ୍ଛା, ଯାଉଛି—କ୍ଷତବିକ୍ଷତ ଅନ୍ତରର ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ ସୂଚାଇ ନଶିକାନ୍ତବାବୁ ଉଠିଲେ । ଚା କପ୍, ପିଆଲା ପଡ଼ି ରହିଲା ।

ଦାଣ୍ଡ ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଠିଆ ହୋଇ ପକେଟ୍‌ରୁ ଖଣ୍ଡେ କାଗଜ ବାହାର କରି ସେ କହିଲେ—ହଁ, ଏଇନେ, ତୋର ଗୋଟାଏ ମୁକତିର ଚିଠି ଥିଲା । ଇଚ୍ଛାହୁଏ ତ ଅନୁଗ୍ରହରେ ସ୍ୱୀକାର କରିପାରୁ । ବେତନ ମାସିକ ଶହେ ଟଙ୍କା ।

—ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ କାହାର ଦୟାର ପାତ୍ର ହୋଇ ନାହିଁ କି ଭବିଷ୍ୟତରେ ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରେ ନା । ଫେରସ୍ତ ନେଇ ଯା ତମର ମୁକତିର ଚିଠି ।—ପାର୍ବତୀ କ୍ଷୁବ୍ଧା ସିଂହୀପରି ଗର୍ଜି ଉଠିଲା ନଶିକାନ୍ତ ଉପରକୁ ।

—ଏତେ ଦୂର ଆସ୍ପର୍ଦ୍ଧା ତୋର ? କିନ୍ତୁ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ଏତିକି କହିବାକୁ ଚାହେଁ, ଯାହାବଳରେ ବଳୀୟାନ୍ ହୋଇ ତୁ ମତେ ପଦାଘାତ କଲୁ, ସେ ବଳ ତୋର ମୁଁ ରଖିବି ନାହିଁ—ଦିନେ ସମସ୍ତ ଧୂଳିସାତ୍ କରିଦେବି । ସେତେବେଳେ ବୁଝିବୁ ନଶିକାନ୍ତ ମନୁଷ୍ୟ ନୁହେଁ, ଗୋଟେ ଜାନୁଆରି·····ଧପ୍ ଧପ୍ କରି ସେ ସ୍ଥାନ ତ୍ୟାଗ କଲେ ନଶିକାନ୍ତବାବୁ ।

—ଏ କ'ଣ କଲି ପାର୍ବତୀ ! ନଶିକାନ୍ତ ଚାଲିଗଲା ଯେ—ସୁନ୍ଦର କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଢ଼ ହୋଇ ଚାହିଁ ରହିଲା ପାର୍ବତୀ ଆଡ଼େ ।

ନିଶିକାନ୍ତ ବାବୁଙ୍କର ଯିବା ବାଟକୁ ଚାହିଁ ପାର୍ବତୀ ଉତ୍ତର ଦେଲା—ଏତେ କାପୁରୁଷ ହେଲେ ଦୁନିଆ ଚଳେ ନାହିଁ ସୁନ୍ଦର ବାବୁ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ, ତଥାପି ଆପଣଙ୍କର ସେ ଲୋକପ୍ରତି ସହାନୁଭୂତି ଆସୁଛି ?—

—କିନ୍ତୁ ସେ ଯେ ତୁମର ଭାଇ ....

—ଭାଇ ! କି ଭାଇ ? ଭାଇ କେବେ ଭଉଣୀର ଯୌବନ ପ୍ରତି କଟାକ୍ଷପାତ କରେ ନା । ମୋର ମଥା ଗୋଳମାଳ ହୋଇ ଯାଉଛି, ସୁନ୍ଦରବାବୁ, ଦୟାକରି ଆଉ ସେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠାନ୍ତୁ ନାହିଁ ।—

ନିଶିକାନ୍ତର ସହସା ଆବର୍ତ୍ତିବ ଏପରି ଏକ ଅଶୋଭନୀୟ ପରିସ୍ଥିତିର ସୂତ୍ରପାତ କରିବ ବୋଲି ସୁନ୍ଦର ଆଦୌ କଳ୍ପନା କରି ନ ଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ତାର ଆଶା ଆଶଙ୍କାରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଘଟଣା ଯେ ଏତେଦୂର ଆଗେଇ ଯିବ, ଏ ଧାରଣା ତା'ର ନ ଥିଲା । ଉପସ୍ଥିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପାର୍ବତୀକୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେବା ଉଚିତ ମନେ କରି ସେ କହିଲା—ଯାହା ତ ହେବାର ହେଲାଣି । ତୁମେ ଚାଲ ପାର୍ବତୀ ଦି'ଟା କ'ଣ ଖାଇନେବ । ସାରାଦିନ ଉପବାସ । ସେଥିରେ ବିଶେଷ ମଥା ଗରମ କଲେ ଦେହ ଖରାପ ହେବ ।—

ସୁନ୍ଦରର ବ୍ୟବହାର ପାର୍ବତୀକୁ ତା'ର ଆଶାନୁରୂପ ପ୍ରେରଣା ଯୋଗାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ସେ ମନେ ମନେ ଖୁବ୍ ମର୍ମାହତ ହୋଇ କହିଲା—ମୋର ଦେହ କେବେ ଖରାପ ହେବା ମୁଁ ଜାଣି ନାହିଁ, ସୁନ୍ଦରବାବୁ । ମୋର ଏଇ ଛୋଟିଆ ଜୀବନ ଭିତରେ ବହୁତ ଝଡ଼ ଝଞ୍ଜା ବହି ଯାଇଛି, ତଥାପି ମଥା ନୁଆଁଇ ପାରିନାହିଁ । ଏ ତ ସେ ସବୁ ତୁଳନାରେ କିଛି ନୁହେଁ । ବହୁ ଆଗରୁ ମୁଁ ଉତ୍ତମରୂପେ ଜାଣି ପାରିଛି ଯେ ନିହାତ୍ ଗୋଟେ ଅଲୋଡ଼ା ଜୀବନ ନେଇ ମୁଁ ଦୁନିଆକୁ

ଆସିଛି । ସୁତରାଂ ମାନ ଅପମାନ, ନିନ୍ଦା ପ୍ରଶଂସାକୁ ନ କରି ଚଳିଲି କରି କିଛି ଲାଭ ନାହିଁ । କେବଳ ଏତିକି ଦୁଃଖ ଲାଗୁଛି ଯେ ଏଇ ଅଲୋଡ଼ା ଜୀବନଟାକୁ ନେଇ ଖେଳ ଖେଳିବାକୁ ମୋର ବୋଲି ବହୁତ ଲୋକ ଦେଖା ଦେଉଛନ୍ତି, ଅଥଚ ସେମାନଙ୍କର ସହାୟତା ପ୍ରୟୋଜନ ହେଲାବେଳକୁ କେହି ଧରାଛୁଆଁ ଦେଉ ନାହାନ୍ତି । ବରଂ ଆଜି ମୋ ଲାଗି ଆପଣ ଯଥେଷ୍ଟ କଷ୍ଟ ସହିଲେଣି । ଆପଣଙ୍କୁ ମୋ ରାଣ, ସେ ସବୁ କିଛି ମନରେ ଧରିବେ ନାହିଁ । ଚାଲନ୍ତୁ, ଆପଣ ବସିବେ, ମୁଁ ବଢ଼ାବଢ଼ି କରିବି—

ସୁନ୍ଦର ମନରୁ, କିନ୍ତୁ, ଶଶିକାନ୍ତର ଶେଷ କଥା ପଦକ ଯାଉ ନ ଥାଏ । କେଉଁ ଦର୍ପରେ ସେ କହିଗଲା—ଦିନେ ସମସ୍ତ ଧୂଳିସାତ୍ କରିଦେବି । ସେତେବେଳେ ବୁଝିବୁ ଶଶିକାନ୍ତ ମନୁଷ୍ୟ ନୁହେଁ, ଗୋଟେ ଜାନୁଆର······। ସହପାଠୀ ହିସାବରେ ସେ ସୁନ୍ଦରର ପରିଚିତ ସିନା, ପାର୍ବତୀର ଭାଇ ହିସାବରେ ତା'ର ପରିଚୟ ମୋଟେ ନାହିଁ । କିଏ ସେ ? ପାର୍ବତୀର ସଂସାର ସହିତ କେଉଁ ଭାବରେ ସେ ଜଡ଼ିତ, ଯାହା ଫଳରେ ପାର୍ବତୀର ସର୍ବନାଶ କରିବାଭଳି କ୍ଷମତା ତାର ଅଛି—ଏ ସନ୍ଦେହର ମୋଚନ ତୁରନ୍ତ ନ ହେଲେ ସୁନ୍ଦରର ଯେପରି ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଚଳୁନାହିଁ । ସେ କହିଲା, ଏଇ ଶଶି-କାନ୍ତର ପୂରା ପରିଚୟ ନ ପାଇଲା ଯାଏ ମୋତେ କିଛି ସୁଖ ଲାଗୁ ନାହିଁ ପାର୍ବତୀ । କମ୍ ଧମକ ତ ଦେଇନାହିଁ ସେ ! କି ଭାଇ ତୁମର ?—

—ସେ ଇତିହାସ ଶୁଣି କିଛି ଲାଭ ନାହିଁ ଆପଣଙ୍କର । ଆପଣ ବୁଝି ସେ ଧମକ ପ୍ରତି ଭୟ କରୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଭୟ କରିବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ତଥାପି ଯଦି ଶୁଣିବାକୁ ନିହାତ୍ ଇଚ୍ଛା, ତେବେ ଚାଲନ୍ତୁ, ଆପଣ ଖାଇ ବସିବେ, ମୁଁ କହିବି ।—

ସୁସ୍ୱାଦୁ ଅନ୍ନବ୍ୟଞ୍ଜନ ପ୍ରତି ସୁନ୍ଦରର ଯେତେ ଧ୍ୟାନ ନ ଥାଏ, ତା'ଠାରୁ ବେଶୀ ଥାଏ ପାଙ୍କଶର ବଟମାକା ପ୍ରତି ।

ସ୍ମୃତି-ପେଟିକାର ଖୋଲି ଢାଙ୍କୁଣି ପର ଆଖିପତା ଟେକ ସୁଦୂର ଅତୀତ ଜୀବନରେ ଛୁନ୍ଦ, ବିଦଗ୍ଧ ପୃଷ୍ଠା ଯୋଡ଼ ପାଙ୍କଶ ଆରମ୍ଭ କଲି—ପୃଥିବୀର ଦ୍ୱିତୀୟ ମହାସମରର ଅବସାନ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୋ ଜୀବନ-ଯୁଦ୍ଧର ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ବଡ଼ ଅତର୍କିତ ଭାବରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା, ସୁନ୍ଦରବାବୁ । ଏପରି ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଭାବରେ ତା' ସୂତ୍ରପାତ ହେଲା, ମୁଁ ସେଥିପାଇଁ ନିଜକୁ ମୋଟେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ପାରିଲି ନାହିଁ । ମୋତେ ଯେତେବେଳେ ଷୋହଳ ବର୍ଷ ବୟସ, ବାପା ଅବଶ୍ୟ ସତ୍‌ପାତ୍ରରେ ମୋର ବିବାହ ଦେଇଥିଲେ । ସେ କଥା ମୁଁ ବଞ୍ଚିଥିବା ଯାଏ ଅସ୍ୱୀକାର କରିବି ନି । କିନ୍ତୁ ସେହି ବିବାହ ହିଁ ମୋର ଜୀବନ ଯାତ୍ରାରେ ଗୋଟାଏ ତୀବ୍ର ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା— ଏ କଥା ମଧ୍ୟ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ରହିଥିବ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୋର ମୃତ୍ୟୁଦିନ ଯାଏ । ମୋର ସ୍ୱାମୀ ପ୍ରତିଭାରଞ୍ଜନ ପଟ୍ଟନାୟକ ଅନୁଗୁଳ କୋଇଲା କଂପାନୀର ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ କର୍ମକର୍ତ୍ତା ରୂପେ ସୁବିଦିତ ଥିଲେ । ସେ ଆଜକୁ ପାଖାପାଖି ସାତ ବର୍ଷ ତଳର କଥା ।······

ମୁଁ ସେତେବେଳେ ଥାଏଁ ଅନୁଗୁଳରେ, ମୋର ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ପାଖରେ । ଖୁବ୍ ସୁଖ ସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦରେ ଦିନଗୁଡ଼ିକ କଟି ଯାଉଥାଏ । ଅନାଗତ-ଝଡ଼ଝଞ୍ଜାର ପ୍ରତୀକ ହୋଇ ଦେଖା ଦେଇଥିଲେ ସେତେ-ବେଳେ ଏଇ ଶଶିକାନ୍ତବାବୁ । ତାଙ୍କର ସେଇ ଅମଙ୍ଗଳସୂଚକ ଉପସ୍ଥିତିକୁ ମୁଁ ବିହ୍ୱଳ ଭାବରେ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇଥିଲି । ସେ ଥିଲେ ମୋର ଏକ ଦୂରସମ୍ପର୍କୀୟା ମାଉସୀ ପୁଅ ଭାଇ । ପିଲାଦିନେ ଏକ ସଙ୍ଗରେ ବଢ଼ିଥିଲୁ ଆମେ ଦୁହେଁ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଶଶିଭାଇ ବୋଲି

ଡାକେ । ସେଇ ଡାକହିଁ ମୋର ଯାବଜ୍ଜୀବନ କଣ୍ଟା ହୋଇ ରହିଗଲା ।........

ମୋର ଅନୁରୋଧକ୍ରମେ ସ୍ୱାମୀ ମୋର ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ତାଙ୍କୁ କରେଇ ଦେଇଥିଲେ ସେଇ ହ୍ୱିଲଜର କମ୍ପାନୀରେ । ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହି କମ୍ପାନୀର ଲେବର ସୁପରଭାଇଜର ହୋଇ-ଅଛନ୍ତି ।—

—ତାଙ୍କର ଉପସ୍ଥିତି ଅମଙ୍ଗଳସୂଚକ ହେଲା କପର ?— ସୁନ୍ଦର ଆଖିରେ ଜାଗିଉଠିଲା ପ୍ରଶ୍ନବାଚକ ଠାଣି ।

ପାବଣି ଆଖିରେ କନ୍ତୁ ପଲକ ପଡ଼ୁ ନ ଥାଏ । ସେ ଏକ ଲୟରେ କହି ଚାଲିଥାଏ—ପିଲାଟିଦିନରୁ ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ସବୁବେଳେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିବା ମୋର ସ୍ୱଭାବ ବିରୁଦ୍ଧ । ଘଇସାପଇ ପ୍ରତି ମୋତେ ମାୟା ନ ଥାଏ । ଲୋକଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ମିଳି-ମିଶି ରହିବାକୁ ମୁଁ ଭାରି ଭଲ ପାଏଁ । ଅନୁଗୁଳରେ ଥିଲାବେଳେ ଏଇସବୁ ସ୍ୱଭାବ ଉପ୍ନଙ୍କର ଭାବରେ ପରିପୁଷ୍ଟ ହେଲା । ମୋର ଉଦ୍ୟମରେ ସେଠା କମ୍ପାନୀ ଇଲାକାରେ ଗୋଟିଏ ହସ୍ତଶିଳ୍ପ କେନ୍ଦ୍ର ଗଢ଼ି ଉଠିଥିଲା । ଉଲ୍‌ବୁଣା କାମ, କାର୍ପେଟ୍ ବୁଣା—ଏଇପରି ଅନେକ ପ୍ରକାର ବୁଣାବୁଣି କାମ ମୁଁ ସେଠାକାର ସ୍ତ୍ରୀମହଲରେ ଶିକ୍ଷାଦେଇ ଅଳ୍ପ ଦିନ ଭିତରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ପ୍ରୀତିଭାଜନ ହୋଇଥିଲି । ମୋର ଲୋକଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଅବାଧ ମିଳାମିଶାର ସୁଯୋଗ ନେଇ ସେଠା କର୍ମୀମହଲର କେତେକ କୁଚକ୍ରୀ ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏକ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର କଲେ । କହିଲେ ମିଛ ବୁଝିବେ ସୁନ୍ଦରବାବୁ, ମୋର ଏଇ ରୂପହିଁ ସାରା ବାୟୁମଣ୍ଡଳକୁ ବିଷାକ୍ତ କରି ଦେଇଥିଲା । ସେ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲେ ମୋର ନିଜ ପ୍ରତି ଧିକ୍‌କାର ଆସେ—ଭାବେଁ ; କାହିଁକି ଭଗବାନ୍ ରୂପଦେଇ କରି ମୋତେ ସଂସାରକୁ ପଠାଇଥିଲେ !.....

ଦିନେ ହଠାତ୍ ମୋର ସ୍ୱାମୀ ଅଫିସ୍‌ରୁ ଫେରି ମୋ ଆଗରେ ପ୍ରସ୍ତାବ ବାଢ଼ି ବସିଲେ—ପାର୍ବତି, ନୂଆ ମେନେଜରବାବୁଙ୍କୁ ଦିନେ ଆମ ଘରକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କଲେ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ ? ଖାସା ଲୋକ ସେ ....

ସେଇଠି କେତେଁଠି ନିଶିଭରି ଥିଲେ । ହୁ ପଡ଼ିଲା ପରି ସାମନାକୁ ବାହାରି ଆସି କହିଲେ—ପାଉ, ବଡ଼ ସୁନ୍ଦର ପ୍ରସ୍ତାବ । କାଲି ଛୁଟି ଅଛି । ଚାଲ, କାଲି ପାଇଁ ସବୁ ଆୟୋଜନ କରିବା ।—

ମୁଁ ବା ଆପତ୍ତି କରନ୍ତି କାହିଁକି ? ସେଇ କଥା ହିଁ ହେଲା । ସମାପ୍ତଣ କଣ୍ଠିତ ମାୟାମୃଗପରି ସେଇ ଆୟୋଜନହିଁ ବିପଦକୁ ବରଣ କରି ଆଣିଥିଲା ସୁନ୍ଦରବାବୁ । ସେମାନଙ୍କର କୁହୁକମୟ ମାୟା ଭିତରେ ସରଳ ସ୍ୱାମୀ ମୋର ପଶି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ମୁଁ ତ ସହଜେ ଅବଳା—ପୁରୁଷର କ୍ରୀଡ଼ା ପୁତ୍ତଳିକା । ମୁଁ ବା କାହିଁକି ସ୍ୱପ୍ନରେ ସୁଦ୍ଧା କଳ୍ପନା କରନ୍ତି ଏତେ ବଡ଼ ସର୍ବନାଶୀ ଚିନ୍ତାର ରୂପରେଖ ?—

ସୁନ୍ଦର ଆତ୍ମବିସ୍ମୃତ ହୋଇ ଶୁଣୁଥାଏ । ସେ ଏତେଦୂର ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ ଯେ ଭାତଥାଳିକୁ ହାତ ବଢ଼ାଇଲେ ତାହା ହୁଏତ ଭୂମି ସ୍ପର୍ଶ କରୁଥାଏ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ପାତ୍ରରେ ପ୍ରବେଶ କରୁଥାଏ ।

ପାର୍ବତି ସ୍ୱର ବଦଳାଇ କହି ଲାଗିଥାଏ—ତହିଁ ଆରଦିନ ସକାଳୁ ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି ମୁଁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲି ଶିଳ୍ପକେନ୍ଦ୍ରକୁ । ମୋର ସ୍ୱାମୀ ଆଜ ନିଶିଭରି ଦୁହେଁ ଚା ଜଳଖିଆ ଖାଇ ବାହାରକୁ ଚାଲି-ଗଲେ ଜିନିଷପତ୍ର ଆୟୋଜନରେ । ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ସେଇ ମୋର ଶେଷ କାରବାର । କି ଦୁର୍ଯୋଗରେ ସେ ରାତି ପାହିଥିଲା, ଆଜି ମନେ ପଡ଼ିଲେ ଛାତି ଫାଟି ଯାଉଛି ସୁନ୍ଦରବାବୁ, ମୋର ଜୀବନର

ଚରମ ପରିଣତି ଘଟିଥିଲା ସେଇଦିନ—ଜୀବନର ସମସ୍ତ ସୁଖ-ସୋହାଗ, ଭବିଷ୍ୟତର ଯାବତ ଆଶା ଆକାଂକ୍ଷା କଥା ପଦକରେ କେଉଁଆଡ଼େ ହଜିଗଲା—ମଥା ପିଟି ପିଟି ଫଟେଇ ଦେଲେ ବି ଆଜି ସେ ପାସୋରା ଅତୀତ ଫେରି ଆସିବ ନାହିଁ ... ...

ପାର୍ବତୀ ! ......ତୁମେ ଅଧୀର ହୁଅ ନା ପାର୍ବତୀ—ଏତେ ଦରଦ, ଏତେ ବ୍ୟଥା, ଏତେ ବେଦନା ତୁମେ ଛାତିରେ ଚାପି ବଞ୍ଚିଛ କପରି ? ଉଚ୍ଛ୍ୱସିତ ସମବେଦନାର ଆବେଗରେ ସୁନ୍ଦର ପାର୍ବତୀର ହାତଧରି ଉଠାଇ ନେଲି ନିଜ ଆଡ଼କୁ ।

ପାର୍ବତୀ କିନ୍ତୁ ଉନ୍ମାଦଗ୍ରସ୍ତ । ସେ ଅନବରତ କହୁଥାଏ—କହି ଚାଲିଥାଏ—ସେ ଦିନ ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର କେନ୍ଦ୍ରକାମ ସାରି ଫେରି ଆସିବି ବୋଲି କଳ୍ପନା କରି ଯାଇଥିଲି । ଫଳ ହେଲା ଓଲଟା । ଠିକ୍ ତାରି ଦିନକ ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ନିଜ ହାତବୁଣା କାର୍ପେଟ୍ ଖଣ୍ଡିଏ କମ୍ପାନୀର ଅଫିସ୍‌କୁ ଉପହାର ସ୍ୱରୂପ ପଠାଇ ଦେଇଥିଲି । ମୁଁ କ'ଣ ଜାଣିଛି, ମୋ'ର ହାତଗଢ଼ା ନିର୍ଜୀବ ପଦାର୍ଥଟା ଶେଷରେ ମୋତେହିଁ ଫାନ୍ଦରେ ପକାଇବ ! ଦଶ ପନ୍ଦର ମିନିଟ୍ ଯାଇଛି କି ନାହିଁ, କମ୍ପାନୀର ଜଣେ ଚପରାଶି ଆସି ଖବର ଦେଲା, ମେନେଜରବାବୁ ମୋତେ ସଲାମ୍ ଦେଇଛନ୍ତି । ଲୋକଟା ଏତକ କହିଦେଇ ଚାଲିଗଲା ସିନା, ମୁଁ, କିନ୍ତୁ ସଲାମର ଅର୍ଥ ବୁଝି ପାରିଲି ନାହିଁ । ନିଜର ବୋକାମି ପ୍ରକାଶ ପାଇଯିବା ଆଶଙ୍କାରେ ତା'କୁ ପଚାରି ବି ପାରିଲି ନାହିଁ ସେ ସଲାମର ଅର୍ଥ କ'ଣ ? ପ୍ରାୟ ଘଣ୍ଟାକ ବାଦ୍ ମୁଁ କେନ୍ଦ୍ର ଛାଡ଼ି ଘରକୁ ଫେରିବି ବୋଲି ବାହାରିଛି, ହଠାତ୍ ମେନେଜର ବାବୁଙ୍କ ମୋଟରଗାଡ଼ିଟା ଆସି କେନ୍ଦ୍ର ସାମନାରେ ଅଟକିଲା । ଭାବିଲି, ବୋଧହୁଏ ମେନେଜରବାବୁ ଆସିଲେ କି କ'ଣ । କିନ୍ତୁ

ମୋଟର ଭିତରୁ ବାହାରିଲେ ଏଇ ନଶିଭାଇ । ମୋତେ କହିଲେ—କେଡ଼େ ଅପଦାର୍ଥଟାଏ ତୁ ପାର ! ମେନେଜରବାବୁ ତୋତେ ସେତେବେଳୁ ଡାକି ପଠାଇଲେଣି, ଅଥଚ ତୁ ଟିକିଏ ଗଲୁନାହିଁ ? ଆ ଶୀଘ୍ର ମୋଟର ଭିତରକୁ । ତୋତେ ଅପେକ୍ଷା କରି ସେ ଅଫିସ୍ ଘରେ ବସିଛନ୍ତି ।—

ଏତେବେଳକେ ବୁଝିଲି ସେ ବାଦ୍‌ଶାହୀ ଶବ୍ଦ ସଲାମ୍‌ର ଅର୍ଥ । କିନ୍ତୁ ମେନେଜରବାବୁ ମୋତେ କାହିଁକି ଡାକୁଛନ୍ତି, ମୁଁ କିଛି କୂଳ-କିନାରା ପାଇଲି ନାହିଁ । ତଥାପି ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ଖାଉନ୍ଦ ହିସାବରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଭୁତ୍ୱକୁ ବେଖାତିର୍ କରିହେବ ନାହିଁ । ଏଇ କଥା ବିଚାରି ମୋଟର ଭିତରେ ଯାଇ ବସିଲି । ମନରେ ନାନାପ୍ରକାର ସନ୍ଦେହ ଜନ୍ମୁଥାଏ । ଆଗରୁ ଜାଣିଥିଲି ଯେ ମେନେଜର ବାବୁ ଅବିବାହିତ । ତାଙ୍କ ଘର ପଶ୍ଚିମରେ । ସେ ମେନେଜରୀ କଲାଦିନୁ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଉପରେ ଖୁବ୍ ଭଲ ନଜର ରଖିଥାନ୍ତି । ମୋର କିନ୍ତୁ କାହାରି ଅନୁଗ୍ରହ ବିଗ୍ରହ ପ୍ରତି ମୋଟେ ଧ୍ୟାନ ନ ଥାଏ । ଏଇମିତି ସାତ ପାଞ୍ଚ ଭାବନାରେ ଘାଣ୍ଟି ହୋଇ ମୁଁ ନଶିଭାଇଙ୍କୁ ପଚାରିଲି—ନଶିଭାଇ, ମେନେଜର ବାବୁଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କଲ ? ସେ କହିଲେ, ମୁଁ ସେଇ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆସିଥିଲି । ତୁ ତ ସବୁ ଭଣ୍ଡୁର କରି ଦେଇଛୁ । ମେନେଜରବାବୁ ଟିକିଏ ରାଗିଥିଲା ପରି ଜଣା ପଡ଼ୁଥିଲା । ତୁ ଚାଲୁ ପାର, ମଉକା ଦେଖି ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିଦେବୁ ।—

ମୋତେ ନଶିଭାଇଙ୍କ କଥା ଭଲ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । କହିଲି, ଏଟା କ'ଣ ସୁନ୍ଦର ହେବ ? ମୋର ମେନେଜରବାବୁଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ସମ୍ପର୍କ ବା କ'ଣ ? ମୁଁ କାହିଁକି ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିବି ? ତମେ ସବୁ ତାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଚାକିରୀ କରୁଛ । ତେଣୁ ତମକୁ ଏ କଥା ସାଜେ । ମୋ ଦ୍ୱାରା ସେ କଥା ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।—

ସେଇଠୁ ନଣଭାଇ କହିଲେ, ଦେଖ୍ ପାରି, ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆତ୍ମବଢ଼ିମା ଶୋଭା ପାଏ ନା । ତୋର ମେନେଜରବାବୁଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏତେ ଠିକଏ ହେଲେ ଧାରଣା ନାହିଁ । ସେ ଭାରି ଉତ୍ତମ ଲୋକ। ଦେଖୁ ନୁ, ତୋତେ ଆଣିବା ପାଇଁ ମୋଟର ପଠେଇ ଦେଲେ କମିତି । ଆରେ, ଯେତେହେଲେ ହାକମ ଲୋକ । ତାଙ୍କୁ ଖୁସି କଲେ ଲାଭ ଯଥେଷ୍ଟ ଅଛି ।—

ନଣିଭାଇଙ୍କ କଥାର ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ସମୟ ନ ଥିଲା। ମୋଟର ଅଫିସ୍ ଦୁଆରେ ପହଞ୍ଚି ଗଲା । ମୋଟରରୁ ବାହାରି ପ୍ରଥମେ ଦେଖିଲି ମୋର ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ । ମୁହଁଟି ତାଙ୍କର ଶୁଖି ଯାଇଥାଏ । ମୋତେ ଦେଖିଲାକ୍ଷଣି ସେ ଓଜନଆ ଗଳାରେ କହିଲେ, କାହିଁକି ଆସିଲ ପାବଣ୍ଡି ? ଆଜିକାର ଆୟୋଜନ ବନ୍ଦ ରହିଲା । ମେନେଜର ସାହେବଙ୍କର ହୁକୁମ୍, ମୋତେ ଏଇମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଦୁଇ ହଜାର ବାଉଁଶ ନେଇ ସମ୍ବଲପୁର ଡେଲିଭରି ଦେବାକୁ ହେବ । ତୁମେ ଫେରିଯାଅ ପାବଣ୍ଡି । ଦାସତ୍ୱର କେଷ୍ଟମା ଭିତରେ ଆମୋଦ ପ୍ରମୋଦ ପାଇଁ ସ୍ଥାନ ନାହିଁ ।—

ଏତକ କହିଦେଇ ସ୍ୱାମୀ ମୋର ହତାଶିଆ ମନରେ ଚାଲିଗଲେ ବାଉଁଶ ଡିପୋ ଆଡ଼େ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଫେରିଲି ନାହିଁ । ଭିତରେ ଆତ୍ମା ମୋର ବିଦ୍ରୋହ କରି ଉଠିଲା । ଭାବିଲି, ଆସିଛି ଯେତେବେଳେ, ଦୁ'ପଦ ଆଜ୍ଞାକରି ନ ଶୁଣାଇ ଫେରିବି କାହିଁକି ? ମୁଁ ସେତେବେଳେ ଭଲରକମ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଛି, ନଣିଭାଇ ମୋର ନ ଫେରିବା ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ଭାରି ତାରିଫ୍ କରୁଥାନ୍ତି ।—

—ପାବଣ୍ଡି, ମୋର ମୁହଁ ହାତରେ ଅଇଁଠା ଲାଗି ଶୁଖିଗଲାଣି । ହାତ ଧୋଇ ସାରି ଶୁଣିଲେ ଚଳନ୍ତା ନାହିଁ ?—କଥାରି ଖିଅ ଛିଣ୍ଡାଇ ସୁନ୍ଦର ପଚାରିଲା ।

ପାର୍ବତୀ ସେତେବେଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସ୍ବପ୍ନର ସୁଅରେ ଭାସି ଚାଲିଥିଲା । ସୁନ୍ଦରର ମୁହଁରୁ ହାତଧୁଆ ପ୍ରଶ୍ନ ଶୁଣି ସେ ଚମକି ଉଠିଲା —ହେ, ଦେଖିଲେ, କେତେ ବଡ଼ ଭୁଲ୍ କଲି ମୁଁ । ଆପଣ ଆଜି କିଛି ଖାଇ ନଥାନ୍ତେ—ମୁଁ କଥାଲହସରେ ସବୁ ଭୁଲିଗଲି ସିନା । ନା, ସୁନ୍ଦରବାବୁ, ଆପଣ ଆଜି କିଛି ନ ଖାଇଲେ ମୋ ମନରେ ଭୀଷଣ କଷ୍ଟ ହେବ । ଆପଣଙ୍କୁ ମୋ ରାଣ, ମୋ ମଥା ଖାଇବେ, ଟିକିଏ ବସନ୍ତୁ, ମୁଁ ଅନ୍ତତଃ ଖିରିମୋହନଟିଏ ଆଣି ଦିଏଁ······ ପାର୍ବତୀ ଧାଇଁଗଲା ଷ୍ଟୋରଘରକୁ ।

—ନା, ନା ପାର୍ବତୀ, ପେଟ ଏକବାର ଭରିପୂରି । ଏଣିକି ଯାହା ପେଟ ଭିତରକୁ ଯିବ, ସବୁ ବାନ୍ତି କରି ପକେଇବି ।—

—ଆଚ୍ଛା, ବାନ୍ତି ହେଲେ ଦେଖାଯିବ । ମୋ ପାଖରେ ବାନ୍ତି ବନ୍ଦ କରିବାପାଇଁ ଔଷଧ ମଧ୍ୟ ଅଛି—ପାର୍ବତୀ ଖିରିମୋହନଟିଏ ଧରି ଆସିଲା ବେଳକୁ ସୁନ୍ଦର ଉଠି ସାରିଲାଣି ।

—ଚଞ୍ଚଳ ଆଁ କରନ୍ତୁ ତ ଦେଖି ।—

—ଓଃ, ତମେ ତେବେ ଖୋଇ ଦେବ ନା କ'ଣ !—

—ଖୋଇ ଦେଲେ କ୍ଷତି କ'ଣ ? ଗୀତା ବୋଉ ହାତରୁ ତ ଅନେକଥର ଖାଇଥିବେ । ମୋ ହାତରୁ ଏଇ ସାମାନ୍ୟ ଖିରି-ମୋହନଟି ଆଜି ଖାଇଥାନ୍ତୁ ।—

ଭଲକଥା ମନେ ପକେଇ ଦେଲା ପାର୍ବତୀ—ସୁନ୍ଦର ପ୍ରାଣଭରି ପୁଲକରେ ପାର୍ବତୀ ହାତରୁ ଖିରିମୋହନ ଖାଉଁ ଖାଉଁ କହିଲା, ଆଜି ଦିନଟା-ଯାକ ଖାଲି ଦୁଃଖରେ ହିଁ କଟିଲା । ଅଫିସ୍‌ରେ ମୁଁ ଆଜି ବସି ବସି ସରକାରୀ ପଇସା ବରବାଦ୍ କରିଛି । କାରଣ କ'ଣ ଜାଣ ? ଆଜି ମାଧବକାଠାରୁ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ପାଇ ଭାରି କିଛି ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଛି । ବଡ଼

ଦୁଃଖ କରି ଗୁଡ଼ାଏ ଲେଖିଛି ସେ । ଏଣିକି ତା' ଚିଠି ପ୍ରତି ମୋର ଗୋଟାଏ ଭୟ ଆସିଗଲାଣି । ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ଦୁଃଖ ଲାଗିଲା, ଯାହା ମୁଁ ମାସେ ହେଲା ତା' ଚିଠିର ଉତ୍ତର ଦେଇ ପାରିନାହିଁ । କେବଳ ସେତିକି ନୁହେଁ, ଆହୁରି କ'ଣ ହୋଇଛି ଜାଣ ? ସେ ଚିଠି ମୁଁ ପଢ଼ି ବି ପାରି ନାହିଁ । ମନଟାକୁ ଟିକେ ହାଲୁକା କରିବ ବୋଲି ତୁମ ପାଖକୁ ଆସିଥିଲି ଯେ, ତୁମଠାରୁ ଯେଉଁ ଇତିହାସ ଶୁଣିଲି··· ସେ କଥା ଥାଉ । ତୁମେ ଆଗ ଖାଇ ବସିଲ । ତା' ପରେ ଆଉ ଯାହା କିଛି ।—

ପାର୍ବତୀ ଚମକି ପଡ଼ିଲା । ବଜୁଳି ପରି ତାର ମନେ ପଡ଼ିଗଲା ମାଧବଜୀର ଚିଠି କଥା । ସେ ମାସକ ତଳର ଚିଠି ଆଉ ଯେ ନାହିଁ ! ପାର୍ବତୀ ତାକୁ ଟିକି ଟିକି କରି ଫିଙ୍ଗି ଦେଇଛି ରାସ୍ତା ଉପରକୁ । ସେ କଥା ବା ସେ ପ୍ରକାଶ କରୁଛି କିପରି ?—

ସେ ମନମାରି କହିଲା, ମୁଁ ଟିକିଏ ସେ ଚିଠି ପଢ଼ନ୍ତି ?—

—କ'ଣ ପଢ଼ିବ ? ଖାଲି ଗୋଟେ ଚିନ୍ତାର ପାହାଡ଼ । ଆଚ୍ଛା ହେଉ, ତୁମେ ଖାଇ ବସ । ମୁଁ ଦେବ ଯେ ପଢ଼ିବ ।—

—ମୁଁ ଖାଇସାରିଲି ଯାଏ ଆପଣ ବସିବେ ଏକା ।—

—ହଁ, ମୁଁ ବସୁଛି । ତୁମେ ବଢ଼ାବଢ଼ି କର ।—

ସୁନ୍ଦର ବସିଲା । ପାର୍ବତୀ ସୁନ୍ଦରର ଅଇଁଠା ବାସନରେ ନିଜପାଇଁ ବାଢ଼ିଲା ।

— ଏ କ'ଣ ପାର୍ବତୀ ? ତୁମେ ପରା ଉପବାସ କରିଛ···।

— ହଁ, କ'ଣ ହେଲା ?—

— ଆଉ ଏ ଅଇଁଠା ବାସନରେ······

—ସେଇଟା ମୋ ଖୁସି । ଆପଣ କ'ଣ ଏତିକ ଅନୁମତି ଦେବେ ନାହିଁ ?—

ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ସୁନ୍ଦର ମୁହଁରେ ଭାଷା ନ ଥିଲା ।

—ଉତ୍ତର ଦେଲେ ନାହିଁ ଯେ ?—

—ମୋ କଥା ମୁଁ ଫେରାଇ ନେଉଛି ପାବଂଶ । ତୁମର ଯାହା ଖୁସି, କର । ମୋର କୌଣସି ଆପତ୍ତି ନାହିଁ ।—

—ପୁରୁଷ ମାନେହିଁ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରୁଞ୍ଚରେ ଗଢ଼ା । ପ୍ରତ୍ୟେକ କଥାରେ ମାଇକିନିଆଙ୍କଠୁ କୈଫିୟତ ମାଗିବା ସେମାନଙ୍କର ଗୋଟେ ଝୁଙ୍କ ।—

—ହେଉ ବାବୁ, ତୁମ ପାଖରେ ହାର ମାନିବାକୁ ମୋର ଜନ୍ମ । ଯାହା କହିବ କହ ପଛକେ ତୁମେ ଖାଇବନି ଚଞ୍ଚଳ ।—

ପାବଂଶ ଖାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭକଲା ମାତ୍ରେ ସୁନ୍ଦର ମାଧବଙ୍କାର ଛଟି ଖଣ୍ଡି ପକେଟ୍‌ରୁ କାଢ଼ି ତା' ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲା । ଖିଆ ଚାଲିଥାଏ, ତା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଛଟି ପଢ଼ା ବି ଚାଲିଥାଏ ।

କିଛି ସମୟ ଗଲା ଉତ୍ତାରୁ ସୁନ୍ଦର ପଚାରିଲା—ପଢ଼ା ସରିଲା ?—

—ହଁ, ସରିଲା ଯେ……

—ସରିଲା ଯେ?—ଏମିତି ମୁହଁ ଶୁଖେଇ କହୁଛ କାହିଁକି ?—

ପାବଂଶର ଖିଆ କିଛି ସମୟ ସକାଶ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ସେ ଆଙ୍ଗୁଠି ଟିପ ଦାନ୍ତରେ ଘଷି କହିଲା—ଆପଣଙ୍କ ପାଖରେ ମୁଁ ଗୋଟେ ଅପରାଧ ଅର୍ଜିଛି ସୁନ୍ଦରବାବୁ । କ୍ଷମାଦେବେ ବୋଲି ଅଙ୍ଗୀକାର କଲେ କହିବ ।—

ସୁନ୍ଦର ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପାଇଁ ବିଚଳିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା—କି ଅପରାଧ……

—ଆପଣଙ୍କର ସେ ଚିଠି ମୁଁ ନଷ୍ଟ କରି ଦେଇଛି । ଆପଣଙ୍କ ପାଖରେ କୌଣସି କଥା ମୁଁ ଲୁଚାଇ ରଖି ପାରିବି ନାହିଁ । ଆପଣଙ୍କ ଚିକଣା ତଳେ ସେ ଚିଠି ଖଣ୍ଡ ଥିଲା ।—

—କେଉଁ ଚିଠି ?—

—ମାସକ ତଳେ ଗୀତାଦୋଉ ଯେଉଁ ଚିଠି ଆପଣଙ୍କ ପାଖକୁ ଦେଇଥିଲେ—

—ତାକୁ ପଢ଼ିଛ କି ?—

—ହଁ, ପଢ଼ିଲି, କୋଲି ତ ଦେହ ସମ୍ଭାଳି ନାହିଁ, ଚିରି ଦେଲି······

—କାହିଁକି ? ସେଥିରେ କ'ଣ ଲେଖା ହୋଇଥିଲା କି ?— ସେଥିରେ ଲେଖାହୋଇଥିଲା ଏକ ନିଖୁଣ ସ୍ୱର୍ଗର ପରିକଳ୍ପନା, ଯାହା ମୋ ପକ୍ଷରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ହୋଇଛି ସ୍ୱପ୍ନ । ଆପଣ ଯେତେବେଳେ ନିଜକୁ ଅଭିଶପ୍ତ ବୋଲି କହନ୍ତି, ମୁଁ ସେଇଥିପାଇଁ ସେଥିରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଏ ନାହିଁ । ମାଧବିକା ପରି ସ୍ତ୍ରୀ ଯାହାର ଅଛି, ସେ କି କେବେ ଅଭିଶପ୍ତ ହୋଇପାରେ ?—

—ନ ହେଲି ବା ଅଭିଶପ୍ତ, କିନ୍ତୁ ତୁମ ଦେହ ସମ୍ଭାଳି ନାହିଁ କାହିଁକି ?—

—ତାହାହିଁ ଭାବୁଛି—କ'ଣ ସେତେବେଳେ ମନ ହେଲା, ଚିଠିଟାକୁ ଟିକି ଟିକି କରି ଚିରି ରାସ୍ତା ଉପରକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେଲି······ ମୁଁ ଠିକ୍ କହିପାରୁ ନାହିଁ । ହୁଏତ ସେଇମିତି ଖଣ୍ଡେ ମନଯୋଗା ଚିଠି କାହାରି ପାଖକୁ ଲେଖିବା ଅଧିକାର ଭଗବାନ୍ ମୋଠୁ କାଢ଼ି ନେଇଛନ୍ତି······

—ତୁମେ ଭୁଲ୍ କହୁନାହଁ ତ ପାଗଳି ! ମାଧବିକା ସେଦିନ ଠିକ୍ ଏଇପରି କହୁଥିଲା—ସୁନ୍ଦର ହୋଇ ଉଠିଲା ଖୁବ୍ ଭାବପ୍ରବଣ ।

ପାର୍ବତୀ ସୁନ୍ଦରର ଏପରି ପାଖଛଡ଼ା କଥାର ଅର୍ଥ କିଛି ବୁଝି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଅଥଳ ଦରିଆ ମଝିରେ ଲକ୍ଷ୍ୟହରା ନାବିକ ପରି ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ସେ ପଚାରିଲା—ଆପଣଙ୍କ କଥାର ମର୍ମ କିଛି ବୁଝି ପାରିଲି ନାହିଁ ସୁନ୍ଦରବାବୁ । ମାଧବକାକୁ ମୋ ସଙ୍ଗରେ କାହିଁକି ତୁଳନା କରୁଛନ୍ତି ? କାର୍ତ୍ତିକେୟ ପରି ସୁନ୍ଦର, ଜୀବନ୍ତ ଦେବତା ତା'ର—ଭଗବାନ୍ ତାକୁ ଦେଇ ନାହାନ୍ତି କ'ଣ ? ମୋର ପରି ସେ କ'ଣ ସବୁଥିରୁ ବଞ୍ଚିତ !·····

ସୁନ୍ଦର ଆଖିରେ ନାଚି ଉଠିଲା ସୁଦୂର ଅତୀତର ଏକ ନଗ୍ନ ଚିତ୍ର । ଠିକ୍ ଏଇପରି ଏକ ଶୁଭ୍ରା ରଜନୀ । ଚାରିଆଡ଼େ ଖେଳି ବୁଲୁଥାଏ ସୁକୋମଳ ଜ୍ୟୋସ୍ନାର ପ୍ରବାହ । ସାରା ଜଗତ ଚନ୍ଦ୍ରାବଳୀର । ନିଶ୍ଚଳ, ନିଃଶବ୍ଦ ନିଶିଥିନୀ । ରୁଗ୍ଣା ମାଧବକାର ଶଯ୍ୟାଧାରରେ ଏକାକୀ ଜାଗି ବସିଥାଏ ସୁନ୍ଦର । ଆତୁର ଯୌବନ ତା'ର ହାହାକାର କରି ଉଠୁଥାଏ । ପ୍ରକୃତିର ନିଷ୍ଠୁର ଉପହାସ କ୍ରମେ ଅସହ୍ୟ ହୋଇ ଉଠିଲା—ଦୁର୍ବହ ଲାଗିଲା ଜୀବନ । ସେ ଚନ୍ଦ୍ର, ସେ ଚନ୍ଦ୍ରିମା, ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗର ନିସ୍ପନ୍ଦ, ଶ୍ରାନ୍ତ କ୍ଳାନ୍ତ ବୃକ୍ଷଲତା ଘର ବାହାର ସବୁ ନିରର୍ଥକ ମନେ ହେଲା ତା'ର—କେବଳ ବିଶୁଦ୍ଧ ହଳାହଳପୂର୍ଣ୍ଣ ସଚରାଚର । ଇଚ୍ଛାହେଲା, ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସେ ପଳାନ୍ତା ଏପରି ଏକ ସ୍ଥାନର ସନ୍ଧାନରେ, ଯେଉଁଠି ଯୌବନର ତାଡ଼ନା ହୋଇ-ଥାନ୍ତା ସୁଦୂର ପରାହତ । ସ୍ଥିର, ଗମ୍ଭୀର ସୃଷ୍ଟି କଳ୍ପନାର ଚୂଡ଼ାନ୍ତ ହୋଇଥାନ୍ତା ସେଠି·····

ଅଳ୍ପଦୂରରେ ଆଉ ଏକ ଶଯ୍ୟାରେ ଶୋଇଥାଏ ଗୀତା—ମାଧବକାର ମାତୃତ୍ୱର ପ୍ରଥମ ବିକାଶ—ଗୀତା । ସୁନ୍ଦରର ଆଖି ଓଦା ହୋଇ ଆସିଲା । ତାକୁ ଛାଡ଼ି ସେ ଯିବ କୁଆଡ଼େ ? ମହାକାଳ

ଫଳର ଆବରଣ ସଦୃଶ ଐଶୀ ଆଶୀର୍ବାଦଦେଇ। ଅଭିଶପ୍ତ ଜୀବନଟାକୁ ନେଇ ସେ ଯିବ କୁଆଡ଼େ ? ସବୁଆଡ଼େ ସେଇ ଏକ ସୃଷ୍ଟି—ଏକ ବାତାବରଣ ।—

ସୁନ୍ଦରର ଶୂନ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟି ଆଗରେ ତରଙ୍ଗ ନସୃଇ ପାର୍ବତୀ କୋମଳ କଣ୍ଠରେ ପଚାରିଲା—କ'ଣ ଭାବୁଛନ୍ତି ସୁନ୍ଦରବାବୁ ? ଏପରି ନୀରବ ରହିଗଲେ ଯେ—

—ନୀରବ ନୁହେଁ, ପାର୍ବତୀ, ଆଜିଠାରୁ ଭରି ମାଧବକାର ସେଇ କଥା ପଦକ ମନେ ପକାଉଥିଲି । ସେ ଥିଲା ଏଇପରି ଏକ ରାତି । ଆଜିର ଏଇ ଶୁଭ୍ରରଜତ ସେ ରାତିର ଅଧରରେ ମଧ ଫିଟାଇଥିଲା ହସର ସୁଅ । କିନ୍ତୁ ମୋ ଆଖିରୁ ଝରୁଥିଲା ଲୁହ । ଅଗ୍ନିଙ୍କକାଳସାରି ମାଧବକାର ଶଯ୍ୟାଧାରରେ ବସି ମୁଁ କାନ୍ଦୁଥିଲି, ପାର୍ବତୀ, ଠିକ୍ ଏକ ଭୋକିଲା ଶିଶୁ ପରି । ସେତିକି ବେଳେ ମୋତେ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେବା ଛଳରେ ମାଧବକା କହିଥିଲା, ଏଇମିତି ମୋ'ର ପାଖରେ ବସି ବାଳୁତଙ୍କ ପରି ଆଖିରୁ ପାଣି ଝରାଇବ ବୋଲି କ'ଣ ମୋତେ ମଲାମୁହଁରୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିଛ? ଏ ପୋଡ଼ା ପ୍ରାଣ ଥାଇ ଲାଭ କ'ଣ ? କହିଲ ଦେଖି, କ'ଣ କଲେ ମୁଁ ତମ ମୁହଁରେ ଟିକେ ସରସତା ଦେଖି ଆଖି ବୁଜିବି ?—

—ମୁଁ ବା କି ଉତ୍ତର ଦେଇଥାନ୍ତି ତା'କୁ ?—

—ମୋର ଉତ୍ତର ପାଇଁ ସେ ଅପେକ୍ଷା କରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଛାତିରୁ ଉଠୁଥିବା କୋହ ସମ୍ଭାଳି ନ ପାରି ସେ ଉଠି ପଡ଼ିଲା । ତାକୁ ସେପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଦେଖି ମୁଁ ପ୍ରମାଦ ଗଣିଲି । କିନ୍ତୁ ସେ କଲା କ'ଣ ଜାଣ ? ତା'ର ଅନ୍ତରର ଗଭୀର ସହାନୁଭୂତି ଦେଖାଇବାକୁ ଯାଇ ସେ ମୋର କୋଳରେ ଢଳି ପଡ଼ିଲା। ଆଉ କୋହଭରା କଣ୍ଠରେ କହିଲା, କେବଳ ସହି ପାରୁନାହିଁ ବୋଲି ଏତେ

ଦିନ ଧରି ସେ କଥା ତୁଣ୍ଡକୁ ଆଣୁ ନ ଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଆଜ ଦେଖୁଛି ତା' ଛଡ଼ା ମୋର ଅନ୍ୟ ଗତି ନାହିଁ । ତୁମେ······ତୁମେ ପୁଣି-ଥରେ ବିବାହ କରି ସୁଖୀ ହୁଅ, ମୋର କୌଣସି ଆପତ୍ତି ନାହିଁ । ଆଖିର ଲୁହ ବଦଳରେ ମୁହଁରେ ହସ ଦେଖି ତ ମରି ପାରିବି······

ମାଧବକାର ସେଇ ନିର୍ମମ ସହାନୁଭୂତି ମୋ ହୃଦୟରେ ଶେଳବିଦ୍ଧ କଲା । ମୁଁ ତା'ର ଶୀର୍ଣ୍ଣ ଶରୀରକୁ କୋଳ ଧରି କହିଥିଲି, ଏ ଜୀବନ ବିନିମୟରେ ମୁଁ ତାହା କରି ପାରିବି ନି ମାଧବକା । ଏତେଟା କୃତଘ୍ନ କଦାପି ହୋଇ ପାରିବି ନି । ତୁମ ପାଖରେ ରହିବା ଫଳରେ ଯଦି ଏଇ ମୋର ପରିଣତି, ତେବେ ବରଂ କୁହ, ମୁଁ ଦେଶାନ୍ତରୀ ହୋଇଯିବି ।—

ଭାବର ଆବେଗରେ ସୁନ୍ଦରୀ ଭୁଲିଗଲା ସ୍ଥାନ, କାଳ, ପାତ୍ରର ଗୁରୁତ୍ୱ । କହୁଁ କହୁଁ କହିଦେଲା ତା'ର ମନକଥା—ଜୀବନର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ପାର୍ବତୀ କିନ୍ତୁ ରହିଥାଏ ସେହିପରି ସ୍ଥିର, ଅଚଞ୍ଚଳ । ଅତୀତର ସ୍ମୃତି ଦ୍ୱାର ଠେଲି ତା'ର ମନେ ପଡ଼ିଲା—ସେ ମଧ୍ୟ ଦିନେ ଜୀବନର ପ୍ରଥମ ବସନ୍ତରେ ଏଇପରି ଏକ ଟାଣପଣ କରିଥିଲା ଠିକ୍ ଯାହାନ୍ତି ପହରର ସ୍ୱପ୍ନିଳ ତନ୍ଦ୍ରାତଳେ । ସେ ସ୍ୱପ୍ନ ଆଜ ତା'ର ତୁଟି ଯାଇଛି । ମିଳେଇ ଯାଇଛି ସେ ଟାଣପଣ ପାଣିଫୋଟକା ପରି କେଉଁ ଅତଳ ତଳେ । ଆଗରେ ରହିଯାଇଛି ହତାଶାର କୁହୁଡ଼ି-ଘେରା ଏକ ଦୁର୍ଭେଦ୍ୟ ଭବିଷ୍ୟତ । ଆଖିପାଣିର ପାତଳ ସର ତଳୁ ତୋଳା ଚଳାଇ ସେ କହିଲା, ସେ ପଣ କ'ଣ ରଖି ପାରିବେ ସୁନ୍ଦରବାବୁ ? ଏଇତ ସେଦିନ ଆଗଭର ହୋଇ ମୋତେ ସମସ୍ତ ଅଧିକାର ଯାଚି ଦେଇଥିଲେ । ଜୀବନରେ ଏମିତିକା ଦୁର୍ବଳ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଆସେ, ମଣିଷ ଅକ୍ଲେଶରେ ଜାମୁଡ଼ାଳ ପରି ନୁଆଇଁ ଦିଏ ତା'ର

ମଥା । ଆପଣ ତ ପରୁଷ, ମୋ ପକ୍ଷରେ ତାହାକୁ ସେକଥା କେତେ କଷ୍ଟକର କହିଲେ·····

—କହିବ କ'ଣ ପାର୍ବତୀ, ପ୍ରାଣେ ପ୍ରାଣେ ଅନୁଭବ କରୁଛି ତୋର ଭୁମ ଅନ୍ତରର ଦହନ ଶିଖା ମୋତେ କରୁଛି ବ୍ୟଥାର ବୈରାଗୀ । ସମବ୍ୟଥିତ ଦୁଇଟି ଜୀବନ ଆମର—ଦୁହିଁଙ୍କ ଆଗରେ ସମାନ ବାଧା ହିମାଳୟ ପରି ତୁଙ୍ଗ ଶିର ଟେକି ଠିଆ ହୋଇଛି । ଆମ ସମ୍ମୁଖରେ କର୍ମପ୍ରବଣ ଜନତା ଆଗେଇ ଚାଲିଛି ନୂଆ ପରିକଳ୍ପନା, ନୂଆ ଉତ୍ସାହ ଧରି । ଅଥଚ ଆମେ ମୂକ, ଅଥର୍ବ ପରି ଚାହିଁ ରହିଛୁଁ—ଭିତରେ ଆତ୍ମା ଚିତ୍କାର କରୁଛି—ମୋତେ ମୁକ୍ତି ଦିଅ, ମୋତେ ଆଲୋକ ଦିଅ·······

—ସୁନ୍ଦରବାବୁ !·····ପାର୍ବତୀ ଖାଇବା ପାଖରୁ ଉଠି ଆସିଲା ସୁନ୍ଦରର ଆହୁରି ନିକଟକୁ—ଆପଣ କ'ଣ କହିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ସୁନ୍ଦରବାବୁ ?—

—ହଁ ପାର୍ବତୀ, ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କ ଜୀବନରେ ସମାନ ଅଭାବ । ମୁଁ ସେ ଅଭାବମୋଚନ କରିବାକୁ ଚାହେଁ । ପେଟରେ ଭୋକ, ମୁହଁରେ ଲାଜ ରଖି ତୁମେ କ'ଣ ଆଜିର ଦୁନିଆରେ ତିଷ୍ଠି ରହି ପାରିବ ?—

— ବସ ଅଭାବମୋଚନ ପାଇଁ ଏଇ ସହାନୁଭୂତି କ'ଣ ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ ?—ଆପଣଙ୍କ ମନ କଥା ମୁଁ ବୁଝୁଛି, ସୁନ୍ଦରବାବୁ । କିନ୍ତୁ ଏହା ବିବେକର ବିଚାର ନୁହେଁ । ଆପଣଙ୍କ ଘରରେ ପରିବାରର ଭବିଷ୍ୟତ ଅପେକ୍ଷା କରିଛି । ଜୀବନ୍ତ ମାଧବିକାର ଛାତିରେ ଛୁରୀ ଚଳାଇ ମୁଁ ତା'ର ସଂପଦର ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଅଧିକାରିଣୀ ହେବାକୁ ଚାହେଁ ନା··

ପାର୍ବତୀ ମନ ଦୁଃଖରେ ଚାଲିଗଲା ମଝି ଅଗଣାକୁ ।

ସୁନ୍ଦର ଅନୁତପ୍ତ ହେଲ । ଏତେ ଶୀଘ୍ର ପାର୍ବତୀ ଆଗରେ ଏପରି ଏକ ପ୍ରସ୍ତାବ ବାଢ଼ି ସେ ଭବିଷ୍ୟତର ପଥକୁ ଯେ ଦୁର୍ଗମ କରିଛି,ଏ କଥା ମର୍ମେ ମର୍ମେ ଉପଲବ୍ଧି କରି କହିଲା, ତୁମେ ଦୁଃଖ କରୁଛ ପାର୍ବତୀ ? ଏଥିରେ ଦୁଃଖ କରିବାର କ'ଣ ଅଛି ? ମୁଁ ତୁମର ମତାମତ ଲୋଡ଼ୁଥିଲି କେବଳ । ଭାବିଥିଲି, ତୁମକୁ ଅସହାୟା ଦେଖି ନଶିକାନ୍ତ ପରି ଲୋକେ ଯେପରି ଧମକ୍ ଦେଉଛନ୍ତି, ଏହା ଫଳରେ ସେମାନଙ୍କର ମୁହଁ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ଏହା ଯଦି ତୁମକୁ ଦୁଃସହ ବୋଧ ହେଉଛି, ତେବେ ମୋ କଥା ମୋତେ ଫେରାଇ ଦିଅ । ମୁଁ ଶପଥ କରୁଛି, ଆଉ କେବେ ଏପରି କଥା ତୁଣ୍ଡରେ ଆଣିବି ନାହିଁ ।—

ଅଗଣା ମଝିରେ ପୂର୍ବପରି ଠିଆ ହୋଇଥାଏ ପାର୍ବତୀ । ଶୁଭ୍ର-ରଜତସ୍ନାତ ତା'ର ନବଭରଣ ଯୌବନ-ଶଯ୍ୟା ଉପରେ ଉଠିଥାଏ ଭାବନାର ଅଥଳ ଜୁଆର । ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କ କଥା ତା'ର ହୃଦୟକୁ ବାରମ୍ବାର ଆଲୋଡ଼ନ କରୁଥାଏ—ଭଲ ପାଇବାର ଶେଷ ପରିଣତି କ'ଣ ବିବାହ ? ବିବାହ ସହିତ ଭଲ ପାଇବାର କି ସମ୍ପର୍କ ? ବିବାହ ନ କରି କ'ଣ ଜଣେ ଅନ୍ୟକୁ ଭଲ ପାଇ ପାରେ ନା ?—ତା'ର ଆଖି ଆଗରେ ଲକ୍ଷ ପ୍ରଶ୍ନବାଚୀ—ଅସମ୍ଭବ ଏତେ ଗୁଡ଼ାଏ ପ୍ରଶ୍ନର ତୁରନ୍ତ ସମାଧାନ ।

ଶୂନ୍ୟରୁ ଦୃଷ୍ଟି ଫେରାଇ ସେ ଦେଖିଲା ସୁନ୍ଦରବାବୁ ଏକ ଲୟରେ ଚାହିଁଛନ୍ତି ତା'ରି ଆଡ଼େ । ପ୍ରତୀକ୍ଷମାଣ ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ଫୁଟି ଉଠିଛି ଆଶା ଏବଂ ଆକାଙ୍‌କ୍ଷାର ଅଜସ୍ର ଜିଦ୍ଧୀପନା । ସୁଗୋଲ, ସୁଠାମ ଆନନରେ ଘନୀଭୂତ ହୋଇଛି କୋଟି କୋଟି କାମନା ବାସନାର ଏକ ସମ୍ମିଳିତ ଚୁମ୍ବକ ଶକ୍ତି । ଇସ୍.....କି ସୁନ୍ଦର, କି

ମେଲଭଙ୍ଗୀସ୍ୱ ସେ ଛବି ! ବାଛି ବାଛି ଏତେ ସୁନ୍ଦର ନାଁ ଟିଏ କିଏ ଦେଲା ସେ ... ...

ପାର୍ବତୀ ମୁହଁରୁ ଠିକ୍ ଏଇ ପ୍ରଶ୍ନଟି ବାହାରି ଆସିବା ପୂର୍ବରୁ ସୁନ୍ଦର ଆସନରୁ ଉଠିପଡ଼ି କହିଲା, ମୁଁ ଯାଉଛି ପାର୍ବତୀ । ରାତି ବହୁତ ହେଲାଣି । ତୁମେ ଏଣିକି ଶାନ୍ତିରେ ବିଶ୍ରାମ କର । ଗୀତା ତ ଶୋଇପଡ଼ିଛି, ତାକୁ ଆଉ ଉଠାଇବ କାହିଁକି ? ବରଂ କାଲି ସକାଳୁ ଡ୍ରାଇଭର ଆସି ତା'କୁ ନେଇଯିବ ।

—ରହନ୍ତୁ, ପାନ ଦେଇ ନାହିଁ ଯେ·····ପାର୍ବତୀ ତରତର କରି ମୁହଁ ହାତ ଧୋଇ ଉଠି ଆସିଲା ପିଣ୍ଡା ଉପରକୁ ।

ସୁନ୍ଦର କିନ୍ତୁ ଆଉ ଅପେକ୍ଷା କରିପାରିଲା ନାହିଁ । ତା' ମନରୁ କାହିଁକି କେଜାଣି ପୂର୍ବର ସମସ୍ତ ସରାଗ, ସରସତା ଲୋପ ପାଇ ଯାଇଥିଲା ! ଶଶିକାନ୍ତର ଧମକ୍, ପାର୍ବତୀର ମନକଥା, ମାଧବକାର ଶଠି ସବୁ ଯେପରି ତା'କୁ ପ୍ରହେଳିକାମୟ ଜଣାଗଲା । ଜାଣି ଜାଣି ତା' ଜୀବନରେ ସେ ଯେଉଁ ଗୋଲକଧନ୍ଦା ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି, ତା'ର ଶେଷ ପରିଣାମ ଯେ କ'ଣ ହେବ, ତା' କିଏ କହିବ ?

ସେ କହିଲା, ନା ପାର୍ବତୀ, ମୋ ପାଖରେ ପାନ ଯଥେଷ୍ଟ ଅଛି । ଆଉ ଦରକାର ନାହିଁ । ଥାଉ, ମୁଁ ଯାଉଛି । —

—ଆପଣଙ୍କୁ ମୋ ରାଣ ସୁନ୍ଦରବାବୁ, ଏଇ ଖଣ୍ଡେ ମାତ୍ର ପାନ ନେଇ ଯାନ୍ତୁ·····ପାର୍ବତୀ ପାନ ଖଣ୍ଡେ ଧରି ଦାଣ୍ଡ ଦୁଆର ମୁହଁକୁ ଛୁଟି ଆସିଲା । କିନ୍ତୁ ସବୁ ବୃଥା । ସୁନ୍ଦର ଡ୍ରାଇଭରକୁ ଉଠାଇ ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର ସେ ସ୍ଥାନ ତ୍ୟାଗ କରି ସାରିଲାଣି । ତଥାପି ମନ ବୁଝିଲା ନାହିଁ ।

ପାର୍ବଣୀ ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କୁ ପୁଣି ଥରେ ଡାକ ଦାଣ୍ଡ ଦରଜା ଟପିଲା ବେଳକୁ ଦେଖିଲା ଆଗରେ ଜଗୁ ନଶିକାନ୍ତ—ତା'ର ପୂର୍ବପରିଚିତ ନଶିଭାଇ ।

—ମିଛଟାରେ କାହିଁକି ହଲା କରୁଛୁ ପାରୁ ? ସେ ବହୁତ ଦୂର ଚାଲିଯିବଣି । ତା'କୁ କ'ଣ ତୋ ଡାକ ଆଉ ଶୁଭିବ ?—

—ତମେ ପୁଣି କୁଆଡ଼େ ନଶିଭାଇ ?—

—କାହିଁକି ? ମୁଁ କୁଆଡ଼େ ଯାଇଥିଲି କି ? ତୁ ବୋଧହୁଏ ଭାବୁଛୁ, ଅପମାନ ଦେଇ ତଡ଼ି ଦେଲୁ ବୋଲି ମୁଁ ଚିରଦିନ ତୋ ଠାରୁ ସମସ୍ତ ସମ୍ପର୍କ ତୁଟାଇ ଦେବି । ଗୋଟାଏ ଅଭିମାନରେ ପଳାଇ ଯାଉଥିଲି, ବାଟରେ ଭାବିଲି, ତୋର ନିମନ୍ତ୍ରିତ ବନ୍ଧୁଙ୍କର ଅସମ୍ମାନ କଲି ବୋଲି ଭଉଣୀର ଅଧିକାର ନେଇ ତୁ ସେପରି କହିଦେଲୁ । ପୁଣି ହୁଏତ ଖୋଜି ପାରୁ । ତେଣୁ ଫେରିଆସି ଏଇଠି ବସିଥିଲି ।—

—ତମେ କାହିଁକି ସବୁବେଳେ ମୋ ପଛରେ ଏମିତି ଲାଗିଛ, ମୁଁ ବୁଝି ପାରୁନାହିଁ ନଶିଭାଇ ।—

ଆରେ ଆଚ୍ଛା କଥା—ଛୁଆଟା ମଣିଷଟା ମୁଁ, କ'ଣ ଭୂତ ନା ପ୍ରେତ ହୋଇଛି ଯେ ଲାଗିବି ? ତୁ ମୋତେ ପର କରିଦେଲେ ବି ମୁଁ ପର ହୋଇ ରହି ପାରୁନି । ଏଇଟା କ'ଣ ମୋର ଅପରାଧ ବୋଲି ତୁ ବିଚାରୁଛୁ ? ମୁଁ ତ ସୁନ୍ଦର ଦେଲା ପରି ତୋତେ କିଛି ଅସମ୍ଭବ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଉନାହିଁ—ତୁ ଭୟ କରୁଛୁ କାହିଁକି ?—

—ସେ ନାଁ ତମ ତୁଣ୍ଡରେ ଶୋଭା ପାଉନାହିଁ, ନଶିଭାଇ । ବାରମ୍ବାର କାହିଁକି ତାକୁ ଉଚ୍ଚାରଣ କରୁଛ ? ସେ ନାଁର ଆସନ ତମ ଅପେକ୍ଷା ବହୁତ ଉଚ୍ଚରେ—ଏକଥା ଯେପରି ମନେ ଥାଏ !—

—ମାନଲି ; କିନ୍ତୁ ଟିକିଏ ଗୋଳମାଳ ଲାଗୁଛି । କ'ଣ ଜାଣିଛୁ ନା ? ନୂଆ ଯୋଗୀ ସିନା ଭିକ ମୁଠାକ ପାଇଁ ବାଇ ହୋଇ କାର ଦୁଆର ବୁଲେ । କିନ୍ତୁ ତୁ ତ ନୂଆ ନୋହୁଁ, ତେବେ ଏତେ ଲାଜ କାହିଁକି ବୁଝିପାରୁ ନାହିଁ ।—

— ତା'ମାନେ ?—

— ଅତି ସୋଜା କଥା । ତୁ ତ ଶିକ୍ଷିତା, ଆଧୁନିକା, ତୋତେ କ'ଣ କେଣୀ ଶିଖାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ ? ମାନେ, ଏଇ ଭଦ୍ରତାଟି ଟିକିଏ ଅଶୋଭ ଲାଗୁ ଯାଉଛି । ଯେତେ ହେଲେ ତୋ'ଠୁ ବୟସରେ ତ ବଡ଼ । ଏ କଥା ତ ତୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରିବୁ ନି । ମୁହଁରେ ଭଉଣୀ ବୋଲି ସମ୍ବୋଧନ କରି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଗୋଇଠା ମାରିବାଟା ଟିକିଏ ବେଯୋଡ଼ ହୋଇ ଯାଉଛି—ଆଉ କ'ଣ ... ...

— ଆଉ ମୁହଁରେ କଅଁଳେଇ କରି 'ପାରି' ବୋଲି ଡାକି କାର୍ଯ୍ୟରେ ତେଲ କାଟିବା ଟା ?—

—ସେଇଆ ତ ପଚାରିବି ବୋଲି ମୁଁ ଏତେ ସମୟ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି । କଥାଟା ପରିଷ୍କାର କରି ଦେଉନୁ କାହିଁ କି ? ଏଇ ଦିନ ଆଗରେ ଯେଉଁ ଇତିହାସ ଶୁଣାଉଥିଲୁ, ତା'କୁ ଅପୂର୍ବ ରଖିଲୁ କାହିଁକି ? ମୁଁ ତୋର ତେଲ କାଟୁଛି କି ଯୋଡ଼ୁଛି, ତାର ବିଚାର ଆଜି ତୋ'ରି ମୁହଁରେ ହୋଇଯାଉ, କ୍ଷତି କ'ଣ ?—

— ମୋ ମୁହଁରେ ସେ ବିଚାର ଦାବି କରିବାକୁ ତମେ କିଏ ?—

— କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ! ବାରଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ତୁ ଅପପ୍ରଚାର ଚଳାଇଛୁ, ମୁଁ ତାର କାରଣ ପଚାରି ପାରିବି ନାହିଁ ?—

—ମୋତେ ପଚାରିବା ପୂର୍ବରୁ ତମ ନିଜ ମନକୁ ପଚାରୁ ନ ? ......ଆଉ ନଶିଭାଇ, ତମକୁ ମୁଁ ନେହୁରା ହୋଇ କହୁଛି, ଆଉ ସେ ଗଳ୍ପକଥାଗୁଡ଼ା ଖେଳାଇ ମୋନେତ ଜାଲ ପୋଡ଼ ମାର ନାହିଁ । ମୁଁ ତ ତମର କିଛି ଅନିଷ୍ଟ କରୁନାହିଁ । ମୋ ସୁଖ ଦୁଃଖ ନେଇ ମୁଁ ଅଛି । ତମେ କାହିଁକି ବୃଥାଟାରେ ମୋ ବାଟରେ କଣ୍ଟା ପକାଉଛ କହିଲ ? ତମେ ତମ ରାସ୍ତାରେ ଫେରଯାଅ ।—

—ମୁଁ ଫେରିଯିବାକୁ ଆସିନାହିଁ ପାରୁ । ବଡ଼ଭାଇ ଅଧିକାର ନେଇ ମୁଁ ଆସିଛି ତୋତେ ଉଚିତ ରାସ୍ତାରେ ଫେରାଇ ନେବାକୁ । ତୁ କ'ଣ ଭାବିଛୁ, ତୋ ଲେଖାରେ ଚନ୍ଦ୍ରସୂର୍ଯ୍ୟ ନାହାନ୍ତି ? ଶ୍ୱଶୁର, ଦେଢ଼ଶୁର, ମା, ବାପା, ଭାଇ, ଦିଅର, ତୋର କିଏ ନାହାନ୍ତି ? ଅଥଚ ତୁ ଘରଦ୍ୱାର ଛାଡ଼ି, ପିଲାଟାକୁ ଅଣ୍ଟିରେ ବାନ୍ଧି ଏଇମିତି ଦୁନିଆ ସାରା ଘୂରି ବୁଲିବୁ ? ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ହେଲେ ପର, ଆଉ ଅଜ୍ଞାତକୁଳଶୀଳ ଏଇ ଦୁଶ୍ଚରିତ୍ର ଗ୍ରଜ ହେଲା ତୋର ସବୁ ? ମୁଁ ଏ କଥା କଦାପି ଆଗେଇବାକୁ ଦେବି ନାହିଁ । ଆଜି ଏଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମୁଁ ଏହାର ସମାଧାନ ଚାହେଁ ।—

—ବିଶ୍ୱାସଘାତକ, ତମେ ବଡ଼ଭାଇର ଅଧିକାର ନେଇ ଆସିଛ ? ତମକୁ ସେ ଅଧିକାର ଦେଲା କିଏ ? ପରିତ୍ୟକ୍ତହୀନ ବେକାର ହୋଇ ପଥେ ପଥେ ଘୂରି ବୁଲୁଥିଲ । ମୁଁ ତମକୁ କୃପା କରି ମୋ ବସାରେ ସ୍ଥାନ ଦେଇଥିଲି—ତମର ଅନ୍ନସଂସ୍ଥାନ କରାଇ ଦେଇଥିଲି । ସେଇ ଉପକାରର ପ୍ରତିଦାନ ସ୍ୱରୂପ ତମେ ହିଁ ମୋର ସର୍ବନାଶର କାରଣ ହୋଇ ଠିଆ ହେଲ । ମୋର ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁର କାରଣ ତମେ—ତମେ ହିଁ ମୋତେ ଦାଣ୍ଡରେ ଛାଡ଼ିଛ । ଆଜି ପୁଣି ତମେ ମୋତେ ଫେରାଇ ନେବାକୁ ଆସିଛ ? ନିର୍ଲଜ୍ଜ,

ଏ କଥା କହିଲାବେଳେ ତମକୁ ଲାଜ ଲାଗୁ ନାହିଁ ! କେଉଁ ସାହସରେ ତମେ ମୋତେ ଅନୁଗ୍ରହ ଫେରି ଯିବାକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଉଛ ? ଚାଲିଯାଅ ଅବିଶ୍ୱାସୀ—ମୁଁ ତମର କୌଣସି କଥା ଶୁଣିବାକୁ ଚାହେଁ ନା । ଏଇ ଟିକକ ଆଗରୁ ମୋତେ କି ଧମକ୍ ଦେଇ ଯାଇଥିଲ ? ସମସ୍ତ ଧୂଳିସାତ୍ କରିଦେବ ! କ'ଣ ଆଉ ବାକି ରଖିଛ ? ··· ···

ସହି ପାରିଲେ ନାହିଁ ନଳିନୀକାନ୍ତ । ପାର୍ବତୀର ବାକ୍ୟବାଣ ତାଙ୍କର ଅନ୍ତରକୁ କ୍ଷତ ବିକ୍ଷତ କରି ପକାଇଲା । ହିତାହିତ ଜ୍ଞାନ-ଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ସେ ବସାଇ ଦେଲେ ଏକ ନିର୍ଘାତ ଚାପୁଡ଼ା ତା'ର ଗଣ୍ଡଦେଶରେ । ପାର୍ବତୀ ଚିତ୍କାର କରି ଦାଣ୍ଡଘର ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଲେଟିଗଲା । ତା'ର ସହାୟତା କରିବା ପାଇଁ ସେଠି ସେତେବେଳେ କେହି ନ ଥିଲେ । କେବଳ ନଳିନୀକାନ୍ତ ସାକ୍ଷାତ୍ ଯମଦୂତ ପରି ଠିଆ ହୋଇ ଶୁଣାଉଥାନ୍ତି ଅଭିମାନମିଶା ବିପ୍ଳବ ବାଣୀ—ମୁଁ ବିଶ୍ୱାସ-ଘାତକ ନା ! ବିଶ୍ୱାସଘାତକ ହୋଇଥିଲେ ଆଜ ତୋତେ ଜୀବିତା-ବସ୍ଥାରେ ଛାଡ଼ ଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ମୋର ସାତ ସାତଟା ଏକାପେଟର ଭଉଣୀ । କାହାରିକୁ ହିନେ ମୁଁ ଘାଇର ସ୍ନେହ ଦେଇ ଆଦର କରି ନାହିଁ । ଗୋଟାଏ ଦୂରସମ୍ପର୍କୀୟା ଭଉଣୀ ତୁ—ଅଥଚ ଗଣ୍ଡି ନାହିଁ, ଧନ ନାହିଁ, ଖର ନାହିଁ, ବର୍ଷା ନାହିଁ, ତୋ ପାଇଁ କ'ଣ ନ କରିଛି ମୁଁ ! ଶେଷରେ ମୁଁ ହେଲି ବିଶ୍ୱାସଘାତକ । ଆଉ ବିଶ୍ୱାସୀ କିଏ ? ଜୀବନଟାକୁ ଯେ ଫରୁଆ ଭିତରେ ସାଇତି ରଖିଥାଏ, ସେଇ କଣପଶା ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର ! କ'ଣ ନା—ସେ ଲେଖକ, କବି ! !····· ସ୍ୱାମୀ ତୋର ଅକାଳରେ ଚାଲିଗଲେ, ସେଇଟା ତୋର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ନ କହି ମୋତେ ଅଯଥା ନିନ୍ଦା କରୁଛୁ କାହିଁକି ? କମ୍ପାନୀ ପାଖରେ ଲଢ଼ି ଲଢ଼ି କ୍ଷତିପୂରଣ ପାଞ୍ଚହଜାର ଟଙ୍କା କିଏ କରାଇଲା ? ଖାଲି ସନ୍ଦେହ କରି କରି ତୁ ମୋତେ ଗୋଟେ ଜାନୁଆର୍ କରି ଦେଲୁଣି ।

ଦିନେ ଯାହା ସ୍ୱପ୍ନରେ କଳ୍ପନା କରି ନ ଥିଲି, ଆଜି ତାହା କାର୍ଯ୍ୟରେ କରି ପାରିଲି—ଏଥିପାଇଁ ଦାୟୀ ଏକା ତୁ ! ... ...

ମୂହ୍ୟମାନା ପାର୍ବତୀ ସବୁ ଶୁଣୁଥାଏ । ଅସହାୟା ନାରୀର କି ସମ୍ବଳ ଅଛି, ସେ ପୁରୁଷ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କରିବ ?

ସଂଗ୍ରାମର ଯୁଗ ଏ—ଜଳେ ସ୍ଥଳେ ସଂଗ୍ରାମ, ଘରେ ଘରେ ବିପ୍ଲବ—ଘଣ୍ଟାକୁ ଘଣ୍ଟା ପରିବର୍ତ୍ତନ । ରକ୍ଷକର ଆବରଣ ତଳେ ଲୋକ ଅଳକ୍ଷଣରେ ଭକ୍ଷକ ସାଜି ପାରୁଛି । ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ପ୍ରିୟ ଜନତା—ଏକୁ ଆରେକ ମହାବଳୀ । ବଳହୀନର ଅରଣ୍ୟରୋଦନ ଶୁଣୁଛି କିଏ ? ଏ ପରମାଣୁ ଯୁଗରେ ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ମଧ୍ୟରେ ସୃଷ୍ଟିର ବିଲୋପ ସାଧନ ହୋଇ ପାରନ୍ତା । କେବଳ ଅଛି ବୋଲି ଦୟା, କ୍ଷମା—ସାମ୍ୟ, ମୈତ୍ରୀ ଭାବର ପ୍ରଭାବ ଅଛି ବୋଲି ଦୁନିଆ ତିଷ୍ଠିରହିଛି ।

ଏହିସବୁ ସଦ୍‌ଗୁଣର ଆଧାର ହେଲା ନାରୀ । ସେଇ ତା'ର ଭୂଷଣ, ଶିକ୍ଷା-ସମ୍ପଦ—ତା'ର ରକ୍ଷାକବଚ । ପାର୍ବତୀର ସେପରି ଅବସ୍ଥାରେ ସେହି ସଦ୍‌ଗୁଣହିଁ ଏକମାତ୍ର ସହାୟ ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରପୀଡ଼ିତ ଅନ୍ତରର କାରୁଣ୍ୟ ଲୁଚାଇ ସେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଉଠି ବସି କହିଲା, ଏଇ ପୌରୁଷ ନେଇ ତମେ ମୋତେ ଧମକାଉ ଥିଲ ? ଶୁଣ ନଶିଭାଇ, ମୁଁ ଜୀବନରେ ଟଙ୍କା ପଇସାକୁ ବଡ଼ ଆସନ ଦେଇ ଶିଖିନାହିଁ । ଯେ ପଙ୍ଗୁ, ଅସମର୍ଥ, ଯେ ପରଶ୍ରମକାତର, ତା' ପାଖରେ ଧନ ସମ୍ପଦର ଆସନ ବଡ଼ ହୋଇପାରେ । ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ କରି ଜାଣେ, ଟଙ୍କାର ମୋହ ମୋତେ କେବେହେଲେ ବିଚଳିତ କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ତମେ ମୋ ପାଇଁ ଯେଉଁ ପାଞ୍ଚହଜାର ଟଙ୍କା କରାଇ ଦେଇଛ ବୋଲି କହୁଛ, ସେତିକରେ ଯେ ମୁଁ ସ୍ୱର୍ଗରେ

ବସିଯିବ, ଏ ଭମ୍ନର ମୂଲ୍ୟ ମୋଟେ ନାହିଁ । ତମେ ସେ ଟଙ୍କା ନେଇ ସୁଖରେ ରହ, ମୋର କୌଣସି ଆପତ୍ତି ନାହିଁ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ କାହାର ଦାତଟେକା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ରହି ପାରିବ ନି । ତମକୁ ଅନୁରୋଧ କରୁଛି, ତମେ ଏଠୁ ସୁନା ପିଲଟି ପରି ଚାଲିଯାଅ ।—

ନିଶିକାନ୍ତ କ୍ଷୁବ୍ଧ ହେଲେ । ମୁହୂର୍ତ୍ତକର ଭ୍ରମରେ ପଡ଼ି ସେ କେଡ଼େ ଭୁଲ କଲେ—ତଥାପି ଅଜେୟ ରହିଲା ପାଦ୍ୱଶର ଅନ୍ତର । ଅନୁଶୋଚନାରେ ଦଗ୍ଧ ହୋଇ ସେ କହିଲେ, ମୁଁ କ'ଣ ଏଇ ଅପକୀର୍ତ୍ତି ଅର୍ଜିବାକୁ ଆସିଥିଲି ପାରି ? ମୋତେ ତୁ ବିଶ୍ୱାସ ନ କରି ପାରୁ । ସେଥିପାଇଁ ମୋର କ୍ଷତି ହେଲେ ଦୁଃଖ ନାହିଁ । ଦୁଃଖ କେବଳ ଏତିକି ଯେ ତୋର ଭୁଲ୍ ଧାରଣା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଦଳୁ ନାହିଁ । ଦୈବଦୁର୍ବିପାକ ହେତୁ ତୋର ସ୍ୱାମୀ ଜୀବନ ହରାଇଲେ, ଅଥଚ ଦୋଷୀ ହେଲି ମୁଁ । ତୁ ବୋଧହୁଏ ଜାଣୁନା, ତୁ ଅନୁଗୁଳ ଛାଡ଼ିବା ପରେ ମୋର ନେତୃତ୍ୱରେ କମ୍ପାନୀର କର୍ମଚାରୀସଙ୍ଘ ମେନେଜରବାବୁଙ୍କ ଔଦ୍ଧତ୍ୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ତୀବ୍ର ପ୍ରତିବାଦ ଜଣାଇ ଥିଲେ । ଫଳରେ ମେନେଜର ଓ ତାଙ୍କର କେତେକ ଅନୁଚର କମ୍ପାନୀ ଇଲାକାରୁ ତଡ଼ା ଖାଇଲେ । ଆଜି ସେଠାକାର ଅବସ୍ଥା ଢେର ବଦଳି ଯାଇଛି । ତୋର ଗଢ଼ା ଶିଳ୍ପକେନ୍ଦ୍ର ଆଜି ତୋର ଆଗମନକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି । ଯଦି ଜୀବନକୁ ସତ୍‌କାର୍ଯ୍ୟରେ ବିନିଯୋଗ କରିବାକୁ ଚାହୁଁ, ତେବେ ଫେରି ଚାଲ ସେଇ ତୋର କର୍ମସ୍ଥଳୀକୁ । ନାହିଁ ଯଦି ସେବା ମନୋବୃତ୍ତି ଧରି ରହିବାକୁ ଚାହୁଁ, ତେବେ ତୋର ଶାଶୁଘର ତୋତେ ଅପେକ୍ଷା କରିଛି । କୁଳର ବୋହୂ ତୁ । ତୋ ଉପରେ ତୋ ଶାଶୁଘରର ବଂଶ ବୁନିଆଦି, ପରିବାରର ଇଜ୍ଜତ୍ କେତେଦୂର ନିର୍ଭର କରୁଛି,ଏ କଥା ବୋଧହୁଏ ତୋତେ ବୁଝାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ ନି । ଫେରି ଯା ସେଇ ତୋର

ତୀର୍ଥଭୂମିକୁ । ପରିବାରର ସେବାରେ ମନପ୍ରାଣ ଲଗାଇ ଦେବୁ । ସେଥିରେ ତୋ ଜୀବନର ସାର୍ଥକତା, ମହତ୍ତ୍ୱ ଅକ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ ରହିବ । ତା' ଛାଡ଼ି ଏଠି ସୁନ୍ଦର ପଛରେ ବାଇ ହୋଇ କି ଲାଭ ଅଛି ? ଦୁଇ-କୂଳରେ କାଳି ବୋଳି ତୁ କି ଯଶ ଅର୍ଜିବୁ ?—

—ବିଚାରଶକ୍ତି ମୋର ଯଥେଷ୍ଟ ଅଛି ନିଶିଭାଇ । ମୁଁ ଯାହା କରୁଛି ବା କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛି, ତାହା କେବଳ ମୋର ବିଚାର ଦୃଷ୍ଟିରୁ । ମୁଁ ଚାହେଁ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ, ସ୍ୱାଧୀନ, ସ୍ୱାବଲମ୍ବୀ ଜୀବନ । ପର-ମୁଖାପେକ୍ଷୀ ହୋଇ ମୁଁ ଚଳିପାରିବି ନି କି କାହାର ଗଳଗ୍ରହ ହୋଇ ରହିବାକୁ ମୁଁ ଚାହେଁ ନା । ଯେଉଁ ବଂଶର ଇଜ୍ଜତ ମୋ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଛି, କାହିଁ ସେ ବଂଶର କେହି ଜଣେ ହେଲେ ମୋର ଖୋଜ ଖବର ନେବାକୁ ଆସି ନାହିଁ ତ ? ବରଂ ମୋର ଦୁର୍ଦ୍ଦିନରେ ମୁଁ ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କ ଠାରୁ ଯେଉଁ ସହାନୁଭୂତି ପାଇଛି, ତାର ଅମର୍ଯ୍ୟାଦା କରି ପାରିବି ନି । ତାଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତମର ଧାରଣା ଆଦୌ ନାହିଁ । ସମବ୍ୟଥା, ସହାନୁଭୂତିର ମୂର୍ତ୍ତିମାନ୍ ଏକ ଅବତାର ସେ । ତାଙ୍କର ସାହଚର୍ଯ୍ୟ ପାଇଲେ ଯେ କୌଣସି ନାରୀ ନିଜକୁ ଧନ୍ୟ ମନେ କରିବ । ମୋ ସମ୍ମୁଖରେ ବାରମ୍ବାର ତାଙ୍କର ନିନ୍ଦା କରି ତମେ ମୋତେ ଆଘାତ ଦିଅ ନି, ନିଶିଭାଇ । ତମେ ଫେରି ଯାଅ······ଫେରିଯାଅ ମୋ ଦୁଆରୁ ······

ନିର୍ବାକ, ନିର୍ବେଦ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଥାନ୍ତି ନିଶିକାନ୍ତ । ତାଙ୍କର ଆଗରେ ପାବଣି ଦାଣ୍ଡ ଦରଜାକୁ ଭିତରପଟୁ ବନ୍ଦ କରିଦେଲା । ବ୍ୟର୍ଥମନୋରଥ ହୋଇ ନିଶିକାନ୍ତଙ୍କର ଫେରିଯିବା ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପନ୍ଥା ନ ଥିଲା । ସେ ହାରିଗଲେ ।

ନଶିକାନ୍ତଙ୍କ ପାଖରେ ପାଦଂଶା ଜଡିଲ୍ ସତ, କିନ୍ତୁ ବିବେକର ତାଡ଼ନାରୁ ପରିତ୍ରାଣ ପାଇ ପାରିଲ୍ ନାହିଁ । ଅବସନ୍ନ ଶରୀରଟାକୁ ବିଛଣାରେ ଲମ୍ବାଇଦେଲ୍ ମାତ୍ରେ ଦୁନିଆଯାକର ଚିନ୍ତା ତା' ମନକୁ ଘେରି ବସିଲେ । କି ହନ୍ତସନ୍ତିଆ ଜୀବନ ନେଇ ସେ ଜନ୍ମ ହୋଇ-ଥିଲ ? ଯୌବନର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ସେ ଯେତେଯେତେ କଳ୍ପନା କରିଥିଲ୍, ବିଧାତାର କ୍ରୁର ଅଭିସନ୍ଧି ହେତୁ ସବୁ କପରି ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଭାବରେ ଓଲଟ ପାଲଟ ହୋଇଗଲ୍ । ତଥାପି ମନରେ ଅସୀମ ବଳ ରଖି ସେ ଆଗୁସାର ହୋଇ ପାରିବ, ଏ ବିଶ୍ୱାସ ଅନ୍ତତଃ ତାର ଥିଲ । କିନ୍ତୁ ଏ ଆଜି କ'ଣ ହେଲ୍ ? ହଠାତ୍ ଧୂମକେତୁ ପରି କୁଆଡ଼ୁ ଏ ନଶିଭାଇ ଆସି ହୀନମାନିଆ ଜୀବନଟାରେ ଯାବତ ଝଡ଼ଝଂଜାର ସୂତ୍ରପାତ କରି ଦେଇଗଲେ ।

ଅନୁଗୁଳର ଅନୁଭୂତି ଆଖି ଆଗରେ ଝଲମଲ କରି ଉଠିଲ୍— ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ତାର ଯେତେବେଳେ ରକ୍ତାକ୍ତ ଶରୀରରେ ଆଣି ବସାରେ ଶୁଆଇ ଦେଇ ଗଲେ, ତା' ପାଟିରୁ କଥା ବାହାରିଲ୍ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର କାହିଁକି ସେପରି ଅବସ୍ଥା, ସେ ପଚାରି ପାରିଲ୍ ନାହିଁ ।.........

ଏଇ ନଶିଭାଇ ସେତେବେଳେ ବସାରେ ନ ଥାନ୍ତି । ତା' ଜୀବନର ସବୁଠାରୁ କଦର୍ଯ୍ୟ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ସେ । ନିମେଷକ ଭିତରେ କିଏ ଯେମିତି ଯାଦୁ କରିଦେଲ୍ ପରି ସବୁ ବଦଳିଗଲ୍ । ସେ ଯାହାକୁ ଚାହିଁଲ୍, ସେ ଦିଶିଲ୍ ଭିନ୍ନେ ।.........

କୁନି ଥାଏ ସେତେବେଳେ ପେଟରେ । ଶାଶୂଘର ଲୋକେ ଓଲଟା ଦୋଷ ଦେଲେ ସେଇ ଅନାଗତ ପିଲଟିର ।... ... ...

ଯହାତ୍ ଅତର୍କିତ ଭାବରେ ହୋଇଥିଲ୍ ତା'ର ବିବାହ । ସେଇମିତି ଅତର୍କିତ ଭାବରେ ସେ ହେଲ୍ ବିଧବା ।—

ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ସେ ତିନବର୍ଷ କଟାଇଥିଲା ଶାଶୁଘରେ । ସେଇ ଦିନଗୁଡ଼ିକରେ କି ଯାତନା ନ ଭୋଗିଛି ସେ ! କି ହୀନମାନ ନ ହୋଇଛି ? ସତେ ଯେମିତି ତା'ର ଦୁନିଆରେ ବଞ୍ଚି ରହିବାର ଅଧିକାର ନାହିଁ—ଦାଣ୍ଡରେ ଗୁଲିଗଲା ଲୋକର ବି ସେ ଏକ ଦୟାର ପାତ୍ର ! ଅନଭିଜ୍ଞ ନଣିଭାଇ ବାଙ୍କ ସୁଜନପରି ତାକୁ କହିଗଲେ—ସେଇ ତୋର ତୀର୍ଥଭୂମି !!

ତୀର୍ଥଭୂମିରେ ଥିଲେ କ'ଣ ନିଜର ଜୀବନଟା କାହାଠାରୁ ମାଗି ଆଣିଲାପରି ଲାଗେ ? ସମବ୍ୟଥା ନାହିଁ, ସମବେଦନା ନାହିଁ, ଛଡ଼ାଫୁଲ ପରି ଅଣଦେଖା, ଫିଙ୍ଗାଫୋପଡ଼ା—କି ତୀର୍ଥଭୂମି ସେ ? ଆତ୍ମା ପ୍ରତି ଆତ୍ମାର ସମ୍ମାନ ଯେଉଁଠି ନାହିଁ, ଜୀବନର ମୂଲ୍ୟ ଯେଉଁଠି ମାଟିଗୋଡ଼ଠୁ ବି ହୀନ, ଲୋକର ଅଭିରୁଚି ଯେଉଁଠି ଅବହେଳିତ, ସେ ଜାଗା କି କେବେ ତୀର୍ଥଭୂମି ହୋଇପାରେ ? ତୀର୍ଥଭୂମିର ଲୋକେ କ'ଣ ବଣର ବାଘଭାଲୁଙ୍କ ପରି ଆଖିକୁ ନୃଶଂସ ଦେଖାଯାନ୍ତି ?—

ଜୀବନର କେଉଁ ବ୍ରାହ୍ମମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସେ ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କୁ ଭେଟି ଥିଲା, ତାଙ୍କ କଥା, ତାଙ୍କ ମଧୁର ବ୍ୟବହାର, ସୁନ୍ଦର ରୂପକାନ୍ତି··· ନ ଶୁଣିଲା ଲୋକ ବି ଶୁଣିବ, ନ ଦେଖିଲା ଲୋକ ବି ଦେଖିବ । କି ଉଦାର, ପ୍ରଶସ୍ତ ମନୋଭାବ—କି ସରସ ସୁନ୍ଦର ବଂଚି ରହିବାର ବାସନା—ସବୁ ସଦ୍‌ଗୁଣର ଏକାଧାରେ ସମାବେଶ । ସେପରି ଲୋକଙ୍କ ସଂସର୍ଗରେ ଆସିଲେ ଜୀବନର ମହତ୍ତ୍ୱ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ନଣିଭାଇ ତ ସେ କଥା ସ୍ୱୀକାର କଲେ ନାହିଁ ? କି ଅଚିନ୍ତ୍ୟମାୟୁ ଏ ଦୁନିଆର ଗତି ? ସ୍ୱାର୍ଥଜଡ଼ିତ ଲୋକେ ବିନା ସ୍ୱାର୍ଥରେ ଭଲକୁ ଭଲ ବୋଲି କହିବାକୁ କୁଣ୍ଠାବୋଧ କରନ୍ତି କାହିଁକି ?···

ଦୁର୍ବୋଧ ବଧିଲିପି ସେପରି ଲୋକଙ୍କ ଭାଗ୍ୟରେ ବି ଦୁଃଖର ଘନଘଟା ଭରି ଦେଇଥାଏ । ମନେ ପଡ଼ିଗଲା ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କ ମୂହୂର୍ତ୍ତିକ ଆଗର କଳ୍ପିତ ବାସନା । କି ବିକଳରେ ସେ କହି-ପକାଇଲେ ତାଙ୍କ ମନକଥା—ପାର୍ବତୀର ଏତେବଡ଼ ଭାଗ୍ୟ କାହିଁ ? ଟିକଏ ପ୍ରୀତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଖିରେ ଚାହିଁଦେଲେ ତ ତା' ପୃଥ୍ୱୀ ଟଳମଳ ହୋଇ ଯାଉଛି, ଆଜି କଥା କାହିଁ କେତେ ଦୂରରେ···ପରଜନ୍ମରେ ବା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ ।

ପାଖରେ ଶୋଇଥାଏ ଗୀତା—ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କ ଆତ୍ମଜା । ଠିକ୍ ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କ ଠାଣି—ସେଇ ନାକ, ଆଖି, ଭ୍ରୂଲତା—କେଉଁଠି ଟିକଏ ହେଲେ ଆଉବାଙ୍କ ନାହିଁ । ନବୋଢ଼ା ନିଦରେ ଶୋଇଛି ସେ । ପାର୍ବତୀର ସଙ୍ଗହୀନଯୌବନ କମ୍ପି ଉଠିଲା । ସେ ଗୀତାକୁ କୋଳରେ ଜାବୁଡ଼ି ଧରି ତାର କପୋଳରେ ଆଙ୍କି ଦେଲା ଅଜସ୍ର ଚୁମ୍ବନର ରେଖା । ପରମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଚମକି ଉଠିଲା ତନୁ—ସେ କରୁଛି ଅନ୍ୟାୟ କରୁ ନାହିଁ ତ !

ଅନ୍ୟାୟ କ'ଣ ? ଦୁନିଆରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ନ୍ୟାୟ ଅନ୍ୟାୟର ବାଛ ବିଚାର ଅଛି ନା ଏକା ତା'ର ପାଇଁ ?···

ତା'ରି କଡ଼ରେ ଟିକଏ ଛଡ଼ାରେ ଶୋଇଛି କୁନି । ଜନ୍ମଦିନରୁ ସେ ବାପ କପରି ପଦାର୍ଥ ଜାଣି ନାହିଁ । ତା'ର ଭବିଷ୍ୟତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ଭର କରୁଛି ମା ଉପରେ । ମା'ର ଶୃଙ୍ଖଳିତ ଜୀବନର ଆଦର୍ଶ ଅନୁସରି ସେ ହେବ ସ୍ୱାଧୀନ ଯୁଗର ନାରୀ । ପାର୍ବତୀ ଅପସରି ଗଲା—ନା, ନା, ଗୀତା ତା'କୁ ମାଉସୀ ବୋଲି ସମ୍ବୋଧନ କରୁଛି । ସେ ସମ୍ବୋଧନ ସମ୍ମାନ ରଖିବାକୁ ହେବ । ଗୀତା ଆଉ କୁନି ଦୁହିଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ବ୍ୟବଧାନର ଅବକାଶ ନ ରହିବା ହିଁ ଶ୍ରେୟସ୍କର ।

ସୁନ୍ଦର ମନରେ କିନ୍ତୁ ଭିନ୍ନ ଚିନ୍ତା ଖେଳୁଥାଏ । ବସାକୁ ଫେରିଆସି ସେ ମନକୁ ଭୁଲାଇବା ପାଇଁ ଯେତେ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ, ସବୁ ହେଉଥାଏ ବୃଥା । ଚିନ୍ତାର ମୂଳପିଣ୍ଡ ପାର୍ବତୀକୁ ସେ ବୁଝି ପାରୁନାହିଁ ଆଦୌ—ସେଇ ହେଲା ତା'ର ମୁଣ୍ଡବ୍ୟାଥା । କି ପ୍ରକାର ଲୋକ ସେ ? ଜୀବନର ସୁଅକୁ ଅବାଧରେ ଛାଡ଼ି ଦେବା ସକାଶେ ବଳବତୀ ଇଚ୍ଛା ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା ସେ କରି ପାରୁନାହିଁ । ସେକି ପାରନ୍ତା ହେଲେ ! ତା'ର ଶକ୍ତି ନାହିଁ ସୃଷ୍ଟିର ଚିରନ୍ତନୀ ଗତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିବାକୁ । ସବୁ ପ୍ରହେଳିକାମୟ । ସବୁ ଦୁର୍ଭେଦ୍ୟ ଅନ୍ଧକାର । ସେଇ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ବାଡ଼ି ବୁଲାଇବା ଫଳରେ କେତେବେଳେ ଯେ କି ମାରାତ୍ମକ କାଣ୍ଡ ଘଟିବ, ତା'ର କଳ୍ପନା କରିବା ସୁନ୍ଦର ପକ୍ଷରେ ଅସମ୍ଭବ । ସ୍ୱଭାବତଃ ସୁନ୍ଦର ସୁବିଧାବାଦୀ । ନିର୍ବିଘ୍ନରେ, ନିର୍ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ସଦାବେଳେ ଇଚ୍ଛା । ଏପରିସ୍ଥଳେ ତା'ର କି ପ୍ରକାର ପନ୍ଥା ଅବଲମ୍ବନ କରିବା ଉଚିତ, ସେଇ କଥାହିଁ ସେ ଭାବୁଥାଏ ।

ଭାବି ଭାବି ସେ ସ୍ଥିର କଲା, ମାଧବୀକୁ ଯଦି କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ତା' ପାଖରେ ରଖେ, ତେବେ ସମସ୍ୟାର ଆଶୁ ସମାଧାନ ଅକ୍ଳେଶରେ ହୋଇଯିବ । ମାଧବୀକୁ ଆଉ ପାର୍ବତୀ, ଏ ଦୁହିଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ଜନ୍ମାଇ ପାରିଲେ ଅନ୍ତତଃ ତା' ମନରେ ଆଶଙ୍କା ଆଉ ରହିବ ନାହିଁ । ବିଶେଷତଃ ଗୀତା ସେ ଦୁହିଁଙ୍କ ବନ୍ଧନ ସୁଦୃଢ଼ କରିବାରେ ଯଥେଷ୍ଟ ସହାୟତା କରିବ ।

ଆଶାବାନ୍ ହେବା ମନୁଷ୍ୟର ସ୍ୱାଭାବିକ ଧର୍ମ । ଆଶା ନ ଥିଲେ କର୍ମ ପ୍ରବୃତ୍ତି ବା ରହନ୍ତା କାହିଁକି ?

ସେହି ଆଶାର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ସୁନ୍ଦର କଳ୍ପପରମାଣରେ ଆଶ୍ୱସ୍ତ ହେଲା । ଶାନ୍ତିର ବାତାବରଣ ଭିତରେ ଆଖି ତା'ର ମୁଦି ହୋଇ ଆସିଲା । ପାତଳ ନିଦର ପରଦା ଡେଇଁ ଉଙ୍କି ମାରିଲା ସ୍ୱପ୍ନିଳ ଭବିଷ୍ୟତ—ବିଗତ ଯୌବନର ସମ୍ପଦ ଯେମିତି ଫେରି ଆସିଛି ମାଧବୀକା । ତା'ର କୋମଳ ବାହୁବନ୍ଧନରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ସୁନ୍ଦରର ଦିନଗୁଡ଼ିକ ଅତି ଆନନ୍ଦରେ ବିତିଯାଉଛି । ପାର୍ବତୀ ଅଛି ବହୁଦୂରରେ । ମଝିରେ ମଝିରେ ଏକ ବ୍ୟଥାର ରାଗିଣୀ ବାଜି ଉଠି ଚେତାଇ ଦେଉଛି—ସୁନ୍ଦରବାବୁ, ଆପଣ ସତେ ଏତେ ନିର୍ଦ୍ଦୟ, ନିଷ୍ଠୁର ! ଭଲପାଇବାର ଶେଷ ପରିଣତି କ'ଣ ଭୁଲିଯିବା !............

—ବ୍ରଜସୁନ୍ଦରବାବୁ ଅଛନ୍ତି ?—ବାହାରେ ପାଟି ଶୁଭିଲା ।

—କିଏ ?—ଚମକି ପଡ଼ିଲା ସୁନ୍ଦର ।

—ଟେଲିଗ୍ରାମ୍ ଅଛି, ନେଇ ଯା'ନ୍ତୁ ।—

—ଟେଲିଗ୍ରାମ୍ !—ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ସୁନ୍ଦର ଉଠି ଆସିଲା ବାହାରକୁ । ଟେଲିଗ୍ରାମ୍‌ଟି ଫିଟାଇ ଦେଖିଲା, ଲେଖାଅଛି—ସ୍ତ୍ରୀ ଶକ୍ତ ବେମାର, ଶୀଘ୍ର ଆସ ।

ଅଜଣା ଭବିଷ୍ୟ କେତେବେଳେ ଯେ ତାହାକୁ କ'ଣ କରେ—କାହାର ଖାଇବା ପତ୍ରରେ ଧୂଳି ପକାଇ ଦିଏ ତ କାହାକୁ ଅକସ୍ମାତ୍ ରାଜକୋଷର ମାଲିକ୍ କରି ଦିଏ, ସେ କଥାର ହିସାବ ଯଦି କେହି ରଖୁଥାନ୍ତା, ତେବେ ଆଜିର ଦୁନିଆ ଆଖିରେ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ସ୍ୱୟଂ ଭଗବାନ୍ ହୁଅନ୍ତା, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହର ଅଣୁମାତ୍ର ଅବକାଶ ନାହିଁ । ସୁନ୍ଦର ଆଖି ଆଗରୁ

ମୋହଜାଲ ଭୁଟାଇ ଦେଖା ଦେଲା ସାତବର୍ଷ ତଳର ମାଧବକା । ସନ୍ତାନର ଜନନୀ ରୂପେ, ସ୍ୱାମୀସୋହାଗିନୀ ପ୍ରେୟସୀ ରୂପେ, ଘରର ଘରଣୀ ରୂପେ, କେଉଁଥିରେ ତାକୁ ବାର ଦେବାକୁ ନ ଥିଲା । ତା'ର କ୍ଷଣିକ ଅଦର୍ଶନରେ ପାଗଳ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା ସୁନ୍ଦର । ଏପରି ଯେଉଁ ମାଧବକା, ସେ ଆଜି ଜୀବନର ଏକ ସଙ୍କଟାକୁଳ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ—ବର୍ତ୍ତମାନ୍ ଉପାୟ କ'ଣ ?—

ଏଇ ବିରାଟ ପିଣ୍ଡୁକାଟୀ ପଛରେ ହଜିଗଲା ପାର୍ବଣୀର ଯାବତ ସ୍ମୃତି । ମାଧବକା—ପ୍ରାଣର ମାଧବକା—ଅତୀତର ମଧୁମୟ ଦିନ-ଗୁଡ଼ିକ ଯାହା ସାଥିରେ ହସି ଖେଳି ବିତି ଯାଇଛି, ଯାହାପାଇଁ ସୁନ୍ଦର ଖରାତରା ନ ମାନି, ଭୋକ ଶୋଷ ଭୁଲି ଅକାତରେ ତାର ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ଖଟାଇ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରୋଗ ସଙ୍ଗରେ ଲଢ଼ି ଆସିଛି, ସେଇ ମାଧବକା ଆଜି ରୋଗର ଜଟିଳ କବଳରେ ପଡ଼ି ଛଟ ପଟ ହେଉଥିବ—କରୁଣ ନୟନରେ ଅନାଇ ରହିଥିବ ତା' ପ୍ରାଣପ୍ରିୟର ଫେରିବା ପଥକୁ·········ଅସମ୍ଭବ—ସୁନ୍ଦର କଦାପି ରହି ପାରିବ ନାହିଁ— ସେ ଯିବ, ନିଶ୍ଚୟ ଯିବ·········କିନ୍ତୁ ପଇସା ? ପାଖରେ ଯେ କପର୍ଦ୍ଦକ ନାହିଁ !

ଆଖି ଆଗର ପ୍ରଶ୍ନବାଚୀକୁ ଠେଲି ଦେଖାଦେଲା ପାର୍ବଣୀର ଛବି ନିମିଷକ ପାଇଁ । ତା' ପାଖରେ ନିଶ୍ଚୟ ପଇସା ମିଳିବ । ଦୁଃସ-ମୟରେ ଗ୍ଲେଟବଡ଼ର ବାଛ ବିଚାର କରି ହୁଏ ନାହିଁ । ନିରୁତ୍ସାହର କଷାଘାତ ମଣ୍ଡି ସୁନ୍ଦର ଚାଲିଲା ପାର୍ବଣୀର ବସାକୁ । ରବିର ମାରବତା ଭେଦ କରି ଶୁଭୁଥାଏ ଚଟିର ଫଟ୍‌ଫଟ୍ ଶବ୍ଦ । ଉତ୍କାଶୀ ସେଇ ଶବ୍ଦକୁ କାନେଇ ଦାଣ୍ଡ ଦରଜା ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଥାଏ ।

ଭ୍ରାନ୍ତ

ତୋଫା ଜହ୍ନ ଆଲୁଅରେ ଗୋଟାଏ ନିଭୃତର ଗୁଇ ବଗୁଇ ଆଗରେ ଝଗୁଛି ପାର୍ବତୀର ନକାଞ୍ଚନ ବସା । ଭିତରୁ ଶୁଭୁଥାଏ.ପାଟି ସୁନ୍ଦର ଦାଣ୍ଡ ପିଣ୍ଡାରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ଶୁଣିଲା—ଅବିକଳ ପାର୍ବତୀର କଣ୍ଠସ୍ୱର—ଅନୁନୟ ବିନୟ କରି ଯେପରି କାହାକୁ କହୁଛି, ତମେ ମୋତେ ଭୁଲ୍ ବୁଝନାହିଁ । ମୁଁ କାହାରି କ୍ଷତି କରୁନ । ଖାଲି ଝୁରି ମରିବା ଅପେକ୍ଷା ଜୀବନର ଏତିକି ଟିକିଏ ସୁଆଦ କରିବାକୁ ମୋତେ କେହି ବାରଣ କର ନି.. ......

ସୁନ୍ଦର ବିସ୍ମିତ ହେଲା—ପାର୍ବତୀ ଏପରି କାହାକୁ କହୁଛି ?—

ଅସରନ୍ତି କଥା ସେ—ପୁଣି ଶୁଭିଲା—ତମକୁ ଇମିତି ରାଗିବାର ତ କେବେ ଦେଖି ନାହିଁ । ଆଜି ଇଏ ପୁଣି କି ଅଘଟଣ ? ପୂର୍ବରୁ କେତେ ବଳି ଟାଣକଥା କହିଛି, ସେତେବେଳେ ତ ହସି ଦେଇଛ, ଆଜି ଏଇମିତି କ'ଣ କହିଲି ଯେ ପୃଥ୍ୱୀ ପ୍ରଳୟ କରିଦେଲ ? ଛି, ନଶିଭାଇ, ମୋ ପ୍ରତି ତମର ଏତେ ଟିକିଏ ଦୟା ଆସୁନି ? ମୋତେ ଝୁରିଆଡ଼ୁ ବାଠ ଖେଧିଲେ ମୁଁ ବଞ୍ଚିପାରିବ ନାହିଁ, ନଶିଭାଇ—ତମକୁ ମୋ ରାଣ, ମୋ ସୁନାଟି ପରା.........

ପୋଡ଼ି ପାଉଁଶ ହୋଇଗଲା ସୁନ୍ଦରର ମନ । କ'ଣ ସେ ଶୁଣୁଛି ? ନଶିକାନ୍ତଙ୍କର ମହିମା ତ କେବେ କମ୍ ନୁହେଁ ! ଆଉ ଏ ପାର୍ବତୀ ?—ବିଶ୍ୱାସ-ଘାତିନୀ ନାରୀ—ଦାନ୍ତ କଡମଡ଼ କରି ସୁନ୍ଦର ପଳାଇ ଆସିଲା ଏକମୁହାଁ ।

ପାର୍ବତୀ କିନ୍ତୁ କହି ଚାଲିଥାଏ—ମୋ ସୁନାଟି ପରା, ମୋତେ ଆଉ ବାଧା ଦିଅ ନ । ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କୁ ମୁଁ ଭଲପାଏ—ପ୍ରାଣଠାରୁ ବଳି ଭଲପାଏଁ । ମୁଁ ବଞ୍ଚିପାରିବି ନ, ନଶିଭାଇ, ତମେ ଫେରିଯାଅ ·········ଯାଅ ଅବିଶ୍ୱାସୀ·····ଯାଅ·····

ଗୀତା ଚମକି ଉଠିଲା—ମାଉସୀ !—

—ଏଁ—

—କାହାକୁ ଯାଅ ଯାଅ ବୋଲି କହୁଚ ?—

—କାହିଁ, କିଏ ?—ପାର୍ବତୀ ଉଠି ବସି କହିଲା—ଗୋଟେ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଲି ଲୋ—ଦେହଟା ଥରୁଛି । ତୁ କାହିଁକି ଉଠିଲୁ ? ଶୋଇପଡ଼ ।—

ମାଉସୀଙ୍କ ପ୍ରବୋଧନାରେ ଗୀତା ପୁଣି ଥରେ ଆଖି ମୁଦିଲା ।

ସୁନ୍ଦରକୁ କିନ୍ତୁ ପ୍ରବୋଧନା ଦେବାକୁ କେହି ନ ଥିଲେ । ମାଧବକାହିଁ ତାର ଏକମାତ୍ର ପ୍ରବୋଧନା, ସାନ୍ତ୍ୱନା, ଯାହାକିଛି ସବୁ । ସରଳ, ନିଷ୍କପଟ ଅନ୍ତର ତାର—ଏଥେ ଟିକିଏ ଛନ୍ଦ ନାହିଁ, ଛଟକ ନାହିଁ । ପ୍ରତିଦାନରେ ଚାହେଁ ନାହିଁ ଧନ, ରତ୍ନ,ରାଜ୍ୟ—କେବଳ ଅଭିରୁଚି ସ୍ୱାମୀର ମଙ୍ଗଳ । ଏପରି ପତିପ୍ରାଣା ସ୍ତ୍ରୀକୁ ମୃତ୍ୟୁ ମୁଖରେ ଠେଲି ଦେଇ ସେ ଏଇ ବିଷକନ୍ୟା ପାର୍ବତୀ···ସୁନ୍ଦର ଭାବିପାରିଲା ନାହିଁ । ବିଶୁଦ୍ଧ କାଳକୂଟବୋଲା କି ଭୟାନକ ନାଗ ! !

ଟିକେ ଆଗରେ ମୋହନର ବସା । ବସାକଡ଼ ରାସ୍ତା ଉପରେ ଠିଆ ହୋଇ ସୁନ୍ଦର ଡାକିଲା—ମୋହନ·····ମୋହନ ।—

ମୋହନ ଜବାବ ଦେଲା—କିଏ ?—

—ଟିକିଏ ବାହାରକୁ ଆସି ପାରିବୁ କି ?—

—କିଏ, ସୁନ୍ଦର !—

—ହଁ ଭାଇ, ବଡ଼ ବିପଦରେ ପଡ଼ି ଏପରି ଅସମୟରେ ତୋର ଦ୍ୱାରସ୍ଥ ହେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଛି ।—

—କ'ଣ ବିପଦ ?—ମୋହନ ଚମକି ପଡ଼ିଲା ।

—ଘରୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଗୋଟାଏ ଟେଲିଗ୍ରାମ ପାଇଲି—ମାଧବଙ୍କାର ଅବସ୍ଥା ସାଂଘାତିକ । ଶୀଘ୍ର ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ପାଖରେ କପର୍ଦ୍ଦକ ନାହିଁ । କ'ଣ କରାଯିବ କହିଲୁ ?—

—ପାଞ୍ଚ, ଦଶ ଟଙ୍କାରେ ଚଳି ଯାଇ ପାରିଲେ ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଉଛି, ନେ—ମୋହନ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଘରୁ ଦଶଟଙ୍କିଆ ନୋଟ ଖଣ୍ଡେ ଆଣି ସୁନ୍ଦର ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲା ।

—ତୁ ଯେଉଁଠି, ମୁଁ ସେଇଠି । କପରି କହିବି କେତେ ହେଲେ ଚଳିବ ? ତେବେ ନାହିଁ ମାମୁଁଠାରୁ କଣା ମାମୁଁ ଭଲ—ଏତିକିରେ ମୁଁ ଆଗ ଘରେ ପହଞ୍ଚେ—ସୁନ୍ଦର ବିଦାୟ ନେଇ ବସାକୁ ଫେରିଲା । ମୋହନ ପ୍ରତି କୃତଜ୍ଞତାରେ ତା'ର ହୃଦୟ ପୂରି ଉଠୁଥାଏ ।

ବସାରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖିଲା, ଭିକାରୀ ବାଣ୍ଡ ଦରଜାକୁ ଆଉଜି ବସି ଘୁମାଉଛି । ରାତି ବହୁତଗୁଡ଼ାଏ ହେଲାଣି । ପ୍ରାୟ ଦୁଇଟା ବାଜିବ । ଥକ୍‌କାମରା ହୋଇ ସୁନ୍ଦର ବସି ପଡ଼ିଲା ବାଣ୍ଡଘର ଚୌକି ଉପରେ । ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଆଉ କି ନିଦ ହୁଏ ?

ଭୋର ଚାରିଟାରେ ଆସନ୍‌ସୋଲ ଗାଡ଼ି । ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର ଷ୍ଟେସନ୍‌କୁ ବାହାରିଯିବା ଦରକାର ମନେ କରି ସୁନ୍ଦର ଭିକାରୀକୁ ଡାକି କହିଲା—ଟେଲିଗ୍ରାମ୍ କେଉଁଠୁ ଆସିଛି ଜାଣୁ ?—

—ନାହିଁ ଆଜ୍ଞା ।—

—ଆମ ଘରୁ ଆସିଛୁ । ଗୀତାବୋଉର ଦେହ ଭାରି ଖରାପ । ମୁଁ ଏଇ ଭୋର ଗାଡ଼ିରେ ଗାଁକୁ ଯାଉଛୁ । ରାତି ପାହିଲେ ତୁ ଗୀତାକୁ ନେଇ ଆସିବୁ । ସେ ଯେପରି ତା' ବୋଉର ଦେହ ଖରାପ ହୋଇଥିବା କଥା ନ ଜାଣେ । ପଚାରିଲେ କହିବୁ, ବାପା ବୋଉଙ୍କୁ ଆଣିବା ପାଇଁ ଗାଁକୁ ଯାଇଛନ୍ତି । କାଲି ଫେରି ଆସିବେ ।—

ଆଶା ଆଶଙ୍କାର ତୁମୁଳ ତୋଫାନ ମନରେ ଜୁଟାଇ ସୁନ୍ଦର ସେଇ ରାତିରେ ବସା ଛାଡ଼ିଲା । ଗୋଳମାଳିଆ ମନ ଫାଙ୍କରେ ବେଳେବେଳେ ଉଙ୍କି ମାରୁଥାଏ ପାର୍ବତୀ । ରାତି ପାହିଲେ ଗୀତା ସଙ୍ଗରେ ସେ ହୁଏତ ଆସିପାରେ । ସୁନ୍ଦରର ଅନୁପସ୍ଥିତରେ ବରଂ ସେ ଆଶ୍ୱସ୍ତ ହେବ । ଗତ ରାତିର ସ୍ମୃତି ତା'ର ପ୍ରାଣକୁ ସଙ୍କୁଚିତ କରିବ ନିଶ୍ଚୟ । ଗୁପ୍ତପ୍ରଣୟର ପରିଣାମ କି ଯେ ଭୟାବହ, ତାହା ସେ ପ୍ରାଣେ ପ୍ରାଣେ ଅନୁଭବ କରୁଥିବ । କି ରହସ୍ୟମୟୀ ନାରୀ ।......

ତଥାପି ରହସ୍ୟ ଅନ୍ତରାଳରେ ଭରି ରହିଛି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟସମ୍ଭାର, ତା'ର ଦୁର୍ନିବାର ଆକର୍ଷଣ, ଲୋଭନୀୟ ଆହ୍ୱାନ—ରୂପଜନ୍ମଦ ପ୍ରାଣକୁ କ୍ଷତ ବିକ୍ଷତ କରି ପକାଏ କୃଷ୍ଣ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଖିରେ ଭସାଣିଆ ଚାହାଣୀ ଚଳାଇ···ସେଇ ସେ ପାର୍ବତୀ—ଯାହାର କଥା ପଦକ ଶୁଣିବାପାଇଁ ସୁନ୍ଦର ହୋଇଉଠେ ଆମୂହରା ·····ଭାବନା ମଝିରେ ପୂର୍ଣ୍ଣଚ୍ଛେଦ ଟାଣି ଷ୍ଟେସନ୍‌ରେ ବାଜିଉଠିଲା ଶେଷ ଘଣ୍ଟା । ଆସନ୍‌ସୋଲ ଗାଡ଼ି ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲା ଠିକ୍ ପଦ୍ମ-ବନରେ ମତ୍ତମାତଙ୍ଗ ପ୍ରବେଶ କଲା ପରି ।

ଲୋକଗହଳ ଭିତରୁ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଭାବରେ ଦେଖାଦେଲା ନଶିକାନ୍ତ । ସ୍ୱାଭାବିକ ଭଙ୍ଗିରେ ପଚାରିଲା—କରେ ବ୍ରଜ, ତୁ କୁଆଡ଼େ ?—

ପରିସ୍ଥିତିର କବଳକେ ପଡ଼ି ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲା ସୁନ୍ଦର—ଗୋଟେ ଜରୁରୀ କାମରେ ଗାଁକୁ ଯାଉଛି ।—ଫିଙ୍ଗା-ଫୋପଡ଼ା କଥା ।

ଉଭୟେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କୋଠରୀ ଭିତରକୁ ପଶିଗଲେ । ଉଭୟଙ୍କ ମନରେ ଉଭୟଙ୍କ ପ୍ରତି ବହୁଥାଏ ତୀବ୍ର ଘୃଣାର ପ୍ରବାହ । ଉଭୟଙ୍କର ମୁହଁରେ ପରିସ୍ଫୁଟ ସନ୍ଦେହର ଛାୟାପାତ ।

ସୁନ୍ଦର ବସିଥିବା କୋଠରୀରେ ବସିଥିଲେ କେବଳ ଗୁଡ଼ିଏ ହଳେଇଘାଇ ଅଞ୍ଚଳର ଗଂଜାମୀ ମଜଦୁର । କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ରୋଡ଼ ଷ୍ଟେସନରେ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଜଣ ଜଣ ହୋଇ ଓହ୍ଲାଇ ଗଲେ । ସୁନ୍ଦର ସେତେବଡ଼ କୋଠରୀରେ ରହିଗଲା ଏକା । ବଡ଼ ଅସ୍ୱସ୍ତି ବୋଧକଲା ସେ—ଏତେଦୂର ପଥ କିପରି ଅତିକ୍ରମ କରିବ ?

ଗାଡ଼ି ଠିକ୍ ସେ ଷ୍ଟେସନ୍ ଛାଡ଼ିବା ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଦରଜା ଖୋଲି ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲା ନଶିକାନ୍ତ । ସୁନ୍ଦରକୁ ଏକାକୀ ଦେଖି ସେ କହିଲା—ବା, ବଡ଼ ସୁନ୍ଦର କୋଠରୀଟିଏ ଦଖଲ କରିଛୁ ତ ? ଆମ ଦେଶର ଲୋକେ ଭାରି ସୁବିଧାବାଦୀ । ଗାଡ଼ିରେ ଠିଆ ହୋଇ ଯିବେ ପଛକେ, ଜାଗା ଚଳସିବାକୁ ଆଦୌ କଷ୍ଟ କରିବେ ନାହିଁ । ମୁଁ ଯେଉଁ କୋଠରୀରେ ଉଠିଥିଲି, ଏତେ ଜାମ୍ ସେଠି, ଆଉରେ କାପ୍‌ରେ, ମଣିଷ ବେଦମ ହୋଇଯିବ । ଅଥଚ ଏଠି ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଫାଙ୍କା କୋଠରୀଟା ପଡ଼ିଛି······ବେଞ୍ଚଟାକୁ ରୁମାଲ୍‌ରେ ଝାଡ଼ି ନଶିକାନ୍ତ ସୁନ୍ଦର ପାଖକୁ ଲାଗି ବସି ପଡ଼ିଲା ।

ସୁନ୍ଦର ମୁହଁରେ ଯେପରି କିଏ ଭୁଣ୍ଡି ବାନ୍ଧି ଦେଇଛି । ସେ ମୌରବରେ ବସି ସବୁ ଶୁଣି ଯାଉଥାଏ । ନଳିନୀକାନ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନ ଉପରେ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରି ଚାଲିଥାଏ—ତୁ ବୋଧହୁଏ ବାଲେଶ୍ୱରରେ ଓହ୍ଲାଇବୁ ?—

ସୁନ୍ଦର କପାଳର କୁଞ୍ଚିତ ରେଖା ତୋଳି ନିରୁତ୍ତର ରହିଥାଏ । ଏକ ଧ୍ୟାନରେ ଚାହିଁଥାଏ ପାହାନ୍ତି ପହରର କୁଜ୍‌ଝଟିକାଘେରା ଶସ୍ୟ କେଦାରକୁ ।

—ମୋ ଉପରେ ତୁ ଖୁବ୍ ରାଗିଯାଇଛୁ ବ୍ରଜ— ନୁହେଁ ?—

ସୁନ୍ଦର ତଥାପି ନିରୁତ୍ତର । ଗତ ରାତି କଥା ମନେ ପଡ଼ି ତା' ଦେହ ଶୀତେଇ ଉଠୁଥାଏ—ଇସ୍, କି କଦର୍ଯ୍ୟ, ଘୃଣ୍ୟ ସେ ନଳିନୀ-କାନ୍ତ—ବାହାରେ ସାଧୁବେଶ ଭିତରେ ଭଣ୍ଡ !

—ଜବାବ୍ ଦେଉନୁ କାହିଁକି ? ଗେଲ ଘଣ୍ଟେଇରେ କ'ଣ ପଦେ କହିଦେଲି ବୋଲି ତାକୁ ଗଣ୍ଠିକରି ଧରି ବସିବୁ କେତେ ଦିନ କରେ ! ତୁ ପରା କବି, ଲେଖକ—କୌଣସି କଥାରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇ ଆସେନି ତୋତେ—ଆଉ ଇଏ ପୁଣି କି ରୀତି !—

ଅଗତ୍ୟା ସୁନ୍ଦର ଉତ୍ତର ଦେଲା—ତୁ କ'ଣ ଭାବିଛୁ କବି କା ଲେଖକଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ନାହିଁ ? ସେମାନେ ପରା ସାମାଜିକ ଜୀବନର ସ୍ରଷ୍ଟା ! ତୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଏତେ ହେୟ ନଜରରେ ଦେଖିଲେ ଚଳିବ ? ମୁଁ କୌଣସି କଥାରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଏ ନାହିଁ— ଅର୍ଥାତ୍ ?—

—ଆଉ ଅର୍ଥାତ୍ କ'ଣ—ଏଇସବୁ ଗ୍ଲେଟ ଗ୍ଲେଟ କଥାପ୍ରତି ତୋର ନଜର ନ ଥାଏ, ଏଇଆ······।

—ତା' ବୋଲି ତୁ ମୋର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ଅମର୍ଯ୍ୟାଦା କରିବୁ, ଆଉ ମୁଁ ନୀରବରେ ମଥାପାତି ଗ୍ରହଣ କରିନେବି ?—

—ନାହିଁ ରେ ବାବୁ, ତୋର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱକୁ ଧରି ତୁ ରହ— ଆମେ କାହିଁକି ତା'ର ଅମର୍ଯ୍ୟାଦା କରିବୁ ? ପାଷଣ୍ଡ ତ ଆମ ସହିତ ସମସ୍ତ ସମ୍ପର୍କ ତୁଟାଇ ଦେଇ କବି, ଲେଖକଙ୍କୁ ଧରି ରହିବାକୁ ତିଆରି, ଆଉ ତୁ ଗୋଟାଏ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଦେଖାଇ ଦେଉଛୁ କ'ଣ ?—ନିଶିକାନ୍ତ ଉଠିଗଲା ସୁନ୍ଦର ପାଖରୁ । ଆଗରେ ନିର୍ଗୁଣ୍ଡି ଷ୍ଟେସନ—ଏଇଠାରେ ତା'ର ଯାତ୍ରା ଶେଷ ।

—ନିଶିକାନ୍ତ, ଏପରି କହିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ?—

—ଆଜି କହିବାକୁ ବେଳ ନାହିଁ । ପୁଣି କେବେ ଦେଖା-ହେଲେ କହିବି । ନମସ୍ତେ—କ୍ଷିପ୍ରଗତିରେ ସେ କୋଠରୀ ପରିତ୍ୟାଗ କଲା ନିଶିକାନ୍ତ ।

ସୁନ୍ଦର ବେଶ୍ ଲକ୍ଷ୍ୟକରିଛି ନିଶିକାନ୍ତ କହୁଥିଲାବେଳେ ତା' ଦୁଇଆଖିରୁ ବାହାରୁଥିଲା ଅଭିମାନମିଶା କ୍ରୋଧାଗ୍ନିର ସ୍ଫୁଲିଙ୍ଗ । ତେବେ ଏ କ'ଣ ବୃଥା ସନ୍ଦେହ ? ପାଷଣ୍ଡ କିନ୍ତୁ କାହାକୁ ଏପରି କଟୂବାକ୍ୟ କହୁଥିଲା ? ସୁନ୍ଦର ତ ନିଜେ ଶୁଣିଛି । ନିଜ କାନକୁ ତ ସେ ଅବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରିବ ନାହିଁ...... ।

ଗାଡ଼ି ଷ୍ଟେସନ୍ ପରେ ଷ୍ଟେସନ୍ ଅତିକ୍ରମ କରି ଚାଲିଛି । ସୁନ୍ଦରର ଅଲକ୍ଷ୍ୟରେ କେତେବେଳେ ଦୁଇ, ଚାରିଜଣ ଯାତ୍ରୀ ଆସି ସେ କୋଠରୀରେ ବସି ସାରିଲେଣି । ସେମାନଙ୍କର କଥାବାର୍ତ୍ତାରେ ତା'ର ଧ୍ୟାନ ଭାଙ୍ଗିଲା ।

ଯାତ୍ରୀଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣେ ବାରମ୍ବାର ସୁନ୍ଦରକୁ ଅନାଉଥାନ୍ତି, ଯେପରି ସେ ତାକୁ ଭଲଭାବରେ ଜାଣନ୍ତି ।

କିନ୍ତୁ ତା'ର ଅଖଣ୍ଡ ନୀରବତା ଯୋଗୁ ସେ ସାହସ କରି ଆତ୍ମ-ପରିଚୟ ମାଗି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ଏହିପରି କିଛି ସମୟ ଅତିବାହିତ ହେଲାପରେ ସେ ସୁନ୍ଦରକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ପଚାରିଲେ—ଆପଣ କେତେ ଦୂର ଯିବେ ?—

—ମୋତେ ପଚାରୁଛନ୍ତି ? ମୁଁ ବାଲେଶ୍ୱରରେ ଓହ୍ଲାଇବି ।—

—ଆପଣଙ୍କ ଘର କ'ଣ ସେଇଠି ?—

—ହଁ, ଆଜ୍ଞା ।—

—ଆପଣ କାହା ପୁଅ······ପରମାନନ୍ଦବାବୁଙ୍କ ପୁଅ କି ?

—ଆଜ୍ଞା—

—ମୋତେ ଚିହ୍ନି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି ? ମୁଁ ପରା ମାଧୁରି ମାମୁଁ···

ସୁନ୍ଦର ଲଜ୍ଜିତ ହେଲା । ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତି ଯେ ତା'ର ମଳାଶୁର ହେବେ । ସେ ହାତଯୋଡ଼ି ନମସ୍କାର କଲାବେଳେ ନଜର ଅନ୍ୟ-ମନସ୍କତା ସୂଚାଇ କହିଲା—ଆପଣଙ୍କ ସହିତ ଏ ବୋଧହୁଏ ମୋର ଦ୍ୱିତୀୟଥର ସାକ୍ଷାତ । ତେଣୁ ହଠାତ୍ ଚିହ୍ନି ପାରିଲି ନାହିଁ ।

ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତି ଜଣକ କହିଲେ—ମୁଁ ତ ଅନେକ ବେଳଯାଏ ହୋଡ଼ୋଚିହ୍ନା ହୋଇ ପଚାରି ପାରୁ ନ ଥିଲି । ସେମିତି ପ୍ରାୟ ହୋଇଥାଏ । ନ ଗଲେ ନ ଆସିଲେ କୁଟୁମ୍ବ ପର । ଆପଣ ବର୍ତ୍ତମାନ୍ ସେଇ କଟକରେ ଅଛନ୍ତି ତ ? ମାଧୁରି ଦେହ କିପରି ଅଛି ? ମୁଁ ଟିକଏ ତା'କୁ ଦେଖିବାକୁ ଯାଉଛି । ଭଲହେଲା, ଏକାସଙ୍ଗରେ ଯିବା ।—

—ତା'ର ଅବସ୍ଥା ସାଂଘାତିକ ବୋଲି କାଲି ରାତିରେ ଗୋଟାଏ ଟେଲିଗ୍ରାମ ପାଇ ମୁଁ ଯାଉଛି । କହି ପାରିବି ନ ଭଗବାନ୍ ତା'କୁ କିପରି ଅବସ୍ଥାରେ ରଖିଥିବେ ।—

ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତି ଈଷତ୍ ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ କହିଲେ—ଅବସ୍ଥା ସାଂଘାତିକ ! ଦିନକ ଆଗରୁ ମୁଁ ତାର ଚିଠି ପାଇଛି । କାହିଁ, ସେପରି କିଛି ତ ଲେଖି ନ ଥିଲା ?—

—କପରି କହିବି ?—

ଅନ୍ୟ ଯାତ୍ରୀଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣେ କଥାର ମୀମାଂସା କରିବାକୁ ଯାଇ କହିଲେ, ମେଘ, ରୋଗ—ଇଏ କ'ଣ କାହା ହାତର କଥା ହୋଇଛି ?—

ବାଲେଶ୍ୱର ଷ୍ଟେସନ୍‌ରେ ଗାଡ଼ି ଅଟକିଲା । ସୁନ୍ଦର ମଳାଶୁରଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଓହ୍ଲାଇଲା । ଦୁହେଁ ଘରମୁହାଁ ଚାଲିଲେ । ଦୁହିଁଙ୍କ ମନରେ ଉଦ୍‌ବେଗର ଲକ୍ଷଣ ସ୍ପଷ୍ଟ ସୂଚିତ ହେଉଥାଏ ।

ଷ୍ଟେସନ୍‌ଠାରୁ ସୁନ୍ଦରର ଘର ବାଟ ମାଇଲାଏ ହୁଏ ନ ହୁଏ । ଠିକ୍ କଅଁଳ ଗାଧୁଆବେଳକୁ ସେମାନେ ଘରେ ପହଞ୍ଚିଗଲେ ।

ସୁନ୍ଦର ପ୍ରଥମେ ଦେଖିଲା ତା' ବୋଉକୁ । ବୋଉ ଗାଧୁଆ-ପାଧୁଆ ସାରି ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ପାଣି ଟେକୁଥିଲେ । ସୁନ୍ଦରକୁ ଦେଖିଲା-ମାତ୍ରେ ସେ ଆନନ୍ଦରେ ଗଦ୍ ଗଦ୍ ହୋଇ କହିଲେ, କରେ ଅପୂର୍ବ, ଘରକଥା କମିତି ତୋ ମନେ ପଡ଼ିଲା ମ—କ'ଣ ଟେଲିଗ୍ରାମ ଗଲା ବୋଲି ଆସିଲୁ କି ?—

—ମୁଁ ଏକା ଆସିନାହିଁ, ବୋଉ, ମାଧବକାଈ ମାମୁଁ ବି ମୋ ସଙ୍ଗରେ ଆସିଛନ୍ତି ।—

—ସେ କ'ଣ ତୋ ବସାରେ ଥିଲେ ?—

—ନା, ମାଧବକା ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଚିଠି ଲେଖିଥିଲା । ସେ ତାକୁ ଦେଖି ଯିବାପାଇଁ ଆସିଛନ୍ତି । ଏକା ଗାଡ଼ିରେ ଆମେ ଦୁହେଁ ଆସିଲୁଁ । ମାଧବକା କିପରି ଅଛି ବୋଉ ?—

—ସେ ଗାଧୋଇବାକୁ ଯାଇଛି । କହନା ରେ, କାଲି ସନ୍ଧ୍ୟା-ବେଳେ ସେ ଯାହା ହେଲା । ଆମେ ତ ଭାବିଲୁ ସେ ପ୍ରାଣ ପାଇବ ନାହିଁ । ବାପା ଯାଇ ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ଡାକି ଆଣିଲେ । ଡାକ୍ତର ଆସି କ'ଣ ଔଷଧ ଦେଲାରୁ ସେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲା । କାଲି ରାତିସାରା ମୋ ଆଖିରେ ପଲକ ପଡ଼ିନାହିଁ । ଦାଣ୍ଡ ଦୁଆରେ କୁଣିଆ ଠିଆହୋଇ ରହିଲେ । ଯିବୁଟି ଆଗ ତାଙ୍କୁ ଗୋଡ଼ ଧୋଇବାକୁ ପାଣି ଟାଳିକି ଦେଇ ଆସିବୁ ।—

ସୁନ୍ଦର ଆଶ୍ୱସ୍ତ ହେଲା । ମନଟା ବହୁପରିମାଣରେ ହାଲୁକା ଲାଗିଲା । ସେ ପାଣି ଆଉ ଗାମୁଛା ଧରି କୁଣିଆଙ୍କର ଚର୍ଚ୍ଚା କରିବା ପାଇଁ ଦାଣ୍ଡପଟକୁ ଚାଲିଗଲା ।

ଏଥିଭିତରେ ମାଧବିକା ଗାଧୋଇ ସାରି ଫେରି ଆସିଛି ଏବଂ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଶାଶୁଙ୍କୁ ପଚାରିଛି—ବୋଉ, ସେ କ'ଣ ଆସିଲେ କି ?—

—ହଁ ଲୋ, ସେ କ'ଣ ଏକା, ତୋ ମାମୁଁ ବି ଆସିଛନ୍ତି ।

—ମାମୁଁ ଆସିଛନ୍ତି ? କାହାନ୍ତି ?—ଉତ୍ତରକୁ ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ମାଧବିକା ଛୁଟିଗଲା ଦାଣ୍ଡଘରକୁ । ଦାଣ୍ଡଘରେ ମାମୁଁଙ୍କ ପାଖରେ ବସିଥାଏ ସୁନ୍ଦର । ମାଧବିକା ମାମୁଁଙ୍କୁ ଓଳଗି ହୋଇ ଠିଆ ହେଲା । ଦେଖିଲା ମାତେ ମାମୁଁ ଉଠି ଆସିଲେ ତା' ପାଖକୁ । କହିଲେ, କଲେ ମା, ତୋର ଏ କି ଅବସ୍ଥା ? କି ସୁନ୍ଦର ରୂପ ତୋର କୁଆଡ଼େ ଗଲା ?—

ମାଧବିକା ଆଖି ଛଳ ଛଳ କରି କହିଲା—ମଣିଷର ଦେହଟା କ'ଣ ସବୁଦିନ ସମାନ ରହେ, ମାମୁଁ ? ମୋଠାରେ ଆଉ ଆଶା ରଖିବାର ନୁହେଁ । ରୋଗ ହାଡ଼ରେ କେତେବେଳେ ହେଲେ

ଜୀବନଟା ଠକ୍‌କରି ଛୁଡ଼ିଯିବ । ଯାହା ବା ବଞ୍ଚିବାକୁ ଆଶା କରନ୍ତି, ଏମାନେ କ'ଣ ମୋତେ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଦେବେ ଯେ ··· ··· ···

ସୁନ୍ଦର ପଥର ପାଲଟି ଯାଇଥାଏ ।

ମାମୁଁ କହିଲେ, ନାହିଁରେ ପାଗଳୀ, ତୁ କ'ଣ ଭାବୁଛୁ ଏମାନେ ଚୋର ହାଣରେ ଅଛନ୍ତି ବୋଲି । ଜ୍ୱାଇଁ ତ ତୋ ଲାଗି ପାରୁପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଧାଇଁଛନ୍ତି । ଦେବତା ପରି ଶ୍ୱଶୁର, ମା'ଠୁ ବଳି ଶାଶୁ, କେଉଁ କଥାରେ ଅଭାବ ତୋର ? ଭୁଲ୍ଲାଟାରେ ତୁ ମନ ଗୋଳିଆ କରି ଏପରି ହନ୍ତସନ୍ତ ହେବା କ'ଣ ଭଲ ମା ?—

—ନାହିଁ ମାମୁଁ, ତୁମେ ଜାଣିଛ କ'ଣ ? ତାଙ୍କୁ ପଚାରିଲି, କେତେ ଦିନରେ ସେ ଏଠିକି ଆସିଛନ୍ତି । ଝିଅଟାକୁ ମୋ ପାଖରୁ ଛଡ଼ାଇ ନେଇ ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି ସେ ବିଦେଶରେ ରହିବେ, ମୁଁ ମଲାଗଲା ହୋଇ ଏଠି ପଡ଼ିଥିବି । ସେଥିରେ ପୁଣି ଚିଠି ଖଣ୍ଡେ ଦେଲେ କାଳକି ବିତିଯିବ ପଛକେ, ଉତ୍ତର ଧାଡ଼ିଏ ପାଇବା ବିବର୍ଜିତ । ଏଥିରେ କ'ଣ କେହି ବଞ୍ଚିଲାଣି ଯେ ମୁଁ ବଞ୍ଚିବି ।—

—ସେ'ଟା ଅବଶ୍ୟ ଅନ୍ୟାୟ, କିନ୍ତୁ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ତ ମୁଁ କିଛି ଅନ୍ୟାୟ ଦେଖୁନାହିଁ ମା ? ତୋ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟପାଇଁ ସେ ସର୍ବଦା ଚିନ୍ତିତ । ତେଣୁ ତୋ ବିଷୟ ଜଣାଇ ତୁ ଅନ୍ତତଃ ମାସରେ ଥରେ ଦୁଇଥର ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଲେଖିପାରୁ । ସେ କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟସ୍ତ ଥାଇ ଉତ୍ତର ଦେଇ ନ ପାରିଲେ ତୁ ଏତେଟା ବିଚଳିତ ହେଉ ବା କାହିଁକି ?—

—ବିଚଳିତ କେମିତି ବା ନ ହେବ ? ତାଙ୍କ ସ୍ୱଭାବ ମୁଁ ଭଲରକମ ଜାଣିଛି । ସେ ଯେଉଁ ଦରର ଲୋକ, ତାଙ୍କୁ କାଳକି ଏକାକୀ ରହିବାକୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ମୁଁ ଶାନ୍ତିରେ ରହିପାରୁ ନାହିଁ । ମୋର

ଏପରି କହିବାରେ ଅପରାଧ ହେଲେ ବି ମୁଁ କହିବାକୁ ବାଧ୍ୟ । ମୋ ଜୀବନ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଯଦି ଲୋଭ ଥାନ୍ତା, ସେ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ମୋ ପାଖକୁ ଦିଅନ୍ତେ ନାହିଁ ?—ମାଧବିକା କହି ପାରିଲା ନାହିଁ ତା' ମନକଥା । ଆଖିର ଲୁହ ତାକୁ ବେଶୀ କିଛି କୁହାଇ ଦେଲା ନାହିଁ ।

ମାମୁଁ ମାଧବିକାର କଥାର ଗୁରୁତ୍ୱ ବୁଝିଲେ ଏବଂ ସହାନୁଭୂତିରେ ବିଗଳିତ ହୋଇ କହିଲେ, କାମ୍ପୁଣୀଟା କ'ଣ ଗୁଡ଼ାଏ କହିଯାଉଛି—ଆରେ, ସ୍ନେହ, ମମତା—ଏଗୁଡ଼ାକ ଜୋର କରି କାହାରଠୁ ଆଦାୟ କରି ହୁଏ ନାହିଁ । ତାହା ସ୍ୱତଃ ମଣିଷ ମନରେ ଜାଗରୁକ ହୁଏ । ତୋର ସ୍ୱାମୀ ଯଦି ତୋତେ ସ୍ନେହ ନ କରୁଥାନ୍ତେ, ତେବେ ତୋର ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ତୁ ଆଜିଯାଏ ବଞ୍ଚି ପାରି ନ ଥାନ୍ତୁ । ଯା, ମା, ଗାଧୁଆପାଧୁଆ କରି ଆସିବୁ, କ'ଣ ପୁଂଜାଏ ଖାଇନେବୁ । କଲିଜା ଥଣ୍ଡାହେଲେ ଆଉ ସବୁ କଥା ।—

ମାଧବିକା ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛୁ ପୋଛୁ ଫେରିଗଲା ।

ସୁନ୍ଦର ମନରେ ମାଧବିକା ପ୍ରତି ବଡ଼ ଦୟା ଆସୁଥାଏ । ଲୋକଟାର ବଞ୍ଚି ରହିବାକୁ କି ଆଗ୍ରହ—ଜୀବନ ପ୍ରତି କେତେ ଲୋଭ ! ତା'ର ଏପରି ଜୀର୍ଣ୍ଣଶୀର୍ଣ୍ଣ ଅବସ୍ଥାରେ ମଧ୍ୟ ନିଜର ସ୍ୱାମୀ ପାଇଁ ସେ କେତେ ଚିନ୍ତିତ ! ଏ ଲୋକପ୍ରତି ଯଦି ବିଶ୍ୱାସଘାତକତା କରାଯାଏ, ତେବେ ସୃଷ୍ଟିର ଅବମାନନା କରାଗଲା ବୋଲି କୁହା ନ ଯିବ କାହିଁକି ?

ଆଜି ସେ ବିଷକନ୍ୟା ପାବର୍ତ୍ତୀ ? ପଞ୍ଚବୋଳର ପଦ୍ମିନୀଆ ଠାକୁରଙ୍କ ପରି ଆଜି ଏଠି, କାଲି ସେଠି—ଜୀବନର ମାନ ନାହିଁ, ମୂଲ୍ୟ ନାହିଁ । କଥା ପଡ଼ିଲେ ମଥା ଉନ୍ନତ କରି କହିବ କ'ଣ,

ନା—ମୁଁ ଚାହେଁ ଜୀବନରେ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ, ସ୍ୱାବଲମ୍ବନ । ଜଘନ୍ୟ—ଏପରି ଲୋକଙ୍କର ସ୍ଥିତି ଦୁନଆରେ କାହିଁକି ଯେ ଭଗବାନ୍ ରଖନ୍ତି·········

ମାମୁଁ ସୁନ୍ଦରକୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରି କହିଲେ—କ'ଣ ଭାବୁଛନ୍ତି ? ମାଧୁରି ମାନସିକ ବିକାର ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲେ ଯେ କେହି ନିଶ୍ଚୟ ବିକଳ ହେବ । ଆପଣ ବରଂ ତାକୁ ପାଖକୁ ନେଇଯାନ୍ତୁ । ମୁଁ ଭାବୁଛି ସେପରି କଲେ ତା'ର ଅବସ୍ଥାର ଶୀଘ୍ର ଉନ୍ନତି ହେବ ।—

—ମୁଁ ସେଇକଥା ଭାବୁଥିଲି । ଦେଖେଁ ବୋଉକୁ ପଚାରେଁ । ଯଦି ସୁବିଧା ହୁଏ ତେବେ ଆଜି ସନ୍ଧ୍ୟାଗାଡ଼ିରେ ତା'କୁ ନେଇଯିବି ।—

ସୁନ୍ଦର ବୋଉକୁ ପଚାରିବାକୁ ଚାଲିଗଲା । ବୋଉ ସେତେବେଳକୁ ତୁଳସୀ ଚଉରା ମୂଳେ ବସି ଗୁଣାଗୁଣି କରୁଥାନ୍ତି । ସୁନ୍ଦର ନିକଟରେ କିଛି ସମୟ ଅପେକ୍ଷା କଲାପରେ ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ କହିଲା, କେତେ ଠାକୁରଙ୍କୁ ଡାକୁଛୁ ମ ବୋଉ, ମୋ କଥା ଟିକେ ଶୁଣ୍ ।—

—କ'ଣ କହୁନୁ । ତୁ ତ ଏଣେ ଆସିଲୁ, ଗୀତାଟିକୁ କାହା ପାଖରେ ରଖି ଆସିଛୁ କହିଲୁ—ଝିଅ ତ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଥିବରେ, ତୋ କଥା ଶୁଣିବି କ'ଣ ?—

—ତୋର ସବୁଦିନେ ଏଇ କଥା—କି ଲୋ, ମୁଁ ପରା ଆଜି ସନ୍ଧ୍ୟାଗାଡ଼ିରେ ଫେରି ଯିବି, ଆଉ ଗୀତା ଗୀତା ହେଉଛୁ କାହିଁକି ? ପୂଜାଘର ଟୋକା ବସାରେ ଅଛି । ଗୀତାର ଅସୁବିଧା କ'ଣ ? ମୁଁ ଆଜି ଗୀତା ବୋଉକୁ କଟକ ନେଇଯାଉଛି । ସମସ୍ତେ ସେଇ କଥା କହୁଛନ୍ତି । ସେ ଚାଲୁ ଏବେ କିଛିଦିନ ସେଠି ରହିବ । ତୋର ଏଥିରେ ଆପତ୍ତି କ'ଣ ?—

—ଯାଉ, ମୋର ଆପତ୍ତି କାହିଁକି ହେବ ? ବାପା ବି ସେଇ କଥା କହୁଥିଲେ । ହେବାତ ତୁ ଆସିଲୁ ବୋଲି, ନ ହେଲେ ବାପା ତ ଏଥି ଭିତରେ ତାଙ୍କୁ ନେଇ କଟକରେ ଛାଡ଼ି ଆସି ଥାଆନ୍ତେ ।—

ତାହା ହିଁ ହେଲା । ସୁନ୍ଦର ସେଇଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାଗାଡ଼ିରେ ମାଧବକାକୁ ସଙ୍ଗରେ ଧରି କଟକ ଫେରି ଆସିଲା ।

× × × ×

ମାଧବକା ସୁନ୍ଦର ପାଖକୁ ଆସିବାର ପ୍ରାୟ ମାସେ ପାଖା-ପାଖି ହୋଇଗଲାଣି । ବସାରେ ସେଇ କେତୋଟି ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ଜୀବନର ଧାରା ଏକରକମ ଗୋଟେ ଗତରେ ପଡ଼ି ଯାଇଛି । ରାତି ପାହିବାଠାରୁ ରାତି ହେବା ଯାଏ ସେଇ ଏକ ଧାରା, ଏକ ନିୟମ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଆହ୍ନିକ ଗତିରେ କେତେବେଳେ କମିତି କରୁ ହେଲେ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଘଟି ଯାଉଛି, କିନ୍ତୁ ସୁନ୍ଦର ବସାର ସେଇ କେତୋଟି ଚଳନ୍ତପ୍ରତିମାଙ୍କର କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ କେହି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁ ନାହାନ୍ତି । ଏପରି ଧାରାବାହିକ ଜୀବନଯାପନ ପ୍ରଣାଳୀ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ରୁଚିକର ବୋଧ ହୋଇ ପାରେ । କାରଣ ଦିନ ଦଶଟା ପରେ ସେମାନେ ମନମାଫିକ କାରବାର ଚଳାଇଲେ ସେମାନଙ୍କୁ କହିବାକୁ କିମ୍ବା ବାଧା ଦେବାକୁ କେହି ନ ଥାନ୍ତି । ଅନ୍ତତଃ ଦିନ ଦଶଟାଠାରୁ ସନ୍ଧ୍ୟା ପାଞ୍ଚଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଧୀନ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ସେମାନେ ବେଳ ପାଆନ୍ତି । କେବଳ ଦାସତ୍ୱର ବେଷ୍ଟନୀ ଭିତରେ ଆବଦ୍ଧଥିବା ଲୋକ ସେ ସୁବିଧା ପାଏ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସୁନ୍ଦରକୁ ସେପରି ଜୀବନ ଆଦୌ ହୃଦ୍ୟବୋଧ ହେଉ ନ ଥାଏ । ସେ ଲୋଡ଼େ ନିତ୍ୟ ନୂତନତା । ଯାଜିକିଆ ଜୀବନରେ ତାହା କା ସମ୍ଭବ

ହେବ କୁଆଡ଼ୁ ? ସେପରି ଜୀବନକୁ ତ ସବୁବେଳେ ଘେରି ରହିଥାଏ ବଡ଼, ସ୍ନେହ, ଉଚ, ନୀଚ, ହାକିମ, ଗୁରୁଙ୍କର ଅନୁଭୂତିର ଏକ ତିକ୍ତ ବାତାବରଣ । ତଥାପି ଏକାକୀ ଥିଲାବେଳେ ଅଫିସ୍‌ଫେରନ୍ତା ଯାହା ବା ଟିକିଏ ବୁଲାଚଲା କରିବାକୁ ସେ ସମୟ ପାଉଥିଲା, ଏବେ ତା'ବି ମିଳୁନାହିଁ । ଅଫିସ୍‌ରେ ଠିକ୍ ସାଢ଼େ ଦଶଟାରେ ହାଜରାଖାତା ତଲବ୍ ହେଲା ବେଳକୁ ବସାରେ ପାଞ୍ଚଟା ପରେ ମାଧବଙ୍କାର କୈଫିୟତ୍ ତଲବ୍—ଆଜି ଏତେ ଡେରି କ'ଣ ହେଲା କି ?—

ମନ ଭଲ ଥିଲେ ତ ରକ୍ଷା, ନଚେତ୍ ସୁନ୍ଦର ଉତ୍‌କ୍ଷିପ୍ତ ହୋଇ ଉଠେ—ହେଲା ଲେମ୍ବୁ ! କ'ଣ ଆଉ ହେବ । ଗଧ ପରି ଖଟି ଖଟି ତ ଆସୁଛି, ଆଉ ଟିକିଏ ଡେରି ହୋଇଗଲା ବୋଲି ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ବି କୈଫିୟତ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ·········

ମାଧବୀ ଭୟରେ ଅପସରିଯାଏ—ମା'ଲୋ, ଇଏ କ'ଣ ହେଉଛନ୍ତି !—

ଆଜିକାଲି ସୁନ୍ଦରର ପ୍ରକୃତି ଢେର ବଦଳି ଗଲା ପରି ଜଣା ପଡ଼ୁଛି । ସେ ତ ଆଗେ ଏତେ ବିରକ୍ତ ହେଉ ନ ଥିଲା । ମୁହଁରେ ସଦାବେଳେ ଫୁଟିଉଠୁଥିଲା କିପରି ଏକ ଅନାବିଳ ପ୍ରସନ୍ନତା । ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଉତ୍ସାହ ଥିଲା, ଆଗ୍ରହ ଥିଲା । ଏବେ ତାର କ'ଣ ହୋଇଛି କେଜାଣି, କଥାକଥାକେ ବିରକ୍ତି, ଚିଡ଼ଚିଡ଼, ଫିଙ୍ଗା-ଫୋପଡ଼ା । ସର୍ବଦା ମନରେ ଅଶାନ୍ତି, ସତେ ଯେପରି କିଛି ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ସମ୍ପଦ ସେ ହରାଇ ବସିଛି । ଆଗର ଲେଖାଲେଖି କୁଆଡ଼େ ଗଲା—କେବେ କିପରି ଅକାଳେ ସକାଳେ କାଗଜ କଲମ ଧରି ବସିଲେ, ଖାଲି ବସି ବସି ଢୁଳେଇବା ସାର ହୁଏ ସିନା, ନ ହେଲେ ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ । କଥା କ'ଣ ?

କେବେ କେବେ ମାଧବକା ବିରକ୍ତ ଗୀତାକୁ ପଚାରେ—ଆଲୋ ଗୀତା, ବାପାଙ୍କର କ'ଣ ହୋଇଛି ଜାଣିଛୁ କି ?—

ଗୀତା ବୋକା ପାଲଟି କେବଳ ବୋଉ ମୁହଁକୁ ଅନାଇ ରହେ—ସେ କ'ଣ ଜାଣିଛି, କହିବ ।—

ମାଧବକା କିଛି ବୁଝିପାରେ ନାହିଁ । ସେ ମନେ ମନେ କଥାର ଖିଅ ଖୁବ୍ ତଲାସ କରେ, କିନ୍ତୁ ସବୁ ହୁଏ ବୃଥା—କିଛି କୂଳକିନାରା ମିଳେ ନାହିଁ । ଅନେକଥର ସୁନ୍ଦରକୁ ଏହାର କାରଣ ପଚାରିବାକୁ ସେ ଆଗେଇ ଆସେ, ହେଲେ ସାହସ ପାଏ ନାହିଁ, ଫେରିଯାଏ ।

ଦିନ ପରେ ଦିନ ଏହିପରି ଗଡ଼ି ଚାଲିଥାଏ ।

ମାଧବକା ଆସିବା ପରଠୁ ପାର୍ବତୀର ଆଉ ଦେଖା ଦର୍ଶନ ମିଳୁନାହିଁ । ପହିଲି ଦିନ ତା' ସଙ୍ଗରେ ମାଧବକାର ଯାହା ଦେଖା ହୋଇଥିଲା ସେତିକି । ଆଜିକାଲି ସେ ଘର କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ଭିକାରି ଅନେକଥର ସେ ବାଟେ ଯା-ଆସ କଲାଣି । କିନ୍ତୁ ଥରେ ହେଲେ ପାର୍ବତୀ ସଙ୍ଗରେ ତାର ଭେଟ ହେଉନି । ଯେତେ-ବେଳେ ଦେଖିବ ଦୁଆର ମୁହଁରେ ତାଲା ପଡ଼ିଛି । ବିନା ପଚରା-ଉଚରାରେ ଭିକାରିର କି ଦରକାର—ସେ କାହିଁକି ଏ କଥା କାହାରିକୁ କହିବାକୁ ଯିବ ?—

ଦିନେ ଅକସ୍ମାତ୍ ସ୍କୁଲଫେରନ୍ତା ଗୀତାର ଭେଟ ହେଲା ପାର୍ବତୀ ସହିତ । ମୁହଁ-ଚୋରଣୀ ଗୀତା ମୁହଁ ତଳକୁ ପୋତି ଝପଟିଥାଏ ବସାକୁ । ପାର୍ବତୀ ସେତିକିବେଳକୁ କୁମା ସାଥିରେ ରିକ୍ସାରେ ବସି ଯାଉଥାଏ ତା' କାମରେ । ରିକ୍ସା ଘଣ୍ଟି ଶୁଣି ମୁହଁ ଟେକିଲା

ମାଦକେ ଗୀତାର ଦୃଷ୍ଟି ମାଉସୀଙ୍କ ଉପରେ ପଡ଼ିଲା । ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଡାକିଲା—ମାଉସୀ·····

ରିକ୍‌ସା ବନ୍ଦ କରାଇ ମାଉସୀ କହିଲେ—କିଲୋ ଗୀତା, କ'ଣ ସ୍କୁଲରୁ ଫେରୁଛୁ ? ଆଉ ଆଜକାଲି ତୋର ଟିକିଏ ଦେଖା ତ ମିଳୁନାହିଁ ଲୋ—ବୋଉକୁ ପାଖରେ ପାଇ ମୋତେ କ'ଣ ବିଲକୁଲ୍ ପର କରିଦେଲୁ ?—

ଗୀତା ଲଜରେ ଭଙ୍ଗିପଡ଼ି କହିଲା—ନାଇଁ ମ ମାଉସୀ, ତମେ ତ ଆମ ବସାକୁ ଆଉ ମୋଟେ ଯାଉ ନା, ମୁଁ ପର କରିଦେବି କାହିଁକି ?—ମୁହଁ-ଶ୍ରେଣୀଟା ଗୁଟିପିଟି ହୋଇ ପଳେଇଗଲା ଏକମୁହାଁ । ପାଦଙ୍ଗ ଗୁହିଁଥାଏ ତା'ର ପ୍ରତି ପଦକ୍ଷେପକୁ·····

ବସାରେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳକୁ ବାପା ନ ଥାନ୍ତି, ଅଫିସ୍ ଯାଇ ସାରିଥାନ୍ତି । ଗୀତା ବହିପତ୍ରପୁଳାକ ଡାଣ୍ଡଘର ଟେବୁଲ ଉପରେ ଧୁମ୍ କରି ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇ ବୋଉ ପାଖରେ ପୁରୁଣା ଅଧ୍ୟାୟ ଯୋଡ଼ି ବସିଲା—ବୋଉ ଲୋ ବୋଉ, ଆଜ ଫେରିବା ବାଟରେ ମାଉସୀଙ୍କୁ ଦେଖିଲି । ସେ ତ କାହିଁକି ଆଉ ମୋଟେ ଆମ ବସା ଆଡ଼େ ଆସୁ ନାହାନ୍ତି ?—

—କହିଲୁ ନାହିଁ ଆମ ବସାକୁ ଟିକେ ଆସିଥାନ୍ତେ ।—

—ମତେ ଲଜ ମାଡ଼ିଲା ।—

—ଏ କି ଲଜ ଲୋ ? ଏଥିରେ ଲଜ କଥା ବା କ'ଣ ଅଛି ।—

—ମଲା, ରାସ୍ତା ମଝିରେ ସେ ରିକ୍‌ସାରେ ବସିଥାନ୍ତି, ମୁଁ ତଳେ ଠିଆ ହୋଇଥାଏଁ । କେମିତି ଭଲ ତାଙ୍କୁ ଏତେ କଥା କହିଥାନ୍ତି ? ମତେ ଲଜ ମାଡ଼ିଲା । ମୁଁ ପଳେଇ ଆସିଲି ।—

—ହଉ, ଯାହାତ କଲୁ କଲୁ, ଏବେ ଚଞ୍ଚଳ ଗାଧୋଇ ପଡ଼ିଲୁ, ଭାତ ଗଣ୍ଡାକ ଶୁଖି ଭୂଜା ହେଲାଣି । ଆଜଠୁ କହିଦେଉଛି, ମନେ ରଖିଥା, ପୁଣି କେବେ ଦେଖାହେଲେ ତାଙ୍କୁ ଘଣ ନମସ୍କାର ପକାଇ କହିବୁ, ସେ ଆମ ବସାକୁ ଆସିବେ ।—

ଗୀତା ଫିକ୍ କିନା ହସି ଦେଇ ସାବୁନ୍ ଡବା ଧରି ଗାଧୋଇବାକୁ ଚାଲିଗଲା ।

ଗାଧୁଆ ସରିଲା । ମା ଝିଅ ଦୁହେଁ ଖାଇ ବସିଲେ । ଭକାଶ୍ରୀ ପରଶିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଠିକ୍ ଏତିକି ବେଳକୁ ଦାଣ୍ଡପଟେ ଯୋତା ଖସ୍ ଖସ୍ ଶବ୍ଦ ଶୁଭିଲା । ମାଧବକା ଭକାଶ୍ରୀକୁ ଡାକି କହିଲା, ଦେଖିବୁଟିରେ ଦାଣ୍ଡପଟେ କିଏ ଆସିଲା ପରି ଶୁଭୁଛି । ମାଧବକାର ତୁଣ୍ଡରୁ କଥା ନ ସରୁଣୁ ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲା ପବଂଶ ଏବଂ ପଛେ ପଛେ କୁମା ।

ଗୀତା ଚୁହିଁ ଦେଇ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା—ହେଇ ଲୋ ବୋଉ, ମାଉସୀ·····

ମାଧବକା କହିଲା—ଆଜି କ'ଣ ସୂର୍ଯ୍ୟ ପଶ୍ଚିମରେ ଉଇଁଲେ କି ? ତୋ ମାଉସୀଙ୍କୁ ପରା ଏ ରାସ୍ତା ମନା ହୋଇଥିଲା, କମିତି ଆସିଲେ ମ ?—

ଶଙ୍କିତ ଭୁରୁତଳେ ସଲଜ୍ଜଚାହାଣୀ ଚଳାଇ ପାବଂଶ କହିଲା, ଭକାଶ୍ରୀକାବୁ କାରଖାନାରେ ନୂଆ ଚାକିରୀ ଖଣ୍ଡେ ମିଳିଛି ଯେ, ସେଥିପାଇଁ ବେଳ ମିଳୁ ନ ଥିଲା, ରାସ୍ତା ମନା ହେବ କାହିଁକି ? ଆଜି ସକାଳୁ କାମକୁ ଯାଇଥିଲି । ବାକୀ କାମତକ ଶେଷ କରିଦେଇ ଆସିଲି । ପୁଣି କାଲି ଯିବି । ବେଳ ମିଳିଲା—ଭାବିଲି, ଟିକେ ବୁଲି ଆସେଁ—ଗୀତା ନ ହେଲେ ମନ ଦୁଃଖ କରିବ ।—

ମାଧବୀକାର ଲକ୍ଷଣ—ସେ ଖାଇଲା ବେଳେ କେହି ଅପର ଲୋକ ତା' ପାଖରେ ଠିଆ ହେଲେ କିମ୍ବା ବସିଲେ ତାକୁ ମାଡ଼ ମାଡ଼ ପଡ଼େ। ମନମୁତାବକ ଖିଆ ଚଳେ ନାହିଁ। ସମବୟସୀ ପାବଂଶ—ମନଭୁଲା ରୂପରାଗରେ ଫାଟି ପଡ଼ୁଛି। ତାକୁ ଚାହିଁଦେଲା କ୍ଷଣି ମନରେ ଜାଗିଉଠୁଛି ସ୍ତ୍ରୀ ସୁଲଭ ଈର୍ଷା—ଏଥିରେ କି ସେ ଧୀରେ ସୁସ୍ଥେ ବସି ଖାଇପାରେ ? ଚଞ୍ଚଳ ଚଞ୍ଚଳ ପାଟି ଚଳାଇ ସେ ଖାଇବା ପାଖରୁ ଉଠିଗଲା।

ଗୀତା ଆପତ୍ତି କଲା—ବୋଉ, ତୁ ଉଠିଗଲୁ—ମୁଁ କ'ଣ ଏତେ ଭାତ ଖାଇ ପାରିବି ?—

—ଯାହା ଖାଇବାର ଖା—ନ ଖାଇ ପାରିଲେ ଅଇଁଠା ପଖାଳ ରଖିଦେବୁ ପଛକେ ମୁଁ ଆଉ ଖାଇ ପାରିବି ନାହିଁ। ଯାଏଁ, ସେ ଠିଆ ହେଲେ—ତାଙ୍କୁ ପାନ ଦେବି କି କ'ଣ କରିବି······

ପାବଂଶ ମାଧବୀକାର ଗତିବିଧି ଲକ୍ଷ୍ୟକରି କହିଲା—ନାଇଁମ, ମୁଁ ଏଇଠି ବସୁଛି। ତମେ ଉଠିଗଲ କାହିଁକି, ଖାଇ ବସ। ମୁଁ କ'ଣ ତମ ପେଟରେ ଡାହାଣୀ ପଶୁଛି ଯେ ଏତେ ଡରି ଯାଉଛ। ଏଇଠି ବସି ମୁଁ ପାନ ଭାଙ୍ଗୁଛି, ତମେ ପେଟ ପୂରାଇ ଖାଅ।— ଏହା କହି ସେ ପାନଗୁଣ୍ଡ ପାଖରେ ବସିପଡ଼ିଲା। ଲାଜକୁଳୀ କୁନ୍ମୀ ମା ପାଖ ଛାଡ଼ୁ ନ ଥାଏ। ମା ଯେଉଁଠି ସେ ସେଇଠି। ବେଳ ସରିକି ମା' କୋଳରେ ମୁହଁଗୁଞ୍ଜି ସେ ଲେପଟି ପଡ଼ିଲା।

ମାଧବୀକା କିନ୍ତୁ ରୁକୁଣୀ ରଥ—ଅଣଲେଉଟା। ସେ ମୁହଁ ହାତ ଧୋଇ ଚାଲି ଆସିଲା ପାବଂଶ ପାଖକୁ। ନିଜର ଶୀର୍ଣ୍ଣ ଅବୟବକୁ ଯତ୍ନରେ ଘୋଡ଼ାଇ ପକାଉଥାଏ। ସମବୟସୀ ତନ୍ୱୀ ପାବଂଶ ପାଖରେ ସେ ନିଜକୁ କୌଣସି ଗୁଣରେ ନିକୃଷ୍ଟ ବିବେଚନା କରିବାକୁ ଯେପରି ନାହାଁ ନାସ୍ତି।

—ଦିଅ, ପାନଗୁଣ୍ଡି ଡବାଟି ମୋ ଆଡ଼କୁ । ଘରେ କେହି ନ ଥିଲା ବେଳେ ସିନା ହାତରେ ପାନ ଭାଙ୍ଗି ଖାଉଥିଲି, ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଲୋକ ରହିଁଥିବି, ତମେ ମୋ ଆଗରେ ପାନ ଭାଙ୍ଗିବ—ଏ କଥା କ'ଣ କେଉଁଠି ହେଲାଣି ?—

ପାର୍ବତୀକୁ ହସ ମାଡ଼ିଲା । ସେ ହସର ବେଗ ଓଠରେ ଚାପି କହିଲା—ଏଥିରେ କେଉଁଠି ଦୋଷ ରହିଲା, ମୁଁ ବୁଝିପାରିଲି ନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ଖଟଣୀରୁ ଫେରି କ୍ଲାନ୍ତ ହୋଇଛ । ଖାଲି ବସି କୋଇଁକୁଣିଆ ସାଜିବାକୁ ମୋର ଆପତ୍ତି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ପାନଭଙ୍ଗାଟା ଏମିତି ଭାରି କାମ ଯେ ଖାଲି ବସିଲା ଲୋକ ତାହା କରି ପାରିବ ନାହିଁ କିମ୍ବା ସେତିକି କରିଦେଲେ ତା'ର ବଡ଼ପଣ ଊଣା ହୋଇଯିବ ?—

—ନାଇଁ ହୋ, ବଡ଼ସାନର ବାଛ ବିଚାର ମୁଁ କରୁନାହିଁ । ଶାଶୁ ଆମର ଘରେ ଥିଲେ ମୋଟେ ଏକଥା କରାଇ ଦିଅନ୍ତ ନାହିଁ । କହନ୍ତି, ଏଇମିତି ଛୋଟ ଛୋଟ କଥାରେ ହିଁ ଘରର ବୁନିଆଦ ଗଢ଼ାହୁଏ । ଆମର ଅଭ୍ୟାସ ହୋଇଗଲାଣି । ଯାଉ—ତମେ ଖିଆ-ପିଆ କରି ଆସିଛ କି ?—

ମାଧବଙ୍କର ବ୍ୟବହାରରେ ପାର୍ବତୀ ମନରୁ ସମସ୍ତ ଶଙ୍କା, ସଙ୍କୋଚ ଦୂର ହୋଇଗଲା । ସେ କହିଲା—ଖିଆପିଆ ଆଉ ବାକି ଅଛି—ପାହାନ୍ତି ପହରୁ ଉଠି ଗାଧୁଆପାଧୁଆ, ରୋଷେଇବାସ ସବୁ ଶେଷ କରି କୁନାକୁ ସାଙ୍ଗରେ ଧରି କାମକୁ ବାହାରି ଯାଇଥିଲି । ତେଣୁ ଫେରି ଖାଇପିଇ ଏଠାକୁ ଚାଲି ଆସିଛି । କାମରୁ ଫେରିଲାବେଳେ ବାଟରେ ଗୀତାକୁ ଦେଖିଲି । ଝିଅଟା ଅଭିମାନ କଲା । ମନ ମାନିଲା ନାହିଁ ।—

—ହଁ, ସତ୍ତେ, ସେ ତ ଏଇକ୍ଷଣି ସେ କଥା କହୁଥିଲା । ଗୁଡ଼ାଏ ବର୍ଷ ଏକା ବଞ୍ଚିବ ତମେ । ଗୀତାର ତମ ଠି କେତେ ଶ୍ରଦ୍ଧା । ସବୁ-ଦିନେ ପଚାରୁଥିବ, ବୋଉ, ମାଉସୀ କାହିଁକି ଆମ ବସାକୁ ଆଉ ଆସୁନାହାନ୍ତି ।—

ଗୀତାର ଖିଆ ଏଥିଭିତରେ ଶେଷ ହୋଇଛି । ସେ ଚୁପ୍‌କରି ଆସି ତା’ ବୋଉ ପାଖରେ ବସିପଡ଼ି କହିଲା—ବୋଉ, ଆଜି ତ ମାଉସୀଙ୍କର କାମକୁ ଯିବାର ନାହିଁ, ତାଙ୍କୁ କହନ୍ତୁ ସେ ଆମ ବସାରେ ରହିବେ ।—

—ମଲା, ସେ କ’ଣ ଏଇଲାଗେ ଯାଉଛନ୍ତି ଯେ ତୁ ଏମିତି ବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଛୁ । ଆଜି ବାପା ଅଫିସ୍‌ରୁ ଆସିଲେ, ମାଉସୀଙ୍କ ହାତ-ତିଆରି ଜଳଖିଆ ନ ଖୋଇ ତାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ୁଛି କିଏ ?—

ଦିଗ୍‌ବିଜୟୀ ବୀରଙ୍କ ପରି ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା ଗୀତା—ବେଶ୍, ବେଶ୍—ମାଉସୀ ରହିବେ ରେ·····। ଆନନ୍ଦର ଆତିଶଯ୍ୟରେ ବିଭୋର ସେ—କୁମାର ହାତକୁ ଧରି ଓଟାରି ନେଇଗଲା ଟୋଇଲା ଘରକୁ ।

ଖରାବେଳଟି ମାଧବୀକା ସାଥିରେ ମହା ଆରାମରେ କଟାଇଲା ପାର୍ବତୀ । ଖୁବ୍ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଦେଖାଯାଉଥାଏ ସେ । କ୍ରମେ ଦିବାବସାନ ପାଖେଇ ଆସିଲା । ନିକଟେଇ ଆସିଲା ସୁନ୍ଦରର ଆସିବା ସମୟ । ତାହା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପାର୍ବତୀର ହୃତ୍‌କମ୍ପ ବଢ଼ି ଚାଲିଲା ଧୀରେ ଧୀରେ—ଅନେକ ଦିନ ପରେ ଆଜି ଦେଖାହେବ ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କ ସହିତ । କି ନିବିଡ଼ ରକ୍ତ ମାଂସର ମୋହ—ଦୀର୍ଘଦିନର ବିଚ୍ଛେଦ ପରେ କି ପ୍ରାଣସ୍ପର୍ଶୀ ସେ ହୃଦୟର ଆକର୍ଷଣ ! ମାଧବୀକା ପାଖରେ

ସେ କି ଆଖିରେ ଚାହିଁବ ତାଙ୍କୁ ? ଛପି ଛପି ଗୋପନରେ ଆଖିତଳେ ଭରି ଦେବ ଶତ ମିନତିର କରୁଣ ଆବେଦନ—ସୁନ୍ଦରବାବୁ, ଆପଣ ମୋ ଉପରେ ରାଗ କରିଛନ୍ତି ?·········

······ରାଗ କରିବେ ! କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ? ସେ ତ କୌଣସି ତ୍ରୁଟି କରି ନାହିଁ—ତେବେ କାହିଁକି ସେ ରାଗ ରଖିଛନ୍ତି ?······ ମାଧବିକା ଆସିଲା ଦିନ ପାର୍ବଣୀ ଖୁବ୍ ଭଲ ଭାବରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଛି, ସୁନ୍ଦରବାବୁ ତାକୁ ପଦେ ହେଲେ ପାଟି ଫିଟାଇ ନାହାନ୍ତି—ବରଂ ତାଙ୍କ ଆଖିର ଚାହାଣୀରେ କିମିତି ଗୋଟାଏ ବ୍ୟଂଗ୍ୟଭାବ ଫୁଟି ଉଠୁଥିଲା । ପ୍ରାଣରେ ଗୁରୁ ଆଘାତ ଲାଗିଲା ତା'ର । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଆଘାତର ଦାଗ ଲିଭିନାହିଁ । ଆଜି ପୁଣି ଯଦି ସେଇ ଘଟଣାର ପୁନରାବୃତ୍ତି ହୁଏ, ତେବେ ସେ କ'ଣ କରିବ ? ସେ ତ ସହ୍ୟ କରି ପାରିବ ନାହିଁ—ତାର ଅନ୍ତରର ଆକୁଳତା ଦେଖାଦେବ ଆଖି ପାଣିରେ······ ନା, ନା, ସେ ବରଂ ଜଳଖିଆ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଦେଇ ସୁନ୍ଦରବାବୁ ଆସିବା ପୂର୍ବରୁ ଫେରିଯିବ ତା ବସାକୁ । ବରଂ ଆଖିଉହାଡ଼ରେ ଝୁରି ମରିବା କୋଟିଗୁଣେ ଶ୍ରେୟସ୍କର, କିନ୍ତୁ ଏପରି ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଭାବରେ ହୀନମାନ ହେବା ମୋଟେ ନୁହେଁ······

ପ୍ରାଣର ଆବେଗରେ ସେ ମାଧବିକାକୁ କହିଲା—କାହିଁ, କ'ଣ ପରା ଜଳଖିଆ ତିଆରି ହେବ ବୋଲି କହୁଥିଲ, ଚଞ୍ଚଳ କଲେ ମୁଁ ବସାକୁ ଫେରିଯିବ ନା—ଗଲେ ଫେର ଘୋଷେଇ-ବାସ କରିବ ତ ।—

—କେତେ ଖୋସାମଦ୍ ଲୋଡ଼ୁଛ ହୋ—ଏଇଠି ଏବେ ଗଣ୍ଡେ ଖାଇଦେଇ ଗଲେ କ'ଣ ଜାତି ମାରି ହୋଇଯିବ ?—

ପାର୍ବତୀ ରାଜି ନ ହୋଇ କହିଲା, ଆଜି କ'ଣ ଗୀତାବାପା ଆସିବେ......ମୁଁ ସେ କଥା କରିପାରିବି ନାହିଁ ।—

—ମଲା, ଗୀତାବାପାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ତମର କ'ଣ ଅଛି ? ସେ ତାଙ୍କର ତାଙ୍କ କାମ କରିବେ, ତମେ ତମ କାମ କରିବ । ସେ କ'ଣ ତମ ଘରରୁ ଛଡ଼େଇ ନେଇଯିବେ କି ? ଏଇଠି ତ ମା ଝିଅ ଦୁହେଁ ଖିଆପିଆ ଶେଷ କରିଦେବ । ଡିକାଣ୍ଡି ନେଇ ବସାରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ଆସିବ—ଆଉ ଅସୁବିଧା କ'ଣ ?—

ପାର୍ବତୀର ମନା କରିବାକୁ ଆଉ ଉପାୟ ନ ଥିଲା ।

ଜଳଖିଆ ତିଆରି ଚାଲିଲା । ସୁନ୍ଦରବାବୁ ମୋହନଭୋଗ ଖାଇବାକୁ ଭାରି ଭଲ ପାଆନ୍ତି—ପାର୍ବତୀକୁ ଏ କଥା ଜଣା । ତେଣୁ ଆଗକରି ସେ ମୋହନଭୋଗ ତିଆରି କଲା—ତା' ପରେ ଚଡ଼ଚଡ଼ି ତା' ପଛେ ପରେଟା । ପରେଟା ବେଲା ଚାଲିଛି, ଗୀତା ଦାଣ୍ଡପଟରୁ ଧାଇଁ ଆସି କହିଲା—ବୋଉ, ବାପା ଆଜି କାହିଁକି ଗୋଟାଏ ସାଇକେଲ ରିକ୍ସାରେ ବସି ଆସୁଛନ୍ତି !—

ମାଧବକା ଚମକି ପଡ଼ିଲା—ରିକ୍ସାରେ କାହିଁକି—ମନକୁ ପାପ ଛୁଇଁଲା । ପାର୍ବତୀ ଚିତ୍ତରେ ଚମକ ଜାଗିଲା—ଏତେ ଶୀଘ୍ର ସେ ଫେରିଲେ କିମିତି ? ଆଉ ଟିକିଏ ଡେରି କରିଥିଲେ କ'ଣ ଚଳି ନ ଥାନ୍ତା !—

କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ ଚଳି ନ ଥାନ୍ତା—ଆଉ ଦଣ୍ଡେ ଡେରି କରିଥିଲେ ସୁନ୍ଦର ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇ ପଡ଼ି ଯାଇଥାନ୍ତା ସେଇ ଅଫିସ୍ ଭିତରେ । ସେ ଦିନ କାହିଁକି କେଜାଣି ନିତାନ୍ତ ଅତର୍କିତ ଭାବରେ ତା' ଦେହର ଉତ୍ତାପ ବଢ଼ିଗଲା । ଘଣ୍ଟାକ ଭିତରେ ଜ୍ୱରର ପ୍ରକୋପ ଏତେ ବେଶୀ ହେଲା ଯେ ତାକୁ ଚାରିଆଡ଼ ଅନ୍ଧାର ଦିଶିଲା । ଅଗତ୍ୟା

ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ସେ ଶକ୍ସା ଖଣ୍ଡେ ଭଡ଼ାକରି ଅଫିସ୍ ଗ୍ଲଡ଼ିଲା । ସହାନୁଭୂତିଶୀଳ ସହକର୍ମୀ କେତେଜଣ ସମବ୍ୟଥିତ ହୋଇ ଏହାର କାରଣ ଅନୁସନ୍ଧାନ କଲେ । ସୁନ୍ଦର କିଛି କହି ପାରିଲା ନାହିଁ କି ନିଜେ ବୁଝିପାରିଲା ନାହିଁ ।

କ'ଣ କହିବ ? ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶର ସରକାରୀ ଗ୍ରୁପମରି ଯାନ୍ତ୍ରିକ ଶରୀରର ଅଧିକାରୀ ହୋଇ ସେ ତ କହି ପାରିବ ନାହିଁ ଯେ ସେ ଅସମୟରେ ଗାଧୋଇଛି କିମ୍ବା ପେଟର ଜ୍ୱାଳା ନିବାରଣ କରିଛି, ଯାହା ଫଳରେ ତାକୁ ଜ୍ୱର ହେଲା । ଏହା ବା ସମ୍ଭବ ହେବ କିପରି ? ଗୃହକର୍ତ୍ତାର ସ୍ୱାଧୀନ-ଗଗନ-ପବନ ଘେରି ହୋଇ ଗୋଟାଏ ପରାଧୀନ ମନର କାରାଗୃହରୂପେ ଯେଉଁ ଶରୀରଟା କ୍ଳାନ୍ତ ଅବୟବ ମେଲାଇ ଦେଇଛି, ତା' ଉପରେ କି ଅଧିକାର ଅଛି ତା'ର ଯେ ସେ ତା'କୁ ଯଥେଚ୍ଛା ଚଳାଇ ପାରିବ, ଆଉ ବାହାରେ ଗର୍ବ କରିବ—ମୁଁ ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶର ନାଗରିକ, ଶେଷ ରକ୍ତବିନ୍ଦୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେଇ ଦେଶର ଗୌରବକୁ ବଜାୟ ରଖିବ !

ଗତାୟୁ ବ୍ରିଟିଶ୍ ଶାସନଗୋଷ୍ଠୀ ଏ ଦେଶର ଅନ୍ୟ ଯାହା କ୍ଷତି କରିଥାନ୍ତୁ ପଛକେ, ଦେଶର ଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ ରଖି ଯାଇଛନ୍ତି ଏକ ମହାନ୍ ଆଦର୍ଶ—ସମୟାନୁବର୍ତ୍ତିତା । ଏ କଥା ସୁନ୍ଦର କଦାପି ଅସ୍ୱୀକାର କରି ପାରିବ ନି । କାରଣ, ତା'ର ସଦ୍‌ବ୍ୟବହାର କରି ପାରିଲେ ଦେଶର ଅଗ୍ରଗତି ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ । ସେହି ସମୟାନୁବର୍ତ୍ତୀ-ତାର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହେବାରେ ତା'ର ଉତ୍ତାପ ଟିକେ ହେଲା ବା କାହିଁକି ? ଏହା ଫଳରେ ତା'ର କି ଅଗ୍ରଗତି ହେବ ?

କ'ଣ କହିବ ? ହଁ, ସେ ଏତିକି ହୁଏତ କହି ପାରିବ ଯେ ଜ୍ୱରର ଏକମାତ୍ର କାରଣ ଅନ୍ୟ କିଛି ନୁହେଁ, କେବଳ ସେଇ ପାଙ୍ଗଣା

ସେ ପତିତା ହେଉ, କଳଙ୍କିନୀ ହେଉ, ବ୍ୟଭିଚାରିଣୀ ହେଉ, ଯାହା ହେଉନା କାହିଁକି, ସୁନ୍ଦରର ନିରସ, ଶୁଷ୍କ, ଯାନ୍ତ୍ରିକ ଜୀବନକୁ ରସାପ୍ଲୁତ କରୁଥିଲା ଏକା ସେଇ·····ପାର୍ବତୀ । ତା'ର ସାହାଯ୍ୟରେ ସୁନ୍ଦର ପରାଧୀନତାର ଯାବତ ଦୁଃଖ ଦୈନ୍ୟ, ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ ଝଡ଼ଝଞ୍ଜାକୁ ଅକାତରେ ଅତିକ୍ରମ କରିଯିବ, ଏ ବିଶ୍ୱାସ ଅନ୍ତତଃ ରଖିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁଦିନୁ ସେ ତା' ଉପରେ ଅଭିମାନ କରି କଥାବାର୍ତ୍ତା ବନ୍ଦ କରି ଦେଇଛି, ସେହିଦିନଠାରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି ତା'ର ମାନସିକ ବିକୃତି । ଏ ଯେ ସେହି ବିକାରର ଶେଷ ପରିଣତି ନ ହୋଇ ପାରେ, କିଏ କହିବ ?

ତୀବ୍ର ଉତ୍ତାପର ଜ୍ୱାଳାରେ ଅଧୀର ହୋଇ ଠିକ୍ ଏକ ଉଚ୍ଛୃଙ୍ଖଳ ମାତାଲ ପରି ସୁନ୍ଦର ଶଯ୍ୟାରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲା । ଗୀତା ଡାଣ୍ଡ ପିଣ୍ଡାରେ ଠିଆହୋଇ ଅନାଇଥାଏ । ବାପାଙ୍କୁ ଏପରି ଭାବରେ ଟଳି ଟଳି ଆସୁଥିବାର ଦେଖି ସେ ଭୟାତୁରା ହୋଇ ଡାକିଦେଲା— ବାପା ... ... !

ବାପାଙ୍କର କିନ୍ତୁ ତା' ପ୍ରତି ଲକ୍ଷ୍ୟ ନ ଥାଏ । କୌଣସି-ପ୍ରକାରେ ଶୋଇଲାଘର ଖଟ ପାଖକୁ ଯାଇ ବିଛଣାରେ ପଡ଼ିଯିବେ, ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥାଏ ସେଇଠି । ପିଣ୍ଡରୁ ପ୍ରାଣ ବାହାରି ଯିବାବେଳେ କି ଝିଅ, କି ପୁଅ, କି ଆଉ କ'ଣ—ସବୁ ବିଷପରି ଲାଗେ । ସୁନ୍ଦରର ଅବସ୍ଥା ତଦ୍ରୂପ । ସେ ସେହିପରି ଟଳି ଟଳି ଶୋଇଲାଘର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇ ଖଟ ଉପରେ ନଖାଡ଼ ହୋଇ ପଡ଼ିଗଲା । କାହାରିକୁ ଚାହିଁ ପାରିଲା ନାହିଁ କି ପଦେ ପାଟି ଫିଟାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ସେ ଘରେ ଛୋଟଠାରୁ ବଡ଼ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କିଏ କେତେ ଆଶା ଧରି ସୁନ୍ଦରର ଫେରିବା ପଥ ଚାହିଁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ସମସ୍ତଙ୍କ

ଆଶାକଳ୍ପ ଘନକୁହେଳିକାରେ ରୁଦ୍ଧ ହୋଇଗଲା । ସୁନ୍ଦର ବଚ୍ଛଣ ଧରିଲା ନଦୀର ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଭାବରେ । ସଭିଙ୍କ ପ୍ରାଣରେ ଦାରୁଣ ଆଘାତ—ମନରେ ଏକ ପ୍ରଶ୍ନ—କ'ଣ ହେଲା !

କାଠପାଷାଣ ପରି କାନ୍ଥକୁ ଆଉଜି ଠିଆ ହୋଇଥାଏ ଲୁଗ୍‌ଣା ମାଧବିକା । ତା'ର ଗୋଡ଼ହାତ ଚଳୁ ନ ଥାଏ । ନିତାନ୍ତ ଅସହାୟ ମନେ କରୁଥାଏ ନିଜକୁ ।

ଘରର ଅଚଳ ଅବସ୍ଥାକୁ ଚଞ୍ଚଳ କରି ପାଦଙ୍ଗ ଉଠି ଆସିଲା ଚୁଲି ପାଖରୁ । ପରେଇଟା ସେକା ସେତିକିରେ ବନ୍ଦ ରହିଲା । ସେ ମାଧବିକାର ଦେହ ଝୁଙ୍କାଇ କହିଲା, ଏ କ'ଣ, ତୁମେ ଭଲ ମଣିଷଟା ଏମିତି କାଠ ପାଲଟି ଠିଆ ହୋଇଛ କାହିଁକି ? ଆଲୋ ଗୀତା, ଦେଖିଲୁ ମା, ବାପା କାହିଁକି ଖଟ ଉପରେ ସେମିତି ପଡ଼ି ଯାଇଛନ୍ତି ।—

—ମତେ ଭୟ ଲାଗୁଛି ମାଉସୀ, ତମେ ଟିକଏ ଚାଲ ।—

ମାଧବିକା ନ ଥିଲେ ମାଉସୀ ବୋଧହୁଏ ଏତେ ସମସ୍ତ ଅପେକ୍ଷା କରି ନ ଥାନ୍ତେ । ଗୀତା କହିବାମାତ୍ରେ ସେ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ସୁନ୍ଦର ପାଖକୁ ଧାଇଁଗଲେ । ହାତରେ ପିଠାଖଣ୍ଡିକା ଖଣ୍ଡ ସେହିପରି ଧରା ହୋଇଥାଏ । ଦେଖିଲେ, ସୁନ୍ଦର ଆଖିବୁଜି ପଡ଼ି ଯାଇଛି । ମୁହଁରେ ଭାଷା ନାହିଁ । ପୂର୍ବର ସେ ଜ୍ୟୋତି ନାହିଁ । ମାଉସୀଙ୍କ ମନରେ ନାନାପ୍ରକାର ଆଶଙ୍କା ଜମାଟ ବାନ୍ଧିଗଲା । ସେ ସେ ପାଗଳମାନଙ୍କ ପରି ସଙ୍କୁଚି ହାତଟାକୁ ପଣତକାନରେ ପୋଛି ପକାଇ ସୁନ୍ଦରର କପାଳ ସ୍ପର୍ଶ କରି ଚମକି ଉଠିଲେ—ଗୀତାବୋଉ, ଥର୍ମମିଟରଟା କେଉଁଠି ଅଛି ଦେଲ । ଗୀତାବାପାଙ୍କୁ ଯେ ଭୟଙ୍କର ଜର !—

—ଏଁ ଜର ! ମୁଁ ତେବେ କ'ଣ କରିବ—କାହିଁକି ଜର ହେଲା·····ମାଧବକା ଅନର୍ଗଳ ବକି ଚାଲିଲା । ତା'ର ଦୁର୍ବଳ ରୋଗଜୀର୍ଣ୍ଣ ହୃଦୟ ଯେପରି ଏ ଦାରୁଣ ଘନଘଟା ସହ୍ୟ କରିବାକୁ ଅକ୍ଷମ ।

ପାର୍ବତୀ ପ୍ରବୋଧନା ଦେଇ କହିଲା—ବ୍ୟସ୍ତ କାହିଁକି ହେଉଛ ଗୀତାବୋଉ, ତମେ ଆଦୌ ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନାହିଁ । କାହିଁକି ଉତ୍ତାପ ଟିକିଏ ହୋଇ ଯାଇଛି । ତମେ ଖାଲି ବସି ରହି ଦେଖ, ମୁଁ ଠିକ୍ ଘଣ୍ଟାଟିଏ ପାଣିପଟି ପକେଇଲା ପରେ ଜର କେତେ କମି ଯାଉଛି ।—

ସେତେବେଳକୁ ସୁନ୍ଦର ଦେହରେ ଉତ୍ତାପ ଥାଏ ପ୍ରାୟ ୧୦୫ ଡିଗ୍ରି । ପାର୍ବତୀ ନିଜର ସମସ୍ତ ଅସୁବିଧା ଭୁଲି ଆରମ୍ଭ କରି ବସିଲା ତା'ର ଏକାଗ୍ର ସାଧନା—ପାଣିପଟି ପକା । ବଚାରୀ ଗୀତା ବାପାଙ୍କ ପାଖରେ ବସି ଆସ୍ତେ ତାଙ୍କ ପାଦ ମଞ୍ଜୁଥାଏ । ଗୀତାବୋଉ ସଞ୍ଜବତୀ ଜାଳିବାକୁ ତରତରିଆ ଭାବେ ଉଠିଲା । କୁମୀଟି ବସିଥାଏ ତଳେ—ଏକଧ୍ୟାନରେ ଚାହିଁଥାଏ ତା' ମା'କୁ—କେତେବେଳେ ସେ ତା' କାମସାରି ପରେଟା ମୋହନ-ଭୋଗ ଖାଇବାକୁ ଦେବ ।

ବସିଲା ସ୍ଥାନରୁ ଉଠି ଅନ୍ୟଆଡ଼େ ଯିବାକୁ ପାର୍ବତୀର ଆଦୌ ଇଚ୍ଛା ହେଉ ନ ଥାଏ । କିଛି ସମୟ ଗଲାପରେ ସେ କୁମୀକୁ କହିଲା—କୁମୀ, ତତେ ଭୋକ ଲାଗିବଣି । ଯା ମାଉସୀଙ୍କୁ କହିବୁ ସେ ଖାଇବାକୁ ଦେବେ ।—

କୁମୀ ଭଲ ପିଲାଟି ପରି ଉଠିଗଲା ।

ରାତି କ୍ରମେ ଗଭୀରରୁ ଗଭୀରତର ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ସହରର କୋଳାହଳ ଥମି ଆସିଲା ବହୁପରିମାଣରେ । ଘଡ଼ିକେ ପହରକେ ଗୋଟାଏ ଅଧେ ଘୋଡ଼ାଗାଡ଼ି କିମ୍ବା ରିକ୍‌ସାର ମାମୁଲି ଶବ୍ଦ

କ୍ୟାଣ୍ଟିନ ସବୁର ରାସ୍ତାରେ ଲୋକସମାଗମର କୌଣସି ସଙ୍କେତ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳୁ ନଥାଏ । ସେ ଘରର ବାସିନ୍ଦା କେତେଜଣ ଯେ ଯେଉଁଠି ସେ ସେଇଠି ପଡ଼ିଗଲେଣି ଥକ୍କାମରା ହୋଇ । ସେଥିପାଇଁ ଘର ଭଣଭଣ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । କଟକ ଷ୍ଟେସନ୍‌ର କେତେଟା ଇଞ୍ଜିନ୍ ଇତ୍ସ୍ତତ ରଡ଼ି ଛାଡ଼ୁଥାଏ । ପାର୍ବତୀ କିନ୍ତୁ ସେହି ଏକ ସ୍ଥାନରେ ଜାଗି ବସିଥାଏ ନିବାକ୍ସ୍ତବ୍ଧଭାବରେ । ସୁନ୍ଦର ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଖି ଖୋଲି ଚାହିଁ ନ ଥାଏ ।

ହଠାତ୍ ନିକଟସ୍ଥ ପ୍ରେକ୍ଷାଳୟରେ ରେକର୍ଡ ସଂଗୀତ ବାଜି ଉଠିଲା—ଜୀବନ ଜୁଆର ଯାଏ ଗୋ ଫେରି, ବିଫଳତା ଖାଲି ସମ୍ବଳ କରି............

କି ଦରଦଭରା ସେ ଗୀତ । ଗାୟକ ଯେପରି ନିଜର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ହଜାଇ ଦେଇଛି ସେ ରାଗିଣୀ ଭିତରେ ! ପାର୍ବତୀର ସର୍ବାଙ୍ଗ ଶିହରି ଉଠିଲା । ରୁଦ୍ଧ ଅତୀତର ଦ୍ୱାର ଠେଲି ମନେ ପଡ଼ିଲା ଦିନକର ଘଟଣା—ଏଇ ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କ ବକ୍ଷଦେଶରେ ଆଉଜି ପଡ଼ିଥାଏ ସେ......ଦୂରରେ ଦରଜା ଜହାଜରେ ମିଞ୍ଜିମିଞ୍ଜି କରୁଥାଏ ନିସ୍ପ୍ରଭ ଲଣ୍ଠନର ଆଲୁଅ......ଆଉ ପବନର ମୃଦୁ ହିଲ୍ଲୋଳରେ ଭାସି ଆସୁଥାଏ ଏଇ ସଙ୍ଗୀତର ମୂର୍ଚ୍ଛନା ; ଦୂରଦୂରାନ୍ତରୁ......ସୃଷ୍ଟିର ମଧୁମୟ ଆବେଶ—ଯାହା ପାଇଲେ ମୃତ୍ୟୁର କରାଳ ବିଭୀଷିକା ମୁହୂର୍ତ୍ତିକରେ ଭୁଲି ହୋଇଯାଏ........ ।

—ମାଧବକା !—ସୁନ୍ଦରର ଜ୍ୱରଜର୍ଜରିତ କଣ୍ଠ ଥରି ଉଠିଲା ।

ପାର୍ବତୀ ସଜାଗ ହୋଇ କାନେଇଲା । ଆଶାନ୍ୱିତ ହୋଇ ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କ ମୁହଁକୁ ନିରୀକ୍ଷଣ କଲା—ଓଠ ଯେପରି କ'ଣ କହିବାକୁ ଥରିଉଠୁଛି । ଦେହରୁ ଉତ୍ତାପ ଯଥେଷ୍ଟ ଖସି ଯାଇଛି ।

—ମାଧବକା, ଟୋପେ ପାଣି—ପୁଣିଥରେ ଶୁଭିଲା ।

ପାର୍ବତୀ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କାଚଗ୍ଲାସରେ ପାଣି ଆଣି ତାଙ୍କ ମୁହଁ ପାଖରେ ଦେଖାଇଦେଲା ।

ସୁନ୍ଦର ସେ ଗ୍ଲାସକ ପାଣି ଢକ ଢକ କରି ପିଇଗଲା ପ୍ରାଣ ବିକଳରେ । ଦେହରେ ଟିକେ ଜୀବନ ପଶିଲା ପରି ଲାଗିଲା ତା'ଙ୍କୁ । ସେ ପୂର୍ବପରି ଆଖି ବନ୍ଦକରି କହିଲା—ମାଧବକା, ସେ ଗୀତ ବନ୍ଦ କଲା କାହିଁକି ? ତାକୁ କହ, ସେ ଆଉ ଥରେ ଗାଉ । ଖୁବ ଭଲ ଲାଗୁଛି ଶୁଣିବାକୁ— ଜୀବନ ଜୁଆର ଯାଏ ଗୋ ଫେରି·····

—ମୁଁ ମାଧବକା ନୁହେଁ····· ।—

—ଆଉ କିଏ ତୁମେ ?—

—ଆପଣ ଆଖି ଖୋଲି ଚାହାଁନ୍ତୁ, ତେବେ ଦେଖି ପାରିବେ ଯେ ।—

ସୁନ୍ଦର ଆଖି ଖୋଲି ଚାହିଁଲା । ଟେବୁଲଲ୍ୟାମ୍ପର ଝାପ୍‌ସା ଆଲୁଅରେ ସେ ପରିଷ୍କାର ଦେଖି ପାରିଲା ନାହିଁ । ପୁଣି ଥରେ ଆଖି-ପତା ଝାଡ଼ି ଚାହିଁଲା—ଆଗରେ ତା'ର ମୂର୍ତ୍ତିମତୀ ପାର୍ବତୀ—ସେଇ ରହସ୍ୟମୟୀ ନାରୀ ! ମନେ ପଡ଼ିଗଲା ସେ ଦିନର ଥରିଲା କଣ୍ଠ—କାକୁତି ମିନତି—ମୁଁ ବଞ୍ଚିପାରିବି ନ ନିଶ୍ଚୟ, ତମକୁ ମୋ ରାଣ, ମୋ ସୁନାଟି ପରି·····

ସ୍ମରଣମାତ୍ରେ ସୁନ୍ଦରର ଅବସନ୍ନ ସର୍ବାଙ୍ଗ କମ୍ପି ଉଠିଲା—ତୁମେ··ପାର୍ବତୀ ! କିନ୍ତୁ ତୁମେ ଏଠାରେ କିପରି ? ମୋର ଶରୀର ସ୍ପର୍ଶ କରିବାକୁ କିଏ କହିଲା ତୁମକୁ—ବିଶ୍ୱାସଘାତିନୀ·····ଯାଅ, ଏଠୁ ଚାଲିଯାଅ—ଉଠିଯାଅ—ଉଠିଯାଅ ଶୀଘ୍ର—ତୁମର ମୁଖ ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ମୁଁ ଚାହେଁ ନା··ଯାଅ····· ।—

ପାର୍ବତୀର ମୁହଁ ଜଳିଗଲା—ପୋଡ଼ି ଭସ୍ମ ହୋଇଗଲା ତା'ର କାମନା, ବାସନା, ଯାହାକିଛି ସବୁ । ତଥାପି ସେ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି କହିଲା—ଆପଣଙ୍କ ଦେହ ଭଲ ନାହିଁ । ଦୟାକରି ପାଟି କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ମୁଁ ଏଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଚାଲିଯାଉଛି । ଆପଣ ପାଟିତୁଣ୍ଡ ନ କରି ଶାନ୍ତିରେ ବିଶ୍ରାମ ନିଅନ୍ତୁ ।—

—ଓଃ, ତେବେ ବି ତୁମେ ଯାଉ ନାହଁ । ତେଣେ ନିଶିକାନ୍ତ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିବ ଯେ—ଶୀଘ୍ର ଯାଅ । ବୃଥାରେ କାହିଁକି ଏଠି ସମୟ ନଷ୍ଟ କରୁଛ ?—ବେଳୁବେଳ ସୁନ୍ଦରି ବେଶୀ ବେଶୀ ଉତ୍‌କ୍ଷିପ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଲା ।

ପାର୍ବତୀ କିନ୍ତୁ ସେତ ମଣୁ ନ ଥାଏ । ଭାବୁଥାଏ—ଆଉ କାହାକୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରି କହୁଥିବେ—ଜରି କୋପରେ ହୁଏତ ମୁଣ୍ଡ ବିଗିଡ଼ି ଯାଇଥିବ ।

ସେତିକିରେ ମରିଲା ନାହିଁ ସେ ପାଟି । ପୁଣି ବାଜିଲା—କ'ଣ ଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉନାହିଁ ? କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ, ଏପରି ନିଃଶବ୍ଦ ରାତିରେ ଜଣେ ବିଧବା ଯୁବତୀ ତୁମେ କି ଅଭିପ୍ରାୟରେ ମୋ ଘରେ ରହିଛ ? କଳଙ୍କିନୀ, ଲୋକଲଜ୍ଜାକୁ ତୁମର ଏତିକି ଟିକିଏ ଭୟ ନାହିଁ! ଯାଅ—ସୁନ୍ଦରି କ୍ରୋଧାନ୍ୱିତ ହୋଇ କାଚଗ୍ଲାସ୍‌ଟାକୁ ତଳକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେଲା । ଗ୍ଲାସ୍‌ଟା ଭାଙ୍ଗି ଗୁଣ୍ଡା ହୋଇଗଲା ।

ପାଟିର ଆବାଜ ସେଇ ନିର୍ଜ୍ଜନ ଘର ଭିତରେ ଲହଡ଼ି ଭାଙ୍ଗୁଥାଏ । ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ପ୍ରଥମେ ଉଠିଲା ଗୀତା । ସେ କିଛି ଠଉରି କରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଦେଖିଲା, ମାଉସୀ ଝାଡ଼ୁ ଧରି ଘର ଖରିକୁ-ଛନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ପଚାରିଲା—ମାଉସୀ କ'ଣ ହେଲା କି ? —

—କିଛି ନାଇଁ ତୁ ବୋଉକୁ ଉଠେଇଲୁ ମା, ମୁଁ କସାକୁ ଯିବ ।—

କେହି ଉଠାଇବା ପୂର୍ବରୁ ମାଧବକା ଉଠି ସାରିଥିଲା । ଉଠିଲାକ୍ଷଣି ସେ ଶୀତାବାପାଙ୍କ ଦେହ କଥା ପଚାରିବ ବୋଲି ପାର୍ବତୀକୁ ତଲାସ କରି ଦେଖିଲା, କୁମାକୁ କାନ୍ଧରେ ପକାଇ ପାର୍ବତୀ ବାହାରେ ଠିଆ ହୋଇଛି । କହିଲା, କହେ, ତମେ ସେଠି କାହିଁକି ସେମିତି ଠିଆ ହୋଇଛ ? ଭିତରକୁ ଆସୁନା —

ପାର୍ବତୀ ସେତେବେଳେ କୌଣସି କଥା କହିପାରିଲା ଭଳି ଅବସ୍ଥାରେ ନ ଥିଲା । ପେଟ ଭିତରୁ କୋହ ଉଠି କୋରି ବଦାରି ପକାଉଥାଏ ଖାଲି । ବହୁ କଷ୍ଟରେ ସେ ସେଇ ବାହାରେ ଠିଆ ହୋଇ କହିଲା, ତମେ ତ ଉଠିଲଣି, ମୁଁ ମୋ ବସାକୁ ଯାଉଛି । —

ଏତକ କହିଦେଇ ଖରପରି ସେ ପଳାଇଗଲା । ମାଧବକାର କୌଣସି ନିର୍ବନ୍ଧ, ଅନୁରୋଧ ଶୁଣିଲା ନାହିଁ । ତାକୁ ଜଣାଗଲା ଯେପରି କଲିଜାଟା ପେଟ ଚିରି ବାହାରି ପଡ଼ିବ ପଦାକୁ । ରାସ୍ତା-ଉପରକୁ ଉଠିଗଲା ମାତ୍ରେ ସେ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲା ନାହିଁ ବୁକୁଫଟା କୋହର ଉଚ୍ଛ୍ୱାସ । ଶ୍ରାବଣର ଧାରାପରି ଆଖିରୁ ଛୁଟିଲା ଲୁହ ।

ଜନମାନବହୀନ ଗଳିରାସ୍ତା । ଚାରିଆଡ଼େ ଘେରି ରହିଛି ବହଳ ଅନ୍ଧାର । ପାର୍ବତୀ କୁମାକୁ କାନ୍ଧରେ ପକାଇ ବସା ଅଭିମୁଖେ ଚାଲିଥାଏ । ମଝିରେ ମଝିରେ ବୁଲା କୁକୁରଗୁଡ଼ାକ ତାକୁ ଏକୁଟିଆ ଦେଖି ଭୁକି ଉଠୁଥାନ୍ତି । ତାର କିନ୍ତୁ କାହାରି ପ୍ରତି ଭ୍ରୂକ୍ଷେପ ନ ଥାଏ । ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛି ପୋଛି ସେ ଚାଲିଥାଏ ।

ରହି ରହି ମନେ ପଡ଼ୁଥାଏ ଗଲାକଥାଗୁଡ଼ା—ସମବ୍ୟଥୀ, ସହାନୁଭୂତିର ମୂର୍ତ୍ତିମାନ୍ ଅବତାର ବୋଲି ଆଦର୍ଶ ନେଇଥିଲା ସେ ଏଇ ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କୁ·····କିନ୍ତୁ ଏ ଆଜି କ'ଣ ହେଲା ? ସ୍ୱାର୍ଥାନ୍ଧ, କୃତଘ୍ନ ଦୁନିଆ—ଏଠାକାର ପ୍ରତି ଅଣୁ ପରମାଣୁ ହେଲେ ବି ସ୍ୱାର୍ଥ

ଭିତରେ ଗୋଳ ହୋଇ ରହିଛି । ସୁନ୍ଦରବାବୁ ଗୁଣ୍ଡ ମହାସୁନ୍ଦରବାବୁ ହୁଅନ୍ତୁ ପଛକେ, ସଭିଏଁ ଏକା ନାଆର ପଖାସ୍ତ । ତା' ନ ହେଲେ କି ଅପରାଧ କରିଥିଲା ସେ ? ଭଲପାଇବାଟା କ'ଣ ଅପରାଧ ଭିତରେ ଗଣା ? ତା'ର ଆଉ କି ସମ୍ବଳ ଅଛି, ସେ ଏଇ ସ୍ୱାର୍ଥପର ଦୁନିଆରେ ମୁଣ୍ଡଟେକି ଛିଡ଼ା ହେବ ? କଣ୍ଡାହାନ୍ତ ହିସାବରେ ହୃଦୟର ସମସ୍ତ ସ୍ନେହ ସୁହାଗ ଲୁଟିନେଇ ସୁନ୍ଦରବାବୁ ଏ ଆଜି କ'ଣ କଲେ ? କାହା ଆଗରେ ସେ ଗୁହାରି କରିବ ?·····

ଲୁହର ବେଗ ରୋକି ପାରିଲା ନ ପାର୍ବତୀ । ବର୍ଷାଦିନର ନଈସୁଅ ପରି ବେଳୁବେଳ ତାହା ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଲା । ଜଳନ୍ତା ନିଆଁରେ କୁଟା ପକାଇଲା ପରି ମନେ ପଡ଼ିଲା ଶଶିକାନ୍ତ । ସେ ପାର୍ବତୀର କେତେ ଅନିଷ୍ଟ କରିଛି କି ନାହିଁ ଭଗବାନ୍ ଜାଣନ୍ତି । କେବଳ ଗୋଟାଏ ସନ୍ଦେହରେ ପଡ଼ି ତା' ପ୍ରତି କି ଅମାନୁଷିକ ବ୍ୟବହାର ନ କରିଛି ପାର୍ବତୀ । ଯେତେ ହେଲେ ଭାଇଟା ସେ—କଥା କହି ନ ଜାଣି ଥରେ ବେଆଡ଼ା କରି କ'ଣ କହିଦେଇଥିଲା ବୋଲି, ନିଜେ ସେଇ ସୁନ୍ଦରବାବୁ ଶୁଣିଛନ୍ତି, କି ଅପମାନ ନ ଦେଇଥିଲେ ତାକୁ । ଅଥଚ ଭାଇଟା ସଙ୍ଗରେ ଛନ୍ଦ ଏପରି କୁକଥା କହିବାକୁ କିମିତି ତାଙ୍କ ସତ ବଳିଲା ?—

ରୋରୁଦ୍ୟମାନା ପାର୍ବତୀ ଜାଣିପାରିଲା ନାହିଁ ରାସ୍ତା । ବେଦନାରେ ଘାରି ହୋଇ ସେ ତା' ବସାଆଗକୁ ବହୁଦୂର ଚାଲିଗଲା । ଶୋଇଲା ପିଲାଟା କାନ୍ଧ ଉପରେ ପଡ଼ି ଛୁଟିପିଟି ହେଉଥାଏ ।

ଟିକିଏ ଆଗରେ ମଙ୍ଗଳବାର୍ ଛକ । ରିକ୍ସାବାଲା କେତୋଟି ଆପଣା ଆପଣା ରିକ୍ସା ଉପରେ ବସି ଘୁମାଉଛନ୍ତି । ପାର୍ବତୀ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ହୋଇ ଡାକିଲା—ଏ ରିକ୍ସା— ।

ଦୁଇ ତିନି ଜଣ ଖିଡ଼୍‌ଖାଡ଼୍‌ ହୋଇ ରିକ୍‌ସା ଉପରୁ ତଳକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ିଲେ—ଷ୍ଟେସନ୍ ଯିବ—ଆସ ଲେଇଯିବା ।—

—ନା, ମୁଁ ଏଇ ଥୋଡ଼ିଆସାହି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯିବି ।—

ରିକ୍‌ସା ଗଡ଼ି ଚାଲିଲା ।

ସମୟ ବି ଗଡ଼ି ଚାଲିଲା ଲିଚା ବଳିତା ପ୍ରମାଣେ । ନିର୍ଦ୍ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ, ନିରପେକ୍ଷ ତା'ର ବିଚାର । ସାବଲୀଳ ତା'ର ଗତି । ସୃଜନ ଆଉ ବିଲୟ ଉଭୟର ପ୍ରତିବିମ୍ବ ଅଙ୍କା ଦର୍ପଣ ସେ ଗଡ଼ି ଚାଲିଲା ପ୍ରତିନିୟତ ଏକ ପଥ ଧରି । ପଛରେ ପଡ଼ି ରହିଲା ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ସ୍ମୃତିର ଭସ୍ମାବଶେଷ—କୋଟି କୋଟି ପାଦଦଳିତଙ୍କର ବିଦଗ୍ଧ ଅନ୍ତରର କାରୁଣ୍ୟ ଆଉ ଅଗଣିତ ସୁନ୍ଦରଙ୍କର ସବିବାଦର ଆତ୍ମାର ବ୍ୟର୍ଥପ୍ରଳାପ ।

ପ୍ରକୃତିରେ ସୁନ୍ଦର ଏତେଦୂର ନିର୍ଦ୍ଦୟ ହୋଇପାରେ, ଏ କଥା ସେ ନିଜେ ବି କଳ୍ପନା କରି ପାରୁ ନ ଥାଏ । ତା'ର ସମସ୍ତ ଭାବନା ଠୁଳ କରି ସେ ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତକର ଘଟଣାକୁ ନାନାରୂପରେ ନାନାପ୍ରକାରେ ଚିନ୍ତା କରେ । ତଥାପି ନିଷ୍କୃତି ପାଏ ନାହିଁ—ଆଦୌ ବୁଝି ପାରେ ନାହିଁ । ଯାହାକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ସେ ତାର କ୍ଷୁଧିତ ଯୌବନ-ବେଦୀରେ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲା ଏକ ମହାଯଜ୍ଞ, ପୂର୍ଣ୍ଣାହୁତି ପୂର୍ବରୁ ତାହାକୁ କିପରି ସେଇ ନିଜେ ନଷ୍ଟଭ୍ରଷ୍ଟ କରିଦେଇ ପାରିଲା ଏତେ ଶୀଘ୍ର !

ବହିଯିବା ଖିତ ଧରି ସମୟ ସ୍ରୋତର ଜନ୍ମ । ତେଣୁ ସେ ବହି ଚାଲିଲା ଦିନେ······ଦିନେ······ ।

ଏହିପରି କେତେ ଦିନ ଚାଲିଗଲା ।

ଡାକ୍ତରଙ୍କ ପରାମର୍ଶକ୍ରମେ ସୁନ୍ଦର ଛୁଟି ନେଇ ବସାରେ ଥାଏ । ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ତାକୁ ଯୁଗେ ପରି ଲାଗୁଥାଏ । ବସାଟା ମନେ ହେଉଥାଏ

ଯେମିତି ଗୋଟାଏ ବନ୍ଦୀଶାଳା । ସେଇ ସକାଳୁ ଉଠି ଦାନ୍ତ ଘଷ, ଝାଡ଼ା ଫେରି ଯା, ଚା' ପରେ ଖବରକାଗଜ ଧରି ଘଣ୍ଟାଏ ବସ—ରାସ୍ତାରେ କିଏ ଗଲା, ଆସିଲା, କାହାର କିମିତି ଚାଲି, କି ପ୍ରକାର ଭାବ, ଏ ଗୁଡ଼ାକ ଦାଣ୍ଡ ଝରକା ବାଟେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କର—ଏହିପରି ଯାବତ ଅନାବଶ୍ୟକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସମୟ ନଷ୍ଟ କରିବା ଅନଭ୍ୟସ୍ତ ଜୀବନର ଏକ ଦୀର୍ଘ ସୂଚିପତ୍ର । ଏ ସବୁ ମୋଟେ ଭଲ ଲାଗୁ ନ ଥାଏ । ଭଙ୍ଗାମନର ଫାଙ୍କରେ ସବୁବେଳେ ଅତୀତଟା ଲୁଚକାଳି ଖେଳ ଲଗାଇ ଦେଇଥାଏ ପାର୍ଶ୍ୱର ସ୍ମୃତି ସଙ୍ଗରେ । ଲୋକଟା ଏତେ ନିକଟରେ ଅଛି, ଅଥଚ ଉପାୟ ନାହିଁ ତାକୁ ଥରେ ଛୁଇଁ ଦେଇ ଆସିବାକୁ । ଗୋଟାଏ ଅଭିମାନର ବାତ୍ୟାରେ ସବୁ ହୋଇ ଯାଇଛି ବିଧ୍ୱସ୍ତ, ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ ।

ଅସଂଖ୍ୟ କଳ୍ପନା ଭିତରେ ଏପରି ଗୋଟେ ଗୋଟେ ଅବାନ୍ତର କଳ୍ପନା ବି ଜୁଟି ଯାଉଥାଏ । ପରମାଣୁ ଯୁଗରେ ଏହା କ'ଣ ଅସମ୍ଭବ ? କେହି ଜଣେ ଜବରଦସ୍ତ ଶତ୍ରୁତା କରି ଏଇ କଟକ ସହର ଉପରେ ଏପରି ଏକ ବୋମା ପକାଇ ଦେଇ ଯାନ୍ତା, ଯାହା ଫଳରେ ଘର ବାହାର ଚୁରଆଡ଼ ହୋଇଯାନ୍ତା ପାର୍ଶ୍ୱମସ୍ତ । କେବଳ ଜଣେ ମାତ୍ର ସୁନ୍ଦର ହୋଇ ରହନ୍ତା ସେ—ଚମତ୍କାର ! କେହି କାହାରିକୁ କହିବାକୁ ନ ଥାନ୍ତେ, ଆଉ ନ ଥାନ୍ତା ଅତୀତ କି ଭବିଷ୍ୟତ । ସବୁବେଳେ କେବଳ ବର୍ତ୍ତମାନ ଜାଗ୍ରତ ରହିଥାନ୍ତା ସୃଷ୍ଟିର ଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ଅନଭ୍ୟସ୍ତ ଜୀବନର ଏ ବି ଏକ ଚିନ୍ତାସୂତ୍ର ।

ସୁନ୍ଦରକୁ ହସ ମାଡ଼େ । ଅଳ୍ପ ଟିକିଏ ହସିଦେଇ ଆପଣାର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ଅନୁଭବ କରିବା ସାର ହୁଏ ।

ମାଧବିକା କାନ୍ଧ କୁଞ୍ଚେଇ ମୁଠାଏ ଯତ୍‌ସାମାନ୍ୟ ଫୁଟାଇ ଦେଉଥାଏ । ଖାଲି ଅଚଳ ଶବ୍ଦର ଗୁରୁତ୍ୱ ଦାନ କରିଦେବାର

ଫିକର ସେ ଗୋଟେ । ଯାହାହେଉ ସେ କରୁଥାଏ ଠିକ୍ ଯେପରି ବାଲିଚରର ଜମିକୁ ଗୋବର ମୂଲିଆ—କୋଡେ ଯେତେ ମାଡେ ସେତେ ।

ସେ ଦିନ ସୁନ୍ଦର ସକାଳୁ ଉଠି କାଗଜ କଲମ ଧରି ବସିଥାଏ—କିଛି ଗୋଟାଏ ଲେଖିବ । ମନଟା ଖାଲି ଖାଲି ଲାଗୁଥାଏ—ଯୁଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ ସବୁ ଦିଶୁଥାଏ ଶୂନ୍ୟ—ସଜୀବ ସୃଷ୍ଟିଟା ଯେପରି ହୋଇ ଯାଇଛି ପ୍ରାଣହୀନ, ନିର୍ଜୀବ—ଉତ୍ସାହ ନାହିଁ, ପ୍ରେରଣା ନାହିଁ । ନିଜକର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ହୋଇଛି ନିସ୍ପୃହ—କାହାରି ଯେପରି ବଞ୍ଚି ରହିବାକୁ ମୋଟେ ଆଗ୍ରହ ନାହିଁ । କ'ଣ ଲେଖିବ ସେ ? ଟିକଏ ଚିନ୍ତାଶୀଳ ହେଲି ବେଳକୁ ଘୁଣ୍ଡିରୁ ଉଠୁଛି କୋହ—ଖୋଜିଲି ପଦାର୍ଥ ସଙ୍ଗରେ ମିଳିବା ପଦାର୍ଥର କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ, ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ନାହିଁ । ମଣିଷ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଇଚ୍ଛାକଲେ ପାଉଛି ମୃତ୍ୟୁ—ଜୀବନର ଶେଷ ପରିଣତି । ଯେତେହେଲେ, ପ୍ରାଣର ଆବେଗ କି କେବେ ରୋକି ହୋଇ ରହିପାରେ ? ସୁନ୍ଦର ଦେଖିଲି—

"ଦେଖା ନ ହେବାଟି ଥିଲି ଭଲ,
ଦେଖା ଦେଇ ଯେବେ ଦେଖିଲି ଜନରେ
କଲୁ ଏତେ କଲବଲ ଗୋ—
ଦେଖା ନ ହେବାଟି ଥିଲି ଭଲ"......

ନିଜ ଲେଖାକୁ ନିଜେ ପଢ଼ି ସେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲି—କ'ଣ ଲେଖୁଛି ସେ ! ଆଖି ଛଳ ଛଳ ହୋଇଯାଉଛି ଭାବିଲି ମାତେ । କିନ୍ତୁ ଏହା ଯେବେ ତାର ଅନ୍ତରର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି, ତେବେ ପାଷଣ୍ଡ ବୋଲି ତା' ଆଗରେ କେହି କହିଦେଲେ ଗୋଟାଏ ଅଗ୍ନିକମ୍ପିତ ଲଘୁ ଅଭିମାନରେ ପ୍ରାଣ ଥରି ଉଠୁଛି କାହିଁକି ?—

ତା'ର ଶତ ଅଭିମାନକୁ ଦଳି ମଚ୍ଛି ହୃଦର ଉଚ୍ଛ୍ୱାସ ପୁଣି ଜାଗି ଉଠିଲା—ପୁଣି ସେ ଲେଖିଲା—

"ପେଟ ଯା'ର ପୂରି ଫାଟି ପଡ଼ୁଛି ଗୋ
ସେ କେବଳ ପେଟର ଦାଉ
ବୁଝିବ ସେ କାହୁଁ ସମଝାଇ ଦେଲେ
ବୋଲିବ ଉଲଟା ଭାଉ—
ତୋ ଦେଖାର ସ୍ନେହ ମୂଲ
ଅତୀତକୁ ଭୁଲି ମୋ ଦୁଃଖେ ମୁଁ ଥିଲି
ଉଖାରି ଦେଲୁ ଅନଳ ଗୋ—
ଦେଖା ନ ହେବାଟି ଥିଲା ଭଲ......
ଅଭିମାନିନୀ ଗୋ, କହିଲେ ରୁଷିବୁ
ନ କହିଲେ ନାହିଁ ଚଳେ
ମୋ ଦୁଃଖ କାହାଣୀ ଅନୁଭବୀ ବିନା
ଆନ କିଏ କାହିଁ ବୁଝେ
ବହ୍ନି କରିଛି କାଙ୍ଗାଳ
ପ୍ରେମ ବାରିଧି ମୋ ଉଛୁଳି ଉଠୁଛି
(ସେ ତ) ବିଶୁଦ୍ଧ କାଳୀ ଗରଳ
ଦୁନିଆକୁ ହୋଇଛି ତା' କାଳ
ନୋହିଲେ କି ସଖି ଫେରି ଯାଇଥାନ୍ତୁ
ପାଦ ଦେଇ ତା'ର କୂଳ ଗୋ......
ଦେଖା ନ ହେବାଟି ଥିଲା ଭଲ—
ଫେରିଗଲୁ ତହିଁ ତିଳେ ଦୁଃଖ ନାହିଁ
କେବଳ ଦୁଃଖ ଏତିକ
ତୋ ଜୀବନେ କେବେ ବସନ୍ତ ଆସିଲେ

ଏ ଅକିଞ୍ଚନ ପ୍ରୀତିକ
ଚେତ ଝରାଇବୁ ଜଳ
ନ ଥିବ ଜୀବନେ ବ୍ୟଥା ଲଭିବାକୁ
ଥିବ ଖାଲି ଉପାଥାଳ ଗୋ
ଦେଖା ନ ହେବାଟି ଥିଲା ଭଲ·········

ମାଧବକା କେତେବେଳେ ଆସି ତା' ପଛରେ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି, ଏ କଥା ସୁନ୍ଦରକୁ ଜଣା ନାହିଁ । ସେ ବୋଧହୁଏ ଲେଖାଟିକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପଢ଼ି ସାରିଥିଲା, ନ ହେଲେ, କାହିଁକି ପଚାରିଥାନ୍ତା—ଆଉ କେତେଦିନ ଏମିତି ଛଳନା କରି ମତେ ଭୁଲାଇ ରଖିବାକୁ ଭାବୁଛ ? ବୋକା ହେଲି ବୋଲି କ'ଣ ବୁଝିବା-ଶକ୍ତି ମୋର ନାହିଁ ! ଖୁବ୍ ବୁଝିଛି, ଢେର୍ ବୁଝିଛି—ହେଲେ ଆଦିଅନ୍ତ ପାଉ ନାହିଁ ।—

—କ'ଣ ବୁଝିଛ ତମେ କହିଲ—

—ଏଇ ତମର ହାବଭାବ—ଆଖିବୁଜା ଦୁଧ ପିଆ । ଲୁଚାଇ ରଖିବାକୁ ଯେତେ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ସେ କ'ଣ ଲୁଚି ରହିବ ? ତମ ସାଙ୍ଗରେ ଏତେଦିନ କଟାଇଲି, ମୁଁ କ'ଣ ଏତେ ନିର୍ବୋଧ ଯେ ତମକୁ ବୁଝିପାରିବି ନାହିଁ ? କିନ୍ତୁ ମୋ ପାଖରେ ଏତେ ଲୁଚାଛପା କାହିଁକି—ମୁଁ ତ ସେଥିପାଇଁ ତିଳେ ମାତ୍ର ଦୁଃଖିତ ନୁହେଁ । ତମେ ପାର୍ବତୀଙ୍କୁ ଭଲ ନଜରରେ ଦେଖ—ଏ କଥା ମୁଁ ପରିଷ୍କାର ଜାଣେ । ହେଲେ, ଅଧିକା ସେ·····କେବଳ ଏତିକି ଯାହା·····ଗୁଡ଼—ତମେ ତାଙ୍କ ଉପରେ ସେଦିନ ବିରକ୍ତ ହେଲ କି କ'ଣ, ସେ ତ ଆଉ କାହିଁକି ମୋତେ ଦେଖା ଦେଉ ନାହାନ୍ତି ?—

ସୁନ୍ଦର ଶୁଣି ଶୁଣି କହିଲା, ମାଧବିକା, ମଣିଷ ଜୀବନରେ ଠୋକର ନ ଖାଇଲେ ଶିଖେ ନାହିଁ । ଆଚ୍ଛା, ମନେକର, ତମେ ଯେତେବେଳେ ନୂଆକରି ମୋ ଜୀବନ ପଥରେ ଦେଖାଦେଲ, ସେତେବେଳେ ଆମ ଦୁହିଙ୍କ ମନରେ କି ଭାବ ଆସିଥିଲା । କେହି କ'ଣ ସ୍ୱପ୍ନରେ ସୁଦ୍ଧା କଳ୍ପନା କରିଥିଲେ, ଆମରି ଭବିଷ୍ୟତ ଜୀବନ ପରିସ୍ଫୁଟ ହେଲା ବେଳକୁ ଏପରି ଅଶୁଭକ ଝଡ଼ଝଞ୍ଜା ଆମକୁ ଆମରି ଚଲାବାଟରୁ ବିଚ୍ୟୁତ କରି ଦେବ ବୋଲି । ସବୁ କେବଳ ଆକସ୍ମିକ । ମୋ ଜୀବନ କିମ୍ବା ତମ ଜୀବନରେ ଏ କିଛି ନୂଆ ଘଟଣା ନୁହେଁ । ପରିସ୍ଥିତିର କବଳରେ ପଡ଼ି ଲୋକ ଅନେକ ସମୟରେ ଏପରି ଅବସ୍ଥାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥାଏ । ମୁଁ ପାର୍ବତି ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହେବାର କ'ଣ ଯଥେଷ୍ଟ କାରଣ ନାହିଁ ? ଭଲ ହେଲା, ଯଦି ତମେ ଜାଣି ପାରିଛ । ବରଂ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ଅକ୍ଳେଶରେ ହୋଇ ଯାଇ ପାରିବ । ମୁଁ ତ କେବେହେଲେ ତମ ଆତ୍ମାର ଅସମ୍ମାନ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ ।—

ମାଧବିକାର ମୁଖ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦିଶିଲା । ସେ ଦରବିଗଳିତ ଛଳ ଛଳ ଆଖିରେ ସୁନ୍ଦରକୁ ଚାହିଁ କହିଲା, ସତ କହୁଛ, ତମେ ପାର୍ବତିକୁ ଭଲ ପାଅ ? ବିଶ୍ୱାସ ହେଉ ନାହିଁ । ସେଇ ତମେ ନା, ଜୀବନ୍ତ ମୁଁ ତମ ଆଖି ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇଛି—ଆଜି ରୂପ ନାହିଁ, କାନ୍ତି ନାହିଁ ବୋଲି ସେଇ ତମେ ମୁହଁ ଖୋଲି କହି ପାରୁଛ ମୋ ଆଗରେ ଯେ ତମେ ପାର୍ବତିକୁ ଭଲ ପାଅ ! ହେ ଭଗବାନ୍, ଏ କଥା ଶୁଣିବା ପୂର୍ବରୁ ମତେ ମୃତ୍ୟୁ ଦେଉନାହଁ କାହିଁକି········ ତମେ ମନ ଦୁଃଖ କରୁଛ କି ? ମତେ ଭାରି ଆନନ୍ଦ ଲାଗୁଛି—ମୁଁ ଆନନ୍ଦରେ ପାଗଳ ହୋଇଯିବି— ମୋର ଏତେ ଦିନର କଳ୍ପିତ ବାସନା ଆଜି ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଛି······ହେ ଭଗବାନ୍········ ।

ସୁନ୍ଦର ମାଧବିକାର ମନୋଭାବ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ବିଚଳିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା—କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଏ ନାରୀସୃଷ୍ଟି—ଏମାନଙ୍କ ମନକଥା ବୁଝିବା କାଠିକର ପାଠ । ସେ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଗମ୍ଭୀର ସ୍ୱରରେ କହିଲା, ବେଶ୍ ତ ଅଭିନୟ କରି ଜାଣ ତମେ—ମୁଁ ଏ କଥା ଆଗରୁ ଜାଣି-ଥିଲେ କଦାପି ଏତେଟା ନିଷ୍କପଟ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତି ତମ ପାଖରେ । ଶୁଣ ମାଧବିକା—ମୁଁ ଯଦି ବିଶ୍ୱାସଘାତକ ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିବି, ତେବେ ତମେ ମୋତେ କୌଣସିପ୍ରକାରେ ରୋକି ପାରିବ ନାହିଁ । କାରଣ ତମେ ସ୍ତ୍ରୀ, ମୁ ପୁରୁଷ । ଯେତେ ଆଧୁନିକା ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀ ଚିରଦିନ ସ୍ତ୍ରୀ ହୋଇ ରହିବ । ତମପ୍ରତି ବିଶ୍ୱାସଘାତକତା କରିବି ନାହିଁ ବୋଲି ଇଚ୍ଛାକରି ମୁଁ ତାହା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କରିନାହିଁ । ଭଲପାଇବାଟା ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ନୁହେଁ ଯେ ତା' ଉପରେ କେହି ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଜାରି କରି ପାରିବ । ବିବାହିତ ଜୀବନରେ ଜଣେ ବିଭିନ୍ନ ଲୋକଙ୍କୁ ଭଲ ପାଇବାରେ ଅପରାଧ କ'ଣ ଅଛି ? ଭଲପାଇବା ଅର୍ଥ ଦୈହିକ ମିଳନ ନୁହେଁ । ପାର୍ବତୀର ସେପରି କିଛି ଆଦର୍ଶ ଅଛି ବୋଲି ମୁଁ ତାକୁ ଭଲ ନଜରରେ ଦେଖି ଆସିଛି । ଆତ୍ମାପ୍ରତି ଆତ୍ମାର ସହାନୁଭୂତିକୁ ତମେ ଅବଜ୍ଞା କରି ପାରନା ମାଧବିକା··· ।

ସୁନ୍ଦର ରାଗ ଜର ଜର ହୋଇ ଉଠିଗଲା ।

ମାଧବିକା କିନ୍ତୁ ସେହିପରି ଠିଆ ହୋଇଥାଏ—ଅଚଳ, ଅଟଳ । ଦୁଇ ଆଖିରୁ ଦୁଇଧାର ଲୁହ ବହି ଆସି ଗଣ୍ଡଦେଶ ତିନ୍ତାଇ ଦେଉଥାଏ ।

ସୁନ୍ଦର ଦୂରରେ ଥାଇ ଏ କଥା ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲା । ମନରେ ତା'ର ସ୍ୱଭାବସୁଲଭ ଦୟା ଆସିଲା । ସେ ଫେରିଆସି ସମବ୍ୟଥିତ ସ୍ୱରରେ କହିଲା, ମୋତେ ବିରକ୍ତ କରି କି ଲାଭ ପାଅ ତମେ ? ପାର୍ବତୀକୁ

ମୁଁ ଭଲ ପାଏଁ ଅର୍ଥ କ'ଣ ବୁଝିଛ ? ତମ ଜାତିର ଲକ୍ଷଣ ତମେ ବା କୁଆଡ଼ୁ ଛାଡ଼ି ପାରିବ । ତମର ସିନା ମୋ ପ୍ରତି ସହାନୁଭୂତି ନାହିଁ, ମୁଁ କିନ୍ତୁ ସେପରି ନୁହେଁ । ତା' ହୋଇଥିଲେ ବହୁଦିନୁ ନାଟକର ଦୃଶ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇ ସାରନ୍ତାଣି । ସେ ସବୁ ବାଜେ କଥା ଛାଡ଼ । ଆଜିଠାରୁ ମନେରଖ ମାଧବକା, ମୋ ଆଗରେ ଆଉ କେବେ-ହେଲେ ସେ ନାମ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବ ନାହିଁ । ଯାଅ, ବେଳ ଯଥେଷ୍ଟ ବେଶୀ ହେଲାଣି । ଗୀତା ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍କୁଲରୁ ଆସି ପହଞ୍ଚିଯିବ । ସେ ତମକୁ ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଦେଖିଲେ ଭୀଷଣ ମନଦୁଃଖ କରିବ । ଯାଅ, ତମ କାମରେ ଲାଗ—

ମାଧବକା ସୁନ୍ଦରର ପ୍ରବୋଧନାରେ ଆଶ୍ୱସ୍ତ ହୋଇ କହିଲା, ତମେ କ'ଣ ଭାବୁଛ ଗୀତା ଏ ସବୁ କଥା ଜାଣି ନାହିଁ—ସେ ପରା ନିଜେ ସେ ଦିନ ମତେ ସବୁ କଥା କହିଛି ।—

ସୁନ୍ଦର ସନ୍ଦିଗ୍ଧ ହୋଇ ପଚାରିଲା—କେଉଁ ସବୁ କଥା ?—

—ଥରେ ତ କହିଲି ବୋଲି କଥା ଏତେ ଦୂର ଗଲା, ପୁଣି କହି ବସିଲେ ସୃଷ୍ଟି ପ୍ରଳୟ ହୋଇଯିବ ନାହିଁ ?—

—ନା, ତମେ ମୋତେ ବରାବର ଭୁଲ ବୁଝୁଛ । ତମର ଅବୁଝାମଣା ଦୋଷରୁ ବିରକ୍ତି ଆସୁଛି । ଗୀତା କ'ଣ କହିଲା ପଚାରିଦେଲେ ସୃଷ୍ଟି ବା କାହିଁକି ପ୍ରଳୟ ହେବ ?—

—ପାଷଣ୍ଡ ତମ ବାପ ଝିଅ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଥରେ ତାଙ୍କ ବସାକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିଥିଲେ । ତମେ ସେଠି ଖିଆପିଆ କଲ । ଝିଅ କୁଆଡ଼େ ରାତିରେ ତାଙ୍କ ବସାରେ ଶୋଇଲା—ଏଇମିତି କେତେ କଥା— ।

—କ'ଣ କେତେକଥା କହୁ ନା କାହିଁକି ?

—ସେ କୁଆଡ଼େ ତମର ଭାରି ସେବା ଶୁଶ୍ରୁଷା କରିଥିଲେ । ଭାରି ଭଲ ପାଆନ୍ତି ତମକୁ । ତମେ ଖାଇପିଇ ଚାଲି ଆସିଲ । ରାତିରେ କୁଆଡ଼େ ପାଙ୍ଗଣ୍ଣ ବଳବଳେଇ ଉଠି ସଫା କରୁଥାନ୍ତି, ସେ ତମକୁ ପ୍ରାଣ ଠୁ ବଳି ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ଗୀତା ନିଜେ ଶୁଣିଛି—

ସୁନ୍ଦରର କାନଥାଏ ଗୋଟିଏ ଆଡ଼େ, ମନ ଆଉ ଗୋଟେ ଆଡ଼େ ଥାଏ । ସେ ରାତିର ଘଟଣାସବୁ ଚଳଚିତ୍ର ପରି ଆଖି ଆଗରେ ଦିଶିଯାଉଥାଏ । ସେ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ହୋଇ କହିଲା—ସେଇ ରାତିର ସ୍ମୃତି ମୁଁ ମଲାଯାଏ ଭୁଲି ପାରିବି ନା । ସେଇ ରାତିରେ ମୁଁ ଘରୁ ଟେଲିଗ୍ରାମ୍ ପାଇଥିଲି—ସ୍ତ୍ରୀ ଶକ୍ତ ବେମାର, ଶୀଘ୍ର ଆସ । କିନ୍ତୁ କାହିଁ, ଗୀତା ତ କେବେ ଦିନେ ଏ କଥା କହିବାର ମୁଁ ଶୁଣିନାହିଁ ।—

—ତମ ମୁହଁରେ ତ ଟିକିଏ ଲାଜ ନାହିଁ, ସେଇଆ ନ କହି ଆଉ କଅଣ କହିବ ? ଗୀତା କୁଆଡ଼େ ସ୍ୱାଙ୍କ ଆଗରେ ଏଇସବୁ କଥା କହୁଥାନ୍ତା......ମାଧବକା ମୁହଁ କୁଞ୍ଚେଇ ରୋଷଘର ଆଡ଼େ ଚାଲିଗଲା ।

ଠିକ୍ ସେତିକି ବେଳକୁ ଗୀତା ଫେରି ଆସିଛି ସ୍କୁଲରୁ । ସୁନ୍ଦର ବିହ୍ୱଳ ହୋଇ ତାକୁ ପଚାରିଲା—ହଇ ଲୋ ଗୀତା, ତୁ ସେ ଦିନ ରାତିରେ ଯାହା ତୋ ମାଉସୀ ବସାରେ ଶୋଇଥିଲୁ, ମାଉସୀ କୁଆଡ଼େ ବାଉଳା ହେଉଥିଲେ ?—

ଗୀତା ଲାଜୁଆ ହସ ଓଠରେ ଚାପି କହିଲା—ହଁ, ସେ ଯେମିତି ପାଟି କଲେ, ମତେ ଭାରି ଡର ଲାଗିଲା । ଖାଲି ତ କାହାକୁ 'ଯା','ପଳା' ଏଇମିତି ଧମକ୍ ଦେଉଥାନ୍ତି ।—

ଗୀତାର ପାଟି ଶୁଣି ମାଧବକା ରୋଷଘରୁ ଧାଇଁ ଆସିଲା । କହିଲା, ଆଉ କ'ଣ ଶୁଣିଛୁ କହୁନୁ ଲୋ ସବାଖାଇ—ବାପା ତ ଶୁଣିବାକୁ ହକ ହକ, ଏତେ ଡର କାହିଁକି ?—

ବୋଉକୁ ଭୟ, ବାପାଙ୍କୁ ଲାଜ, ଏଣେ ଆପେ ହସକୁରୁ—ଏହାର ଭିତରେ ବଚ୍ଛୁଣ୍ଣ ଗୀତା ଅଙ୍ଗେଇ ଅଙ୍ଗେଇ ଅସଂଲଗ୍ନ ବହୁ କଥା କହିଲା । ସେଥିଭିତରୁ କୌଣସିଟି ସୁନ୍ଦରର ପ୍ରୟୋଜନରେ ଲାଗୁ ନଥାଏ । ଶେଷକୁ ସୁନ୍ଦର ଅଧୈର୍ଯ୍ୟମିଶା ବିରକ୍ତି ପ୍ରକାଶ କରି କହିଲା, ମୋ ବିଷୟରେ କ'ଣ ଶୁଣିଛୁ କହୁନୁ କାହିଁକି ।—

ଗୀତା କିନ୍ତୁ ବାପାଙ୍କ ବିରକ୍ତି ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ସେ ହସି ହସି କହିଲା, ତମ ବିଷୟରେ ସବୁ ଏଇଆ କହିଲେ – ନଣିଭାଇ, ମୁଁ ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କୁ ପ୍ରାଣଠୁ ବଳି ଭଲପାଏଁ ।

ଏ ସବୁ ଶୁଣିଲାପରେ ସୁନ୍ଦର ଅନୁଶୋଚନାରେ ସନ୍ତୁଳି ହୋଇଗଲା । ମାଧବିକା ତାକୁ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁ କେତେ ଯେ ଅଭିଶାପ ମନେ ମନେ ଅଜାଡ଼ି ପକାଉଥାଏ, ତାହା କେବଳ ଭଗବାନଙ୍କୁ ହିଁ ଜଣା । ସେ ବୁଝୁଥାଏ, ସୁନ୍ଦର ଲାଜରେ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ୁଛି । କିନ୍ତୁ ସୁନ୍ଦର ଭିତରେ ଯେଉଁ ଦାବଦହନ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି, ଏ କଥା ଅନୁଭବୀ ବ୍ୟକ୍ତି ବୁଝିବ କିଏ ?

ସେ ଦିନ ପାର୍ବତୀ ଏପରି ବାଉଳି ହେଉଥିଲା······ନଣିକାନ୍ତ ସେଠାରେ ନ ଥିଲା, ଅଥଚ ବୃଥାରେ······ଆଉ ଭାବି ପାରିଲା ନି ସୁନ୍ଦର । ମୁଣ୍ଡ ତା'ର କାତରଙ୍ଗ ପରି ଘୂରିବାକୁ ଲାଗିଲା । କି ଅକ୍ଷମଣୀୟ ଅପରାଧ ନ କରିଛି ସେ । ପାର୍ବତୀ ପ୍ରାଣରେ କି ଦାରୁଣ ଆଘାତ ନ ଲାଗିଥିବ । ଭାବର ଆବେଗ ରୋକି ହେଲା ନାହିଁ । ସେ ମାଧବିକାର ଅସ୍ଥିଶିରାଳ ହାତଟିକୁ ଧରି ପକାଇ ବଡ଼ ବ୍ୟାକୁଳ ଭାବରେ କହିଲା, ମାଧବିକା, ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଅତି ଜଘନ୍ୟ ନର-ପାଷଣ୍ଡ—କି ଭୁଲ ନ କଲି ମୁଁ । ତମେ ଯାହା କହ ପଛକେ ମୁଁ ଆଉ ଲୁଚାଇ ରଖି ପାରୁ ନି ·····

ସୁଧରର ଏପରି ବ୍ୟାକୁଳତା ପୂର୍ବରୁ କେବେହେଲେ ମାଧବୀକା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ନ ଥିଲା । ସେ ତାକୁ ଏତେଦୂର ବିଚଳିତ ଦେଖି କହିଲା, କ'ଣ ହୋଇଛି ତମର ? ଏତେବେଳଯାଏ ତ ବେଶ୍ ଥିଲ । ହଠାତ୍ ଏପରି ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ ହେବାର କାରଣ ?—

—କାରଣ ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ ମାଧବୀକା, କେବଳ ସେଇ ପାଙ୍କଣି—ନିରପରାଧ ଗୋଟାଏ ଆତ୍ମାକୁ ମୁଁ ଯେପରି ଭାବରେ ପଦଦଳିତ କରି ଦେଇଛି, କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଶାନ୍ତି ପାଇ ପାରିବି ନାହିଁ । ମୁଁ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରୁଛି ମାଧବୀକା, ଆଉ ଜୀବନରେ କେବେହେଲେ କୌଣସି ନାରୀର ସଂପର୍କରେ ଆସିବି ନାହିଁ । ମୋତେ କେବଳ ଏଇଥରକ କ୍ଷମାକର । ମୁଁ ତମ ନିକଟରୁ କ୍ଷମା ଦାବୀ କରିବା କ୍ଷମତା ହାସଲ କରିଛି ବୋଲି ଦୃଢ଼ ଭାବରେ ମୋର ଦୋଷ ସ୍ୱୀକାର କରୁଛି·········

ମାଧବୀକା ବୁଝି ପାରିଲା ନାହିଁ । କହିଲା, କ'ଣ ଗୁଡ଼ାଏ କହିଯାଉଛ, ମୁଁ ବୁଝି ପାରୁନାହିଁ । ମୋ ନିକଟରେ କି ଦୋଷ କରିଛ ଯେ ମୁଁ କ୍ଷମା ଦେବି ? ତମେ ମୋର ସ୍ୱାମୀ—ଇହପରକାଳର ଦେବତା । ମୋର ପୂଜ୍ୟ ଦେବତାଙ୍କୁ ମୁଁ କି କ୍ଷମା ଦେବି ? ତମେ ପାଙ୍କଣିକୁ ଭଲ ପାଅ, ମୋର କୌଣସି ଆପତ୍ତି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ବେଶୀ ଦୂର ଆଗେଇବା ଆଗରୁ ଟିକିଏ ପ୍ରିୟଆଡ଼କୁ ନଜର ରଖି ଥା—ଏତିକି ମୋର ତମକୁ ଚେତାବନୀ । ମୋର ଥାନକୁହା ଯଦି ମନକୁ ନ ପାଉଛି, ତେବେ କୃତକର୍ମର ଫଳ ଭୋଗିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଯାହା ଇଚ୍ଛା କର । ମୁଁ ଗୋଟାଏ ତମକୁ କ୍ଷମା କରିବି କ'ଣ ?—

ସୁନ୍ଦର ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ହୋଇ କହିଲା—ତମର ଅନୁମାନ ମିଥ୍ୟା ନୁହେଁ ମାଧବିକା । ପାର୍ବତୀ କାହିଁକି କେଜାଣି ମୋତେ ଖୁବ୍ ଖାତିର କରେ, ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଏ । କିନ୍ତୁ ସେ ଦିନ କି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗରେ ସେ ଏଠାକୁ ଆସିଥିଲା, ମୁଁ ତାକୁ ଯେପରି ଭାବରେ ଅପମାନ୍ ଦେଇ ଫେରାଇ ଦେଇଛି, କେବଳ ସେଇଥି ପାଇଁ ପ୍ରାଣ ମୋର ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ଉଠୁଛି । ଜଣକର ଅନାବିଳ ଅନ୍ତରରେ ଶେଳବିଦ୍ଧ କରି ମୁଁ କି ଅନ୍ୟାୟ ନ କରିଛି । ଭଲପାଇବାର ପରିଣତି କ'ଣ ଏତେଦୂର ବିଷମୟ ହୋଇପାରେ ? ମୁଁ ଜାଣେ, ସେ ଆଉ କଦାପି ଏଠାକୁ ଆସିବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ଅଯଥା ଜଣକର ପ୍ରାଣରେ ଗୁରୁ ଆଘାତ ଦେବି, କହିଲ । ମାଧବିକା, ତମକୁ ମୋର ବିଶେଷ ଅନୁରୋଧ, ଯଦି ପ୍ରକୃତରେ ତମର ମୋ ପ୍ରତି ସହାନୁଭୂତି ଜନ୍ମି-ଥାଏ, ତେବେ ଆଜି ପାର୍ବତୀକୁ ଆମ ବସାକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କର । ତା'କୁ ବୁଝାଇଶୁଝାଇ କହିଦିଅ ଯେ······ନା, ନା, ତମକୁ ଏପରି କହିବା ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟାୟ । ବରଂ ମୁଁ ନିଜେ ଯିବି । ଶେଷଥର ପାଇଁ ତା ପାଖରେ କ୍ଷମାଭିକ୍ଷା କରିବି । ତମେ କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ବାଧା ଦେବ ନାହିଁ ତ— ମନକଷ୍ଟ କରିବ ନାହିଁ ତ—କହ—ସୁନ୍ଦର ମାଧବିକାର ହାତଝୁଙ୍କାଇ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା ।

ମାଧବିକା ଖାଲି ସ୍ଥିତ ପଥର କରି ଶୁଣୁଥାଏ । ଏଥିକୁ ସେ କି ଉତ୍ତର ଅବା ଦେବ । ଚିନ୍ତାଶୀଳ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁ ସେ କହିଲା, ଏ ଯଦି ସତ୍ୟ ସାବିତ୍ରୀର ଯୁଗ ନୁହେଁ, ତେବେ ବିବାହିତା ସ୍ତ୍ରୀ କାହିଁକି ତାର ଅଧିକାରଟିକ ଜାଣି ଜାଣି ଅପରକୁ ସମର୍ପି ଦେବ—ମୁଁ ବୁଝି ପାରୁ ନାହିଁ । ତଥାପି ତମ ଉପରେ ଆସ୍ଥା ରଖି ମୁଁ କୌଣସି ଆପତ୍ତି କରୁନାହିଁ । ତମେ ଯାଅ, ତାଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରି ଆସିବ । ଯଦି ପାର, ତାଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଆସିବ—

ସୁନ୍ଦରର ଆଉ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ନ ଥିଲା ।

*　　　*　　　*

ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କ ବସାରୁ ବିତାଡ଼ିତା ହୋଇ ଫେରିଲା ଦିନରୁ ପାର୍ବତୀର ଜୀବନରେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ରକମର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆସିଯାଇଛି । ଦିନର ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ତାକୁ କାର୍ଯ୍ୟରତ ଥିବାର ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । କେବଳ ଏତିକି ପାର୍ଥକ୍ୟ ଯେ ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ସେ ଘଣ୍ଟାକ ଭିତରେ ନିର୍ଭୁଲ ଭାବରେ କରି ପାରୁଥିଲା, ତାହା ତିନି ଚାରି ଘଣ୍ଟା ଲାଗିଲେ ବି ସରୁ ନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅସଂଖ୍ୟ ଭୁଲ୍ ରହି ଯାଉଛି । ମନଟା ସବୁବେଳେ ଉଜନିଆ—ଫାଙ୍କା-ଗୁହାଣୀ—ଆପତ୍ତି ନାହିଁ, ଅଭିଯୋଗ ନାହିଁ । ଖାଇଲେ ହଁ, ନ ଖାଇଲେ ହଁ । କାହାରି ଉପରେ ଆସ୍ଥା ରଖିବାକୁ ଆଗ୍ରହ ନାହିଁ । ନିହାତି ଜଣାଶୁଣା ଲୋକେ ବି ଆଖିକୁ ଅପରିଚିତ ପରି ଦିଶୁଛନ୍ତି । କୌଣସି କଥା ଆଉ ମନେ ରହୁନାହିଁ । ଆଗକୁ ଚାହିଁଲେ ଛାତି ଥରି ଉଠୁଛି । ଚାଲିଲାବେଳେ ପଛପଟେ ଖାଇ ଗୋଡ଼େଇଲା ପରି ଲାଗୁଛି । ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ସେ ବିଦେଶରେ ରହି କି ଚିକିତ୍ସା କରିବ ?

ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କ ସ୍ମୃତି ତ ଦୂରର କଥା, କେହି ଭୁଲ୍‌କ୍ରମେ ସେ ନାଁଟା ତା' ଆଗରେ ଧରି ପକାଇଲେ ସଜ୍ୟ ଛାଡ଼ି ପଳାଇବାକୁ ତା'ର ମନ—ଇସ୍, ଲୋକ ପୁଣି ଏତେଦୂର କୃତଘ୍ନ ହୋଇ ପାରନ୍ତି । ସବୁ ଖାଲି ଉପର ଚକ୍‌ଚକ ମହାକାଳଫଳ । କଣ, ଭାବୁକ ବୋଲି, ନିଜର ମୃତ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଆତ୍ମାର ଅସଦ୍‌ଗତିକୁ ଖାତିର୍ ନ କରି ଯେଉଁ ସୁନ୍ଦରବାବୁଙ୍କ ଆତ୍ମାର ସମ୍ମାନକୁ ସେ ଉଚ୍ଚ ଆସନ ଦେଇଥିଲା, ସେ ତା'କୁ କି ପରିଭବ ନ ଦେଲେ । ତା'ର ଅବା

ଅପରାଧ କ'ଣ ? କାହାପାଇଁ ସେ ଘରଦ୍ୱାର ଭୁଲି, ଆତ୍ମୀୟ-ସ୍ୱଜନଙ୍କୁ ପଛରେ ରଖି ଗର୍ବର ସହିତ ଆଗେଇଥିଲା ? ଅପରାଧ ଏତିକି ହୋଇପାରେ ଯେ ସେ ତାଙ୍କ ଅପ୍ରୀତିକର ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରି ଦେଇଛି—ଏଥିରେ ବା ଅନ୍ୟାୟ କ'ଣ ?—

ହଁ, ସେ ତାର ଅମାର୍ଜନୀୟ ଅପରାଧ—ମାଧବବାବୁ ସରଳ, ନିଷ୍କପଟ ଅନ୍ତରରେ ସେ ଯେଉଁ ଦହନର ଜ୍ୱାଳା ଦେଇଛି, ତାହା ନିଶ୍ଚୟ ତା'ର ଏକ ଅମାର୍ଜନୀୟ ଅପରାଧ । ମୃତ ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ସ୍ମୃତିର ଅବମାନନା ଆଉ ଏକ ଗୁରୁତର ଅପରାଧ । ଏକ ଲବ୍‌ଧପ୍ରତିଷ୍ଠ ହିନ୍ଦୁ ପରିବାରର ବିଧବା କୁଳବଧୂ-ରୂପେ ତା'ର କ'ଣ କିଛି ଦାୟିତ୍ୱ ନ ଥିଲା ? ତା'ର ଅତି ଆପଣାର ନଣନ୍ଦଭାଇଙ୍କୁ ସନ୍ଦେହ ଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖି ସେ ଜୀବନରେ କେଡ଼େ ଭୁଲ୍ ନ କରିଛି । ସତ ଛାଡ଼ି ମିଛ ମରୀଚିକା ପଛରେ ଧାଇଁଲେ ଲୋକ ଶୁଖିଲାରେ ବୁଡ଼ି ମରିବା ଅସମ୍ଭବ କ'ଣ ?—

ତା'କୁ ଜୀବନଟା କ୍ରମେ ଦୁର୍ବହ ଲାଗିଲା । ଦେହର ଜ୍ୟୋତି ଉଭେଇଲା ନାହିଁ । ମନେହେଲା ଯେପରି ସେ ବେଶୀ ଦିନ ବଞ୍ଚି ପାରିବ ନାହିଁ । ଶାଶୁଘରର ଲୋକେ ମନେ ପଡ଼ିଲେ । ମୃତ ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ପ୍ରିୟଜନ ସେମାନେ—ତାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି କେଉଁ ସାହସରେ ସେ ଏଇ ସ୍ୱାର୍ଥପର ଦୁନିଆରେ ମୁଣ୍ଡଟେକି ଛିଡ଼ା ହେବ । ସ୍ତ୍ରୀକୁଳରେ ଜନ୍ମ-ପାଇ ସ୍ତ୍ରୀ-ସୁଲଭ ଆଚରଣ ଛାଡ଼ି ସେ ବଞ୍ଚିବ କିପରି ?— ଅସମ୍ଭବ ।—

ଶାଶୁଘରକୁ ଫେରି ଯିବାକୁ ମନ ବ୍ୟଗ୍ରହେଲା । କିନ୍ତୁ କିପରି ଯିବ—କିଏ ନେଇଯିବ—ଖୁବ୍ ଭାବଚିନ୍ତି ସେ ବାପାଙ୍କ ପାଖକୁ ଲେଖିଲା ଚିଠି । ଶେଷରେ ଲେଖିଲା, ବାପା, ମତେ ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର

ଏଠାରୁ ନେଇ ନ ଗଲେ ମୁଁ ବଞ୍ଚିପାରିବି ନାହିଁ । ବାପା ବିଚରା ବୁଢ଼ା ଲୋକ । ଶଠି ପାଇଲାମାନେ ବସିଲା ସ୍ଥାନରୁ ଉଠି ଆସିଲେ । ଦେଖିଲେ, ଝିଅର ଆଉ ସେ ପୂର୍ବ ଚେହେରା ନାହିଁ । ଶୁଖି ଶୁଖି କଳାକାଠ ପଡ଼ିଗଲାଣି । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଝିଅକୁ କାରଣ ପଚାରିଲେ ଉତ୍ତରରେ କେବଳ ଝିଅର ଆଖିରୁ ଅନବରତ ଝରିଲା ଲୁହ— ମତେ ମୋ ଶାଶୁଘରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ଆସ, ବାପା...... ।

ବାପା ଅବଶ୍ୟ ଆନନ୍ଦିତ ହେଲେ, କିନ୍ତୁ ଏତେ ଦୁଃଖ କାହିଁକି ବୁଝି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଝିଅର କଥାକଥାକେ କାନ୍ଦ ଦେଖି କିଛି ପଚାରି ବି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଶେଷରେ ସ୍ଥିର ହେଲା, ପାର୍ବତୀ ତା' ଶାଶୁଘରକୁ ଫେରିଯିବ—ଜୀବନର ସବୁ ଗର୍ବ ଦମ୍ଭ ଭୁଲି ସେ ଫେରିଯିବ ସେଇ ତା'ର ତୀର୍ଥଭୂମିକୁ । ବାପା ନେଇ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଆସିବେ—କେବେ ?......

ଠିକ୍ ସେଇଦିନ, ଯେଉଁଦିନ ସୁନ୍ଦର ପାର୍ବତୀକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରି ଆଣିବା ପାଇଁ ତା' ବସା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଛୁଟିଥାଏ, ସେଇଦିନ ଦଶଟା ଗାଡ଼ିରେ କଟକ ଛାଡ଼ିବା ସକାଶ ପାର୍ବତୀ ସଜବାଜ ହେଲା । ଉନ୍ମୁକ୍ତ କେଶଗୁଚ୍ଛ—କଳାପାଡ଼ିର ଧୋବ ଶାଢ଼ୀ ଖଣ୍ଡେ ପିନ୍ଧିଲା । ନିରାଭରଣ ଅଙ୍ଗ—ବିଧବାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଲକ୍ଷଣ—ଶ୍ରୀହୀନ ରୂପକାନ୍ତି । ରିକ୍ସା ଦୁଇଖଣ୍ଡ ଭଡ଼ାକରି ବାପ ଝିଅ ଦୁହେଁ ଆଗ ପଛ ହୋଇ ବାହାରି ପଡ଼ିଲେ । ସାଙ୍ଗରେ ଥାଏ କୁନି ।

ଭଡ଼ାଘରର ମାଲିକ ଘରେ ତାଲା ପକାଇ ଦରଜାରେ ଲେଖି-ଦେଲେ—'ଘର ଭଡ଼ା ଦିଆଯିବ ।'

ଗଲାବେଳେ ବାପା ପଚାରିଲେ—ଆଲୋ ଝିଅ, ଟିକେ ସୁନ୍ଦର-ବାବୁଙ୍କ ଘର ଆଡ଼େ ଯାଇ ବୁଲିଆସିଲୁ ନି......... ।

ପାର୍ବତୀ ମୁହଁରୁ କଥା ନ ବାହାରି ବାହାରିଥିଲା ଏକ ବୁକୁଫଟା କରୁଣ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ । ବାପାଙ୍କର ସେଥିପ୍ରତି ନଜର ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ରିକ୍ସା ଷ୍ଟେସନ୍ ଅଭିମୁଖେ ଚାଲିଲା ।

× × × ×

ସୁନ୍ଦର ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ପାର୍ବତୀ ନାହିଁ । ବସା ଆଗରେ ଝୁଲୁଛି ତାଲା । ଦରଜାରେ ବଡ଼ବଡ଼ ଅକ୍ଷର କେତୋଟା ଲେଖା ହୋଇଛି—'ଘର ଭଡ଼ା ଦିଆଯିବ ।'

—ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ, ତେବେ ପାର୍ବତୀ ଗଲା କେଉଁଆଡ଼େ ! ସୁନ୍ଦରର ବୁଦ୍ଧି ବିବେକ ଲୋପ ପାଇଗଲା । ଇଚ୍ଛାହେଲା ଦୁଆର ମୁହଁରେ ମୁଣ୍ଡପିଟି ଡାକିବ—ପାର୍ବତୀ······ପାର୍ବତୀ······ ।

ତାକୁ ସେପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଦେଖି କେହିଜଣେ ସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକ ପଛରୁ ପଚାରିଲା—କାହାକୁ ଖୋଜୁଛନ୍ତି ବାବୁ ?—

..ସୁନ୍ଦର ଲଜ୍ଜିତ ଆଖିରେ ଚାହିଁ କହିଲା, ଏଠି ଯେ ଥିଲେ, କୁଆଡ଼େ ଗଲେ ଆପଣ କହି ପାରିବେ କି ?—

—ସେ ତ ଏଇ ଦଣ୍ଡିକ ଆଗେ ରିକ୍ସାରେ ଜିନିଷପତ୍ର ଲଦି ଷ୍ଟେସନ୍ ଆଡ଼କୁ ଗଲେ ।—

—କାହିଁକି, ବସା ବଦଳ କଲେ ନା କ'ଣ । —

—ସେ କଥା କହି ପାରିବି ନାହିଁ ବାବୁ—ବୋଧହୁଏ ଗାଡ଼ି ଧରିବାକୁ ଗଲେ ।—

ଭଦ୍ରତା, ଶିଷ୍ଟତା ଭୁଲିଗଲା ସୁନ୍ଦର । ଦଶଟା ବେଳେ ଗାଡ଼ି । ପ୍ରାୟ ଦଶଟା ବାଜିଗଲାଣି । ସେ ଧାଇଁଲା ଏକମୁହାଁ ଷ୍ଟେସନ୍ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ—

କିନ୍ତୁ ହାୟ୍—ସେ ଷ୍ଟେସନ୍‌ରେ ପହଞ୍ଚିବା ପୂର୍ବ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଗାଡ଼ି ଛାଡ଼ିବାର ସଙ୍କେତ ଦେଇ ସାରିଥିଲା । ତା'ର ସମସ୍ତ କାମନା

ବାସନାକୁ ପୋଡ଼ି ଜାଳ ଦେଇ, ସମସ୍ତ ବନ୍ଧନ ଛିନ୍ନ କରି ପାଙ୍କଣି ଚାଲିଗଲା । ଆଖି ଛଳ ଛଳ କରି ଷ୍ଟେସନରେ ବାହାରେ ଲୁହାବାଡ଼ାକୁ ଧରି ଚାହିଁଥାଏ ସୁନ୍ଦର ଗାଡ଼ିର କୋଠରୀ ଆଡ଼େ—ବଜଯିମାର ଦର୍ପ ଚୋଳ ପାଙ୍କଣି ବସିଥାଏ—ପଦେ କଥା ବି କହୁ ନ ଥାଏ—

ଗାଡ଼ିର ଘୋର ଘର୍ଘର ଶବ୍ଦ ଭେଦକରି ପାଖଘରୁ ଶୁଭୁଥାଏ ରେକର୍ଡ ସଙ୍ଗୀତ—

ତୁ ଭୁଲରେ ମନ ଭୁଲ୍— ଯାଉଛୁ ଯେ ତା'ରେ ଭୁଲ୍
ବୁଝେ ନ ଯେବେ ଦୁନିଆ, ତୋର ବଞ୍ଚି ରହିବାର ମୂଲ୍
ତୁ ଭୁଲରେ ମନ ଭୁଲ୍ ... ...

ସୁନ୍ଦରି ମୁହଁଟେକି କେଉଁଆଡ଼େ ଚାହିଁଲା ଭଳି ଅବସ୍ଥାରେ ନ ଥାଏ । ବେଳୁବେଳ ତା'ର ଅନ୍ତରକୁ ମଥିତ କରି କ୍ଷତ ବିକ୍ଷତ କରି ସେଇ ସ୍ୱରର ଲହରୀ ଚେତି ଉଠୁଥାଏ—

ପାଣିଫୋଟକା ଆସେ.........
ପାଣି ଉପରେ, କେତେ ରୂପରେ
ତନୁ ଦୋହଲାଇ ହସେ—

ତା'ର ଟିକିଏ ଶଙ୍କା ଥାଏ କି—
ଅଳପକେ ହେବ ନିରମୂଳ୍...
ତୁ ଭୁଲ୍‌ରେ ମନ ଭୁଲ୍.........

ଜଣାଯାଉଥାଏ, ଯେପରି ସେ ସ୍ୱରର ଶେଷ ନାହିଁ—ଅବସାନ ନାହିଁ । ... ...

ସମାପ୍ତ